ଆଖ୍ୟାନ ମଞ୍ଜରୀ

ଈଶ୍ୱରଚନ୍ଦ୍ର ବିଦ୍ୟାସାଗର

ଅନୁବାଦ ଓ ପୁନର୍ଲିଖନ:

ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ

ଭୁବନେଶ୍ୱର

ଆଖ୍ୟାନ ମଞ୍ଜରୀ

ଈଶ୍ୱରଚନ୍ଦ୍ର ବିଦ୍ୟାସାଗର

ସୁଜ୍ଞା ପରିବାର

ଅନୁବାଦ ଓ ପୁନର୍ଲିଖନ :
ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ

ନୂଆ ଫସଲ
ଭୁବନେଶ୍ୱର

ଆଖ୍ୟାନ ମଞ୍ଜରୀ

ଲେଖକ: **ଈଶ୍ୱରଚନ୍ଦ୍ର ବିଦ୍ୟାସାଗର** ■ ଅନୁବାଦ ଓ ପୁନର୍ଲିଖନ: **ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ** ■ ପ୍ରକାଶକ: **ନବପଲ୍ଲବ,** ସି-୧୧୯ (ଏଚ୍.ଆଇ.ଜି.) ହାଉସିଂ ବୋର୍ଡ କଲୋନୀ, ବରମୁଣ୍ଡା, ଭୁବନେଶ୍ୱର-୭୫୧ ୦୦୩ ■ ଡିଟିପି : **ଗୁଡ୍ଡୁ ଡିଟିପି ଆର୍ଟ,** କଟକ-୧୪, ମୁଦ୍ରଣ: ଶୋଭନ, ୧୦୬, ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ବିହାର, ଭୁବନେଶ୍ୱର - ୧୩

ମୂଲ୍ୟ: ୫୦ ଟଙ୍କା ମାତ୍ର

ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶ: ୧.୧.୨୦୦୬ (ନୂଆବର୍ଷ)

AKSHYAN MANJAREE

Author: **Ishwar Chandra Vidyasagar** ■ *Translating and Rewriting By:* **Chittaranjan Das,** ■ *Publisher:* **Nabapallav**,C-119(HIG) Housing Board Colony, Baramunda,Bhubaneswar-751 003, ■ *DTP:* **Guddu DTP Art**, Cuttack-14 ■ *Printer:* **Shovan**,106, Acharya Vihar, Bhubaneswar-13

Price : **Rs. : 50-00**

First Edition : **1st Januyary 2006 (New Year)**

ଭୂମିକା

ଈଶ୍ୱରଚନ୍ଦ୍ର ବିଦ୍ୟାସାଗରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଲିଖିତ ଏହି କାହାଣୀ ବା ଆଖ୍ୟାନଗୁଡ଼ିକୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ବାଢ଼ିଦେଲା ବେଳେ ନିଶ୍ଚୟ ବହୁତ ଖୁସୀ ଲାଗିବ। ବିଦ୍ୟାସାଗର, ଅର୍ଥାତ୍ ବିଦ୍ୟାର ସାଗର, ବିନୟର ସାଗର। ପୁରାତନ ଶାସ୍ତ୍ରବାକ୍ୟରେ ବିଦ୍ୟାକୁ ବିନୟ ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି। ଏବଂ ସର୍ବୋପରି, ବିଦ୍ୟାସାଗର ଅର୍ଥାତ୍ ବିବେକର ସାଗର, ମନୁଷ୍ୟପଣିଆର ମଧ୍ୟ ସାଗର।

ପ୍ରାୟ ଦେଢ଼ଶହ ବର୍ଷ ତଳର ଲେଖା। ସେକାଳର ଭାଷା ଏବେ ଆଉ ମୋଟେ ଚଳୁନାହିଁ। ତେଣୁ, ଅନୁବାଦ ସମୟରେ କିଛି ଘଷାମଜା ସକାଶେ ମଧ୍ୟ ବାଟ ଛାଡ଼ି ଦିଆଯାଇଛି। ତଥାପି, ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅନୁବାଦଟିରେ ବିଦ୍ୟାସାଗରୀୟ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଶୈଳୀଟିକୁ ସ୍ମରଣ ରଖି ହିଁ ଯାହାକିଛି ଘଷାମଜା ହୋଇଛି।

'ପରିଶିଷ୍ଟ'ରେ ବିଦ୍ୟାସାଗର ନିଜେ ଲେଖିଥିବା ତାଙ୍କର ଜୀବନୀ ମୋଟେ ଦୁଇଟି ପରିଚ୍ଛେଦ। ଅସମାପ୍ତ। ତଥାପି ପାଠକମାନଙ୍କର ମନକୁ ଘେନିବ।

— ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ

ସୂଚୀପତ୍ର

୧. ପ୍ରକୃତ ବଦାନ୍ୟତା ୧

୨. ଆଦର୍ଶ ଅତିଥିସେବା ୩

୩. ଅପୂର୍ବ ପତିପରାୟଣତା ୬

୪. ଦସ୍ୟୁ ଏବଂ ଦିଗ୍‌ବିଜୟୀ ୮

୫. ଚରମ ନୃଶଂସତା ୧୧

୬. ଅତିଚାତୁରୀର ପ୍ରତିଫଳ ୧୫

୭. ଦୟାଶୀଳତା ୧୯

୮. ନୃଶଂସ ଶତ୍ରୁପଣ ୨୨

୯. ପତିବ୍ରତା ନାରୀ ୨୬

୧୦. ନିଦ୍ରାବସ୍ଥାରେ ଚାଲିବା ୩୦

୧୧. ସଂପୂର୍ଣ୍ଣଭାବେ ଭୟଶୂନ୍ୟ ୩୪

୧୨. ଉତ୍ତମ ଭ୍ରାତାପଣ ୩୮

୧୩. ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଦସ୍ୟୁଦମନ ୪୨

୧୪. ଦୟାର ପରାକାଷ୍ଠା ୪୯

୧୫. ଯତୋ ଧର୍ମଃ ତତୋ ଜୟଃ ୫୪

୧୬. ଅକୃତ୍ରିମ ଭଲ ପାଇବା ୫୬

୧୭. ପିତୃଭକ୍ତି ଓ ପତିପରାୟଣତା ୬୩

୧୮. ପୁରୁଷର ନୃଶଂସତା ୬୮

୧୯. ମହାନ୍ ଉଦାରତା ୭୨

୨୦. ପୁତ୍ରସ୍ନେହର ପରାକାଷ୍ଠା ୭୬

୨୧. ଦୟା ଏବଂ ନ୍ୟାୟର ନିଷ୍ଠା ୮୧

ପରିଶିଷ୍ଟ

ବିଦ୍ୟାସାଗର ଚରିତ ୮୮

□□□

ପ୍ରକୃତ ବଦାନ୍ୟତା

ଇଂଲଣ୍ଡର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଫ୍ରୋମ୍ ନାମକ ଗୋଟିଏ ସହରରେ ରୋ ନାମରେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ବାସ କରୁଥିଲେ । ଖୁବ୍ ସମ୍ପନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତି, ବହୁତ ଧନସଂପତ୍ତି । ତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ତାଙ୍କର ପତ୍ନୀ ହିଁ ସେହି ସମ୍ପତ୍ତିଗୁଡ଼ିକର ଅଧିକାରିଣୀ ହୋଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଚିତ୍ତରେ ଅସୀମ ଦୟା ଓ ଅନୁକମ୍ପା । ଆଉ କାହାରି ଦୁଃଖ ଦେଖିଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖିତ ହୋଇ ପଡୁଥିଲେ ଏବଂ ନିଜର ଶକ୍ତି ଅନୁସାରେ ସେହି ଦୁଃଖକୁ ଦୂର କରିବାଲାଗି ଚେଷ୍ଟା ମଧ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ନିଜର ଚଳିବା ନିମନ୍ତେ ପାଖରେ ଯେତିକି ଧନ ରହିଥିବା ଦରକାର, କେବଳ ସେତିକି ବ୍ୟତୀତ ବାକୀ ପ୍ରାୟ ସବୁତକ ଦରିଦ୍ରମାନଙ୍କର ଦୁଃଖମୋଚନ କରିବାରେ ବ୍ୟୟ କରି ଦେଉଥିଲେ । ସେପରି ଉଦାହରଣଟିଏ ଏହି ପୃଥିବୀରେ ପ୍ରକୃତରେ ଖୁବ୍ କ୍ୱଚିତ୍ ଦେଖିବାକୁ ହିଁ ମିଳେ ।

ଶ୍ରୀମତୀ ରୋ କେତେକ ପୁସ୍ତକ ମଧ୍ୟ ଲେଖିଥିଲେ । ସେହି ପୁସ୍ତକଗୁଡ଼ିକର ବିକ୍ରେତାମାନଙ୍କ ପାଖରୁ ତାଙ୍କର ପ୍ରାପ୍ୟ ହିସାବରେ ପ୍ରଥମେ ଯେଉଁ ଅର୍ଥ ମିଳିଲା, ଗୋଟିଏ ପରିବାରର ଦୁରବସ୍ଥା ଦେଖି ସେ ତାହାକୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଦାନ କରି ଦେଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ, ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ହାତରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଧନ ନଥିଲା, ଯାହାଦ୍ୱାରା କି ପରିବାରଟିର ଦୁଃଖ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଦୂର ହୋଇ ପାରିବ । କୌଣସି ଉପାୟ ନଦେଖି ଶ୍ରୀମତୀ ରୋ ତାଙ୍କ ଘରେ ଥିବା ବାସନକୁଶନ ଗୁଡ଼ିକୁ ବିକିଦେଲେ ଓ ଏହିପରି ଭାବରେ ସେମାନଙ୍କର ଦୁଃଖ ଦୂର କଲେ । ନିଜ ଘରୁ ବାହାରି କୁଆଡ଼େ ଯାଉଥିବା ସମୟରେ ସେ ହାତରେ ଅବଶ୍ୟ କିଛି ଅର୍ଥ ନେଇ ବାହାରୁଥିଲେ । କାରଣ, ସେତେବେଳେ ଦୀନ ଓ ଦୁଃଖୀ କୌଣସି ଲୋକ ଆସି ହାବୁଡ଼ିଗଲେ ଯଦି ସିଏ ସେମାନଙ୍କୁ ମୋଟେ କିଛି ଦେଇ ପାରୁନଥିଲେ, ତେବେ ତାଙ୍କ ମନରେ ବହୁତ ଦୁଃଖ ଜାତ ହେଉଥିଲା ।

ସିଏ କେବଳ ଧନଦ୍ୱାରା କାହାକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରି ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଉନଥିଲେ, ନିଜର ଫୁରସତ ସମୟରେ ଘରେ ବସି ସେ ହାତରେ ନାନାଭଳି ପୋଷାକ-ପରିଚ୍ଛଦ ବି ତିଆରି କରୁଥିଲେ ଏବଂ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ବସ୍ତ୍ରାଭାବ ରହିଥିଲେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଦାନ କରି ଦେଉଥିଲେ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ବିପଦକୁ ନିଜର ବିପଦ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ, —ଅନ୍ୟର କଷ୍ଟରେ ନିଜେ ମଧ୍ୟ କଷ୍ଟ ପାଉଥିଲେ । କାହାକୁ କୌଣସି କାରଣରୁ କାନ୍ଦୁଥିବାର ଦେଖିଲେ ତାଙ୍କ ନିଜର ଆଖି ମଧ୍ୟ ଲୋତକପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ

ଆସୁଥିଲା । ସେ ପୀଡ଼ିତ ଏବଂ ବିପନ୍ନ ମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ସର୍ବଦା ତତ୍ତ୍ୱ ନେଉଥିଲେ ଏବଂ ଯାହାର ଯେଉଁ ବସ୍ତୁର ଅଭାବ ଅଛି ବୋଲି ଜାଣୁଥିଲେ, ଆପେ ଅର୍ଥ ଖରଚ କରି ସମାଧାନ କରି ଦେଉଥିଲେ ।

ଅକସ୍ମାତ ବାଟରେ ଯାଉ ଯାଉ ଯଦି ତାଙ୍କର କୌଣସି ଅପରିଚିତ ବାଳକ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା, – ଏବଂ, ସେହି ବାଳକଟିର ହାବଭାବରୁ ସିଏ ବୁଦ୍ଧିମାନ ଓ ଭଲ ପିଲାଟିଏ ବୋଲି ତାଙ୍କର ହୃଦ୍‌ବୋଧ ହେଉଥିଲା, ଶ୍ରୀମତୀ ରୋ ଆଗ୍ରହର ସହିତ ତାହା ବିଷୟରେ ଅଧିକ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରି ସବୁକଥା ଜାଣିବାପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ ଏବଂ, ନିଜ ପିତାମାତାଙ୍କର ଅବହେଳା ହେତୁ ପିଲାଟି ବିଦ୍ୟାଶିକ୍ଷା କରି ପାରୁନାହିଁ ବୋଲି ଯଦି ଜାଣୁଥିଲେ, ତେବେ ତାହାକୁ କୌଣସି ଉପଯୁକ୍ତ ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ତୁରନ୍ତ ପଠାଇ ଦେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରୁଥିଲେ ଏବଂ ଆପେ ତାହାର ସମସ୍ତ ଖର୍ଚ୍ଚ ବହନ କରୁଥିଲେ । ଏହିପରି ଭାବରେ ସେ ବହୁସଂଖ୍ୟକ ପିଲାଙ୍କର ବିଦ୍ୟାଶିକ୍ଷାର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରି ଦେଉଥିଲେ । ବେଳେବେଳେ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ଉଦ୍ୟମ କରି ସେମାନଙ୍କୁ ଧର୍ମ ଓ ନୀତି ବିଷୟରେ ଶିକ୍ଷାମାନ ପ୍ରଦାନ କରୁଥିଲେ । ଗୋଟିଏ ପିଲା ତାଙ୍କର ଅଭିଳାଷ ମୁତାବକ ଫଳଲାଭ କରିଥିବାର କେବେ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲେ ମୋ'ର ଯତ୍ନ ଓ ଅର୍ଥଦାନ ପ୍ରକୃତରେ ସାର୍ଥକ ହେଲା ବୋଲି ଶ୍ରୀମତୀ ରୋ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପୁଲକିତ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲେ । ପୁନଶ୍ଚ, ସେପରି ଦେଖିବାକୁ ପାଉନଥିଲେ ତାଙ୍କର ମନ ଭିତରେ ଦୁଃଖ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ ।

ସିଏ ଯେ କେବଳ ଆଦୌ କୌଣସି ଉପାୟ ନଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ, ସେକଥା ନୁହେଁ, ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଭଲ ଅବସ୍ଥାର ବହୁତ ଲୋକ ମଧ୍ୟ ଅସୁବିଧାରେ ପଡ଼ିଥିବା ବେଳେ ତାଙ୍କ ପାଖରୁ ଅନୁକମ୍ପା ଲାଭ କରି ପାରୁଥିଲେ । ସିଏ ତ ସବୁ ସମୟରେ କହୁଥିଲେ ଯେ, କୌଣସି ବିପନ୍ନ ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ିଗଲେ ମନୁଷ୍ୟମାନେ ଯେଉଁ କ୍ଲେଶ ଓ ମନସ୍ତାପ ଭୋଗ କରନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ସେମାନଙ୍କର ଦୁଃଖକୁ କିଛି ଅଂଶରେ ମଧ୍ୟ ଊଣା କରି ପାରିଲେ ମାନବଜାତିର ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଅଶେଷ ଉପକାର ସାଧିତ ହୋଇ ପାରିବ । ସେଇଥି ସକାଶେ ସେ ନିଃସ୍ୱ ଏବଂ ଦୁରବସ୍ଥାରେ ପତିତ ଲୋକମାନଙ୍କ କଥା ଜାଣିଲେ ହିଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଯଥାଶକ୍ତି ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଆଗେଇ ଯାଉଥିଲେ ।

ଏହି ଦୟାଶୀଳା ମହିଳାଙ୍କର ଆୟ ପ୍ରକୃତରେ ମୋଟେ ଗୁଡ଼ାଏ ନଥିଲା । ତଥାପି ସିଏ ଯେ ଏତେ ଲୋକଙ୍କର ଏତେ ଭଳି ସହାୟତା କରି ପାରୁଥିଲେ, ସେକଥା ଦେଖି ସମସ୍ତେ ଖୁବ୍ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଯାଉଥିଲେ । ସିଏ ଯେ କିପରି ଏତେ ଏତେ ଖର୍ଚ୍ଚ ତୁଲାଉଥିଲେ, ସେମାନେ ଆଦୌ ବୁଝି ପାରୁନଥିଲେ ।

ଶ୍ରୀମତୀ ରୋ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅମାୟିକ ଥିଲେ, ସ୍ୱଭାବରେ ସରଳ ଥିଲେ। ତାଙ୍କର ମନରେ ଏତେ ଟିକିଏ ଅହଙ୍କାର ମଧ୍ୟ ନଥିଲା। ସେ ସର୍ବଦା ସବୁ କିସମର ଲୋକଙ୍କ ସହିତ ସୌଜନ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟବହାର କରି ପାରୁଥିଲେ। ମନେ ହେଉଥିଲା, ସତେଯେପରି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଲୋକଙ୍କର କ୍ଲେଶ ଦୂର କରିବାକୁ ହିଁ ସେ ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ। ଏହି ଜଗତରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଗଲାବେଳେ ସେଥିପାଇଁ ଅଗଣିତ ମନୁଷ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖୀ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ। ସେମାନେ ଅନୁଭବ କଲେ, ସତେଅବା ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ଫଳରେ ଏତେ ବଡ଼ ପୃଥିବୀଟା ପୁଣି ଅନ୍ଧକାରମୟହିଁ ହୋଇଗଲା। ତାଙ୍କର ଆତ୍ମା ସେପୁରରେ ମଧ୍ୟ ଶାନ୍ତିରେ ରହୁ ବୋଲି ସମସ୍ତେ ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ପାଖରେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିଥିଲେ। ସିଏ ଚାଲିଯିବାର ବହୁଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାଙ୍କର ଗୁଣ କୀର୍ତ୍ତନ ହିଁ କରିଥିଲେ।

□□□

ଆଦର୍ଶ ଅତିଥିସେବା

ଏକଦା ଆରବମାନଙ୍କ ସହିତ ମୁର୍‌ମାନଙ୍କର ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଥିଲା। ଆରବ ପକ୍ଷର ସେନା ଜଣେ ମୁର୍ ସେନାପତିଙ୍କର ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଇ ଗୋଡ଼ାଇ ବହୁଦୂର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାଲି ଯାଇଥିଲେ। ସେନାପତି ଘୋଡ଼ାରେ ଚଢ଼ି ଥାଆନ୍ତି ଓ ପ୍ରାଣବିକଳରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବେଗରେ ପଳାୟନ କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି। ଶେଷରେ ଆରବପକ୍ଷ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ଆଉ ଅନୁସରଣ କଲେନାହିଁ, – ଏବଂ ତାହା ଦେଖି ସେନାପତି ନିଜ ପକ୍ଷର ଶିବିର ଆଡ଼କୁ ଫେରନ୍ତା ଯିବାକୁ ଲାଗିଲେ। କିନ୍ତୁ, ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କର ବାଟଘାଟ ଠିକ୍ କରିବାର ଶକ୍ତି ନଥିଲା ଏବଂ ସେ ଦିଗଗୁଡ଼ିକର ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରି ନପାରି ବାଉଳା ହୋଇ ଶତ୍ରୁପକ୍ଷର ଶିବିରପାଖରେ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିଲେ। ଏତେ ବେଶୀ କ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ଯେ, ନିଜ ଘୋଡ଼ା ଉପରେ ବସିବାଲାଗି ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଦେହରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଶକ୍ତି ନଥିଲା।

କିଛି ସମୟ ପରେ ସେ ଆସି ଜଣେ ଆରବ ସେନାପତିଙ୍କର ତମ୍ବୁ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ଆଶ୍ରୟ ଦେବା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିଥିଲେ। ସମସ୍ତେ ଅବଶ୍ୟ ସ୍ୱୀକାର କରିବେ ଯେ, ଅତିଥିମାନଙ୍କର ସେବା କରିବାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ପୃଥିବୀର କୌଣସି ଜାତି ହିଁ ଆରବମାନଙ୍କର କଦାପି ସମକକ୍ଷ ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ। ଘରେ ଅତିଥିଜଣେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲେ, ସିଏ ଯିଏ ହୋଇଥାଉ ପଛକେ, ସେମାନେ ଯଥାସାଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ସେବାଯତ୍ନ କରିବେ ହିଁ କରିବେ। ସେହି ବ୍ୟକ୍ତି ଜଣେ ଶତ୍ରୁ

ହୋଇଥାଆନ୍ତୁ ପଛକେ, କଦାପି ଅନାଦର କରିବେନାହିଁ, କୌଣସି ବିଦ୍ୱେଷ ଦେଖାଇବେ ନାହିଁ ଏବଂ ତାଙ୍କ ସହିତ ଶତ୍ରୁତାଚରଣ କରିବେନାହିଁ ।

ଆରବ ପକ୍ଷର ସେନାପତି ଆଗନ୍ତୁକଙ୍କୁ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍‌ ଆଶ୍ରୟ ଦେଲେ । ଆଗନ୍ତୁକ ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ; କ୍ଷୁଧା ଓ ପିପାସାରେ ଛଟପଟ ହେଉଥିଲେ । ସେ ଅତିଥିଙ୍କର ଭୋଜନ ପ୍ରଭୃତିର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ମୁର୍ ସେନାପତି ଭୋଜନ କଲେ, ପିପାସା ମଧ୍ୟ ମେଣ୍ଟାଇଲେ । ତାଙ୍କର କ୍ଳାନ୍ତି ଦୂର୍ ହୋଇଯିବା ପରେ ସେ ଉଠିବସିଲେ । ତା'ପରେ ଦୁଇ ସେନାପତିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବନ୍ଧୁ ଭଳି କଥୋପକଥନ ମଧ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ସେମାନେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ନିଜ ନିଜର ପୂର୍ବପୁରୁଷ ମାନଙ୍କର ଅତୁଳନୀୟ ସାହସ, ପରାକ୍ରମ ଏବଂ ଯୁଦ୍ଧ କୌଶଳ ପ୍ରଭୃତିର ବିସ୍ତାରିତ ବର୍ଣ୍ଣନା ଦେବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଏହି ସମୟରେ କେଜାଣି କାହିଁକି ଆରବ ସେନାପତିଙ୍କର ମୁଖମଣ୍ଡଳ ହଠାତ୍‌ ବିବର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ସିଏ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେଠାରୁ ଉଠି ବାହାରକୁ ଚାଲିଗଲେ ଓ ଅଳ୍ପସମୟ ପରେ ମୁର୍‌ପକ୍ଷର ସେନାପତିଙ୍କ ନିକଟକୁ ସମ୍ବାଦଟିଏ ଦେଇଥିଲେ ଯେ ସିଏ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅସୁସ୍ଥ ବୋଧ କରୁଛନ୍ତି ଏବଂ ତେଣୁ ସିଏ ଆଉ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅତିଥିଙ୍କ ପାଖରେ ଉପସ୍ଥିତ ରହି ତାଙ୍କର ସେବା କରି ପାରିବେନାହିଁ । ତେଣୁ, ରାତ୍ରିଭୋଜନ ଓ ଶଯ୍ୟା ମଧ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିଛି ଏବଂ ସିଏ ଭୋଜନ ସାରି ଯାଇ ଶୋଇ ପଡ଼ିବେ । ହଁ, ଏକଥା ମଧ୍ୟ କହି ପଠାଇଥିଲେ ଯେ, ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେପରି କ୍ଳାନ୍ତ ଓ ବଳହୀନ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି, ସିଏ କଦାପି ନିଜଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ନିଜର ଶିବିରରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚି ପାରିବେନାହିଁ । ତେଣୁ, ଅତି ପ୍ରତ୍ୟୁଷରେ ତାଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଗୋଟିଏ ଉତ୍ତମ ଅଶ୍ୱ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିବ ଏବଂ ସିଏ ତାହାରି ଉପରେ ଚଢ଼ି ପ୍ରସ୍ଥାନ କରିପାରିବେ । ବିଦାୟ ଦେବାକୁ ସେତେବେଳେ ସେ ଅବଶ୍ୟ ସେଠାରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିବେ ଏବଂ ଯେପରି ସିଏ ସେଠାରୁ ଯଥାଶୀଘ୍ର ବାହାରିଯାଇ ପାରିବେ, ତାହାର ଉଚିତ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିଦେବେ ।

ଆରବ ପକ୍ଷର ସେନାପତି ସେଠାରୁ ଚାଲିଯାଇ କ'ଣ ପାଇଁ ଏଭଳି ଏକ ବାର୍ତ୍ତା ଯେ ପଠାଇଲେ, ଅତିଥି ଅନ୍ୟ ସେନାପତି ଜଣକ ଆଦୌ ବୁଝି ପାରୁନଥାନ୍ତି । ଆପଣାର ଭୋଜନ ସମାପ୍ତ କରି ସେ ଶୋଇବା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲେ । ତଥାପି ମନରେ ଏକ ସନ୍ଦେହ ଥାଏ । ପ୍ରତ୍ୟୁଷ ସମୟରେ ପରିକରମାନେ ଆସି ତାଙ୍କୁ ନିଦରୁ ଉଠାଇଲେ ଏବଂ କହିଥିଲେ, — ମହାଭାଗ, ଆପଣଙ୍କର ଯାତ୍ରାସମୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆସି ଉପସ୍ଥିତ ହେଲା-ଆପଣ ଉଠନ୍ତୁ, ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରନ୍ତୁ । ଆମେ ପ୍ରାତଃଭୋଜନ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ରଖିଛୁ । ସେହି ଅନୁସାରେ ମୁର୍ ସେନାପତି ବିଛଣାରୁ ଉଠିଲେ, ନିତ୍ୟକର୍ମ ଶେଷ କରି ଭୋଜନସ୍ଥାନରେ ଯାଇ ବସିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେଠାରେ ସେ ତାଙ୍କୁ ଆତିଥ୍ୟ ଦେଇଥିବା

ଆରବ ସେନାପତିଙ୍କୁ ଦେଖିପାରି ନଥିଲେ । ତା'ପରେ ଦୁଆର ପାଖକୁ ଯାଇ ଦେଖିଥିଲେ ଯେ ସିଏ ତାଙ୍କର ପ୍ରସ୍ଥାନ ଲାଗି ସଜ ହୋଇଥିବା ଅଶ୍ୱଟିର ରଜ୍ଜୁଟିକୁ ଧରି ସେଠାରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛନ୍ତି ।

ଆରବ ସେନାପତି ଦେଖିବା ମାତ୍ରକେ ତାଙ୍କୁ ଅଭିବାଦନ କଲେ, – ତା'ପରେ ତାଙ୍କୁ ଅଶ୍ୱପୃଷ୍ଠରେ ନେଇ ବସାଇଦେଲେ ଏବଂ କହିଲେ, ଆପଣଙ୍କୁ ଅତିଶୀଘ୍ର ପ୍ରସ୍ଥାନ କରିବାକୁ ହେବ । ଆପଣଙ୍କର ବିପକ୍ଷ ସେନାର ଏହି ଶିବିରଟି ମଧ୍ୟରେ ଆପଣଙ୍କର ଅଧିକ ବିପକ୍ଷସ୍ଥ ବ୍ୟକ୍ତି ମୋ' ଅପେକ୍ଷା ଆଉ କେହିହେଲେ ନାହାନ୍ତି । କାଲି ରାତ୍ରିରେ ଯେତେବେଳେ ଆମେ ଦୁହେଁ ଏକତ୍ର ବସି ନାନାବିଧ କଥୋପକଥନ ହେବାରେ ଲାଗିଥିଲୁ, ସେତେବେଳେ ଆପଣ ନିଜ ପୂର୍ବପୁରୁଷ ମାନଙ୍କର ବୃତାନ୍ତଗୁଡ଼ିକ ବର୍ଣ୍ଣନା କରୁଥିବା ସମୟରେ, ଆପଣଙ୍କ ବଂଶର ଜଣେ ମୋ' ବାପାଙ୍କର ପ୍ରାଣହନ୍ତା, ମୁଁ ସେହି କଥାଟିକୁ ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲି । ସେକଥାଟି ଶୁଣିବାକ୍ଷଣି ମୋ' ଭିତରେ ସେହି ହତ୍ୟାର ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାର ବାସନା ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ହୋଇ ଉଠିଲା ଏବଂ ମୁଁ ମନେମନେ ଶପଥଟିଏ ମଧ୍ୟ କରି ପକାଇଲି ଯେ, ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ହେବା ମାତ୍ରେ ହିଁ ମୁଁ ଅବଶ୍ୟ ସେହି ପିତୃହତ୍ୟାର ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବି । ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ୍ୟ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ହୋଇନାହିଁ, – କିନ୍ତୁ ଉଦୟ ହେବାକୁ ଆଉ ଅଧିକ ବିଳମ୍ବ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ତେଣୁ, ଆପଣ ଏଠାରୁ ଯଥାଶୀଘ୍ର ହିଁ ଅବଶ୍ୟ ଚାଲିଯାଆନ୍ତୁ । ଆମମାନଙ୍କର ଜାତୀୟ ଧର୍ମ ହେଉଛି ଯେ, ଯେତେ ଯାହା ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ଜଣେ ଅତିଥିଙ୍କର କୌଣସି ଅନିଷ୍ଟ ଚିନ୍ତା କରିବୁ ନାହିଁ । ଏବଂ, ମୁଁ ସେପରି ଶପଥଟିଏ କରି ପକାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ, ଆପଣ ମୋ'ର ଅତିଥି ହୋଇ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର କୌଣସି କ୍ଷତି ଯେ କରିବିନାହିଁ, ତାହା ସୁନିଶ୍ଚିତ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ, ସମୟଟି ଗଡ଼ିଯିବା ମାତ୍ରକେ ହିଁ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର ପ୍ରାଣ ନେବାରେ ଅବଶ୍ୟ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଉଦ୍ୟତ ହେବି ହିଁ ହେବି । ଏଇ ଯେ ଆଉଗୋଟିଏ ଅଶ୍ୱ ସେଠାରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିଥିବାର ଆପଣ ଦେଖି ପାରୁଛନ୍ତି, ସେଇଟିକୁ ଆରୋହଣ କରି ମୁଁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆପଣଙ୍କର ଅନୁଧାବନ କରିବି । କିନ୍ତୁ, ଆପଣଙ୍କର ପ୍ରସ୍ଥାନ ନିମନ୍ତେ ମୁଁ ଯେଉଁ ଅଶ୍ୱଟି ଦେଇଛି, ସେଇଟି କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଅନ୍ୟଟି ଅପେକ୍ଷା ଅପାରଗ ନୁହେଁ । ଯଦି ସେଇଟି ଦ୍ରୁତ ବେଗରେ ଯାଇ ପାରିବ, ତେବେ ତଦ୍ୱାରା ଆମ ଉଭୟଙ୍କର ପ୍ରାଣରକ୍ଷା ହୋଇ ପାରିବ ।

ଏପରି କହି ଆରବ ସେନାପତି ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ଭ୍ରମ ସହକାରେ ଅତିଥିଙ୍କର କରମର୍ଦ୍ଦନ କଲେ ଓ ତାଙ୍କୁ ବିଦାୟ ଦେଇଥିଲେ । ସେ ସେଠାରୁ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ପ୍ରସ୍ଥାନ କରିଥିଲେ । ଆରବପକ୍ଷର ସେନାପତି ମଧ୍ୟ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଦୟ ହେବାମାତ୍ରକେ ଅଶ୍ୱାରୋହଣ କରି ସେଠାରୁ ତାଙ୍କୁ ଭେଟିବାଲାଗି ବାହାରି ଯାଇଥିଲେ । ମୁର୍‌ପକ୍ଷର

ସେନାପତି ତ କିଛି ସମୟ ପୂର୍ବରୁ ହିଁ ଚାଲି ଯାଇଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କର ଅଶ୍ୱଟି ମଧ୍ୟ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ସବଳ ଥିଲା ଏବଂ ଦ୍ରୁତ ବେଗରେ ଧାବମାନ ହୋଇ ପାରୁଥିଲା । ତେଣୁ ସେ ନିର୍ବିଘ୍ନ ଭାବରେ ନିଜ ପକ୍ଷର ଶିବିରରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚି ପାରିଥିଲେ । ଆରବପକ୍ଷ ସେନାପତି ତାଙ୍କର ଅନୁଧାବନ କରିବାରେ ଆଦୌ କୌଣସି ତ୍ରୁଟି କରିନଥିଲେ ସତ, କିନ୍ତୁ ସେ ଯାଇ ନିଜ ଶିବିରରେ ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିବାର ଦେଖି ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ତାଙ୍କର ଶପଥଟି ସଫଳ ହେବାର କୌଣସି ସମ୍ଭାବନା ନାହିଁ ଜାଣି ନିଜର ଶିବିରକୁ ବାହୁଡ଼ି ମଧ୍ୟ ଆସିଥିଲେ ।

□□□

ଅପୂର୍ବ ପତିପରାୟଣତା

ସେକାଳର ଜର୍ମାନୀ ଦେଶର ଗୋଟିଏ କଥା । ସେହି ଦେଶର ରାଜା ତୃତୀୟ କନ୍‌ରାଡ଼ଙ୍କର ରାଜତ୍ୱକାଳରେ ବେଭେରିଆ ପ୍ରଦେଶର ଡ଼ିଉକ୍ ଗୁଏଲ୍‌ଫ୍ ବିଦ୍ରୋହୀ ହୋଇ ରାଜାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କଲେ । ରାଜା ସେହି ବିଦ୍ରୋହର ଦମନ ନିମନ୍ତେ ବହୁତ ସୈନ୍ୟସାମନ୍ତ ନେଇ ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ରରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିଲେ । ଏବଂ, ଡିଉକ୍ ଯେଉଁ ଦୁର୍ଗରେ ଅବସ୍ଥାନ କରୁଥିଲେ, ତାହାକୁ ଅବରୋଧ କଲେ । କିନ୍ତୁ ଡିଉକ୍ ଅସାଧାରଣ ସାହସ ଓ ପରାକ୍ରମର ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଥିଲେ । ମାତ୍ର ଶେଷରେ ପରାସ୍ତ ହେଲେ ଓ କ୍ଷମାପ୍ରାର୍ଥନା ପୂର୍ବକ ରାଜାଙ୍କ ନିକଟକୁ ଦୂତ ପ୍ରେରଣ କରିଥିଲେ ।

ସେହି ଦୂତ ଆଦେଶ ଅନୁସାରେ ଯାଇ ସମ୍ରାଟଙ୍କର ଶିବିରରେ ପହଞ୍ଚିଲା ଏବଂ ଡ଼ିଉକ୍‌ଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ କ୍ଷମାର ନିବେଦନ କରିଥିଲା । ସମ୍ରାଟ ତାହାକୁ ସମୁଚିତ ସୌଜନ୍ୟ ଓ ସଦ୍‌ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଇ ଉତ୍ତର ଦେଲେ : ତୁମେ ଯାଇ ଡ଼ିଉକ୍‌ଙ୍କୁ କହିବ ଯେ ସିଏ ସ୍ୱୟଂ ନିଜର ଅନୁଚରମାନଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ମୋ' ଶିବିରର ମଧ୍ୟ ଦେଇ ନିଜର ରାଜଧାନୀକୁ ଚାଲିଯିବେ । ମୁଁ ଶପଥ କରି କହୁଛି ଯେ ମୋ' ପକ୍ଷରୁ ତାଙ୍କ ଉପରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଅତ୍ୟାଚାର କରା ଯିବନାହିଁ । ଦୂତ ଫେରିଯାଇ ନିଜର ପ୍ରଭୁଙ୍କ ପାଖରେ ସେହି କଥାଟିକୁ ନିବେଦନ କରିଥିଲା ଏବଂ ସେହି ଅନୁସାରେ ଡ଼ିଉକ୍ ଓ ତାଙ୍କର ସେନାପତିମାନେ ସବୁକଥା ଶୁଣି ବହୁତ ସନ୍ତୋଷ ଅନୁଭବ କରିଥିଲେ । ସେମାନେ ସେଠାରୁ ରାଜଧାନୀକୁ ଫେରିଯିବାର ଉପକ୍ରମ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ମାତ୍ର, ସେହି ସମ୍ବାଦଟିକୁ ଶୁଣି ଡ଼ିଉକ୍‌ଙ୍କର ପତ୍ନୀ ମନେ ମନେ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ : ମୋ'ର ସ୍ୱାମୀ ସମ୍ରାଟଙ୍କର ବିରୋଧରେ ବିଦ୍ରୋହ ଘୋଷଣା କରି ତାଙ୍କ

ସହିତ ଯୁଦ୍ଧରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିଲେ। ଏବଂ ସେହି ସମ୍ରାଟ ଯେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏଭଳି ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଛନ୍ତି, ସମ୍ଭବତଃ ଏହାର ପଶ୍ଚାତରେ କୌଣସି ଗୁପ୍ତ ଅଭିସନ୍ଧି ରହିଛି। ହୁଏତ ଏପରି ହୋଇଥିବ ଯେ, ଆମ୍ଭେମାନେ ଏହି ଦୁର୍ଗ ଭିତରୁ ବାହାରକୁ ଆସିଲେ ସେ ଆମମାନଙ୍କୁ ଆକ୍ରମଣ କରିବେ। ଆପଣାର ସନ୍ଦେହମୋଚନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସେ ନିଜର ଜଣେ ବିଶ୍ୱସ୍ତ, ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ ଓ ଅଧିକ ଦକ୍ଷ ଲୋକକୁ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ପାଖକୁ ପଠାଇଥିଲେ।

ଏହି ଦ୍ୱିତୀୟ ଲୋକଟି ଯାଇ ରାଜାଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲା ଓ କହିଥିଲା, ମଣିମା, ଡ଼ିଉକ୍‌ଙ୍କର ପ୍ରାର୍ଥନା ଅନୁସାରେ ଆପଣ ଯେ ତାଙ୍କୁ କ୍ଷମା କରିଦେଲେ, ସେଥିରେ ଡ଼ିଉକ୍ ଏବଂ ତାଙ୍କ ପକ୍ଷର ଅନ୍ୟମାନେ ଅବଶ୍ୟ ଖୁସୀ ହୋଇଛନ୍ତି। ବର୍ତ୍ତମାନ ଡ଼ିଉକ୍‌ଙ୍କର ପତ୍ନୀ ଆପଣଙ୍କର ସମୀପରେ ଆଉ ଏକ ଭିକ୍ଷା ନିବେଦନ କରିବାଲାଗି ମୋତେ ଏଠାକୁ ପଠାଇଛନ୍ତି। ସେ କହିଛନ୍ତି, ଆପଣ ମୋ' ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ପ୍ରତି ଏହି ଉଦାରଭାବ ଦେଖାଇଲେ, ସେଥିରେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଆପଣଙ୍କ ପାଖରେ ବହୁତ କୃତଜ୍ଞ। ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହି ଦୁର୍ଗ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ମହିଳାବୃନ୍ଦ ଅଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଓ ମୁଁ ଦୁର୍ଗ ଭିତରୁ ବାହାରକୁ ବାହାରିଲେ ଯେପରି ଆମପ୍ରତି କୌଣସି ଅତ୍ୟାଚାର ଓ ଅସଦ୍‌ବ୍ୟବହାର ନହୁଏ ଏବଂ ଆମେ ସମସ୍ତେ ନିରାପଦ ହୋଇ ରହିପାରୁ, ଏହି ବିଷୟରେ ଆପଣଙ୍କ ଠାରୁ ଲିଖିତ ଜବାବଟିଏ ପାଇଲେ ଆମେ ପ୍ରକୃତରେ ନିର୍ଭୟ ହୋଇ ପାରନ୍ତୁ। ଏବଂ, ସେହି ପତ୍ରରେ ଏକଥାଟି ମଧ୍ୟ ଲେଖା ହୋଇ ରହିଥିବ ଯେ, ଆମେ ନିଜେ ଯେତିକି ଯେତିକି ପାରିବୁ, ସେତିକି ପଦାର୍ଥ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଦୁର୍ଗରୁ ଯାଇପାରିବୁ ଏବଂ ସେହି ବିଷୟରେ ଆମକୁ କୌଣସି ବାଧାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ମଧ୍ୟ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ।

ଡ଼ିଉକ୍‌ପତ୍ନୀଙ୍କର ନିବେଦନଟିକୁ ଶୁଣି ସମ୍ରାଟ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେସବୁ ନିମନ୍ତେ ମଧ୍ୟ ନିଜର ସମ୍ମତି ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ। ଯଥାସମୟରେ ଡ଼ିଉକ୍ ଓ ତାଙ୍କର ଅନୁଚରମାନେ ଦୁର୍ଗଭିତରୁ ବାହାରି ସମ୍ରାଟଙ୍କ ବାସ – ଦୁର୍ଗଟିର ବାଟ ଦେଇ ଯାତ୍ରା କରି ଦେଇଥିଲେ। ସମ୍ରାଟ ଓ ତାଙ୍କର ସେନାପତିମାନେ ଏହି ଅଭୂତପୂର୍ବ ବ୍ୟାପାରଟି ଘଟୁଥିବାର ଅବଲୋକନ କରି ବସ୍ତୁତ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ମିତ ଓ ସ୍ତବ୍ଧ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ। ସେମାନେ ଦେଖିଲେ : ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗରେ ଡ଼ିଉକ୍‌ଙ୍କର ପତ୍ନୀ ଏବଂ ତା'ପରେ ଅନ୍ୟ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ପତ୍ନୀମାନେ ନିଜ ନିଜ ସ୍ୱାମୀମାନଙ୍କୁ କାନ୍ଧଉପରେ ବସାଇ ବହୁତ କଷ୍ଟରେ ସେହି ବାଟଦେଇ ଚାଲି ଯାଉଛନ୍ତି।

ଡ଼ିଉକ୍‌ଙ୍କର ପତ୍ନୀ ଯେତେବେଳେ ଅନୁମତି ପ୍ରାର୍ଥନା କରି ସମ୍ରାଟଙ୍କ ପାଖକୁ ଦୂତ ପଠାଇଥିଲେ, ସେତେବେଳେୟ ସ୍ୱୟଂ ସମ୍ରାଟ ଓ ତାଙ୍କର ସେନାପତିମାନେ ଏପରି ବି ବିବେଚନା କରିଥିଲେ ଯେ, ବସ୍ତ୍ର ତଥା ଭୂଷଣ ଇତ୍ୟାଦି ଯେଉଁସବୁ ମୂଲ୍ୟବାନ୍ ଦ୍ରବ୍ୟ

ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ରହିଥିଲା, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ନିର୍ବିଘ୍ନରେ ନିଜ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ପାରିବାର ଅଭିପ୍ରାୟରେ ହିଁ ଡ଼ିଭକ୍‌ପତ୍ନୀ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ପାଖରୁ ଏକ ବିଶେଷ ଅନୁମତି ନିମନ୍ତେ ହିଁ ନିଶ୍ଚୟ ଅନୁରୋଧ କରିଥିବେ। କିନ୍ତୁ, ତାହା ନକରି ସେମାନେ ଯେ ନିଜନିଜର ସ୍ୱାମୀମାନଙ୍କୁ କାନ୍ଧରେ ବସାଇ ବାହାରକୁ ବାହାରିବେ, ସେମାନେ ସ୍ୱପ୍ନରେ ମଧ୍ୟ ସେଭଳି କଥାଟିଏ କଳ୍ପନା କରିନଥିଲେ। ତେଣୁ, ବର୍ତ୍ତମାନ ସେହି ଲଳନାମାନଙ୍କର ଏହି ପତିପରାୟଣତାର ନିଦର୍ଶନ ପାଇ ସମ୍ରାଟଙ୍କର ଚିତ୍ତରେ ପ୍ରଭୂତ ଦୟା ଏବଂ ବିସ୍ମୟର ଭାବ ହିଁ ଜାତ ହୋଇଥିଲା। ସେ ଏହି ମହିଳାମାନଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମୁକ୍ତକଣ୍ଠ ହୋଇ ସାଧୁବାଦ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ।

ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଭାବନୀୟ ଏହି ଘଟଣାଟିକୁ ଦେଖି ସମ୍ରାଟ ଏପରି ଉଲ୍ଲସିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ଯେ, ଉକ୍ତ ପତିପରାୟଣତାର ପୁରସ୍କାର ସ୍ୱରୂପ ସେ ସେମାନଙ୍କର ପତିମାନଙ୍କର ସମସ୍ତ ଅପରାଧକୁ କ୍ଷମା କରି ଦେଇଥିଲେ। ଡିଭକ୍ ତଥା ତାଙ୍କର ଅନୁଚରମାନଙ୍କୁ ଅଟକାଇ ସେମାନଙ୍କୁ ପରମ ଆଦର ସହିତ ଆହାରାଦି ଦ୍ୱାରା ଆପ୍ୟାୟିତ କରିଥିଲେ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଭୟ ପ୍ରଦାନ କରି ବିଦାୟ ଦେଇଥିଲେ।

□□□

ଦସ୍ୟୁ ଏବଂ ଦିଗ୍‌ବିଜୟୀ

ମାସିଡ଼ୋନିଆ ରାଜ୍ୟର ଅଧୀଶ୍ୱର, ପ୍ରଖ୍ୟାତ ଦିଗ୍‌ବିଜୟୀ ମହାବୀର ଆଲେକ୍‌ଜାଣ୍ଡର୍‌ଙ୍କର ରାଜତ୍ୱ ସମୟରେ ଥ୍ରେସ୍‌ନାମକ ଦେଶରେ ଏକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପରାକ୍ରମଶାଳୀ ଓ ଦୁର୍ଦ୍ଧାନ୍ତ ଦସ୍ୟୁ ବାସ କରୁଥିଲା। ସେହି ଦସ୍ୟୁର ଅତ୍ୟାଚାରରେ ଥ୍ରେସ୍ ଏବଂ ତାହାର ନିକଟରେ ଅବସ୍ଥିତ ପ୍ରଦେଶଗୁଡ଼ିକ ସର୍ବଦା ଶଙ୍କିତ ଅବସ୍ଥା ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିଲେ। ଥରେ ସେ ଧରା ପଡ଼ିଥିଲା ଓ ତାକୁ ସମ୍ରାଟ ଆଲେକ୍‌ଜାଣ୍ଡର୍‌ଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଆଣି ହାଜର କରା ଯାଇଥିଲା। ସମ୍ରାଟ ରୋଷପୂର୍ଣ୍ଣ ନୟନରେ କଟୁ ବାକ୍ୟମାନଙ୍କର ପ୍ରୟୋଗ କରି ତାକୁ କହିଥିଲେ, ଦୁଷ୍ଟ, ଅତି ଦୁଷ୍ଟ ତୁ, ଦସ୍ୟୁବୃତ୍ତି କରି ନିଜର ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରୁଛୁ। ତୋ' ବହୁପ୍ରକାରର ଅତ୍ୟାଚାର ବିଷୟରେ ସର୍ବଦା ମୋ' ପାଖକୁ ନାନା ସମ୍ବାଦ ଆସୁଛି। ବହୁତ ଦିନରୁ ହିଁ ତୋତେ ଧରିବାର ଉଦ୍ୟମ ଲାଗି ରହିଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଆମେ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପାରିନଥିଲୁ। ଆଜି ତ ତୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ମୋ' ଆୟତ୍ତ ଭିତରକୁ ଆସିଛୁ। ତୋତେ ସମୁଚିତ ଶାସ୍ତି ଅବଶ୍ୟ ଦିଆଯିବ।

ଏହି ବିଷୟରେ ତୋ'ର ମୋ' ପାଖରେ ଯାହାକିଛି କହିବାର ଅଛି, ଶୀଘ୍ର କହ ।

ଦସ୍ୟୁ ସମ୍ରାଟଙ୍କର କଥାଗୁଡ଼ିକୁ ଶୁଣି ଯାଉଥାଏ । ମାତ୍ର କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଭୀତ କିମ୍ବା କ୍ଷୁବ୍ଧ ହେଉ ନଥାଏ । ସେ ପ୍ରାୟ ଅଦମନୀୟ ଭାବରେ ଉତ୍ତର ଦେଲା, "ମଣିମା, ମୁଁ ହେଉଛି ଥ୍ରେସ୍ ଦେଶର ଅଧିବାସୀ ଜଣେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଯୋଦ୍ଧା ।" ସମ୍ରାଟ ଆହୁରି ଅଧିକ ରୋଷାନ୍ୱିତ ହୋଇ କହି ଉଠିଲେ, "ଆରେ ଅଧମ ଦସ୍ୟୁ, ତୁ ପୁଣି ନିଜକୁ ଅମୁକ ଦେଶର ଅଧିବାସୀ ବୋଲି କହୁଛୁ ! ତୁ ହେଉଛୁ ଦସ୍ୟୁ, ଲୁଣ୍ଠନକାରୀ ଏବଂ ଲୋକହତ୍ୟାକାରୀ, – ଦେଶର କଳଙ୍କସ୍ୱରୂପ । ଦେଖୁଛି, ତୋ' ଭିତରେ ଅସାଧାରଣ ସାହସ ଅବଶ୍ୟ ରହିଛି ଏବଂ ସେଥିଲାଗି ମୁଁ ତୋ'ର ପ୍ରଶଂସା ମଧ୍ୟ କରୁଛି । କିନ୍ତୁ, ତୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁରାଚାରୀ ଏବଂ ଲୋକମାନଙ୍କର ଘୋର ଅନିଷ୍ଟ କରିଆସିଛୁ । ସେଥିନିମନ୍ତେ ତୁ ହେଉଛୁ ଏକାନ୍ତ ଘୃଣାର ପାତ୍ର । ମୋ'ଠାରୁ ଅବଶ୍ୟ ଉଚିତ ଶାସ୍ତି ପାଇବୁ ।"

ସମ୍ରାଟଙ୍କର ଉକ୍ତିକୁ ଶୁଣି ଦସ୍ୟୁ ଉତ୍ତର ଦେଲା : "ମୁଁ କ'ଣ ସବୁ ଏପରି ମନ୍ଦ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଛି ଯେ ଆପଣ ମୋତେ ଏପରି କ୍ରୂର ଭାବରେ ଭର୍ତ୍ସନା କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ?" ସମ୍ରାଟ ଉତ୍ତର ଦେଲେ, "ତୁ ମୋ ରାଜ୍ୟରେ ବାସ କରି ମୋ' ଶାସନଶକ୍ତିର ଅବମାନନା କରିଛୁ, ମୋ' ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିଛୁ-ସେମାନଙ୍କର ସର୍ବସ୍ୱ ଲୁଣ୍ଠନ କରି ଜୀବନଧାରଣ କରିଛୁ ।" ଦସ୍ୟୁ ଉତ୍ତର ଦେଇ କହିଥିଲା, "ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର ଅଧିକାର ଏବଂ କବଳ ଭିତରେ ରହିଛି; ତେଣୁ ଆପଣ ତିରସ୍କାର କରି ମୋତେ ଯାହାସବୁ କହୁଛନ୍ତି, ଯେପରି ଭାବରେ ମୋ'ର ଅପମାନ କରୁଛନ୍ତି ଓ ମୋତେ ଯେଉଁଭଳି ଦଣ୍ଡ ଦେବେ ବୋଲି ଚିନ୍ତା କରୁଛନ୍ତି, ସେହି ସବୁକିଛିକୁ ମୋତେ ଅବଶ୍ୟ ସହ୍ୟ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ଏତେଟିକିଏ ମଧ୍ୟ ଭୟ କରୁନାହିଁ, କୌଣସି ଦୁଃଖ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରୁନାହିଁ । ମାତ୍ର, ଯଦି ମୋତେ ଆପଣଙ୍କର ଭର୍ତ୍ସନାବାକ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ହୁଏ, ତେବେ ସେଥିପାଇଁ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଆଦୌ କୌଣସି ଭୟ କରିବିନାହିଁ ।"

ସମ୍ରାଟ ଆଲେକ୍‌ଜାଣ୍ଡର୍ କହିଲେ, "ତୁମର ଯାହାକିଛି କହିବାର, ତାହାକୁ ତୁମେ ନିଃଶଙ୍କ ଭାବରେ ହିଁ କହିବ । ମୁଁ ତୁମକୁ ଅନୁମତି ଦେଉଛି, କୌଣସି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ମୋ'ର କବଳ ମଧ୍ୟରେ ରହିଛି ବୋଲି ଯେ ତାକୁ ମୁଁ ନିର୍ଭୟ ହୋଇ ନିଜକଥା କହିବାକୁ ଅନୁମତି ଦେବିନାହିଁ, ସେକଥା ଆଦୌ ନୁହେଁ ।" ଦସ୍ୟୁ ଏକଥା ଶୁଣି କହିଥିଲା : ତେବେ ମୁଁ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଆପଣଙ୍କୁ ପ୍ରଶ୍ନଟିଏ ପଚାରିବି ଓ ତା'ପରେ ଯାଇ ଆପଣ ପଚାରିଥିବା ପ୍ରଶ୍ନଟିର ଉତ୍ତର ଦେବି । ଆପଣଙ୍କୁ ମୁଁ ପଚାରୁଛି, ଆପଣ ମଧ୍ୟ କିପରି ଭାବରେ କାଳଯାପନ କରୁଛନ୍ତି ? ସମ୍ରାଟ କହିଲେ, ମୁଁ ଜଣେ ବୀରପୁରୁଷଙ୍କ ପରି ଜୀବନ ବଞ୍ଚୁଛି; ମୋ'ର ନାମ ଓ କୀର୍ତ୍ତି କେତେ କେତେ ଦେଶରେ ପ୍ରଚାରିତ

ହେଉଛି । ମୋ' ପରି ଜଣେ ସାହସୀ ଏବଂ ପ୍ରବଳପରାକ୍ରମୀ ସମ୍ରାଟ୍ ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଆଉ କେଉଁଠିହେଲେ ନାହାନ୍ତି ।

ଦସ୍ୟୁ ଉତ୍ତର ଦେଲା, ମହାରାଜ, ଆପଣାର ପ୍ରଶଂସା କରିବା ନିମନ୍ତେ ମୋ'ର ଆଦୌ କୌଣସି ଇଚ୍ଛା ହିଁ ନାହିଁ ଏବଂ, ଯେଉଁମାନେ ନିଜର ବଡ଼ିମା ଓ ପ୍ରଶଂସାଗାନ କରିବାକୁ ଭଲ ପାଆନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଘୃଣା କରେ । କିନ୍ତୁ, ବର୍ତ୍ତମାନ ତାହା ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଛି ବୋଲି ହିଁ ଆପଣଙ୍କୁ କହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛି ଯେ, ମୋ'ର ମଧ୍ୟ ମଧ୍ୟ ନାମ ଏବଂ କୀର୍ତ୍ତି ବହୁଦୂର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଘୋଷିତ ହୋଇଛି, ଏବଂ ମୋ' ଭଳି ଜଣେ ସାହସୀ ଯୋଦ୍ଧା ଆଉ କେଉଁଠିହେଲେ ନାହାନ୍ତି । ଆପଣ ତ ଖୁବ୍ ଭଲ ଭାବରେ ଜାଣିଛନ୍ତି ଯେ ମୋତେ ଧରି ଆପଣଙ୍କର ସମ୍ମୁଖରେ ହାଜର କରାଇବାକୁ ଆପଣଙ୍କର ଲୋକମାନଙ୍କୁ କମ୍ କଷ୍ଟ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ପଡ଼ିନାହିଁ ।

ଆଲେକ୍‌ଜାଣ୍ଡର୍ ଉତ୍ତର ଦେଇ କହିଲେ, ତୁ ଯେତେ ଯାହା କହିବୁ କହ ପଛକେ, ତୁ ହେଉଛୁ ନିପଟ ଜଣେ ଦସ୍ୟୁ, ଅତି ଦୁରାଚାରୀ । ତାହା ବ୍ୟତୀତ ମୋଟେ କିଛି ନୋହୁ । ଦସ୍ୟୁ ଜବାବ ଦେଲା, ଆଜ୍ଞା, ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଆପଣଙ୍କୁ ପଚାରୁଛି, ପ୍ରକୃତରେ ଦିଗ୍‌ବିଜୟୀ କହିଲେ କାହାକୁ ବୁଝାଏ ? ଆପଣ ଜଣେ ଦିଗ୍‌ବିଜୟୀ, – ଆପଣ ମଧ୍ୟ କ'ଣ ରାଜ୍ୟ ପରେ ରାଜ୍ୟ ନିଜର କବଳକୁ ଆଣିବା ନିମନ୍ତେ ଅତିଲାଳସା କରି ବହୁବିଧ ଅନ୍ୟାୟ ମାର୍ଗରେ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ହତ୍ୟା କରିନାହାନ୍ତି, ବହୁ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ସର୍ବସ୍ୱକୁ ଲୁଣ୍ଠନ କରିନାହାନ୍ତି, – କେତେ ନା କେତେ ଭଳି ଅନିଷ୍ଟସାଧନ କରିନାହାନ୍ତି ? କେତେକ ସଙ୍ଗୀଙ୍କ ସହିତ ମିଶି ମୁଁ ଗୋଟିଏ ରାଜ୍ୟରେ ଯାହା କରିଛି, ଆପଣ ତ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ସୈନ୍ୟସାମନ୍ତଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଶହ ଶହ ପ୍ରଦେଶରେ ଠିକ୍ ତାହାହିଁ କରିଛନ୍ତି । ମୁଁ ତ କେତେକ ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କର ହିଁ ସର୍ବନାଶ କରିଛି,– ଆପଣ ଶତଶତ ରାଜ୍ୟାଧିପତିଙ୍କର ସର୍ବନାଶର କାରଣ ହୋଇଛନ୍ତି । ମୁଁ କେତୋଟି ସାଧାରଣ ଗୃହକୁ ସିନା ଉଜୁଡ଼ାଇ ଦେଇଛି, ଆପଣ ତ ବହୁ ସମୃଦ୍ଧ ରାଜ୍ୟ ଏବଂ ନଗରୀମାନଙ୍କୁ ଉଜୁଡ଼ାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ତେଣୁ, ଥରେ ବିବେଚନା କରି କହନ୍ତୁ ମଣିମା, ଆପଣ ଏବଂ ମୋ' ଭିତରେ ଆଉ କେଉଁଠାରେ କୌଣସି ପାର୍ଥକ୍ୟ ରହିଛି ! ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ କେବଳ ଜଣେ ଦସ୍ୟୁ ରୂପେ ହିଁ ପରିଚିତ ହୋଇଛି ଏବଂ ଆପଣ ଏକ ବିଖ୍ୟାତ ବଂଶରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି ବୋଲି ମୋ'ଠାରୁ ଆହୁରି ପ୍ରବଳ ଓ ଅଧିକ ପରାକ୍ରମଶାଳୀ ଜଣେ ଦସ୍ୟୁ ହୋଇ ପାରିଛନ୍ତି, – ଫରକ ବୋଲି ମାତ୍ର ଏତିକି !

ଉତ୍ତର ଦେଇ ସମ୍ରାଟ ଆଲେକ୍‌ଜାଣ୍ଡର୍ କହିଥିଲେ, ହଁ, ମୁଁ ଅପରର ଧନ ନେଇ ଆସିଛି ସତ, କିନ୍ତୁ ସେହି ଧନକୁ ଉଦାର ଭାବରେ ବିତରଣ ବି କରିଦେଇଛି । ରାଜ୍ୟ ଓ ନଗରୀଗୁଡ଼ିକୁ ଉଜାଡ଼ି ଦେଇଛି ସତ, କିନ୍ତୁ ଆହୁରି କେତେ କେତେ ରାଜ୍ୟ ଓ

ନଗରର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ମଧ୍ୟ କରିଛି । ପୁନଶ୍ଚ ମୋ'ର ପୃଷ୍ଠପୋଷକତା ଏବଂ ଉତ୍ସାହ ଲାଭ କରି ଶିଳ୍ପ, ବାଣିଜ୍ୟ ଏବଂ ଦର୍ଶନଶାସ୍ତ୍ରର ମଧ୍ୟ ପ୍ରଭୂତ ଉନ୍ନତି ସାଧିତ ହୋଇଛି । ଦସ୍ୟୁ ତାହାର ଉତ୍ତରରେ କହିଲା, ମୁଁ ଧନୀମାନଙ୍କର ଧନ ଲୁଣ୍ଠନ କରିଛି ସତ, ମାତ୍ର ସେହି ଧନକୁ ବହୁ ଦରିଦ୍ରଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିତରଣ କରିଦେଇଛି । ଅନେକ ସମୟରେ ଅନେକ ଲୋକଙ୍କର ଗୃହରେ ନିଆଁ ଲଗାଇ ଦେଇଛି ସତ, କିନ୍ତୁ ମୋ' ନିଜର ଅର୍ଥକୁ ବ୍ୟୟ କରି ବହୁ ଅନାଥ ତଥା ଦରିଦ୍ରଙ୍କ ଲାଗି ଗୃହନିର୍ମାଣ ବି କରିଦେଇଛି । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଉପରେ ବହୁ ଅତ୍ୟାଚାର କରିଛି, ତଥାପି ବହୁ ବିପନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ବିପଦରୁ ଉଦ୍ଧାର ମଧ୍ୟ କରିଛି । ଏବଂ, ଆପଣ ଯେଉଁ ଦର୍ଶନଶାସ୍ତ୍ରର କଥା କହିଲେ, ସେଇଟି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମୁଁ ଆଦୌ କିଛିହେଲେ ଜାଣିନାହିଁ ସତ, ମାତ୍ର ଏତିକି କଥା ଖୁବ୍ ଦୃଢ଼ ଭାବରେ ଅବଶ୍ୟ ଜାଣିଛି ଯେ, ମୁଁ କିମ୍ବା ଆପଣ ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଯେତେ ଯେତେ ଅନିଷ୍ଟ କରିଛୁ, ଯାହାକିଛି କଲେ ମଧ୍ୟ ସେହି ଅପରାଧରୁ ଆମେ କଦାପି ମୁକ୍ତ ହୋଇ ପାରିବାନାହିଁ ।

ଦସ୍ୟୁ ବ୍ୟକ୍ତିଟିର ଏଭଳି ନିର୍ଭୀକତା ଓ ସ୍ପଷ୍ଟବାଦିତାର ପରିଚୟ ପାଇ ସମ୍ରାଟ ଅତୀବ ଖୁସୀ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ । ସେ ତତ୍କ୍ଷଣାତ୍ ତାହାର ବନ୍ଧନମୋଚନ ନିମନ୍ତେ ଆଦେଶ ଦେଇଥିଲେ । ଦସ୍ୟୁଟି ମୁକ୍ତ ହୋଇ ଚାଲିଯିବା ପରେ ସମ୍ରାଟ ଏକାକୀ ନୀରବରେ ବସି ଜଣେ ଦସ୍ୟୁ ଏବଂ ଜଣେ ଦିଗ୍‌ବିଜୟୀ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରକୃତରେ କି ପାର୍ଥକ୍ୟ ରହିଛି, ସେହି ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

□□□

ଚରମ ନୃଶଂସତା

ସୁପ୍ରସିଦ୍ଧ ନାବିକ କଲମ୍ବସ୍ ଆମେରିକା ମହାଦ୍ୱୀପର ଆବିଷ୍କାର କରିବା ପରେ ସେଠାରେ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ସ୍ପେନୀୟମାନଙ୍କର ଆଧିପତ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା । ନିଜର ଅର୍ଥଲାଳସାକୁ ଚରିତାର୍ଥ କରିବା ନିମନ୍ତେ ସ୍ପେନୀୟମାନେ ଦୁର୍ବଳ ଏବଂ ନିରପରାଧ ସେହି ଭୂଖଣ୍ଡର ଆଦିମ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ଉପରେ ଘୋର ଅତ୍ୟାଚାର କରିଥିଲେ । କେର୍‌ନାବୋ ନାମକ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ସେଠାରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଦେଶର ଅଧିପତି ଥିଲେ । ସ୍ପେନୀୟମାନେ ତାଙ୍କୁ ଶାସନରୁ ହଟାଇ ବନ୍ଦୀ କରି ରଖିଥିଲେ । କାରାଗାର ଭିତରେ ରହି ତାଙ୍କୁ ଅଶେଷ ପ୍ରକାରର କଷ୍ଟ ଓ ଯାତନା ଭୋଗ କରିବାକୁ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଶେଷରେ ସେହି କାରାଗାରରେ ହିଁ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲା । ନିଜ ସ୍ୱାମୀଙ୍କର

ଏହିପରି ଭାବରେ ଅଧିକାରଚ୍ୟୁତ ଓ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ପରିଶେଷରେ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କରିବା ହେତୁ ତାଙ୍କର ପତ୍ନୀ ଏନାକେୟୋନା ଏକାନ୍ତ ଉପାୟଶୂନ୍ୟ ଓ ଅସହାୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ନିଜ ଭାଇ ବିହିଚିୟୋ ଜାରାଗୁୟା ପ୍ରଦେଶର ଅଧିପତି ଥିଲେ, ସେ ତାଙ୍କରି ପାଖକୁ ଯାଇ ଆଶ୍ରୟ ନେଲେ ।

କିଛିଦିନ ଅନ୍ତେ ବିହିଚିୟୋ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଭଉଣୀ ଏନାକେୟୋନାଙ୍କ ହାତରେ ଶାସନଭାର ଆସି ପଡ଼ିଲା । ସ୍ପେନୀୟମାନେ ତ ତାଙ୍କର ପୂର୍ବରୁ ହିଁ ସର୍ବନାଶ କରି ସାରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ ତଥାପି ସେହି ଘଟଣାଟିର କୌଣସି ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାର ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି ମନରେ ନରଖି ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭଦ୍ରୋଚିତ ବ୍ୟବହାର କରିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ଆଦୌ କୌଣସି ଅନିଷ୍ଟଚିନ୍ତା କରି ନଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କୁ ଏହି ଭୂମିରୁ ତଡ଼ିଦେବା ନିମନ୍ତେ ମଧ୍ୟ କେବେହେଲେ ଭାବିନଥିଲେ । ସର୍ବଦା ଉଦାରତା ସହିତ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ । ମାତ୍ର, ଏନାକେୟୋନାଙ୍କର ସଜ୍ଜନପଣ ଓ ସଦୟ ବ୍ୟବହାର ଦେଖି ସ୍ପେନୀୟ ମାନଙ୍କର ସେନାପତି ଓୟେଣ୍ଡୋ ସନ୍ଦେହ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ଯେ ସ୍ଥାନୀୟ ଅଧିବାସୀମାନେ ଏହିପରି ଉତ୍ତମ ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଇ ଆମକୁ ଏଠାରୁ ସମ୍ଭବତଃ ଅନାୟାସରେ ତଡ଼ିଦେବେ ବୋଲି ହିଁ ମନସ୍ଥ କରିଛନ୍ତି ଓ ତେଣୁ ଏଭଳି ଆତ୍ମୀୟତା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଛନ୍ତି । ତେଣୁ, ସେ ସେହି ଅନୁସାରେ ସାବଧାନ ହୋଇଯିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । ଆପଣାର ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ନେଇ ସେମାନଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଯାତ୍ରା କରିଥିଲେ । ରାଣୀ ଏନାକେୟୋନାଙ୍କ ସହିତ କେବଳ ସାକ୍ଷାତ କରିବାଲାଗି ଯାଉଛନ୍ତି ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ ।

ସ୍ପେନୀୟ ମାନଙ୍କର ସେନାପତି ସାକ୍ଷାତ ପାଇଁ ଆସୁଛନ୍ତି ବୋଲି ସମ୍ବାଦ ପାଇ ଏନାକେୟୋନା ଆପଣାର ସମସ୍ତ ମୁଖ୍ୟ କର୍ତ୍ତା ଏବଂ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ଲାଗି ଆଦେଶ ଦେଇ ପଠାଇଲେ ଯେ ଆଗନ୍ତୁକ ସେନାପତିଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଯଥୋଚିତ ସମ୍ମାନ-ପ୍ରଦର୍ଶନର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ଯଥାଯୋଗ୍ୟ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ମଧ୍ୟ ଦେଖାଇବାକୁ ହେବ । ସେମାନଙ୍କୁ ସେ ଯଥାସମୟରେ ରାଜଧାନୀରେ ଆସି ଉପସ୍ଥିତ ହେବା ସକାଶେ ଆଦେଶ ଦେଇଥିଲେ । ଆମେରିକାର ସେହି ଆଦିଅଧିବାସୀ ମାନଙ୍କ ସମାଜରେ ଏହି ପ୍ରଥା ପ୍ରଚଳିତ ରହିଥିଲା ଯେ, କୌଣସି ସମ୍ମାନନୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି ସେମାନଙ୍କର ରାଜ୍ୟକୁ ସାକ୍ଷାତ ଲାଗି ଆସିଲେ ସେମାନେ ଏକ ଶୋଭାଯାତ୍ରାରେ ନଗରରୁ ଯାତ୍ରା କରି ଅତିଥିଙ୍କୁ ସ୍ୱାଗତ କରି ନେଇ ଆସିବେ । ତେଣୁ, ସେନାପତି ଓବେଣ୍ଡୋ ରାଜଧାନୀର ସମୀପବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଆସିବାରୁ ସ୍ୱୟଂ ଏନାକେୟୋନା ନିଜର ଅମାତ୍ୟ, ପାରିଷଦ ତଥା ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ ଏକତ୍ର ସଜ୍ଜିତ କରି ଆଗନ୍ତୁକଙ୍କ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ ଏବଂ

ସଂବର୍ଦ୍ଧନା ସକାଶେ ବାହାରି ପଡ଼ିଥିଲେ । ପ୍ରଚଳିତ ପ୍ରଥା ଅନୁସାରେ ତାଙ୍କର ବନ୍ଦନା ଓ ସ୍ୱାଗତ-ଅଭ୍ୟର୍ଥନା କରାଯାଇଥିଲା । ଯୁବତୀ କାମିନୀମାନେ ହାତରେ ତାଳପତ୍ରର ବାହୁଙ୍ଗୀମାନ ହଲାଇ ହଲାଇ ଅତିଥିମାନଙ୍କର ସମ୍ମୁଖରେ ନୃତ୍ୟ କରିଥିଲେ ଏବଂ ସେହି ଅବସରର ସଙ୍ଗୀତଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ଗାନ କରୁଥିଲେ ।

ଓବେଣ୍ଡୋ ଯଥାସମୟରେ ଆସି ରାଜଧାନୀରେ ପହଞ୍ଚିଲେ, ଏବଂ ଏକ ବୃହତ୍ ଭବନରେ ଏନାକେୟୋନା ତାଙ୍କ ଅବସ୍ଥାନ ନିମନ୍ତେ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ଦେଇଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସହିତ ଆସିଥିବା ଅନ୍ୟ ଲୋକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ପାର୍ଶ୍ୱସ୍ଥ ଗୃହମାନଙ୍କରେ ଉତ୍ତମ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଥିଲା । ଅତିଥିମାନଙ୍କର ଆଦର ଏବଂ ଯତ୍ନରେ ଆଦୌ କୌଣସି ତ୍ରୁଟି କରାଯାଇ ନଥିଲା । ପୂର୍ଣ୍ଣ ମନୋଯୋଗ ସହକାରେ ଏନାକେୟୋନା ସେମାନଙ୍କର ସେବାରେ ତତ୍ପର ହୋଇ ରହିଥିଲେ । ରାଜ୍ୟର ସର୍ବୋତ୍ତମ ଆହାରସାମଗ୍ରୀ ଗୁଡ଼ିକୁ ସଂଗୃହୀତ କରି ଅଣା ଯାଇଥିଲା । ପ୍ରତ୍ୟହ ନାନାବିଧ ନୃତ୍ୟ ଏବଂ ଉତ୍ସବର ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲା । ଶ୍ୱେତକାୟ ମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ସୁବ୍ୟବହାର ଦେଖାଇବାରେ ସେ ପୂର୍ବରୁ ମଧ୍ୟ କେବେ କୌଣସି ହେଳା କରିନଥିଲେ । ଏବଂ ଏଥର ତ ଯାବତୀୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଶେଷ ଯତ୍ନମାନ ନିଆ ଯାଉଥିଲା ।

କିନ୍ତୁ ଓବେଣ୍ଡୋ ଯେ ଏକ ମନ୍ଦ ଅଭିସନ୍ଧି ନେଇ ସେଠାକୁ ଆସିଥିଲେ, ଏହି ରାଜ୍ୟର ଅଧିବାସୀ ମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଯେତେ ଯାହା ଉତ୍ତମ ସତ୍କାର ପାଇଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା ତଥାପି ଦୂର ହୋଇନଥିଲା । ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ମିଶି ଯେ ତାଙ୍କର ପ୍ରାଣନାଶ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଚକ୍ରାନ୍ତ କରୁଛନ୍ତି, ଓବେଣ୍ଡୋ ଏବେ ମଧ୍ୟ ସେହି ସଂଶୟ ମଧ୍ୟରେ ବୁଡ଼ି ରହିଥିଲେ । ତେଣୁ ପ୍ରତିକାର ସ୍ୱରୂପ ଆଉ କାଳବିଳମ୍ବ ନକରି ନିଜ ଆଡ଼ୁ ହିଁ କିଛି ପଦକ୍ଷେପ ନେବାକୁ ହେବ, ସିଏ ମନେ ମନେ ନିଷ୍ପତ୍ତି କଲେ । ଏବଂ ସେମାନଙ୍କୁ କହିଥିଲେ, ତୁମେମାନେ ଅଦ୍ୟାବଧି ଆମକୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରି ରଖିବା ସକାଶେ କେତେ ଆମୋଦପ୍ରମୋଦର ପ୍ରଦର୍ଶନ କଲ, – ତେବେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଦିନେ ତୁମମାନଙ୍କୁ ଆମ ସ୍ପେନ୍‌ଦେଶର କିଛି କ୍ରୀଡ଼ାକୌତୁକ ଦେଖାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛି । ତେଣୁ ତୁମେମାନେ ଅମୁକ ଦିନ ଅମୁକ ସମୟରେ ସମସ୍ତେ ଏଠାରେ ଆସି ଉପସ୍ଥିତ ହେବ । ଶୁଣିବା ମାତ୍ରକେ ସେମାନେ ଖୁବ୍ ଖୁସୀ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ଏବଂ ପ୍ରସ୍ତାବଟି ବିଷୟରେ ସମ୍ମତ ବି ହୋଇଗଲେ । ତା'ପରେ ସେ ନିଜ ଦେଶର ଅଧିବାସୀ ଅର୍ଥାତ୍ ସ୍ପେନୀୟମାନଙ୍କୁ ମନ୍ତ୍ରଣା ଦେଇ କହିଥିଲେ, ତୁମେମାନେ ନିଜ ନିଜର ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ସେଦିନ ଏଠାକୁ ଆସିବ ଏବଂ, ମୋ'ଠାରୁ ଇସାରା ପାଇବା ମାତ୍ରକେ ହିଁ ମୋ'ର ଆଦେଶ ଅନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ ।

କ୍ରୀଡ଼ାକୌତୁକ ନିମନ୍ତେ ନିରୂପିତ ହୋଇଥିବା ସେହି ଦିନଟି ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲା ଏବଂ ଏନାକେୟୋନା ନିଜର କନ୍ୟା, ଅମାତ୍ୟଗଣ, ପାରିଷଦବର୍ଗ ତଥା ଅନ୍ୟ ନିର୍ବାଚିତମାନଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଯଥାସ୍ଥାନରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିଲେ । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ନିଜ ନିଜର ସ୍ଥାନରେ ଯାଇ ବସିଯିବା ପରେ କୌତୁକ-ପ୍ରଦର୍ଶନ ନିମନ୍ତେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥାଆନ୍ତି । ଓବେଣ୍ଡୋ ନିଜ ଦେଶର ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଯେଉଁଭଳି ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥିଲେ, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ଆସିଥିଲେ । ଉପଯୁକ୍ତ ମୁହୂର୍ତ୍ତଟି ଆସି ପହଞ୍ଚିଛି ବୋଲି ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରି ଓବେଣ୍ଡୋ ଏଥର ସ୍ୱୟଂ ସ୍ଥିର କରିଥିବା କାର୍ଯ୍ୟଟି ଲାଗି ଆଦେଶ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ସୈନିକମାନେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେହି ଭବନଟିର ଚତୁଷ୍କୋଣରେ ଯାଇ ଘେରିକରି ରହିଲେ ଏବଂ ସେଠାରେ କଣେ ହେଲେ କାହାରିକୁ ମଧ୍ୟ ବାହାରକୁ ଯିବାପାଇଁ ଛାଡ଼ିନଥିଲେ । ତା'ପରେ ଭବନଟି ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରି ଅନ୍ୟପକ୍ଷର ପ୍ରହରୀମାନଙ୍କୁ ସ୍ତମ୍ଭଗୁଡ଼ିକରେ ବାନ୍ଧି ପକାଇଲେ, – ଏନାକେୟୋନାଙ୍କୁ ବନ୍ଦୀ କରିନେଲେ ଏବଂ ତୁମେମାନେ ଓ ତୁମର ଏହି ରାଣୀ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବଧ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଚକ୍ରାନ୍ତ କରିଥିଲେ, – ଏପରି କହି ସ୍ତମ୍ଭରେ ବନ୍ଧା ହୋଇଥିବା ପ୍ରହରୀମାନଙ୍କୁ ଦାରୁଣ ଶାରୀରିକ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଦେବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସେମାନେ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ରାଣୀ ସେହି କଥାଟିକୁ ସ୍ୱୀକାର ନକରିବା ଯାଏ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ କ୍ଷାନ୍ତ ହେଲେନାହିଁ ।

କିନ୍ତୁ, ଏହି ଆଦିଅଧିବାସୀମାନେ ତ ପ୍ରକୃତରେ ସେପରି କୌଣସି ଅପରାଧରେ ଲିପ୍ତ ନଥିଲେ । ତଥାପି, ଶାରୀରିକ ଯନ୍ତ୍ରଣାକୁ ସହ୍ୟ କରି ନପାରି ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଦୁଇ ଚାରିଜଣ ଅଗତ୍ୟା ସ୍ୱୀକାର ହିଁ କରି ପକାଇଥିଲେ । ରାଣୀଙ୍କ ସମେତ ସମସ୍ତେ ଅପରାଧଟାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିଛନ୍ତି ବୋଲି ସେଇଥିରୁ ହିଁ ଧରି ନିଆଗଲା ଏବଂ ଅପରାଧର ଉଚିତ ଶାସ୍ତିରୂପେ ଭବନଟିରେ ନିଆଁ ଲଗାଇ ଦିଆ ଯାଇଥିଲା । ପ୍ରହରୀମାନେ ସ୍ତମ୍ଭମାନଙ୍କରେ ବନ୍ଧା ହୋଇ ରହିଥାଆନ୍ତି ଏବଂ ସେହି ଅବସ୍ଥାରେ ହିଁ ପୋଡ଼ି ହୋଇ ସେମାନେ ମୃତ୍ୟୁମୁଖରେ ପତିତ ହେଲେ । ସେତିକିବେଳେ ଭବନଟିର ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ଏକ ବୀଭତ୍ସ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଯେଉଁ ନଗର-ଅଧିବାସୀମାନେ କ୍ରୀଡ଼ାବିନୋଦନ ଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖିବା ସକାଶେ ସେଠାରେ ଆସି ସମବେତ ହୋଇଥିଲେ, ଓବେଣ୍ଡୋଙ୍କର ଅଶ୍ୱାରୋହୀ ସୈନ୍ୟମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ଅସ୍ତ୍ରଚାଳନା କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇଥିଲେ । ଏହି ରାକ୍ଷସମାନଙ୍କର କବଳରୁ ସେଦିନ ସ୍ତ୍ରୀ ଏବଂ ପିଲାମାନେ ମଧ୍ୟ ରକ୍ଷା ପାଇନଥିଲେ ।

ସ୍ପେନୀୟ ମହାପୁରୁଷମାନେ ଏହିପରି ଭାବରେ ହିଁ ଦାରୁଣ ପ୍ରବଞ୍ଚନା ଦେଖାଇ ରାଣୀ ଏନାକେୟୋନଙ୍କୁ ସାନ୍ ଡୋମିଙ୍ଗୋ ନାମକ ଆଉଏକ ଅଧିକୃତ ସ୍ଥାନକୁ ନେଇ

ଯାଇଥିଲେ; ସେହିଠାରେ ତାଙ୍କର ବିଚାର କରାଗଲା ଏବଂ ସେ ଅପରାଧିନୀ ବୋଲି ସାବ୍ୟସ୍ତ ହେଲେ । ତାଙ୍କ ସକାଶେ ପ୍ରାଣଦଣ୍ଡର ଆଦେଶ ହେଲା । ଅତିଥିମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ସଦୟ୍ ଏବଂ ଅମାୟିକ ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଇ ଥିବାରୁ ହତଭାଗିନୀ ରାଣୀ ପ୍ରକୃତରେ କି ଫଳ ନପାଇଲେ !

□□□

ଅତିଚାତୁରୀର ପ୍ରତିଫଳ

ଆମେରିକାରେ ଥିବା ମିସୋରିନଦୀର ତଟରେ ଆଦିଅଧିବାସୀମାନେ ବାସ କରୁଥିବା ଯେଉଁ ପ୍ରଦେଶଟି ରହିଛି, କିଛି ବର୍ଷ ପୂର୍ବରୁ ସେଠାକୁ ୟୁରୋପୀୟ୍ ଲୋକମାନେ ଯାତାୟତ କରି ପାରୁନଥିଲେ । ଥରେ ଜଣେ ୟୁରୋପୀୟ୍ ବେପାରି ନାନା ପ୍ରକାରର ଦ୍ରବ୍ୟ ନେଇ ସେହି ଅଞ୍ଚଳରେ ବିକ୍ରୟ୍ କରିବାଲାଗି ସେଠାକୁ ଯାଇଥିଲେ । ସାଙ୍ଗରେ ଅନେକ ବନ୍ଧୁକ ଓ ବାରୁଦ ମଧ୍ୟ ରହିଥିଲା । ସେ ଉକ୍ତ ଅଞ୍ଚଳରେ ବେଶ୍ କିଛିଦିନ ରହିଲେ ଏବଂ ସେଠା ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କୁ ବନ୍ଧୁକ ଓ ବାରୁଦର ବ୍ୟବହାର ମଧ୍ୟ ଶିଖାଇ ଦେଇଥିଲେ । ସେହି ଅଧିବାସୀମାନେ ତ ମୃଗୟାଦ୍ୱାରା ଜୀବନନିର୍ବାହ କରୁଥିଲେ, ବନ୍ଧୁକ ଓ ବାରୁଦ ଥିଲେ ଆହୁରି ଅଧିକ ସୁବିଧାଜନକ ଓ ସଫଳ ଭାବରେ ମୃଗୟା କରାଯାଇ ପାରିବ ବୋଲି ଜାଣିଯିବା ପରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟଗ୍ର ହୋଇ ସେମାନେ ସବୁଯାକ ବନ୍ଧୁକ ଓ ବାରୁଦକୁ କ୍ରୟ୍ କରି ନେଇଥିଲେ । ସେଗୁଡ଼ିକର ବଦଳରେ ସେଠାରେ ଉତ୍ପନ୍ନ ହେଉଥିବା ବହୁ ପରିମାଣର ବସ୍ତୁମାନ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ ବି କରିଥିଲେ । ବେପାରିଜଣକ ନିଜ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଫେରିଆସି ସେହି ବସ୍ତୁଗୁଡ଼ିକୁ ବିକି ବହୁତ ଲାଭବାନ୍ ହୋଇ ପାରିଥିଲେ ।

ତାହାର କିଛିଦିନ ଅନ୍ତେ ଜଣେ ଫରାସୀ ବେପାରି ଆହୁରି ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ବାରୁଦ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ସେହି ଅଞ୍ଚଳକୁ ବ୍ୟବସାୟ୍ କରିବାକୁ ଯାଇଥିଲେ । ସେଠା ଲୋକେ ଆଗରୁ ଯେଉଁ ବାରୁଦ କିଣିଥିଲେ, ସେତେବେଳକୁ ତାହାର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟବହାର ହୋଇ ପାରିନଥିଲା । ତେଣୁ, ପୁଣି ସେହି ଜିନିଷଟାକୁ କିଣିବାପାଇଁ ସେମାନଙ୍କର ଆଦୌ ଇଚ୍ଛା ହେଲାନାହିଁ । ଏସବୁ ବିକ୍ରି କଲେ ମୋ'ର ବହୁତ ଲାଭ ହେବ ବୋଲି ମନରେ ପାଞ୍ଚି ସେହି ବ୍ୟକ୍ତି ବହୁ ପଇସା ଓ ପରିଶ୍ରମ ଖଟାଇ ସିନା ସେଠାକୁ ଯାଇଥିଲେ, ମାତ୍ର ସେଠାରେ ଯେଉଁ ପରିସ୍ଥିତିଟି ଦେଖିଲେ, ସେଥିରେ ତାହା ସମ୍ଭବ ହେବନାହିଁ ବୋଲି ଦେଖି ଅତ୍ୟନ୍ତ ହତାଶ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ସେଠା ଅଧିବାସୀମାନେ

କିପରି ଉପାୟ୍ କଲେ ତଥାପି ତାଙ୍କଠାରୁ ବାରୁଦ କ୍ରୟ୍ କରିନେବାକୁ ମନ କରିବେ, ସେ ଗମ୍ଭୀର ଭାବରେ ସେହି ଚିନ୍ତା ହିଁ କରୁଥିଲେ। ପରିଶେଷରେ ଗୋଟିଏ ଉପାୟ୍ ମଧ୍ୟ ବାହାର କରିଥିଲେ। ସ୍ଥାନୀୟ୍ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରେ ଏକଜୁଟ କରାଇ ସେ ସେମାନଙ୍କୁ କହିଥିଲେ, "ତୁମେମାନେ ବାରୁଦକୁ ବ୍ୟବହାର କରି ପାରିଲଣି, କିନ୍ତୁ ସେହି ବାରୁଦନାମକ ଦ୍ରବ୍ୟଟି ଯେ ପ୍ରକୃତରେ କ'ଣ, ସେହି ବିଷୟ୍ରେ ତୁମମାନଙ୍କୁ କିଛିହେଲେ ଜଣା ନାହିଁ। ତାହା ଶୁଣିଲେ ତୁମେମାନେ ପ୍ରକୃତରେ ଖୁବ୍ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଯିବ। ବାରୁଦ ହେଉଛି ଆମ ଦେଶରେ ଏକ ପ୍ରକାରର ଶସ୍ୟ। ବର୍ଷର ଅମୁକ ମାସରେ ବାରୁଦର ମଞ୍ଜିକୁ ବୁଣିଦେଇ ପାରିଲେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିହନ ପରି ସେଥିରୁ ମଧ୍ୟ ଗଛ ହେବ ଓ ବହୁତ ଫଳ ଫଳିବ।

ଏକଥା ଶୁଣି ସେଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ ସ୍ଥାନୀୟ୍ ଅଧିବାସୀମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚମତ୍କୃତ ହୋଇ ଉଠିଲେ ଏବଂ, ଏହି ବାରୁଦଗଛକୁ ଏଠାରେ ଥରେ ସମ୍ଭବ କରି ପାରିଲେ ଆମକୁ ଆଉ ୟୁରୋପୀୟ୍ମାନଙ୍କ ପାଖରୁ ତାହାକୁ ମୋଟେ କିଣିବାକୁ ପଡ଼ିବନାହିଁ ବୋଲି ଭାବି ନିଜ ପାଖରେ ରହିଥିବା ବହୁ କିସମ ଦ୍ରବ୍ୟର ବିନିମୟ୍ରେ ସେହି ବେପାରିଙ୍କ ପାଖରୁ ସବୁଯାକ ବାରୁଦ କିଣି ନେଇଥିଲେ। ମଞ୍ଜି ବୁଣିବାର ଉପଯୁକ୍ତ ସମୟ୍ ଆସି ପହଞ୍ଚିବା ମାତ୍ରକେ ସେମାନେ ସେହି ବାରୁଦକୁ ମଧ୍ୟ କ୍ଷେତରେ ବୁଣି ଦେଇଥିଲେ। ଏହିପରି ଚାତୁରୀଟିଏ ଖେଳି ଫରାସୀ ଉକ୍ତ ବେପାରି ନିଜ ଦେଶକୁ ଚାଲି ଯାଇଥିଲେ ଏବଂ ସେଠାରେ ଦ୍ରବ୍ୟବିନିମୟ୍ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଚୁର ଲାଭ ସମ୍ଭବ କରି ପାରିଥିଲେ।

ଏଣେ ମିସୋରିର ଏହି ଲୋକମାନେ ନିଜ ନିଜ କ୍ଷେତରେ ବାରୁଦକୁ ବୁଣି ଦେଇ ଏଥର ଆମକୁ କେତେ ନା କେତେ ବାରୁଦ ମିଳିବ ବୋଲି ଉତ୍କଣ୍ଠାର ସହିତ ପ୍ରତ୍ୟାଶା କରିବାରେ ଲାଗିଥାଆନ୍ତି। ହଁ, ସେହି ଆଶାରେ ସେମାନେ କ୍ଷେତଗୁଡ଼ିକର ଅଧିକ ଯତ୍ନ ନେଲେ ଏବଂ ଗଜା ବାହାରି ସାନ ଗଛଗୁଡ଼ିକ ବାହାରି ଆସିଲେ କାଳେ ବନ୍ୟଜନ୍ତୁମାନେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ନଷ୍ଟ କରିଦେବେ, ସେହି ଆଶଙ୍କାରେ ସେମାନେ ରାତିଦିନ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସତର୍କ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ରହିଲେ। ଏହିପରି ଭାବରେ ବହୁ ଦିନ ଗତ ହୋଇଗଲା, ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ବୋଲି ଚାରା ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଲାନାହିଁ। କ୍ରମେ ସେମାନଙ୍କର ମନରେ ଏକ ସନ୍ଦେହ ମଧ୍ୟ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲା ଯେ ସେହି ବେପାରି ଆମକୁ ଠକି ଦେଇ ଚାଲିଗଲା ନାହିଁ ତ ! ଶସ୍ୟର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଋତୁଟି ମଧ୍ୟ କ୍ରମେ ଅତୀତ ହୋଇଗଲା ଅଥଚ୍ ଗୋଟିଏ ଗଜା ମଧ୍ୟ କେଉଁଠି ବାହାରି ଥିବାର ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହେଉନଥାଏ। ସେତେବେଳେ ଯାଇ ସେମାନେ ବୁଝି ପାରିଲେ ଯେ ବେପାରି ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରତାରଣା କରି

ପ୍ରକୃତରେ ଏତେ କାଣ୍ଡ କରିଛି । ଆମେ ଆଉ କୌଣସି ୟୁରୋପୀୟଙ୍କ କଥାରେ କେବେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବୁନାହିଁ ବୋଲି ସେମାନେ ନିଜପାଖରେ ଶପଥ ନେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ ।

ଉକ୍ତ ବଣିକ ନିଜ ଦେଶରେ ଯାଇ ବିସ୍ତର ଲାଭର ଅଧିକାରୀ ହୋଇପାରିଲା ଓ ସେଥିରେ ତା'ର ଲୋଭଟା ଆହୁରି ବଢ଼ି ହିଁ ଯାଇଥିଲା । ମାତ୍ର, ଏହାପରେ ଆଉଥରେ ମିସୋରି ଯିବାପାଇଁ ସିଏ ସାହସ କରି ପାରିଲାନାହିଁ । ବହୁତ ଭାବି ଓ ଚିନ୍ତି ସେ ଶେଷରେ ବହୁ କିସମର ଦ୍ରବ୍ୟପଦାର୍ଥ ସାଙ୍ଗରେ ଧରି ମିସୋରି ଯିବା ସକାଶେ ଆପଣା ବ୍ୟବସାୟର ଜଣେ ଅଂଶୀଦାରକୁ ରାଜୀ କରାଇ ସେଠାକୁ ପଠାଇଥିଲା । ସାବଧାନ କରିଦେଇ କହିଥିଲା, ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଥରେ ଚତୁରତା କରି ସେମାନଙ୍କୁ ଭୁଲାଇଛି । ତେଣୁ ତୁମେ ସତର୍କ ରହିବ ଯେପରି ତୁମେ ମୋ' ବ୍ୟବସାୟର ଅଂଶୀଦାର କିମ୍ବା ମୋ'ର ଆତ୍ମୀୟ ବୋଲି ସେମାନେ ଆଦୌ ଜାଣିବାକୁ ନପାଇବେ !

ଅଂଶୀଦାର ସେହି ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଟି ମଧ୍ୟ ମିସୋରିରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା । ସେଠା ଅଧିବାସୀମାନେ ସେ ଏତେ ଏତେ ଦ୍ରବ୍ୟ ଆଣିଛି ଦେଖି ତା'ପାଖକୁ ଯିବା ଆସିବା ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇଥିଲେ । ପରିଚୟ ଦେବାରେ ସେ ସବୁବେଳେ ଖୁବ୍ ସାବଧାନ ଥାଏ । ମାତ୍ର, ସ୍ଥାନୀୟ ବାସିନ୍ଦାମାନେ ତଥାପି କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ବୁଝିନେଇ ପାରିଥିଲେ ଯେ, ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିଟା ଥରେ ଆମକୁ ପ୍ରତାରିତ କରି ଚାଲିଯାଇଛି, ନିଶ୍ଚୟ ସେଇ ଏହାକୁ ମଧ୍ୟ ଆମ ପାଖକୁ ପଠାଇଛି । କିନ୍ତୁ ଆପଣା ଆପଣାର କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ବ୍ୟକ୍ତ ନକରି ସେମାନେ ତା'ପାଖକୁ ଆସିଥିଲେ, ଗାଆଁ ମଝି ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରେ ତାକୁ ଡେରା ପକାଇବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥିଲେ । ଏହି ବେପାରି ଜଣକ ସେହି ସ୍ଥାନରେ ହିଁ ବାସ କରିବାକୁ ଆସିଲେ ।

ଯେଉଁ ଅଧିବାସୀମାନେ ସେହି ପ୍ରଥମ ଥର ଠକାମିରେ ପଡ଼ି ଯାଇଥିଲେ, ସେମାନେ ନିଜ ରାଜ୍ୟମୁଖ୍ୟଙ୍କ ଠାରୁ ଅନୁମତି ନେଇ ଦିନେ ଏକତ୍ର ସେହି ବିଦେଶୀ ଲୋକଟିର ବିପଣିରେ ଆସି ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ ଏବଂ ପ୍ରାୟ ଗୋଟାଏ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ହିଁ ବିପଣିରେ ରହିଥିବା ସକଳ ସାମଗ୍ରୀକୁ ବଳପୂର୍ବକ ଉଠାଇ ନେଇ ଯାଇଥିଲେ । ଏହି କାଣ୍ଡଟି ଘଟିବାରେ ବେପାରି ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ହତବୁଦ୍ଧି ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ଏବଂ ଅଗତ୍ୟା ରାଜ୍ୟମୁଖ୍ୟଙ୍କ ଆଗରେ ଯାଇ ଅଭିଯୋଗ କଲେ । କହିଲେ :ମହାଶୟ, ଆପଣଙ୍କର ପ୍ରଜାମାନେ ମୋ'ପ୍ରତି ଖୁବ୍ ଅନ୍ୟାୟ ଆଚରଣ କରିଛନ୍ତି । ବିନିମୟରେ ମୋତେ କୌଣସି ବସ୍ତୁ ନଦେଇ ସେମାନେ ବଳପ୍ରୟୋଗ କରି ମୋ'ର ସବୁଯାକ ସାମଗ୍ରୀ ଉଠାଇନେଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ଆପଣ ଦୟାକରି ସେମାନଙ୍କର ବିଚାର କରନ୍ତୁ, ସେମାନଙ୍କୁ ଶାସ୍ତି ଦିଅନ୍ତୁ ଏବଂ ମୋ'ର ନ୍ୟାଯ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ୟ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଅବଶ୍ୟ ମିଳୁ ।

ଅଭିଯୋଗଟିକୁ ଶୁଣି ରାଜ୍ୟମୁଖ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗମ୍ଭୀର ଭାବରେ ଉତ୍ତର ଦେଇଥିଲେ, "ତୁମ ଅଭିଯୋଗର ଏକ ନ୍ୟାୟବିଚାର ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ କରିବି ଏବଂ ତୁମେ ନିଶ୍ଚୟ ନିଜର ଉଚିତ ପ୍ରାପ୍ୟ ପାଇବ । କିନ୍ତୁ ସେଥିନିମନ୍ତେ କିଛିଦିନ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେବ । ଜଣେ ଫରାସୀ ବଣିକ ପୂର୍ବରୁ ଏଠାକୁ ଆସି ମୋ'ର ଏହି ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ ବାରୁଦକୁ ବିହନରୂପେ କ୍ଷେତରେ ବୁଣିବାଲାଗି ଉପଦେଶ ଦେଇ ଯାଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର କହିବା ଅନୁସାରେ ସେଥିରୁ ଗଛ ଉଠିଥାନ୍ତା ଓ ବାରୁଦ ଫଳିଥାଆନ୍ତା । ବାରୁଦଫଳକୁ ତୋଳି ସେମାନେ ଜଙ୍ଗଲକୁ ଜନ୍ତୁଶିକାର କରିବାକୁ ଯାଇଥାନ୍ତେ । ତେଣୁ, ତୁମେ ଅପେକ୍ଷା କର : ବାରୁଦ ଫଳିବ ଓ ମୋ' ପ୍ରଜାମାନେ ତାହାରି ସାହାଯ୍ୟରେ ଶିକାର କରିବାକୁ ଯିବେ । ଶିକାର କରି ଯେଉଁ ପଶୁମାନଙ୍କୁ ମରାଯିବ, ସେମାନଙ୍କର ଚମକୁ ତୁମ ସାମଗ୍ରୀଗୁଡ଼ିକର ବଦଳରେ ନିଶ୍ଚୟ ଦିଆଯିବ । ତୁମେ ଅପେକ୍ଷା କର ।

ରାଜ୍ୟମୁଖ୍ୟଙ୍କର ଉକ୍ତିର ମର୍ମକୁ ଉତ୍ତମରୂପେ ବୁଝିପାରି ବେପାରିଟି କହିଲା, ଆମ ଦେଶରେ କ୍ଷେତମାନଙ୍କରେ ବାରୁଦ ଲଗାଇଲେ ବାରୁଦଶସ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ଫଳେ ସିନା, ଆପଣଙ୍କର ଏହି ଭୂମି ସେହି ଅଦ୍ଭୁତ ଶସ୍ୟକୁ ଉତ୍ପାଦନ କରିବାଲାଗି ଆଦୌ ଉପଯୁକ୍ତ ହେବନାହିଁ । ତେଣୁ, ଆପଣଙ୍କର ପ୍ରଜାବର୍ଗ ଏଠାରେ ଯେଉଁ ବାରୁଦ ଲଗାଇଛନ୍ତି, ସେଥିରୁ କଦାପି ବାରୁଦ ଅମଳ ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ । ଆପଣ ଦୟା କରି ମୋ'ର ପ୍ରାପ୍ୟ ମୋତେ ମିଳିବାର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିଦିଅନ୍ତୁ । ଏହି ଦେଶରେ ବାରୁଦ ବୁଣିଲେ ବାରୁଦ ଫଳିବ ବୋଲି ଯିଏ ସେତେବେଳେ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥିଲା, ସିଏ ଆଦୌ ଜଣେ ଭଦ୍ରଲୋକ ହୋଇନଥିବ । ଆପଣଙ୍କର ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ ଚାତୁରୀ ଖେଳି ସିଏ ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରତାରଣା କରିଛି । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ନିରପରାଧ, ତେଣୁ ଆଉଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିର ଅପରାଧ ଲାଗି ମୋତେ ଦଣ୍ଡ ଦେବା ଆଦୌ ବିହିତ ହେଉନାହିଁ ।

ଏକଥା ଶୁଣି ରାଜ୍ୟମୁଖ୍ୟ କିଞ୍ଚିତ୍ କୋପବଶ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ଓ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ : ତୁମେ ଯଦି ପ୍ରକୃତରେ ନିଜର ମଙ୍ଗଳ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାଅ, ତେବେ ଆଉ କ୍ଷଣେ ମଧ୍ୟ ବିଳମ୍ବ ନକରି ମୋ'ର ଏହି ରାଜ୍ୟ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯାଅ । ଫରାସୀ ବେପାରି ଜଣକ ତା'ପରେ ଆଉ କ'ଣ କରିଥାନ୍ତେ ! ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିଷଣ୍ଣ ମନରେ ସେଠାରୁ ପ୍ରସ୍ଥାନ କରିଥିଲେ । ଆଦିଅଧିବାସୀ ମାନଙ୍କ ଠାରୁ ସିଏ ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ଭଲ ଶିକ୍ଷା ହିଁ ପାଇ ପାରିଲେ ।

□□□

ଦୟାଶୀଳତା

ଇଂଲଣ୍ଡର ଅଧିପତି ତୃତୀୟ ଜର୍ଜ୍‌ଙ୍କର ମାଆ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୟାବତୀ ଥିଲେ । ଅପର କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଦୁଃଖ ଓ ଦୁରବସ୍ଥାର କଥା ଶୁଣିଲେ ସେ ଆପଣାର ସାଧ୍ୟ ଅନୁସାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଅଗ୍ରସର ହୋଇ ଯାଉଥିଲେ । ସେ ନିୟମିତ ଭାବରେ ସମ୍ବାଦପତ୍ର ପାଠ କରୁଥିଲେ । ୧୭୪୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦର ଡିସେମ୍ବର ମାସରେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଏପରି ଏକ ବିଜ୍ଞାପନ ମାଧ୍ୟମରେ ଗୋଟିଏ ସମ୍ବାଦପତ୍ରରେ ଲେଖିଥିଲେ ଯେ, ସେ କିଛିଦିନ ସୈନ୍ୟବିଭାଗର କୌଣସି କର୍ମରେ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିଲେ । ମାତ୍ର ସଂପ୍ରତି ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟବଶତଃ ସେ ଘୋର ଦୁଃସମୟରେ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ପରିବାର ଅଛି, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ବହୁତ ଦୁର୍ଗତି ମଧ୍ୟରେ କାଳ କାଟୁଛନ୍ତି । ତେଣୁ, ଯେଉଁମାନଙ୍କ ଠାରେ ଦୟା ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଦୁଃଖକୁ ଦୂର କରିବାର ସାମର୍ଥ୍ୟ ରହିଛି, ସେମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ସେତିକି ଜାଣିବା ହିଁ ଅବଶ୍ୟ ଯଥେଷ୍ଟ । ସେହିଭଳି ବ୍ୟକ୍ତିବର୍ଗଙ୍କୁ ସେ ଅମୁକ ସ୍ଥାନକୁ ଆସିବାଲାଗି ସବିନୟ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ, ଯେପରିକି ସେମାନେ ନିଜ ଆଖିରେ ସେହି ଦୁରବସ୍ଥାକୁ ସ୍ୱୟଂ ଦେଖିଯାଇ ପାରିବେ ।

ଏହି ବିଜ୍ଞାପନଟିକୁ ପାଠ କରି ରାଜମାତା ଉକ୍ତ ସ୍ଥାନଟିକୁ ଯାଇ ସ୍ୱୟଂ ସ୍ଥିତିଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖି ଆସିଲେ ଏବଂ ସଂପୃକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଟିର ସକଳ ଦୁଃଖ ଓ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାର କଥାଗୁଡ଼ିକୁ ନିଜ କାନରେ ମଧ୍ୟ ଶୁଣି ଆସିଥିଲେ । ମୁଖ୍ୟ ମାର୍ଗଟିରେ ବାହାରକୁ ବାହାରିଲେ ସମସ୍ତେ ତ ସିଏ ଯାଉଛନ୍ତି ବୋଲି ଜାଣି ପାରିବେ, ସେଥିପାଇଁ ସେ ସାଧାରଣ ଜଣେ ନାରୀର ବେଶରେ ଓ ଏକ ସାଧାରଣ ଯାନରେ ବସି ନିଜ ସାଙ୍ଗରେ ଜଣେ ମାତ୍ର ସହଚାରିଣୀଙ୍କୁ ନେଇ ଗମନ କରିଥିଲେ ଏବଂ କିଛିସମୟ ପରେ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ରହୁଥିବା ସ୍ଥାନରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚି ଦେଖିଲେ, ସେଠାରେ ଜଣେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ବିଛଣା ଉପରେ ଶୋଇଛନ୍ତି,– ରୋଗ, ଦୁଃଖ ଏବଂ ଅଭାବ ହେତୁ ତାଙ୍କର ଶରୀର ଅତ୍ୟନ୍ତ ରକ୍ତହୀନ ଓ ବିବର୍ଣ୍ଣ ଦିଶୁଛି । ତାଙ୍କଠାରୁ ଅଳ୍ପ ଦୂରରେ ସାନ ଝିଅଟିଏ ମଧ୍ୟ ସେହି ବିଛଣା ଉପରେ ଶୋଇଛି ଏବଂ ନିଜର ମାଆଙ୍କ ଠାରୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ରୋଗା ଦେଖାଯାଉଛି । ଆଖି ଦୁଇଟିକୁ ବୁଜି ଦେଇଛି । ଦେଖି ମନେ ହେଉଛି, ତା' ଦେହରେ ଯେପରି କୌଣସି ଜୀବନ ନାହିଁ । ଘରର ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ଜଣେ ମଳିନବେଶ ପୁରୁଷ ମଳିନ ମୁଖରେ ବସିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ କୋଳରେ ମଧ୍ୟ ଆଉଗୋଟିଏ ଶିଶୁ,– ଦେଖିବାକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁର୍ବଳ ଓ ଶୀର୍ଣ୍ଣକାୟ । କେତେ ସ୍ନେହଭରା ଅଥଚ ଶୋକାକୁଳ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଶିଶୁଟି ବାପ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ରହିଛି ।

ରାଣୀ ମାଆ ଘରଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ । ସେହି ଉପାୟଶୂନ୍ୟ ପରିବାରଟିର ଅବସ୍ଥାକୁ ନିଜ ଆଖିରେ ଦେଖି ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖିତ ଓ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଆଉ ଅଧିକ ଆଗକୁ ଯାଇନପାରି ସାଙ୍ଗରେ ଯାଇଥିବା ସହଚରୀଙ୍କର ହାତକୁ ଧରି ଗୋଟିଏ ଥାନରେ ହିଁ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଗଲେ । ଇତିପୂର୍ବରୁ ସେ କେବେହେଲେ ଏପରି ଏକ ହୃଦୟବିଦାରକ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିଥିବା ପରି ତାଙ୍କର ଆଦୌ ମନେ ହେଉନଥାଏ । ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖିବାକ୍ଷଣି ଗୃହସ୍ୱାମୀ ସେହି ପୁରୁଷଜଣକ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଛିଡ଼ାହୋଇ ପଡ଼ିଲେ, – କୋଡ଼ର ଶିଶୁଟିକୁ ତା' ମାଆର ବିଛଣା ଉପରେ ରଖିଦେଇ ଅତିଥିଦ୍ୱୟଙ୍କର ସମ୍ମୁଖକୁ ଆସିଲେ ଓ ଅତିଥିମାନଙ୍କୁ ସବିନୟ ଅଭିବାଦନ ଜଣାଇଥିଲେ । "ହଁ, ହଁ, ଆମେ ଅବଶ୍ୟ ବସିବୁ" ବୋଲି କହି ରାଣୀ ଆସନ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

କିଛି ସମୟ ପରେ, ରାଣୀଙ୍କର ସହଚରୀ ସେମାନେ ସେଠାକୁ ଆସିବାର କାରଣ ବିଷୟରେ ଗୃହସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ଜ୍ଞାତ କରାଇଦେଲେ । କହିଥିଲେ, ଆମେ ଆପଣ ସମ୍ବାଦପତ୍ରରେ ଦେଇଥିବା ବିଜ୍ଞାପନଟିକୁ ପାଠ କରିଛୁ ଏବଂ ସେଥିରେ ଯେପରି ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ ହୋଇଥିଲା, ସେହି ଅନୁସାରେ ଆପଣଙ୍କର ପ୍ରକୃତ ଅବସ୍ଥା ଦେଖିବା ନିମନ୍ତେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏଠାକୁ ଆସିଛୁ । ଏକଥା ଶୁଣି ଗୃହସ୍ୱାମୀ ଉତ୍ତର ଦେଲେ, ଏହି ଦୀନ ବ୍ୟକ୍ତିଟି ପ୍ରତି ଯେ ଆପଣମାନେ ଏଭଳି ଦୟା ପ୍ରଦର୍ଶନ କଲେ, ଏତେବାଟ କଷ୍ଟ କରି ଆସିଲେ, ସେଥିଲାଗି ମୁଁ ନିଜକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭାଗ୍ୟବାନ୍ ବୋଲି ମନେ କରୁଛି । ମୋ'ର ଅନୁଭବ ହେଉଛି ଯେ ଏତିକିରେ ହିଁ ମୋ' ଦୁଃଖମୟ ଜୀବନଟି କୃତକୃତ୍ୟ ହୋଇଯାଇଛି । ମୋ'ର ସକଳ ଅବସ୍ଥା ତ ଆପଣମାନେ ଆସି ନିଜ ଆଖିରେ ଦେଖିଗଲେ, ତେଣୁ ସେବିଷୟରେ ମୁଁ ଅଧିକ କିଛି କହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁନାହିଁ । ମାତ୍ର, ଯେଉଁ କାରଣରୁ ମୋତେ ଏହି ଦୁରବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ିବାକୁ ହେଲା, ବର୍ତ୍ତମାନ ସେହି ବିଷୟରେ ଆପଣମାନଙ୍କୁ କିଛି କହିବି :

ମୁଁ ଏକଦା ଗୋଟିଏ ସୈନ୍ୟବାହିନୀରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲି । ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିଷ୍ଠାର ସହିତ ନିଜର ସମସ୍ତ କର୍ତ୍ତବ୍ୟକୁ ପାଳନ କରୁଥିଲି ଏବଂ ତେଣୁ ଖୁବ୍ ଅଳ୍ପଦିନ ମଧ୍ୟରେ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କର ଅନୁଗ୍ରହଭାଜନ ହୋଇ ପାରିଥିଲି । ସେଥିରେ ମୋ'ର ସମାନ ପାହିଆରେ ଥିବା ଆଉ କେତେଜଣ ବ୍ୟକ୍ତି ମୋତେ ଈର୍ଷା କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ସେହି ଈର୍ଷା ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହୋଇ ସେମାନେ ମୋ'ର ଅନିଷ୍ଟ ପାଞ୍ଚିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଜଣେ ଅତିଶୟ ଉଦ୍ଧତ ବ୍ୟକ୍ତି ରହିଥିଲେ ଯିଏକି ପ୍ରାୟ କୌଣସି କାରଣ ନଥାଇ କିମ୍ବା କୌଣସି ଅତି ସାମାନ୍ୟ କାରଣରୁ ମୋତେ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱଯୁଦ୍ଧକୁ ଆହ୍ୱାନ କରିଥିଲେ । ସେପରି ଏକ ଆହ୍ୱାନକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାର କୌଣସି ବିଶେଷ କାରଣ ଥିବାର ନଦେଖି ମୁଁ ସେହି ପ୍ରସ୍ତାବରେ ରାଜୀ ହୋଇ ପାରିନଥିଲି । ଏହା ଫଳରେ ସିଏ

ତଥା ଆଉ କେତେକ ବ୍ୟକ୍ତି ମିଶି ଏକତ୍ର ଗୋଟିଏ ଚକ୍ରାନ୍ତ କରିଥିଲେ, – ଯାହାଫଳରେ ମୋତେ ଅପମାନିତ ଏବଂ ପଦଚ୍ୟୁତ କରାଯିବ । ସେମାନେ ସେହି ଚେଷ୍ଟାରେ ଲାଗି ପଡ଼ିଥିଲେ । ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ପରାମର୍ଶ କରି ସେନାପତିଙ୍କ ଆଗରେ ମଧ୍ୟ ମୋ'ର କୁତ୍ସାରଟନା କରିବାକୁ ଗଲେ । କିଏ କହିଲେ, ମୁଁ ହେଉଛି ଗୋଟାଏ କାପୁରୁଷ, କିଏ କହିଲେ ମୁଁ ହେଉଛି ପରନିନ୍ଦୁକ । ଆଉ କିଏ ମୋତେ ଜଣେ ଅକର୍ମଣ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ବୋଲି କହି ଅଭିଯୋଗ କରିଥିଲେ । ସେନାପତିଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁସାରେ ମୋ'ର ଚରିତ୍ର ବିଷୟରେ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରାଗଲା । ଅନେକେ ତ ମୋ' ବିପକ୍ଷରେ ହିଁ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ; ତେଣୁ କୌଶଳ କରି ମୋତେ ଦୋଷୀ ବୋଲି ସାବ୍ୟସ୍ତ କରାଗଲା । ମୁଁ ପଦଚ୍ୟୁତ ହେଲି । ମୁଁ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ନିକଟରେ ବହୁତ ନିବେଦନ କଲି, ମାତ୍ର ତାହାର କୌଣସି ଫଳ ହେଲାନାହିଁ । କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ମୋ'ର ନିବେଦନ ପ୍ରତି କର୍ଣ୍ଣପାତ ହିଁ କଲେନାହିଁ । ମୋ'ର ସବୁ ଆଶା ସେହିପରି ହିଁ ଚୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ସେତେବେଳେ ମୋ'ର ପତ୍ନୀ ଏକ ଦୁରାରୋଗ୍ୟ ରୋଗରେ ଅସୁସ୍ଥ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାଆନ୍ତି । ମୁଁ ତାହାର କୌଣସି ଉପଯୁକ୍ତ ଚିକିତ୍ସା କରାଇ ପାରିଲିନାହିଁ । ଉପଯୁକ୍ତ ଆହାର ଓ ଲାଳନ ନପାଇବାରୁ ମୋ'ର ପୁତ୍ର ଏବଂ କନ୍ୟା ଦୁଇଜଣଯାକ ମଧ୍ୟ ସେହି ରୋଗରେ ପୀଡ଼ିତ ହେଲେ । ସେଭଳି ବିପଦ ଏବଂ ଦୁଃଖପୂର୍ଣ୍ଣ ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ତଥାପି କିଛି ପ୍ରତିକାର କରି ପାରୁନଥାଏ । ଦ୍ୱାର ଦ୍ୱାର ବୁଲି ଭିକ୍ଷା କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ମନ ବଳିଲାନାହିଁ । ଶେଷରେ ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନଦେଖି ବଡ଼ ହତାଶ ଏବଂ ଶୋକାକୁଳ ଭାବରେ ମୁଁ ସମ୍ବାଦପତ୍ରରେ ଏହି ବିଜ୍ଞାପନଟିକୁ ଦେବାନିମନ୍ତେ ସ୍ଥିର କରିଥିଲି ।

ସବୁକଥା ଶ୍ରବଣ କରି ରାଣୀ ଦୟାରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ବିଗଳିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ । ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ସେ ଗୃହସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ଦଶଟି ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୁଦ୍ରା ପ୍ରଦାନ କଲେ ଓ ନିଜର ପରିଚୟ ଦେଇ କହିଲେ, ତୁମପ୍ରତି ଯେପରି ନ୍ୟାୟ-ଉପଯୁକ୍ତ ବିଚାର କରାଯାଇ ପାରିବ, ମୁଁ ସେଥିପାଇଁ ନିଶ୍ଚୟ ଚେଷ୍ଟା କରିବି । ଗୃହସ୍ୱାମୀ ଚକିତ ହୋଇ ରାଣୀଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ରହିଥାନ୍ତି । ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିନୟ ସହକାରେ ରାଣୀଙ୍କୁ କୃତଜ୍ଞତା ଜ୍ଞାପନ କଲେ । ରାଣୀ ତା' ପରେ ସେହି ପରିବାର ନିକଟରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ସହଚାରିଣୀଙ୍କ ସହିତ ରାଜପ୍ରାସାଦକୁ ଫେରି ଆସିଥିଲେ ।

ପ୍ରାସାଦକୁ ଫେରି ଆସି ସେ ସେନାବାହିନୀ ବିଭାଗର ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କୁ ଡକାଇ ତାଙ୍କୁ ଉକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ସମସ୍ତ ଦୁଃଖ ଓ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ବିଷୟରେ ଅବଗତ କରାଇଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ଉଚିତ ନ୍ୟାୟ ଅବଶ୍ୟ ମିଳୁ ବୋଲି ଦାବୀ କରିଥିଲେ । ଗୋଟିଏ ସପ୍ତାହ ନଯାଉଣୁ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଆଣି ପୁନର୍ବାର ତାଙ୍କର ପଦରେ ନିଯୁକ୍ତ କରା ଯାଇଥିଲା । ଏବଂ ସେହି ସମ୍ବାଦଟିକୁ ରାଜ୍ୟବାସୀମାନେ ମଧ୍ୟ ଅଚିରେ ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲେ ।

ଅବଶ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ନିକଟସ୍ଥ ଗୋଟିଏ ଦେଶରେ ଥିବା ଛାଉଣିରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ମିଳିଥିଲା । ରାଣୀ ତାଙ୍କୁ ପାଖକୁ ଡକାଇ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭରସା ଦେଇ କହିଥିଲେ : ତୁମେ ଯଥାସ୍ଥାନରେ ଯାଇ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଯୋଗ ଦିଅ । ମୁଁ ତୁମ ପରିବାରର ସର୍ବବିଧ ତତ୍ତ୍ୱ ନିୟମିତ ଭାବରେ ନେଉଥିବି । ତୁମେ ଯେତେଦିନ ଦେଶ ବାହାରେ ରହିବ, ମୁଁ ସେତେଦିନ ଯାଏ ସେମାନଙ୍କର ଭରଣପୋଷଣ କରିବି । ସେମାନଙ୍କୁ ସୁରକ୍ଷା ମଧ୍ୟ ଦେବି । ବ୍ୟକ୍ତିଜଣକ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇ ବିଦେଶର ସେହି ସ୍ଥାନରେ ତାଙ୍କୁ ମିଳିଥିବା କାର୍ଯ୍ୟରେ ଯାଇ ଯୋଗ ମଧ୍ୟ ଦେଇଥିଲେ । ନିଜର ନିପୁଣତାର ପ୍ରମାଣ ଦେଇ ସେଠାରେ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କର ଅନୁଗ୍ରହଦୃଷ୍ଟି ଲାଭ କରି କିଛିଦିନ ପରେ ଗୋଟିଏ ଉଚ୍ଚତର ପଦକୁ ଉନ୍ନୀତ ହୋଇ ଇଂଲଣ୍ଡକୁ ଫେରି ଆସିଥିଲେ ।

□□□

ନୃଶଂସ ଶତ୍ରୁପଣ

ଯେତେବେଳେ ମୁସଲମାନ ବିଜେତାମାନେ ଇଉରୋପର ଅନେକ ଦେଶକୁ ଯୁଦ୍ଧଦ୍ୱାରା ଅଧିକାର କରି ନେଇଥିଲେ, ସେତେବେଳେ ଫ୍ଲାଣ୍ଡର୍ସ୍ ପ୍ରଦେଶରେ ବିଦର୍‌ମନ୍ ନାମକ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଗୋଟିଏ ନଗରର ଶାସନକର୍ତ୍ତା ଥିଲେ । ସେହି ନଗରଟି ଜଣେ ମୁସଲମାନ ବିଜେତାଙ୍କର ଅଧିକାରକୁ ଆସିଯିବା ପରେ ସେହି ବିଜେତା ମାନଙ୍କର ଅତିରିକ୍ତ ଅତ୍ୟାଚାରମାନ ଦେଖି ବିଦର୍‌ମନ୍ ଅତ୍ୟନ୍ତ ହତାଶ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ଏବଂ ନଗରର ଶାସକପଦକୁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ନିଜ ଧର୍ମର ଆଉଜଣେ ରାଜା ଶାସନ କରୁଥିବା ଆଉଗୋଟିଏ ନଗରରେ ଯାଇ ରହିଲେ । ତଥାପି, ନିଜର ମୂଳଭୂମିଟି ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଚିତ୍ତରେ ବହୁତ ଅନୁରାଗ ରହିଥିଲା ଏବଂ ସେହି କାରଣରୁ ସେ ନିଜ ମନରେ ଚିନ୍ତା କରିଥିଲେ, ମୁଁ ଏଠାରେ ଦୂରରେ ଥିବି ଏବଂ ତେଣେ ମୋ' ନିଜ ଭୂମିରେ ଏପରି ଉତ୍କଟ ଉପଦ୍ରବ ଲାଗି ରହିଥିବ, – ତେବେ ମୋତେ ପ୍ରକୃତରେ ଜଣେ କାପୁରୁଷ ବୋଲି ହିଁ କୁହାଯିବ । ତେଣୁ, ଏହି ଅତିନିନ୍ଦନୀୟ ସ୍ଥିତିରେ ବଞ୍ଚିରହିବା ଅପେକ୍ଷା ବରଂ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କରିବା ହିଁ ଅଧିକ ଉତ୍ତମ ହେବ । ତେଣୁ, ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହେଉଛି, ମୁଁ ନିଜର ସେହି ନଗରଟିକୁ ଫେରିଯିବି ଏବଂ ସେଠା ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱଦେଶ ପ୍ରତି ସେମାନଙ୍କର ଅନୁରାଗକୁ ଉଦ୍ଦୀପିତ କରି ରଖିବାପାଇଁ ଯଥାଶକ୍ତି ପ୍ରେରଣା ପ୍ରଦାନ କରୁଥିବି । ଏବଂ, ଏଥିରେ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇପାରିଲେ ମୋ'ର ଜନ୍ମଭୂମି ଦିନେ ନା ଦିନେ ବିଦେଶୀ ମାନଙ୍କର ଅଧିକାରରୁ ଅବଶ୍ୟ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ପାରିବ ।

ଏହିପ୍ରକାରେ ମନସ୍ଥ କରି ବିଦର୍‌ମନ୍ ଛଦ୍ମବେଶ ଧରି ନିଜ ନଗରରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିଲେ ଓ ବିଜେତାମାନଙ୍କର ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅସ୍ତ୍ରଧାରଣ କରିବା ସକାଶେ ସ୍ୱଦେଶର ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ସାହିତ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ। ମାତ୍ର, ବାହାରର ବିଜେତାମାନଙ୍କର ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯାଇ ସେହି ନଗରର ଅଧିବାସୀସକଳଙ୍କୁ ଯେଉଁ ଅକଥନୀୟ ଅତ୍ୟାଚାରର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା, ଲୋକମାନେ ତାହାଦ୍ୱାରା ଘୋର ଯନ୍ତ୍ରଣା ହିଁ ଭୋଗ କରୁଥିଲେ। ତେଣୁ, ପ୍ରଥମେ ସେମାନେ ବିଦର୍‌ମନ୍‌ଙ୍କର ପରାମର୍ଶ ଗ୍ରହଣ କରିବା ନିମନ୍ତେ ହଠାତ୍ ଆଦୌ ସାହସ କରି ପାରିନଥିଲେ। ସେମାନେ ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲେ, ଯଦି ଶତ୍ରୁ ସହିତ ସଂଗ୍ରାମ ଲଢ଼ିବାରେ ଆମେ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ନପାରିବା, ତେବେ ଶତ୍ରୁର ଅତ୍ୟାଚାର ତ ଆହୁରି ଅଧିକ ଅସହ୍ୟ ହୋଇପଡ଼ିବ। ରାଜବିଦ୍ରୋହୀ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରି ଅନେକେ ପ୍ରାଣଦଣ୍ଡରେ ଦଣ୍ଡିତ ହେବେ। ତାହା ଅପେକ୍ଷା ବରଂ ବର୍ତ୍ତମାନର ଅବସ୍ଥାକୁ ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ସହ୍ୟ କରିଯିବା ଅଧିକ ଭଲ ହିଁ ହେବ। ଏଭଳି ପରିସ୍ଥିତିରେ ବିଦର୍‌ମନ୍‌ଙ୍କର କଳ୍ପନାଟି ପ୍ରକୃତରେ ଫଳବତୀ ହୋଇ ପାରିଲାନାହିଁ।

ଦିନେ ସେ ବିଷଣ୍ଣ ମନରେ ନୀରବ ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି, ଏହି ସମୟରେ ବିଜେତାପକ୍ଷର ଜଣେ ସୈନିକ ବୈରୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରିତ ଜଣେ ଗୁପ୍ତଚର ବୋଲି ସନ୍ଦେହ କରି ତାଙ୍କୁ ଗିରଫ କରିବାକୁ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିଲା। ତାଙ୍କୁ ନ୍ୟାୟାଳୟକୁ ନିଆଗଲା, — ସେଠାରେ ସେ ଆପଣାର ପ୍ରକୃତ ପରିଚୟଟିକୁ ଗୋପନ ରଖିବାକୁ ବହୁତ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ବିଚାରପତି ତାଙ୍କୁ ତଥାପି ବହୁତ ସନ୍ଦେହ କରୁଥାଆନ୍ତି। ସେ ଆପଣାର ପ୍ରକୃତ ପରିଚୟ ଏବଂ ନିଜର ଅଭିପ୍ରାୟଗୁଡ଼ିକୁ ଖୋଲି କରି କହିଦେଲେ ବିଦର୍‌ମନ୍ ତଥାପି ସେହି ନ୍ୟାୟାଳୟ ଦ୍ୱାରା ମୁକ୍ତ ହୋଇ ପାରିନଥାନ୍ତେ। ତଥାପି, ତାଙ୍କୁ ଯେ ଶତ୍ରୁପକ୍ଷର ଗୁପ୍ତଚର ରୂପେ ଏହି ନଗରକୁ ପଠା ଯାଇଛି, ତାହାର ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରମାଣ ମିଳି ନପାରିବାରୁ ବିଚାରପତି ତାଙ୍କୁ ସେପରି କୌଣସି କଠୋର ଦଣ୍ଡ ମଧ୍ୟ ଦେଇ ପାରିଲେନାହିଁ। କେତେଥର ବେତମାଡ଼ ଦିଆ ହୋଇ ତାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଦେବାର ଆଦେଶ ହେଲା।

ସେହି ଦଣ୍ଡାଦେଶଟିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ସକାଶେ ବିଦର୍‌ମନ୍‌ଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନକୁ ନିଆ ଯାଇଥିଲା। ସେଠାରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରିକରମାନେ ପ୍ରଥମେ ତାଙ୍କର ହାତ ଓ ପାଦକୁ ଦଉଡ଼ାଦ୍ୱାରା ବାନ୍ଧି ଦେଇଥିଲେ। ଯେଉଁ ଲୋକଟି ଉପରେ ବେତ ମାରିବାର କାର୍ଯ୍ୟଟି ନ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିଲା, ଅପରାଧୀ ଠାରୁ କିଛି ଉତ୍କୋଚ ପାଇଥିଲେ ସିଏ ପ୍ରହାରଗୁଡ଼ିକୁ ଅବଶ୍ୟ କିଛି ପରିମାଣରେ କମ୍ କଠୋର ମଧ୍ୟ କରିଥାଆନ୍ତା। କିନ୍ତୁ ବିଦର୍‌ମନ୍‌ଙ୍କର ଉତ୍କୋଚ ଦେବାପାଇଁ ସାମର୍ଥ୍ୟ ନଥିଲା ଓ ସେ

ସେଥିଲାଗି କଦାପି ସମ୍ମତି ମଧ୍ୟ ଦେଇ ନଥାନ୍ତେ । ତେଣୁ ପ୍ରହାରକାରୀ ଅତ୍ୟନ୍ତ ରୋଷାନ୍ୱିତ ହୋଇ ଅତ୍ୟନ୍ତ କଠୋର ଭାବରେ ବେତପ୍ରହାର ହିଁ କଲା । ଯନ୍ତ୍ରଣାକୁ ସହ୍ୟ କରି ନପାରି ବିଦର୍‌ମନ୍ ଆର୍ତ୍ତ ଭାବରେ ଚିତ୍କାର କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସେଥିରେ ସତେଅବା ଅଧିକ ଉତ୍ସାହିତ ହୋଇ ପ୍ରହାର କରୁଥିବା ଲୋକଟି ଆହୁରି ଅଧିକ କଠୋର ଭାବରେ ବେତ ବସାଇବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଶେଷକୁ ବିଦର୍‌ମନ୍ ନିତାନ୍ତ କାତର ହୋଇ ପ୍ରହାରଗୁଡ଼ିକୁ କିଛି ପରିମାଣରେ କମ୍ କଠୋର କରିବା ନିମନ୍ତେ ଖୁବ୍ ଅନୁନୟ ସହିତ ତାକୁ କହିଥିଲେ । ସେଥିରେ ମଧ୍ୟ ଲୋକଟିର ହୃଦୟ ଏତେଟିକିଏ ବିଗଳିତ ହେଲାନାହିଁ ।

ଏହି ଦାରୁଣ ଦଣ୍ଡଭୋଗକୁ ସହ୍ୟ କରିବାଲାଗି ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ବିଦର୍‌ମନ୍ ଏହି ଶତ୍ରୁତାର ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବା ସକାଶେ ନିଜପାଖରେ ଏକ ଦୃଢ଼ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଥିଲେ । ଯେପରି ହେଉ ପଛକେ, ଏହି ଉତ୍ପୀଡ଼ନର ଜବାବ ଦେବାକୁ ହିଁ ହେବ । ଏହି ଘଟଣାଟି ପରେ ସେ ରାଜ୍ୟବାସୀ ଅସାଧାରଣ ଓ ସାଧାରଣ, ଧନୀ ଓ ଦରିଦ୍ର ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଖରେ ହିଁ ଉତ୍ତମରୂପେ ପରିଚିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ଏବଂ ସମସ୍ତଙ୍କର ଚକ୍ଷୁରେ ସେ ଜଣେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସମ୍ମାନିତ ବ୍ୟକ୍ତିରୂପେ ପରିଗଣିତ ହୋଇଥିଲେ ।

ଯେଉଁ ଲୋକଟି ତାଙ୍କୁ ବେତଦ୍ୱାରା ପ୍ରହାର କରିଥିଲା, ତାହାକୁ ସମୁଚିତ ଶାସ୍ତି ଦେବା ହିଁ ବିଦର୍‌ମନ୍‌ଙ୍କର ସର୍ବପ୍ରଥମ କର୍ମ ହୋଇ ରହିଲା । ଏବଂ ସେହି ଅନୁସାରେ ସେ ଆପଣାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ମଧ୍ୟ କରି ନେଇଥିଲେ । ଏକ ସୁଯୋଗର ସୃଷ୍ଟି କରି ସେ ସେହି ନଗରର ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କର ବାସଭବନରୁ ଗୋଟିଏ ବହୁମୂଲ୍ୟ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣପାତ୍ର ଅପହରଣ କଲେ ଏବଂ କୌଶଳ ପ୍ରୟୋଗ କରି ସେହି ପାତ୍ରଟିକୁ ଉକ୍ତ ପ୍ରହାରକାରୀର ଗୃହରେ ନେଇ ରଖାଇ ଦେଇଥିଲେ । ତାଙ୍କରି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁସାରେ ରାଜ୍ୟଶାସକ ମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଅନୁରୂପ ଖବରଟିଏ ଯାଇ ମଧ୍ୟ ପହଞ୍ଚି ପାରିଥିଲା । ଫଳରେ, ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିଟିର ଗୃହରୁ ହିଁ ପାତ୍ରଟିକୁ ଉଦ୍ଧାର କରାଗଲା ଓ ଚୋରି କରିଥିବାର ଅଭିଯୋଗରେ ତାହାକୁ ନେଇ ବିଚାରାଳୟରେ ହାଜିର କରା ଯାଇଥିଲା । ପ୍ରମାଣ ତ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିଥାଏ; ଏବଂ ବିଜେତାମାନଙ୍କ ଦେଶରେ ପ୍ରଚଳିତ ଅତି କଠୋର ଦଣ୍ଡବିଧି ଅନୁସାରେ ଅପରାଧୀକୁ ପ୍ରାଣଦଣ୍ଡର ଆଦେଶ ହୋଇଥିଲା । ଆଦେଶ ଅନୁସାରେ ତାକୁ ଯଥାସ୍ଥାନରେ ନେଇ ଉପସ୍ଥିତ ବି କରାଗଲା । ପ୍ରାଣଦଣ୍ଡ ଦେବାର ଦ୍ୱିତୀୟ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ସେହି ନଗରରେ ପୂର୍ବରୁ ନିଯୁକ୍ତ ନଥିବାରୁ ସ୍ୱୟଂ ବିଦର୍‌ମନ୍ ହିଁ ସେହି କାର୍ଯ୍ୟଟିକୁ ସମ୍ପନ୍ନ କରିବାକୁ ରାଜୀ ହୋଇ ହାତରେ ତରବାରୀ ଧରି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ମନରେ ବଧ୍ୟଭୂମିରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ।

ଦଣ୍ଡିତ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିଟି ପ୍ରତି ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଭାବରେ କୋପାନ୍ୱିତ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ଏବଂ ସେହି କାରଣରୁ ସେ ନିଜେ ହିଁ ତାହାକୁ ହତ୍ୟା କରି ନିଜର କ୍ରୋଧକୁ ଶାନ୍ତ କରିବାଲାଗି ମନସ୍ଥ କରି ପକାଇଲେ। ନିଜେ ହିଁ ଉଦ୍ୟମ କରି ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିଟି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିରପରାଧ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସିଏ ଯେ ତାହାର ଦଣ୍ଡବିଧାନ କରାଇଛନ୍ତି, ସେକଥାଟିକୁ ନଜାଣି ସେ ଲୋକଟି ଯେ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରିବ, ତଥାପି ତାଙ୍କୁ ସେହି କଥାଟି ଆଦୌ ଭଲ ଲାଗିନଥିଲା। ମୃତ୍ୟୁଦଣ୍ଡ ଦିଆଯିବାର ସମସ୍ତ ଆୟୋଜନ ହୋଇଯିବା ପରେ ସେ ଉକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଥିରି ଥିରି କଣ୍ଠସ୍ୱରରେ ଯାଇ କହିଥିଲେ ଦେଖ, ଯେଉଁ ଅପରାଧ ସକାଶେ ତୁମକୁ ପ୍ରାଣଦଣ୍ଡର ଶାସ୍ତି ଦିଆଯାଉଛି, ସେହି ଅପରାଧଟିକୁ ତୁମେ ପ୍ରକୃତରେ କରିନାହଁ। କିଛିଦିନ ପୂର୍ବେ ତୁମେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ଭାବେ ମୋ' ଦେହ ଉପରେ ବେତ୍ରାଘାତ କରିଥିଲ ଏବଂ ସେହି ରାଗରେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ନଗର ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କର ଘରୁ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣପାତ୍ରଟିକୁ ଚୋରି କରିନେଇ ତୁମ ଘରେ ରଖି ଦେଇଥିଲି ଓ ତମୁକୁ ମୃତ୍ୟୁଦଣ୍ଡ ଦିଆଇଲି।

କଥାଟିକୁ ଶୁଣିବାପରେ ଲୋକଟି ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ଖୁବ୍ ବଡ଼ ପାଟି କରି ପାଖରେ ଥିବା ଅନ୍ୟ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ସମ୍ବୋଧନ କରି କହିଲା, ଏହି ଲୋକଟି କ'ଣ କହୁଛି, ତାହା ଆପଣମାନେ ଶୁଣିଲେ ତ ? ଏବଂ ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ହିଁ ବିଦର୍‌ମନ୍ ତରବାରୀର ଗୋଟିଏ ଚୋଟରେ ହିଁ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିର ମୁଣ୍ଡକୁ କାଟି ଶରୀରରୁ ଅଲଗା କରି ଦେଇଥିଲେ।

କ୍ରୋଧ ଓ ଶତ୍ରୁଭାବନାର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ମଣିଷ ପ୍ରକୃତରେ ଧର୍ମ ଅଧର୍ମ ତଥା ହିତ ଓ ଅହିତ ସବୁକିଛି ବିଷୟରେ ରହିଥିବା ନିଜର ବିବେକବୁଦ୍ଧିକୁ ହରାଇ ପକାଏ।

ବିଦର୍‌ମନ୍‌ଙ୍କୁ ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ହାତରୁ ବେତ୍ରାଘାତର ଅସହ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ରଣା ସହ୍ୟ କରିବାକୁ ହୋଇଥିଲା, ସିଏ ପ୍ରତିଫଳ ସ୍ୱରୂପ ତାହାକୁ ମଧ୍ୟ ମିଥ୍ୟା ଅପରାଧ ରଟାଇ ଦେଇ ଶାସ୍ତି ଦେଇଥିଲେ। ସ୍ୱ-ଅଭିଳାଷକୁ ଚରିତାର୍ଥ କରିବା ନିମନ୍ତେ ସେ ନଗର ଦୁର୍ଗର ପ୍ରାଚୀର ନିକଟରେ ଗୋଟିଏ ଘରକୁ ଭଡ଼ାରେ ନେଇଥିଲେ ଏବଂ ଖୁବ୍ ସାବଧାନତା ସହିତ ସେଠାରୁ ଗୋଟିଏ ସୁଡ଼ଙ୍ଗ ମଧ୍ୟ ଖୋଦନ କରିଥିଲେ। ସୁଡ଼ଙ୍ଗ ଖୋଳିବା କ୍ରମେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା। ନଗରର ପାଚେରୀଟି ଏପରି ଭାବରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା ଯେ, ମୁଖ୍ୟ ଦ୍ୱାରଟି ବନ୍ଦ ହୋଇଥିଲେ ସେହି ପଥ ଦେଇ ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବା କାହାରି ପକ୍ଷରେ କଦାପି ସମ୍ଭବ ହେବନାହିଁ। ସେହି ସୁଡ଼ଙ୍ଗଟି ହିଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ବିଦର୍‌ମନ୍‌ଙ୍କୁ ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟସିଦ୍ଧିରେ ବହୁତ ସାହାଯ୍ୟ କଲା।

□□□

ପତିବ୍ରତା ନାରୀ

ଏବରାର୍ଡ୍ ନାମକ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଏକଦା ଦେଶ-ପର୍ଯ୍ୟଟନରେ ବାହାରି ଥାଆନ୍ତି । ସେହି ପରିଭ୍ରମଣ ସମୟରେ ଯେଉଁସବୁ ଦେଶରେ ଯାହାକିଛି ଅସାମାନ୍ୟ ବିଶେଷ ଓ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ ସ୍ଥାନ ବା ବସ୍ତୁଗୁଡ଼ିକ ରହିଥିଲା, ସେ ସେହିଗୁଡ଼ିକୁ ବୁଲି ବୁଲି ଦେଖୁଥିଲେ । ସେଗୁଡ଼ିକର ବର୍ଣ୍ଣନା ଦେଇ ନିଜର ଆତ୍ମୀୟମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ପତ୍ରମାନ ମଧ୍ୟ ପଠାଉଥିଲେ । ସେହି ପତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ୧୬୭୬ ମସିହାରେ ଛାପା ହୋଇ ବାହାରିଥିଲା । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ପତ୍ରରେ ପତିପରାୟଣତାର ଗୋଟିଏ ଅସାଧାରଣ କାହାଣୀର ବର୍ଣ୍ଣନା କରା ଯାଇଥିଲା । କାହାଣୀଟି ହେଉଛି :

ମୁଁ ଆଲ୍‌ପ୍ସ୍ ପର୍ବତରେ ନାନା ଅଞ୍ଚଳରେ ଏବଂ ଜର୍ମାନୀଦେଶରେ ବହୁତ ସ୍ଥାନ ବୁଲି ଦେଖିସାରିବା ପରେ ଏଣେ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆରେ ପାରାଧାତୁର ଯେଉଁ ଖଣିଟି ରହିଛି, ସେଇଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ଦେଖିବି ଓ ତା'ପରେ ଯାଇ ନିଜ ଦେଶକୁ ଫେରିବି । ଏପରି ଚିନ୍ତା କରି ଜଣେ ପଥପ୍ରଦର୍ଶକ ଗାଇଡ୍‌କୁ ସାଙ୍ଗରେ ଧରି ଖଣି ଦେଖିବାକୁ ଗଲି । ସେଠାରେ କାମ କରୁଥିବା ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କର ନିତାନ୍ତ ଖରାପ ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ମୋ' ମନଭିତରଟା ଏତେ ବେଶୀ କଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ଯେ, ସେକଥା ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ ବର୍ଣ୍ଣନା ବି କରି ପାରୁନାହିଁ । ନିଜ ଜୀବନରେ ଆଗରୁ କେବେହେଲେ ଏତେ ଏତେ ଦୁରବସ୍ଥା ଭିତରେ ବାସ କରୁଥିବା ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଦେଖିନଥିଲି । ଗୁରୁତର ଅପରାଧ ହେତୁ ରାଜଦଣ୍ଡରେ ଦଣ୍ଡିତ ହୋଇ ସେହି ହତଭାଗ୍ୟମାନେ ଯାବଜ୍ଜୀବନ ଶ୍ରମ ଖଟୁଥିଲେ । ଥରେ ଏହି ସ୍ଥାନକୁ ଆସିବାପରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଆଉ କେବେହେଲେ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ଦେଖିବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ହିଁ ମିଳୁନଥିଲା । ସେମାନଙ୍କର ଦାୟିତ୍ୱରେ ରହିଥିବା କର୍ତ୍ତାମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ବହୁତ ନୃଶଂସ ଆଚରଣ କରୁଥିଲେ ଓ ସେମାନଙ୍କ ଠାରୁ କାମ ଆଦାୟ କରୁଥିଲେ । ନିରନ୍ତର ପାରାଧାତୁ ଭିତରେ ଅବସ୍ଥାନ କରୁଥିବାରୁ ସେମାନଙ୍କ ଦେହର ଆକାର ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିକୃତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା, ଦେହ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିସ୍ତେଜ ଓ ଜୀର୍ଣ୍ଣଶୀର୍ଣ୍ଣ ବି ଦିଶୁଥିଲା । ସରକାରୀ ଖର୍ଚ୍ଚରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଇ ଦିଆ ଯାଉଥିଲା, – ମାତ୍ର, ସେହି ପରିବେଶରେ ରହିବା ହେତୁ ଅଳ୍ପଦିନ ମଧ୍ୟରେ ସେମାନଙ୍କର ଦେହ ଏପରି ଅସମର୍ଥ ହୋଇ ପଡୁଥିଲା ଯେ, ସେମାନେ ଖାଦ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରିବାର ସମସ୍ତ ରୁଚି ହରାଇ ବସୁଥିଲେ । ଦେହର ଗଣ୍ଠିଗୁଡ଼ିକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସଙ୍କୁଚିତ ହୋଇ ଯାଉଥିଲେ-ଏବଂ, ଖୁବ୍ ବେଶୀହେଲେ ଦୁଇବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ସେମାନେ ମୃତ୍ୟୁମୁଖରେ ପଡ଼ିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଥିଲେ ।

ଏପରି ଏକ ହୃଦୟବିଦାରକ ବିଷୟ ଦେଖି ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ ବଡ଼ ମର୍ମାହତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲି । ମନେମନେ ସତେଅବା କାହାକୁ ଭର୍ତ୍ସନା କଲାପରି କହିବାକୁ ଲାଗିଲି, ଏହି ପୃଥିବୀରେ ମଣିଷଠାରୁ ଅଧିକ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ଓ ଅବିବେକ ଜୀବ ପ୍ରକୃତରେ କେଉଁଠାରେ ହିଁ ନଥିବେ । କେବଳ ଏକ ଘୃଣ୍ୟ ଅର୍ଥଲାଳସାର କବଳରେ ପଡ଼ି ଅସହାୟ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କ ଉପରେ ଏଠାରେ ପ୍ରକୃତରେ କି ଅତ୍ୟାଚାର କରା ନଯାଉଛି ! ସେତେବେଳେ ମୁଁ ଶୁଣିପାରିଲି, ମୋ' ପଛଆଡ଼ୁ ମୋ'ର ନାମ ଉଚ୍ଚାରଣ କରି ଏବଂ ମୋତେ ମହାଶୟ ବୋଲି ଡାକି "ଆପଣ କିପରି ଅଛନ୍ତି ?" ବୋଲି ଜଣେ ମୋତେ ପ୍ରଶ୍ନଟିଏ ପଚାରୁଛି । ଏଠାରେ ମୋତେ ଏପରି ସମ୍ଭାଷଣ କରି କିଛି କହିବାର ବ୍ୟକ୍ତି ତ ସେଠାରେ କେହି ନଥିଲେ, ତେଣୁ ମୁଁ ଚକିତ ହୋଇ ପଛକୁ ଅନାଇ ଦେଖିବାକୁ ଲାଗିଲି । ଦେଖିଲି, ସେହି ସ୍ଥାନର ଶ୍ରମିକଟିଏ ମୋ' ଆଡ଼କୁ ଅଗ୍ରସର ହୋଇ ଆସୁଛି । ସେ ମୋ'ର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ କହିଲା, "ଆଚ୍ଛା, ତୁମେ ମୋତେ ତା'ହେଲେ ଚିହ୍ନି ପାରିଲନାହିଁ !" କିଛିକ୍ଷଣ ଅନାଇ ରହିବାପରେ ମୁଁ ବ୍ୟକ୍ତିଟିକୁ ଚିହ୍ନି ପାରିଥିଲି; ସିଏ ବହୁଦିନ ତଳର ମୋ'ର ଜଣେ ବନ୍ଧୁ ବୋଲି ମନେ ପକାଇ ମଧ୍ୟ ପାରିଲି । ସେ ମୋତେ କହିଲେ, "ତୁମେ ନିଶ୍ଚୟ ମନେ କରିପାରିବ, ମୁଁ ଭିଏନାର ରାଜସଭାରେ ଏକଦା ଜଣେ ପାରିଷଦ ହୋଇ ରହିଥିଲି – ସମସ୍ତଙ୍କର ଜଣେ ପ୍ରିୟଜନ ବୋଲି ସ୍ୱୀକୃତ ହେଉଥିଲି– ସମସ୍ତେ ସର୍ବଦା ମୋ'ର ପ୍ରଶଂସା ହିଁ କରୁଥିଲେ । ମୋ' ପାଖରେ ଅଚଳା ସମ୍ପତ୍ତି ରହିଥିଲା ଏବଂ ମୁଁ ତାହାକୁ ବହୁ ପରିମାଣରେ ଦରିଦ୍ରମାନଙ୍କର ଦୁଃଖମୋଚନ ନିମନ୍ତେ ହିଁ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲି ।"

ତାଙ୍କରି ଏହିଭଳି ଅତୀବ ଦୁରବସ୍ଥାକୁ ଦେଖି ମୁଁ ଦୁଃଖରେ ମ୍ରିୟମାଣ ହୋଇ ଯାଇଥିଲି ଏବଂ ପ୍ରାୟ ହତବୁଦ୍ଧି ହୋଇ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ରହିଲି । ମୋ' ମୁହଁରୁ କୌଣସି କଥା ହିଁ ବାହାରୁ ନଥାଏ । ଆଖି ଅଶ୍ରୁରେ ଛଳଛଳ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା । କିଛି ସମୟ ଉତ୍ତାରୁ ଆପଣାକୁ ଆୟତ୍ତ ଭିତରକୁ ଆଣି ତାଙ୍କୁ ଏଭଳି ଦୁଃଖପୂର୍ଣ୍ଣ ଅବସ୍ଥା ଭୋଗ କରୁଥିବାର କାରଣ ବିଷୟରେ ପଚାରିଲି । ସେ କହିଲେ, କେତେଦିନ ତଳେ କୌଣସି ଗୋଟିଏ କାରଣରୁ ଜଣେ ସେନାପତିଙ୍କ ସହିତ ମୋ'ର ଟିକିଏ ବିବାଦ ହୋଇଗଲା; ସେଥିରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅପମାନିତ ବୋଧ କରି ସମ୍ରାଟଙ୍କର ଆଦେଶକୁ ଅପେକ୍ଷା ନକରି ମୁଁ ତାଙ୍କ ସହିତ ଏକ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱଯୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହେଲି ଏବଂ, ସେହି ଯୁଦ୍ଧରେ ମୁଁ ତାଙ୍କର ପ୍ରାଣସଂହାର କରିଛି ବୋଲି ଅନୁମାନ କରି ସେଠାରୁ ପଳାଇ ଯାଇ ଦୂରସ୍ଥ ଗୋଟିଏ ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ଲୁଚି ରହିଲି । ରାଜାଙ୍କର ପରିକରମାନେ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରି ମୋତେ ଆବିଷ୍କାର କଲେ ଏବଂ ଧରି ଆଣିଥିଲେ । ସେହି ସ୍ଥାନରେ କେତେଜଣ ଦୁର୍ଦ୍ଧାନ୍ତ ଦସ୍ୟୁ ମଧ୍ୟ ବାସ କରୁଥିଲେ ଓ ସେମାନେ ମୋତେ ପରିକରମାନଙ୍କର ହାତରୁ ଉଦ୍ଧାର କରି

ଆଶ୍ରୟ ପ୍ରଦାନ କଲେ । ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ନଅମାସ ରହିଲି । ସେହି ଦସ୍ୟୁମାନେ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଜନବସତି ଗୁଡ଼ିକରେ ଖୁବ୍ ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ଦମନ କରିବାପାଇଁ ଦଳେ ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ପଠା ଯାଇଥିଲା । ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ଓ ଦସ୍ୟୁମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସେହି ସଂଗ୍ରାମରେ ଅଧିକାଂଶ ଦସ୍ୟୁ ମୃତ୍ୟୁମୁଖରେ ପଡ଼ିଲେ । ଯେଉଁମାନେ ବାକୀ ରହିଲେ, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ସମସ୍ତେ ଧରା ପଡ଼ିଲେ ଏବଂ ପ୍ରାଣଦଣ୍ଡ ନିମନ୍ତେ ରାଜାଙ୍କର ସମ୍ମୁଖରେ ହାଜର କରା ଯାଇଥିଲେ । ସେଠାରେ ମୋତେ ବି ସମସ୍ତେ ଚିହ୍ନି ପାରିଲେ । ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କର ଅନୁନୟ ଏବଂ ଅନୁରୋଧ ହେତୁ ମୋତେ ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରାଣଦଣ୍ଡର ଆଦେଶ ହେଲାନାହିଁ, ମାତ୍ର ଯାବଜ୍ଜୀବନ ଏହିଠାରେ ଏହି ଖଣିରେ କାମ କରିବାଲାଗି ଆଦେଶ ହୋଇଥିଲା ।

ଆଲବର୍ଟ୍ ଏହିପରି ଭାବରେ ମୋ' ଆଗରେ ଆପଣାର କାହାଣୀଟିକୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି କହୁଛନ୍ତି, ଏହି ସମୟରେ ସେଠାରେ ଜଣେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ଆସି ପହଞ୍ଚିଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ଦେଖିବାକ୍ଷଣି ମୁଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିଃସନ୍ଦେହ ଭାବରେ ଅନୁମାନ କରିନେଇ ପାରିଲି ଯେ ଇଏ କଦାପି ଜଣେ ସାମାନ୍ୟ ଅର୍ଥାତ୍ ମାମୁଲି ବ୍ୟକ୍ତି ନୁହନ୍ତି, ଅବଶ୍ୟ କୌଣସି ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ପିତାଙ୍କର କନ୍ୟା ହୋଇଥିବେ । ଏଭଳି ଏକ ଭୟଙ୍କର ସ୍ଥାନରେ ରହି ମଧ୍ୟ ଏବଂ ଯାବତୀୟ କ୍ଲେଶ ଭୋଗ କରି ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ଅସାମାନ୍ୟ ରୂପଲାବଣ୍ୟ ଆଦୌ ମ୍ଲାନ ହୋଇ ଯାଇନାହିଁ । ତାଙ୍କର ମୁଖମଣ୍ଡଳ ଉପରେ ଏକ ମୋହିନୀ ଶକ୍ତି ରହିଛି । ତେଣୁ, ସିଏ ନିଶ୍ଚୟ ଜର୍ମାନୀର କୌଣସି ଅତ୍ୟନ୍ତ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ କୁଳର କନ୍ୟା ଏବଂ ଶ୍ରୀ ଆଲବର୍ଟ୍‌ଙ୍କର ସହଧର୍ମିଣୀ ହୋଇଥିବେ । ଅତୀବ ପତିପରାୟଣା; ଯେପରି ନିଜ ପତିଙ୍କର ଅପରାଧର ମାର୍ଜନା ହୋଇ ପାରିବ, ସେଥିଲାଗି ସେ ସକଳ ପ୍ରକାରର ଚେଷ୍ଟା କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ସଫଳ ହୋଇ ପାରିନାହାନ୍ତି । ପରିଶେଷରେ, ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନଦେଖି ପତିଙ୍କୁ ଏଠାରେ ରହିବାକୁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ସିଏ କେବେହେଲେ ପ୍ରାଣଧାରଣ କରି ପାରିବେନାହିଁ ବୋଲି ଉତ୍ତମ ରୂପେ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରି ତାଙ୍କ ସହିତ ଏହି ଭୟଙ୍କର ସ୍ଥାନରେ ଆସି ରହିଛନ୍ତି । ସେଇଥିରେ ହିଁ ନିଜକୁ ସୁଖୀ କରି ରଖିଛନ୍ତି, ପତିଙ୍କ ସହିତ ମିଶି ଖଣିରେ କାମ ମଧ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି । ସେ ଯେ ଆଗଭଳି ଥିଲେ କେଡ଼େ ସୌଭାଗ୍ୟ ଭିତରେ କାଳ କାଟୁଥାନ୍ତେ, ସେକଥାକୁ କେବେ ନିଜ ମନକୁ ଆଣି ନାହାନ୍ତି । ବସ୍ତୁତଃ ତାଙ୍କରି ସଦୃଶ ନାରୀମାନଙ୍କୁ ହିଁ ପତିବ୍ରତା ବୋଲି କୁହାଯିବ ।

ସେହି ଖଣିଟିର ଅଳ୍ପ ଦୂରରେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଗ୍ରାମ । ସେଠାରେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ କେତେଦିନ ସକାଶେ ଯାଇ ରହୁଥିଲି । ଦିନେ ରାଜଧାନୀ ଭିଏନାରୁ ତିନିଜଣ ଲୋକ ଆସି ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିଥିଲେ । ସେମାନେ ମୋ'ର ଆବାସଟିକୁ ଲାଗି ଆଉଗୋଟିଏ ଗୃହରେ ରହିଥିଲେ ଏବଂ ସେହି ସ୍ଥାନର ଲୋକମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଶ୍ରୀ ଆଲବର୍ଟ୍‌ଙ୍କ

ବିଷୟରେ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିଥିଲେ । ତାହା ଶୁଣିପାରି ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସେଠାରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲି ଏବଂ ପତିପତ୍ନୀ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ଯେପରି ଭାବରେ ଦେଖି ଆସିଥିଲି, ସେମାନଙ୍କୁ ତାହାର ସମାଚାର ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲି । ତା'ପରେ ସେମାନଙ୍କୁ ପଚାରି ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲି ଯେ, ଏହି ତିନିଜଣ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜଣେ ହେଉଛନ୍ତି ଆଲବର୍ଟ୍‌ଙ୍କର ପରମ ବନ୍ଧୁ,–ଦ୍ୱିତୀୟ ଜଣେ ତାଙ୍କ ପତ୍ନୀଙ୍କର ଭାଇ ଏବଂ ତୃତୀୟ ଜଣକ ତାଙ୍କ ବଡ଼ବାପାଙ୍କର ପୁଅ । ଶ୍ରୀ ଆଲବର୍ଟ୍ ଯେଉଁ ସେନାପତିଙ୍କ ସହିତ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱଯୁଦ୍ଧରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିଲେ ଓ ତେଣୁ ଏହି ଦାରୁଣ ଦଣ୍ଡ ଭୋଗ କରୁଥିଲେ, ସିଏ ପ୍ରକୃତରେ ମରିନାହାନ୍ତି, ଯୁଦ୍ଧରେ କେବଳ ଆହତ ହୋଇଥିଲେ । ସେନାପତି ସୁସ୍ଥ ହୋଇ ସ୍ୱୟଂ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଆଲବର୍ଟ୍‌ଙ୍କର ଅପରାଧକୁ କ୍ଷମା କରାଯାଉ ବୋଲି ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବାରୁ ସମ୍ରାଟ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ କ୍ଷମା କରିଛନ୍ତି । ସୁତରାଂ ଏମାନେ ତିନିଜଣ ବର୍ତ୍ତମାନ ତାଙ୍କୁ ଓ ତାଙ୍କର ପତ୍ନୀଙ୍କୁ ଏଠାରୁ ମୁକ୍ତ କରି ନେବା ସକାଶେ ଆସି ଏଠାରେ ପହଞ୍ଚିଛନ୍ତି ।

ଏହି ସଂବାଦଟି ପାଇ ମୁଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପୁଲକିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲି । ଆଉ କ୍ଷଣେ ମଧ୍ୟ ବିଳମ୍ବ ନକରି ସେମାନଙ୍କୁ ଖଣିସ୍ଥାନକୁ ନେଇଗଲି ଏବଂ ପତିପତ୍ନୀଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଶୁଭ ସମ୍ବାଦଟିକୁ ଦେଲି । ସେମାନେ ସଂବାଦଟି ଶୁଣିଲେ, ନିଜ ଆତ୍ମୀୟମାନଙ୍କୁ ଭେଟିଲେ,– ପ୍ରକୃତରେ ସୀମାତୀତ ପ୍ରକାରେ ଆନନ୍ଦିତ ହୋଇଗଲେ । ପ୍ରସ୍ଥାନ ନିମନ୍ତେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଇତ୍ୟାଦି କରିବାରେ ଅବଶ୍ୟ କିଛି ସମୟ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଯେତେବେଳେ ପତି ଓ ପତ୍ନୀ ଖଣିରେ କାମ କରୁଥିବା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କଠାରୁ ବିଦାୟ ନେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ, ସେତେବେଳେ ସେହି ଦୃଶ୍ୟକୁ ଅବଲୋକନ କରି ମୋ' ନେତ୍ରରୁ ଆନନ୍ଦାଶ୍ରୁ ବହିଯିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ବହୁଦିନ ପରେ ସେମାନେ ଏହି ମୁକ୍ତିଲାଭ କରିବାର ଅବସର ପାଇଲେ । ରାଜଧାନୀକୁ ଫେରିଆସି ଆଲବର୍ଟ୍ ପୁନର୍ବାର ନିଜର ପୂର୍ବ ପଦଟିରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲେ । ବହୁ ସମ୍ପତ୍ତିର ଅଧିକାରୀ ହେଲେ । ଏବଂ ପରମ ସୁଖରେ କାଳଯାପନ କରିଥିଲେ ।

□□□

ନିଦ୍ରାବସ୍ଥାରେ ଚାଲିବା

ଇଟାଲୀ ଦେଶରେ ଅବସ୍ଥିତ ପାଡୁଆ ସହରରେ ସାଇରିଲୋ ନାମରେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ବାସ କରୁଥିଲେ। ତାଙ୍କର ଚରିତ୍ର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉତ୍ତମ ଥିଲା, ସ୍ୱଭାବ ସରଳ ତଥା ହୃଦୟ ନିର୍ମଳ ଥିଲା। ସେ ଜଣେ ଧର୍ମପରାୟଣ ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟ ଥିଲେ। ମାତ୍ର, ନିଦ୍ରାମଗ୍ନ ଅବସ୍ଥାରେ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଥିବା ସମୟରେ ସେ ଏସବୁର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିପରୀତ ଆଚରଣ ହିଁ କରୁଥିଲେ। ସେହି ଅବସ୍ଥାରେ ସିଏ ବିଛଣାରୁ ଉଠି ଏଣେତେଣେ ହୋଇ ଚାଲିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଉଥିଲେ ଏବଂ ଅନେକ ଗର୍ହିତ କର୍ମ ମଧ୍ୟ କରି ପକାଉଥିଲେ।

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସାଇରିଲୋ ଗୋଟିଏ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଅଧ୍ୟୟନ କରୁଥିଲେ। ତାଙ୍କ ଅଧ୍ୟାପକ ତାଙ୍କୁ କେତେକ ପ୍ରଶ୍ନ ଦେଇ ସେଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ତର ଲେଖି ଆଣିବାପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଥିଲେ। ଉତ୍ତରଗୁଡ଼ିକୁ ଲେଖି ତହିଁ ଆରଦିନ ଯଥାସମୟରେ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ପାଖକୁ ନେଇଯିବା ସକାଶେ ସେ କଦାପି ସମର୍ଥ ହେବେନାହିଁ ବୋଲି ଭାବି ସାଇରିଲୋ ଅତି ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ। ଯଦି ନେଇ ନଯିବେ ତେବେ ଅଧ୍ୟାପକ ନିଶ୍ଚୟ ଅପ୍ରସନ୍ନ ହେବେ, ହୁଏତ ଭର୍ତ୍ସନା ମଧ୍ୟ କରିବେ, —ଏହିସବୁ ଚିନ୍ତାରେ ସେ ଆଶଙ୍କା ଭିତରେ ବୁଡ଼ି ରହିଥାନ୍ତି। ଏବଂ, ଆଶଙ୍କାର ଉତ୍ପୀଡ଼ନରେ ସେ ଆଦୌ କିଛି ଲେଖି ମଧ୍ୟ ପାରିଲେନାହିଁ ଓ ତାହା ଫଳରେ ଆହୁରି ଅଧିକ ମ୍ରିୟମାଣ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ। ତଥାପି, ତହିଁ ଆରଦିନ ସକାଳେ ବିଛଣାରୁ ଉଠି ଦେଖିଲେ ଯେ ସବୁଯାକ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଲେଖାହୋଇ ତାଙ୍କର ଟେବୁଲ ଉପରେ ହିଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିଛି। ତାଙ୍କରି ନିଜ ହସ୍ତାକ୍ଷରରେ ହିଁ ଲିଖିତ ହୋଇଛି। ତାହା ଦେଖି ତାଙ୍କ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର ସୀମା ହିଁ ରହିନଥିଲା।

ଏପରି ବିସ୍ମୟକାରୀ ଘଟଣାଟିଏ ଘଟିଲା ବୋଲି ଦେଖି ସେ ଆଦୌ କିଛିହେଲେ ବୁଝି ପାରୁନଥାନ୍ତି, ମାତ୍ର ଯଥାସମୟରେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଯାଇ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ଆଗରେ ଘଟିଥିବା ଘଟଣାଟିକୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି କହିଥିଲେ। ଅଧ୍ୟାପକ ମହାଶୟ ମଧ୍ୟ କମ୍ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ନଥିଲେ। ସେହି ଅଦ୍‌ଭୁତ ବ୍ୟାପାରଟିକୁ ଅଧିକ ଉତ୍ତମରୂପେ ପରୀକ୍ଷା କରି ପ୍ରମାଣ ପାଇବା ନିମନ୍ତେ ଭାବି ସେଦିନ ସେ ନିଜ ଛାତ୍ରଙ୍କୁ ଆହୁରି ଅଧିକସଂଖ୍ୟକ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଲେଖି ଆଣିବା ନିମନ୍ତେ ଦେଇଥିଲେ। ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକ ଆଗର ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକର ତୁଳନାରେ ଅଧିକ ଜଟିଳ ମଧ୍ୟ ଥିଲା। ପ୍ରକୃତରେ କ'ଣସବୁ ଘଟୁଛି, ସେକଥା ଜାଣିବା ନିମନ୍ତେ ସେଦିନ ରାତ୍ରିରେ ସିଏ ବି ଛାତ୍ରଙ୍କୁ କିଛି ନଜଣାଇ ଉପସ୍ଥିତ ରହିଥିଲେ। ସାଇରିଲୋ ଯଥାସମୟରେ ନିଜ ଗୃହରେ ପ୍ରବେଶ କରି ବିଛଣାରେ ଯାଇ ଶୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ। ଗାଢ଼ ନିଦରେ ଶୋଇ ପଡ଼ିବାପରେ ସେ ହଠାତ୍ ପୁନରାୟ ବିଛଣା

ଉପରୁ ଉଠି ପଡ଼ିଲେ, ଆଲୁଅ ଜାଳି ବହିଗୁଡ଼ିକୁ ଘାଣ୍ଟିଲେ ଓ ତା'ପରେ କିଛି ଲେଖି ଦେଇଥିଲେ । ଖୁବ୍ ଅଳ୍ପସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଅଧ୍ୟାପକ ମହୋଦୟ ସେଦିନ ଦେଇଥିବା ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ତର ଲେଖିହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଏହି ବ୍ୟାପାରଗୁଡ଼ିକୁ ଅନ୍ତରାଳରେ ଥାଇ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଥିବା ଅଧ୍ୟାପକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ତା'ପରେ ନିଜର ଘରକୁ ଚାଲି ଯାଇଥିଲେ ।

କ୍ରମଶଃ ବୟସ ବଢ଼ିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସାଇରିଲୋ ପ୍ରାୟ ସର୍ବଦା ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିଷଣ୍ଣ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଲାଗିଥିଲେ ଓ ସତେଅବା ନିଜର ସକଳ ଉତ୍ସାହ ଚାଲି ଯାଉଥିବା ପରି ତାଙ୍କର ମନେ ହେଉଥିଲା । ସଂସାରର ପ୍ରାୟ କୌଣସି ବିଷୟ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଅନୁରାଗ ବି ହେଉନଥାଏ । ସେ ଶେଷରେ ସଂସାର ପରିତ୍ୟାଗ କରି ଗୋଟିଏ ଆବାସିକ ଧର୍ମୀୟ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଯାଇ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ନାନାବିଧ କଠୋର ବ୍ରତର ଅଭ୍ୟାସ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସିଏ ଏକ ବିଶୁଦ୍ଧ ଏବଂ ପବିତ୍ର ଜୀବନ ଯାପନ କରୁଛନ୍ତି ବୋଲି ଖୁବ୍ ଖ୍ୟାତି ମଧ୍ୟ ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେହି ଖ୍ୟାତି ମଧ୍ୟ ଆଦୌ ବହୁକାଳସ୍ଥାୟୀ ହେଲାନାହିଁ । ଦିନବେଳେ ଯେଉଁସବୁ ସତ୍ଆଚରଣ ଦ୍ୱାରା ସେ ବହୁତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଶଂସିତ ହେଉଥିଲେ ଓ ସେମାନଙ୍କର ସମ୍ମାନ ଲାଭ କରୁଥିଲେ, ରାତ୍ରିସମୟରେ ନିଦ୍ରିତ ଅବସ୍ଥାରେ ସେଗୁଡ଼ିକର ଠିକ୍ ଓଲଟା ଆଚରଣମାନ ହିଁ କରୁଥିଲେ । ଦିନବେଳର ଯାବତୀୟ ଅଭ୍ୟାସ ସର୍ବଦା ତିରସ୍କୃତ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ ରାତିରେ ସେ ବିଛଣାରୁ ଉଠିପଡ଼ି ସେହି ନିଦ ଭିତରେ ହିଁ ବାହାରକୁ ଚାଲି ଯାଉଥିଲେ, ଅନ୍ୟ କୋଠରୀମାନଙ୍କରେ ଯାଇ ପଶି ଯାଉଥିଲେ ଏବଂ ଅଶ୍ଳୀଳ ବାକ୍ୟମାନ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବାରେ ଲାଗି ଯାଉଥିଲେ । ତାଙ୍କର ସେହି ବିଚିତ୍ର ଆଚରଣକୁ ଦେଖି ସେହି ଆଶ୍ରମର ଅଧିବାସୀ ଅନ୍ୟମାନେ ହଠାତ୍ କିଛି ବୁଝି ପାରୁନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିଚଳିତ ହୋଇ ପଡୁଥିଲେ । ଏଗୁଡ଼ିକର କିପରି ପ୍ରତିକାର କରାଯାଇ ପାରିବ ସେମାନେ ସେହି ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା ମଧ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ କୌଣସି କୋଠରୀରେ ଏକାକୀ ବନ୍ଦ କରି ରଖିବାଟା ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କୁ ଏକ ଉଚିତ ସମାଧାନ ବୋଲି ମନେ ହୋଇନଥିଲା । ତେଣୁ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ ସାଇରିଲୋଙ୍କର ସେହି କାଣ୍ଡ ଗୁଡ଼ିକୁ ସହ୍ୟ କରିବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିଲା ।

ଦିନକର ଦେଖାଗଲା ଯେ ସିଏ ନିଜ ଗୃହର ବାରଣ୍ଡାରେ ବସି ଶୋଇବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି । ଦୁଇ ବା ତିନି ଦଣ୍ଡ ସମୟ ସ୍ଥିର ହୋଇ ରହିବାପରେ ସିଏ ସତେଯେପରି ଆଉ କିଏଜଣେ କହୁଥିବା କଥାକୁ ଶୁଣି ପାରୁଥିବା ପରି ବୋଧ ହୋଇଥିଲା । କଥାଗୁଡ଼ିକୁ ଶୁଣି ସାଇରିଲୋ ତତ୍କ୍ଷଣାତ୍ ଉଠି ବସିଲେ ଓ ଅତ୍ୟୁଚ୍ଚ ସ୍ୱରରେ ଅଟ୍ଟହାସ୍ୟ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ତା'ପରେ ଖୁବ୍ ରାଗିଗଲା ପରି ହୋଇ ସତେଅବା

ତାହାକୁ ନାନା ଅକଥ୍ୟ ଭାଷାରେ ଗାଳି ମଧ୍ୟ ଦେବାକୁ ଲାଗିଲେ। ଆଶ୍ରମର ଅନ୍ୟମାନେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅତ୍ୟନ୍ତ କୌତୁହଳ ସହିତ ସେହିସବୁ ଦୃଶ୍ୟକୁ ଦେଖିବାରେ ଲାଗିଥିଲେ। ଏବଂ, ବର୍ତ୍ତମାନ ସେହିସବୁ ମନ୍ଦବାକ୍ୟକୁ ଶ୍ରବଣ କରି ବହୁତ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ନିଜ ନିଜର ଆବାସକୁ ଚାଲି ଯାଇଥିଲେ।

ଆଉ ଦିନେ ସାଇରିଲୋ ସେହିପରି ନିଦ୍ରାବଶ ହୋଇ ବିଛଣା ଉପରୁ ଉଠିଯାଇ ଉପାସନା ଗୃହରେ ଯାଇ ପ୍ରବିଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ସେଠାରୁ କିଛି ଦ୍ରବ୍ୟ ଅପହରଣ କରି ନେଇଯିବା ନିମନ୍ତେ କଟମଟ ଆଖି କରି ଚାରିଆଡ଼କୁ ଅନାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ। ଭାଗ୍ୟକୁ ସେ ଖୋଜୁଥିବା ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ପରିଷ୍କାର କରିବାପାଇଁ ବାହାରକୁ ନେଇ ନିଆ ଯାଇଥିଲା। ତେଣୁ ତାଙ୍କୁ ବିଫଳ ମନୋରଥ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଲା। କିନ୍ତୁ, ନିଜର ଇଚ୍ଛାଟି ପୂରଣ ହୋଇ ପାରିଲାନାହିଁ ବୋଲି ସେ କ୍ରୋଧରେ ଉନ୍ମତ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ଏବଂ ରିକ୍ତ ହସ୍ତରେ ସେଠାରୁ ଚାଲିଯିବା ଦ୍ୱାରା ତାଙ୍କୁ ଅପମାନ ଲାଗିବ ବୋଲି ଭାବି ସେଠାରେ ଥିବା କେତେକ ପୋଷାକପତ୍ରକୁ ହାତ ବଢ଼ାଇ ଉଠାଇ ଆଣିଥିଲେ ଓ ନିଜର ଗୃହକୁ ଫେରି ଯାଇଥିଲେ। କପଡ଼ାଗୁଡ଼ିକୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ଆପଣାର ବିଛଣାତଳେ ଲୁଚାଇ ଦେଇଥିଲେ ଓ ପୁନର୍ବାର ନିଦରେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲେ। ଅନ୍ୟ ଯେଉଁ ଲୋକେ ତାଙ୍କର ଏହିସବୁ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପକୁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦେଖିବାରେ ଲାଗିଥିଲେ, ତହିଁ ଆରଦିନ ସାଇରିଲୋ ଏହି ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ କିଭଳି କ'ଣ ଆଚରଣ କରିବେ ବୋଲି ଜାଣିବାକୁ ବଡ଼ ଉତ୍ସୁକ ହୋଇ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଲେ।

ରାତି ପାହିଲା ଏବଂ ସାଇରିଲୋ ନିଦ୍ରା ଭାଙ୍ଗି ଉଠିପଡ଼ିଲେ। ତଳେ ପରିଚ୍ଛଦ ଗୁଡ଼ିକ ରହିଥିବାରୁ ତାଙ୍କ ଶଯ୍ୟାର ମଧ୍ୟଭାଗଟି ବେଶ୍ ଉଚ୍ଚ ହୋଇ ଦେଖା ଯାଉଥିଲା। ଏପରି କାହିଁକି ଦେଖାଯାଉଛି ବୋଲି କୌଣସି କାରଣ ନପାଇ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରକୃତରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଲାଗିଲା। ମୋଟେ କିଛି ଜାଣି ପାରୁନାହାନ୍ତି ଦେଖି ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆକୁଳ ଚିତ୍ତରେ ଏହି ବ୍ୟାପାରଟିକୁ ଯାଇ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ଅନ୍ୟ ଆବାସୀମାନଙ୍କୁ କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ। ସିଏ କିପରି ନିଦ୍ରାବସ୍ଥାରେ ନିଜେ ହିଁ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟଟିକୁ କରିଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ଠାରୁ ସେହି ବୃତ୍ତାନ୍ତକୁ ଶୁଣି ସିଏ ଆହୁରି ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଶୋକାକୁଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ। ଖୁବ୍ ଅନୁତାପ ବି କଲେ।

ଏକଦା ଜଣେ ଧର୍ମପରାୟଣା ଧନାଢ୍ୟା ନାରୀ ସେହି ଆଶ୍ରମଟି ପ୍ରତି ଏକାଧିକ ପ୍ରକାରେ ଅନୁକମ୍ପା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରି ଆସୁଥିଲେ। ସଂସାରରୁ ବିଦାୟ ନେଉଥିବା ସମୟରେ ଆଶ୍ରମ ନିକଟରେ ସେ ଆପଣାର ଏହିପରି ଗୋଟିଏ ଅଭିଳାଷକୁ ବ୍ୟକ୍ତ କରି ଯାଇଥିଲେ ଯେ, ସେହି ଆଶ୍ରମର ହତା ଭିତରେ ହିଁ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ ତାଙ୍କର ଶରୀରକୁ ବିଶ୍ରାମ ଦିଆଯାଏ, – ସେପରି ହେଲେ ତାଙ୍କର ପ୍ରାଣ ପ୍ରକୃତରେ

ବହୁତ ଶାନ୍ତି ଅବଶ୍ୟ ପାଇବ । ତାଙ୍କରି ସେହି ଇଚ୍ଛାକୁ ସମ୍ମାନ ଦେଇ ଆଶ୍ରମର ବେଢ଼ା ଭିତରେ ହିଁ ତାଙ୍କୁ ସେ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବା ପରିଚ୍ଛଦଗୁଡ଼ିକ ସହିତ କବର ଦିଆ ଯାଇଥିଲା । କବର ଦିଆ ଯାଉଥିବା ସମୟରେ ସେହି ଧର୍ମୀୟ ଆବାସଟିର ଅନ୍ତେବାସୀବର୍ଗ ସମବେତ ହୋଇ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଭାବରେ ଶୋକ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ ଓ ମୃତା ରମଣୀଙ୍କ ଆତ୍ମାର ସ୍ୱର୍ଗପ୍ରାପ୍ତି ଲାଗି ଜଗଦୀଶ୍ୱରଙ୍କ ଠାରେ ପ୍ରାର୍ଥନା ମଧ୍ୟ କରିଥିଲେ । ସେହି ଅନୁଷ୍ଠାନ ବେଳେ ଶ୍ରୀ ସାଇରିଲୋ ମଧ୍ୟ ସେଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ ତଥା ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆନ୍ତରିକତା ସହିତ ସେ ସର୍ବପ୍ରକାର ବିଧି ତଥା ପ୍ରାର୍ଥନାରେ ଯୋଗଦାନ କରିଥିଲେ ।

ତା' ପରଦିନ ପ୍ରାତଃକାଳରେ ଆଶ୍ରମବାସୀ ସମସ୍ତେ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲେ, ସେହି ପରଲୋକଗତା ନାରୀଙ୍କର ସମାଧିସ୍ଥଳକୁ କେହି ସେଠାକୁ ଆସି ଖୋଳି ପକାଇଛି, ମରଶରୀରଟିକୁ କ୍ଷତବିକ୍ଷତ କରି ଦେଇଛି; ସେ ମୁଦି ପିନ୍ଧିଥିବା ଆଙ୍ଗୁଠିଗୁଡ଼ିକୁ କାଟି ନିଆଯାଇଛି ଏବଂ ବହୁମୂଲ୍ୟ ପରିଚ୍ଛଦକୁ ମଧ୍ୟ ଅପହରଣ କରାଯାଇଛି । ଏପରି ନିନ୍ଦନୀୟ କାଣ୍ଡଟିଏ ଘଟିଥିବାର ଦେଖି ସମସ୍ତେ ଅତି ବିସ୍ମିତ ତଥା ଦୁଃଖିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ଏବଂ, ଯେଉଁ ଅଧମ ନରଟି ଏହିସବୁ କାଣ୍ଡ ପ୍ରକୃତରେ ଘଟାଇଥିବ, ତାକୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କରି ବହୁତ ତିରସ୍କାର ମଧ୍ୟ କରିଥିଲେ । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସାଇରିଲୋ ମଧ୍ୟ ସେତେବେଳେ ସମ୍ଭବତଃ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ଠାରୁ ତଥାପି ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଶୋକବିହ୍ୱଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ତାହାର କିଛି ସମୟ ପରେ ସେ ନିଜର ରହିବା ଗୃହଟିକୁ ଫେରି ଯାଇଥିଲେ ଏବଂ ନିଜର ବିଛଣାତଳେ କାଳେ ଅପହୃତ ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ରହିଥିବ, ସେଥିପାଇଁ ବିଛଣାକୁ ଟେକି ଦେଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ । ଏବଂ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଥିଲେ ଯେ ସେହି ମହିଳାଙ୍କର ଅଳଙ୍କାର ଓ ବସ୍ତ୍ର ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରକୃତରେ ସେହିଠାରେ ହିଁ ଲୁକ୍କାୟିତ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ପୂର୍ବଦିନ ରାତ୍ରିସମୟରେ ସ୍ୱୟଂ ସେଇ ଯେ ସେହି ହୀନ କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ କରିଛନ୍ତି, ତାହା ବୁଝିପାରି ସାଇରିଲୋ ଅଶେଷ ଦୁଃଖ ତଥା ପରିତାପରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ମ୍ରିୟମାଣ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ହୃଦୟମଧ୍ୟଟି ଘୋର କ୍ଷୋଭରେ ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ପଡୁଥିଲା । ଆଉ କ୍ଷଣେ ମଧ୍ୟ ବିଳମ୍ବ ନକରି ସେ ଆଶ୍ରମସ୍ଥ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଏକତ୍ର ରୁଣ୍ଡ କରାଇ ନିଜକୁ ବାରମ୍ବାର ଧିକ୍କାର ଦେଇ ସକଳ ବ୍ୟାପାରଟିକୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି କହି ଦେଇଥିଲେ । ତା'ପରେ ଅନ୍ତେବାସୀମାନେ ଏକମତ ହୋଇ ଏବଂ ସାଇରିଲୋଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସମ୍ମତ କରାଇ ତାଙ୍କୁ ଆଶ୍ରମ ଛାଡ଼ି ଅନ୍ୟତ୍ର ଏକ ଆଶ୍ରମକୁ ଚାଲିଯିବା ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ମଧ୍ୟ ଦେଲେ । ଏହି ଦ୍ୱିତୀୟ ଆଶ୍ରମରେ ଏପରି ନିୟମଟିଏ ଥିଲା ଯେ, ସେଠାରେ ସର୍ବୋଚ୍ଚ କର୍ତ୍ତା ଆବଶ୍ୟକ ମନେ କଲେ ସେଠାରେ ବାସ କରୁଥିବା ଯେକୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ବିଶେଷ ଗୃହଭିତରେ ବନ୍ଦୀ କରି

ରଖିଦେଇ ପାରିବେ । ସେହି ଆଶ୍ରମରେ ସାଇରିଲୋଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ରାତ୍ରିସମୟରେ ସେହିପରି ବନ୍ଦ କରି ରଖାଯିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥାଟିଏ ହେଲା ଓ ସେହି କାରଣରୁ ସିଏ ଆଉ ନିଦ୍ରାମଗ୍ନ ଅବସ୍ଥାରେ ଗୃହରୁ ବାହାରି କୂଆଡ଼େ ଯାଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ ଏବଂ ପୂର୍ବପରି ଆଦୌ କୌଣସି ଅବ୍ୟାପାର ମଧ୍ୟ ଘଟାଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

□□□

ସଂପୂର୍ଣ୍ଣଭାବେ ଭୟଶୂନ୍ୟ

ଫରାସୀ ଦେଶରେ ଏକ ସଦ୍‌ବଂଶରେ ଜାତ ହୋଇଥିବା ଜଣେ ରମଣୀ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ନାମ ଦେଶୁଲିଅର୍ । ସେ କବିତା ମଧ୍ୟ ରଚନା କରୁଥିଲେ ଓ ତାହାରି ଫଳରେ ନିଜ ଦେଶରେ ବହୁତ ଖ୍ୟାତ ହୋଇ ପାରିଥିଲେ । ସମାଜର ସବୁପ୍ରକାରର ଲୋକେ ତାଙ୍କୁ ବହୁତ ଆଦର କରୁଥିଲେ ।

ଏକଦା ସିଏ ଆଉଏକ ଉଚ୍ଚ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ବଂଶର ଗୋଟିଏ ଦମ୍ପତିଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ କରିବା ସକାଶେ ସେମାନଙ୍କର ବାସସ୍ଥାନକୁ ଯାଇଥିଲେ । ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିଯିବା ପରେ ଉକ୍ତ ଦମ୍ପତି ତାଙ୍କୁ ଉଚିତ ସମ୍ମାନର ସହିତ ସ୍ୱାଗତ ଜଣାଇଲେ ଏବଂ ତା'ପରେ କହିଥିଲେ, ଆଜି ରାତିରେ ଆପଣ ଯେଉଁ କୋଠରୀରେ ରହିବେ, ସେହି କୋଠରୀଟିକୁ ଆପଣ ନିଜର ଇଚ୍ଛା ଅନୁସାରେ ଅବଶ୍ୟ ବାଛିନେବେ । ତା'ପରେ ଗୋଟିଏ ବିଶେଷ କୋଠରୀକୁ ହାତ ଦେଖାଇ କହିଥିଲେ, କେବଳ ଏହି କୋଠରୀରେ ଆପଣ ରହି ପାରିବେନାହିଁ । ପ୍ରତିଦିନ ରାତିରେ ସେଠାରେ ଗୋଟିଏ ଭୂତ ଆସି ନାନା ପ୍ରକାରର ଉପଦ୍ରବ କରେ । କେବଳ ଆମେ ଦୁଇଜଣ ଯେ ସେଭଳି ଭାବୁଛୁ, ସେକଥା ମୋଟେ ନୁହେଁ; ଏହି ପ୍ରାସାଦରେ ଯେତେ ଲୋକ ବାସ କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ସେହିପରି ବିଶ୍ୱାସ କରୁଛନ୍ତି । ସେହି କୋଠରୀଟିରେ ରାତ୍ରିସମୟରେ ପ୍ରାୟ ସବୁବେଳେ ଗୋଟାଏ ବିଚିତ୍ର ପ୍ରକାରର ଶବ୍ଦ ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ, ନାନାପ୍ରକାରର କୋଳାହଳ ମଧ୍ୟ ଶୁଣାଯାଏ । ଏହି କାରଣରୁ କେହି ସାହସ କରି ସେହି କୋଠରୀଟିରେ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରନ୍ତିନାହିଁ ।

କଥାଟି ଶୁଣି ଅତ୍ୟନ୍ତ କୌତୂହଳ ସହିତ ଦେଶୁଲିଅର୍ ଉତ୍ତର ଦେଲେ, ଆଜି ମୁଁ ସେହି କୋଠରୀଟିରେ ହିଁ ରାତିରେ ରହିବି ଏବଂ କ'ଣ ପାଇଁ ଏଭଳି ବିଚିତ୍ର ଶବ୍ଦ ଓ କୋଳାହଳ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳୁଛି, ତାହାର କାରଣ ବାହାର କରିବି । ଗୃହକର୍ତ୍ତା ତାଙ୍କର ଏଭଳି କଥାଟିକୁ ଶୁଣି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆଶଙ୍କିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ଏବଂ କହିଥିଲେ, ନାଇଁ

ନାଇଁ, ଆମେ ଆପଣଙ୍କୁ ସେହି ବଖରାଟିରେ ରହିବା ନିମନ୍ତେ କଦାପି ଛାଡ଼ିବୁନାହିଁ । ଆପଣଙ୍କର ସମସ୍ତ କୌତୁହଳକୁ ଆମେଖୁବ୍ ଭଲଭାବରେ ଅବଶ୍ୟ ବୁଝି ପାରୁଛୁ, କିନ୍ତୁ ସେହି କୌତୁହଳଟିକୁ ତୃପ୍ତ କରିବାକୁ ଯାଇ ଆପଣଙ୍କୁ ବହୁତ ବିପଦର ହିଁ ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ ଏବଂ ଆପଣଙ୍କର ପ୍ରାଣ ବି ହୁଏତ ଚାଲିଯିବ । ତେଣୁ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ସେଥିଲାଗି ଆଦୌ ଅନୁମତି ଦେବିନାହିଁ ।

ଏହିପରି ଭାବରେ ସେ ମହିଳା ଜଣଙ୍କୁ କେତେ ବୁଝାଇଲେ ଓ ବିପଦ ଘଟିବାର ଭୟ ମଧ୍ୟ ଦେଖାଇଲେ ସତ, ମାତ୍ର ଶ୍ରୀମତୀ ଦେଶୁଲିଅର୍ ନିଜର ସେହି ଇଚ୍ଛାରୁ ଆଦୌ ବିରତ ହେଲେନାହିଁ । ଗୃହକର୍ତ୍ତା କେତେ ବୁଝାଇ କହିଲେ, କେତେ କେତେ ଯୁକ୍ତି ଦେଖାଇଥିଲେ, ତଥାପି ନିବର୍ତ୍ତାଇ ପାରିଲେନାହିଁ । ଶ୍ରୀମତୀ ଦେଶୁଲିଅର୍ ଦୃଢ଼ ଭାବରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିଲେ ଯେ, ଲୋକମାନେ ସଚରାଚର ଭୂତର ବ୍ୟାପାର ଦେଖାଇ ଯେଉଁସବୁ କାହାଣୀର ବର୍ଣ୍ଣନ କରନ୍ତି, ତାହାପଛରେ ସବୁବେଳେ କିଛି ଭ୍ରାନ୍ତି ଏବଂ କୁସଂସ୍କାର ହିଁ ଲୁକ୍କାୟିତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଯେଉଁମାନଙ୍କର ମନ ଯଥେଷ୍ଟ ସବଳ ନୁହେଁ, ପ୍ରଧାନତଃ ସେହିମାନେ ହିଁ ଭୂତର କଳ୍ପନା କରନ୍ତି ଏବଂ ସେହି କଳ୍ପନାଗୁଡ଼ିକର ସାହାଯ୍ୟରେ କାହାଣୀସବୁ ଗଢ଼ନ୍ତି । ତେଣୁ, ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ଦମ୍ପତିଙ୍କର ଏତେଏତେ ବାରଣ ସତ୍ତ୍ୱେ ତଥାପି ସେ ସାହସ ହରାଇ ପାରି ନଥିଲେ । ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ଦମ୍ପତି ବା ଆଉ କ'ଣ କରିଥାଆନ୍ତେ, ସେମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭୟ ଓ ନାନା ଦୁର୍ଭାବନା ମଧ୍ୟରେ ଅଭିଭୂତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ; ନାନା ବିନୟ କଲେ, ଭର୍ତ୍ସନା ମଧ୍ୟ କଲେ, ଦୁଃଖପ୍ରକାଶ କଲେ, ତଥାପି ତାଙ୍କୁ ଟଳାଇ ପାରିଲେନାହିଁ । ଶେଷରେ, ଆଉ କୌଣସି ଉପାୟ ନଦେଖି ତାଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ହିଁ ସମ୍ମତି ଦେଲେ ।

ତା'ପରେ ଦେଶୁଲିଅର୍ ସାଙ୍ଗରେ ଜଣେ ପରିଚାରିକାଙ୍କୁ ନେଇ ଉକ୍ତ ଗୃହଟିରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲେ । ପରିହିତ ବସ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ପଲଙ୍କ ଉପରକୁ ଉଠିଗଲେ ଏବଂ ପରିଚାରିକାଙ୍କୁ କହିଲେ, ତୁମେ ପଲଙ୍କର ମୁଣ୍ଡପଟ ବାଡ଼ାରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଦୀପ ଜଳାଇ କରି ରଖିଦିଅ ଏବଂ ଭଲ କରି କବାଟ ବନ୍ଦ କରି ଶୋଇବାକୁ ଚାଲିଯାଅ । ପରିଚାରିକା ଆଦେଶଗୁଡ଼ିକୁ ପାଳନ କରି ସେଠାରୁ ଚାଲିଯିବା ପରେ ଶ୍ରୀମତୀ ଦେଶୁଲିଅର୍ ଶୟନ ଅବସ୍ଥାରେ ହାତରେ ବହିଟିଏ ଧରି ପଢ଼ିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ ଏବଂ, ପଢୁ ପଢୁ ତାଙ୍କୁ କେତେବେଳେ ଯେ ନିଦ ଆସିଗଲା, ଆଦୌ କିଛି ଜାଣି ପାରିନଥିଲେ ।

କିଛି ସମୟ ପରେ ଗୋଟିଏ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିକଟ ଶବ୍ଦ ଶୁଣାଗଲା । ସେହି ଶବ୍ଦରେ ତାଙ୍କର ନିଦ ମଧ୍ୟ ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଥିଲା । ତତ୍କ୍ଷଣାତ୍ ଦୁଆରଟା ମଧ୍ୟ ମେଲା ହୋଇଗଲା ଓ ଘର ଭିତରେ କାହାର ପାଦଶବ୍ଦ ଶୁଣା ଯାଇଥିଲା । ଏସବୁ ଘଟିବାରୁ

ଦେଶୁଲିଅର୍ ବେଶ୍ ଅନୁମାନ କରି ନେଇଥିଲେ ଯେ ଏହି ଗୃହର ଲୋକମାନେ ଏହିଥିରୁ ହିଁ ଏହି ଘରେ ଭୂତ ଉପଦ୍ରବ କରୁଛି ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିଲେ । ସେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ବିଚଳିତ ହେଲେନାହିଁ ଏବଂ ସତେଅବା କାହାକୁ ଶୁଣାଇ କହୁଥିବା ପରି କହିଥିଲେ, ତୁମେ ଯିଏ ହୋଇଥାଅ କିମ୍ବା ନହୋଇଥାଅ ପଛକେ, ତୁମକୁ ମୁଁ ଏତେଟିକିଏ ମଧ୍ୟ ଭୟ କରିବିନାହିଁ, ଏବଂ, ଏହି ଗୃହର ଲୋକମାନଙ୍କ ଚିତ୍ତରେ ଯେଉଁ ଅମୂଳକ ଭୟ ଓ ସଂସ୍କାରଟି ରହିଛି, ତାହାର ନିଗୂଢ଼ ମୂଳକାରଣଟିକୁ ବାହାର କରିବା ପାଇଁ ମୁଁ ଦୃଢ଼ପ୍ରତିଜ୍ଞ ହୋଇ ଆସିଛି । ମୁଁ ସେହି ପ୍ରତିଜ୍ଞାରୁ କଦାପି ଟଳି ଯିବିନାହିଁ । ମୋତେ ଭୟ ଦେଖାଇ ସେଥିରୁ ମୋତେ ଟଳାଇଦେବା ଯଦି ତୁମର ଅଭିପ୍ରାୟ ହୋଇଥାଏ, ତେବେ ଜାଣି ରଖ, ସେଥିରେ ତୁମେ କେବେହେଲେ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହେବନାହିଁ । ମୋ' ଭାଗ୍ୟରେ ଯାହାକିଛି ଘଟୁ ପଛକେ, ମୁଁ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହିଁ ମୋ'ର କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅବିଚଳିତ ହୋଇ ରହିବି ।

ଦେଶୁଲିଅର୍ ଏତିକି କହି ନୀରବ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ କଥାର ଉତ୍ତର ମିଳିଲାନାହିଁ । ସେ ନିଜର କଥାଗୁଡ଼ିକୁ ପୁନର୍ବାର ସେହିପରି ବଡ଼ ପାଟିରେ କହିଲେ, ତଥାପି କେହି ଉତ୍ତର ଦେଇନଥିଲେ । ପଲଙ୍କଟିର ବାଡ଼ା ପାଖକୁ କାଠର ପରଦାଟିଏ ଥିଲା, ସେଇଟି ହଠାତ୍ ଓଲଟି ଯାଇ ମଶାରି ଉପରେ ପଡ଼ି ଯିବାର ଗୋଟିଏ ବିକଟ ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟ ହେଲା । ଯେଉଁମାନେ ଭୂତକୁ ଭୟ କରନ୍ତି, ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ଏହି ଶବ୍ଦଟିକୁ ଶୁଣିଥିଲେ ଓ ଏଭଳି ଘଟଣାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥିଲେ ସେମାନଙ୍କର ବୁଦ୍ଧି ହିଁ ହଜିଯାଇ ଥାଆନ୍ତି, ହୁଏତ ଚେତା ବି ବୁଡ଼ି ଯାଇଥାନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ଦେଶୁଲିଅର୍ଙ୍କ ମନଭିତରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଭୟ କିମ୍ବା ଉଦ୍‌ବେଗ ନଥାଏ । ତାଙ୍କର ଏକ ସନ୍ଦେହ ହେଉଥାଏ ଯେ, ସେହି ଗୃହର କୌଣସି ପରିଜନ ହୁଏତ ତାଙ୍କୁ ଭୟ ଦେଖାଇବାର ଅଭିପ୍ରାୟ ରଖି ଏହି ସବୁକିଛି କରୁଛି । ସେ ସେହି ରାତ୍ରିଚରଟିକୁ ତା'ପରେ ପ୍ରଶ୍ନ କରିଥିଲେ, ତୁମେ କିଏ, କ'ଣ ପାଇଁ ଏଠାକୁ ଆସିଛ କହ ! ତୁମେ ଏସବୁ ପ୍ରକାରର ଭୟ ଦେଖାଇ କେବେହେଲେ ମୋତେ ଭୟଭୀତ କରି ପାରିବନାହିଁ । ତଥାପି କୌଣସି ଉତ୍ତର ନାହିଁ : ପ୍ରଶାନ୍ତ ଭାବରେ ସେହି ଘରଟି ମଧ୍ୟରେ ସେ ବୁଲିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା । କିଛି ସମୟପରେ ଘରେ ଜଳୁଥିବା ଦୀପଟି ପାଖକୁ ଗଲା । ହଠାତ୍ ଦୀପ ଓ ପ୍ରକାଣ୍ଡ ରୁଖାଟି ମଧ୍ୟ ଓଲଟି ପଡ଼ିଲା । ଗୋଟାଏ ବିକଟ ଶବ୍ଦ ହେଲା ଓ ଘର ଭିତରଟା ପୂରା ଅନ୍ଧାର ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ତଥାପି ଦେଶୁଲିଅର୍ଙ୍କର ସାହସ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅତୁଟ ରହିଥାଏ ।

ଶେଷରେ ସେହି ରାତ୍ରିଚର ପଲଙ୍କଟିର ଗୋଡ଼ ପାଖରେ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିଲା । ଦେଶୁଲିଅର୍ ପୂର୍ବଭଳି ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ଭୟ ହିଁ ଥାଆନ୍ତି । ସେ ବଡ଼ପାଟିରେ କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ,

ଖୁବ୍ ଭଲ ହେଲା, ତୁମେ ପ୍ରକୃତରେ କି ପଦାର୍ଥ, ବର୍ତ୍ତମାନ ଖୁବ୍ ସହଜରେ ମୁଁ ସେକଥା ଜାଣିଯାଇ ପାରିବି । ତା'ପରେ ସେ ବିଛଣାରୁ ଉଠି ପଡ଼ି ପାଦଆଡ଼କୁ ହାତ ବଢ଼ାଇ ସେହି ଲୋକଟିକୁ ଅଣ୍ଡାଳିବା ଆରମ୍ଭ କଲେ । ତାଙ୍କର ଦୁଇ ହାତ ସେହି ବସ୍ତୁଟିର କାନଉପରେ ଯାଇ ବାଜିଗଲା ପରି ମନେହେଲା । ଭାରି କଅଁଳ କଅଁଳ କାନ ଦୁଇଟା । ଦେଶୁଲିଅର୍ ନିଜର ସମସ୍ତ ବଳକୁ ପ୍ରୟୋଗ କରି କାନଦୁଇଟାକୁ ଦୃଢ଼ଭାବରେ ଧରି ପକାଇଥିଲେ ଏବଂ ସକାଳ ହୋଇ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ନହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେହିପରି ଧରିଥିବେ ବୋଲି ମନେମନେ ସ୍ଥିର କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ, କାହାର କାନ ଯେ ସେ ନିଜ ହାତରେ ଧରିଛନ୍ତି, ସେବିଷୟରେ କୌଣସି ସଙ୍କେତ ହିଁ ପାଉନଥାନ୍ତି । ଏହିପରି ଅବସ୍ଥାରେ ହିଁ ପୂରା ରାତିଟି ଅତିବାହିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ।

ସକାଳ ହେଲାପରେ ଯାଇ ସେହି ଅଦ୍‌ଭୂତ ବ୍ୟାପାରଟିର କିଛି ସ୍ୱରୂପ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରାଯାଇ ପାରିଥିଲା । ସେହି ନିବାସଟିରେ ଏକ ବୃହଦାକାର କୁକୁର ଥିଲା । ଦେଶୁଲିଅର୍ ସେ ଗୋଟିଏ କୁକୁରର କାନକୁ ଧରି ରାତ୍ରି କଟାଇଛନ୍ତି ବୋଲି ବେଶ୍ ଆବିଷ୍କାର କରି ପାରିଥିଲେ । ଭୟଙ୍କର ଭୌତିକ ବ୍ୟାପାରଟିର ଏହିପରି ଭାବରେ ସମାଧାନ ହୋଇଯାଇ ପାରିଲା ବୋଲି ସେ ଠୋ' ଠୋ' କରି ହସି ଉଠିଲେ । ତା'ପରେ କୁକୁରର କାନଦୁଇଟାକୁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇ ଶୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ।

ତେଣେ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ଦମ୍ପତି ନିଜ ଶୟନାଗାରଟିରେ ପ୍ରବେଶ କରି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉଦ୍‌ବେଗ ଏବଂ ଆଶଙ୍କାରେ ହିଁ ସମସ୍ତ ରାତିଟି ଯାପନ କରିଥିଲେ । ଦଣ୍ଡେ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ଆଖିକୁ ନିଦ ଆସିନଥିଲା । କ'ଣ ହେଉଥିବ ବା ନହେଉଥିବ, ସେମାନେ ସେବିଷୟରେ ଯେତିକି ଚିନ୍ତା କରୁଥାନ୍ତି, ସେତିକି ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ପଡୁଥାନ୍ତି । ଶେଷରେ ଏହିପରି ଗୋଟିଏ ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ପହଞ୍ଚିଥିଲେ ଯେ, ସକାଳେ ନିଃସନ୍ଦେହ ଭାବରେ ଦେଶୁଲିଅର୍‌ଙ୍କର କେବଳ ମୃତ ଦେହଟି ହିଁ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିବ । ରାତି ପାହିଯିବା ମାତ୍ରକେ ସେମାନେ ନିଜର ପ୍ରକୋଷ୍ଠରୁ ବାହାରି ବିରସ ମୁଖରେ ସେହି ଘରଟି ପାଖରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସାହସ କରି ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରୁନଥାନ୍ତି । ରାତିରେ ଯାହା ଅବଶ୍ୟ ଘଟିଥିବ, ତାହାକୁ କଳ୍ପନା କରି ସେମାନଙ୍କର ଗାତ୍ରକମ୍ପନ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ ।

ଗୃହକର୍ତ୍ତାଙ୍କୁ ସେଠାରେ ସସ୍ତ୍ରୀକ ଆସି ପହଞ୍ଚିବାର ଦେଖି ଦେଶୁଲିଅର୍ ମଶାରି ଭିତରୁ ବାହାରି ଆସିଲେ ଏବଂ ଆପଣାର ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରି ଈଷତ୍ ହସି ସେମାନଙ୍କର ସମ୍ମୁଖରେ ଯାଇ ଛିଡ଼ା ହେଲେ । ତାଙ୍କୁ ଏପରି ଜୀବନ୍ତ ଅବସ୍ଥାରେ ଦେଖି ସେମାନଙ୍କର ଦେହରେ ସତେଅବା ପ୍ରାଣର ସଞ୍ଚାର ହୋଇଥିଲା । ଦେଶୁଲିଅର୍ ସାରା ରାତ୍ରିର ଯାବତୀୟ ଘଟଣାକୁ ସେମାନଙ୍କୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ଶୁଣାଇଥିଲେ । କହିଲେ, ଯାହାକୁ

ଆପଣ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭୂତ ବୋଲି ଭ୍ରମ କରୁଥିଲେ, ଦେଖନ୍ତୁ, ସେହି ବିଚରା କୁକୁରଟି ମଧ୍ୟ ସେଠାରେ ଚଟାଣ ଉପରେ ଶୋଇପଡ଼ିଛି । ସେ ଅଙ୍ଗୁଳି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରି କୁକୁରଟିକୁ ଦେଖାଇ ଦେଇଥିଲେ ।

ସମସ୍ତ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ଶ୍ରବଣ କରି ପତି-ପତ୍ନୀ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ଯାଉଥାଆନ୍ତି । ଦେଶୁଲିଅର୍ ସେମାନଙ୍କୁ ବୁଝାଇ କହୁଥାନ୍ତି, ଲୋକମାନେ ସାଧାରଣତଃ ଯେଉଁସବୁ କଥାର ପ୍ରକୃତ କାରଣ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରି ପାରନ୍ତିନାହିଁ, ସେମାନେ ସେହିଗୁଡ଼ିକୁ ହିଁ ଅଲୌକିକ ବୋଲି କହନ୍ତି । ଅଧିକ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରି ଏକଥାଟି ମଧ୍ୟ ଜଣା ଯାଇଥିଲା ଯେ ଉକ୍ତ କୋଠରିଟିର କବାଟ ବନ୍ଦ ରହୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ତାହା ଏପରି ଢିଲା ରହି ଯାଉଥିଲା ଯେ, ଟିକିଏ ଜୋର୍‌ରେ ବାହାରୁ ଧକ୍କା ମାରିଲେ ହିଁ ତାହା ଖୋଲି ଯାଉଥିଲା । କୁକୁରଟି ତାହାରି ସୁଯୋଗ ନେଇ ଗୃହର ଅନ୍ୟମାନେ ରାତିରେ ଶୋଇପଡ଼ିବା ପରେ କବାଟ ଠେଲି ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରୁଥିଲା ଓ ପଲଙ୍କ ଉପରକୁ ଉଠି ସେଠାରେ ବଡ଼ ଆରାମରେ ହିଁ ଶୋଉଥିଲା । ଏବଂ, ସକାଳେ ଫର୍ଚ୍ଚା ହେବା ପୂର୍ବରୁ ହିଁ ପୁନର୍ବାର ବାହାରକୁ ଚାଲି ଯାଉଥିଲା ।

ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ଦମ୍ପତି ଶ୍ରୀମତୀ ଦେଶୁଲିଅର୍‌ଙ୍କର ସାହସକୁ ବାରମ୍ବାର ଧନ୍ୟବାଦ ଦେବାରେ ଲାଗିଥିଲେ ।

□□□

ଉତ୍ତମ ଭ୍ରାତାପଣ

ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ପଞ୍ଚଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଆରମ୍ଭରେ ପର୍ତ୍ତୁଗାଲ ଦେଶବାସୀଙ୍କର ଜାହଜସବୁ ଭାରତବର୍ଷକୁ ଯାତାୟତ କରୁଥିଲା । ଥରେ ସେହିଭଳି ଏକ ଜାହାଜ ପ୍ରାୟ ବାରଶହ ଯାତ୍ରୀଙ୍କ ସହିତ ଭାରତ ଅଭିମୁଖରେ ଆସୁଥାଏ । ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ କୌଣସି ଅସୁବିଧା ହୋଇନଥିଲା ଅଥବା କୌଣସି ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ମଧ୍ୟ ଘଟିନଥିଲା । ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିର୍ବିଘ୍ନ ଭାବରେ ତାହା ଆଫ୍ରିକା ମହାଦେଶ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପହଞ୍ଚି ପାରିଥିଲେ । ତା'ପରେ ସେହି ମହାଦେଶର ଦକ୍ଷିଣରେ ଥିବା ଉତ୍ତମାଶା ଅନ୍ତରୀପକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ଉତ୍ତର-ପୂର୍ବ ଦିଗରେ ଗତି କରୁଥିବା ସମୟରେ ଆରୋହୀମାନଙ୍କର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ହେତୁ ସେଇଟି ପାଣି ଭିତରେ ରହିଥିବା ଅଥଚ ଉପରକୁ କିଛି ଦେଖା ଯାଉନଥିବା ଗୋଟିଏ ପାହାଡ଼ ସହିତ ଯାଇ ଟକ୍କର ଖାଇ ଯାଇଥିଲା । ଫଳରେ ସମୁଦ୍ରପାଣି ଆସି ସେହି ଜାହଜ

ଭିତରେ ଏପରି ଖର ବେଗରେ ଆସି ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲା ଯେ, ଖୁବ୍ ଅଳ୍ପସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଯେ ସମଗ୍ର ତରୀଟି ଜଳମଧ୍ୟରେ ବୁଡ଼ି ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇଯିବ, ସେଥିରେ ଆଉ ଏତେଟିକିଏ ବି ସନ୍ଦେହ ରହିଲା ନାହିଁ ।

ଜାହାଜରେ ପିନେସ୍ ନାମକ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ତରୀ ବନ୍ଧାହୋଇ ରହିଥିଲା । ଅଚିରେ ଏକ ସର୍ବନାଶ ଅବଶ୍ୟ ଘଟିବାକୁ ଯାଉଛି ବୋଲି ସ୍ପଷ୍ଟ ଦେଖିପାରି ଜାହଜଟିର କପ୍ତାନ ପିନେସ୍‌କୁ ସମୁଦ୍ରଜଳକୁ ଅବତରଣ କରାଇ ଆଣିଲେ, ସେଥିରେ କିଛି ପରିମାଣରେ ଖାଦ୍ୟସାମଗ୍ରୀ ବୋଝାଇ କରି ଆଉ ଉଣେଇଶି ଜଣ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସହିତ ସେଇଟି ଉପରକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଯାଇଥିଲେ । ଆହୁରି ଅନ୍ୟମାନେ ମଧ୍ୟ ସେହି ତରୀ ଉପରକୁ ଚାଲି ଯିବାପାଇଁ ଅବଶ୍ୟ ଉଦ୍ୟମ କରୁଥିଲେ, ମାତ୍ର ବହୁତ ଲୋକ ଯାଇ ଚଢ଼ିଗଲେ କାଳେ ସାନ ତରୀଟି ମଧ୍ୟ ସ୍ୱୟଂ ବୁଡ଼ିଯିବ, ସେହି ଆଶଙ୍କାରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଖଣ୍ଡାରେ ହାଣିଦେବାର ଭୟ ଦେଖାଇ ନିରସ୍ତ କରା ଯାଇଥିଲା । ଏହିପରି ଭାବରେ ଉକ୍ତ କୋଡ଼ିଏଜଣ ବ୍ୟକ୍ତି ପିନେସ୍ ଉପରେ ବସି ବାହାରିଯିବା ପରେ ଜାହଜର ଅବଶିଷ୍ଟ ଆରୋହୀମାନେ ଅଚିରେ ସେହି ଜାହଜଟି ସହିତ ସମୁଦ୍ରଗର୍ଭରେ ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ।

ହାତରେ କମ୍ପାସଟିଏ ନଥିଲେ ସେତେବେଳେ ସମୁଦ୍ରପଥରେ ଦିଗନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରୁନଥିଲା । ସେହି ଜାହଜରେ ମଧ୍ୟ କମ୍ପାସ ରହିଥିଲା, ମାତ୍ର ଜାହଜର କପ୍ତାନ୍ ନିଜର ପ୍ରାଣ ଚାଲିଯିବାର ଆଶଙ୍କାରେ ଏତେ ଅଧୀର ତଥା କାତର ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ଯେ, ଜାହଜଟି ଛାଡ଼ି ସାନ ତରୀଟି ଉପରକୁ ଯିବା ସମୟରେ ସେ କମ୍ପାସ୍‌ଟିକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେବାକୁ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲେ । ତେଣୁ, ତରୀଟିରେ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଆଉ ଦିଗ ବା ଅଦିଗ ଆଦୌ କିଛି ହେଲେ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରି ପାରିନଥିଲେ । ସମୁଦ୍ରର ଲୁଣିପାଣି ତ ମନୁଷ୍ୟ ପିଇ ପାରନ୍ତାନାହିଁ, ତେଣୁ ସାଙ୍ଗରେ ରହିଥିବା ପାନୀୟ ଜଳ ଶେଷ ହୋଇଗଲେ ତା'ପରେ କ'ଣ ହେବ, ସେହି କଥା ଭାବି ଚିନ୍ତିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଦୈବ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ତରୀଟିକୁ କେବଳ ଅନୁମାନ ଦ୍ୱାରା ବାହିନେବା ଅପେକ୍ଷା ଗତ୍ୟନ୍ତର ହିଁ ନଥିଲା ।

ଜାହଜର ସ୍ୱୟଂ କପ୍ତାନ୍ ମଧ୍ୟ ଆଗରୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପୀଡ଼ିତ ଓ ଦୁର୍ବଳ ଥିଲେ । ଚାରିଦିନ ପରେ ସିଏ ସବାଆଗ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରିଥିଲେ । ତା'ପରେ ତରୀର ଅବଶିଷ୍ଟ ଯାତ୍ରୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶୃଙ୍ଖଳା ବୋଲି ଆଦୌ କିଛି ରହିଲାନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ନିଜକୁ ନେତା ବୋଲି ଭାବିଲେ, ସମସ୍ତେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ । କେହି କାହାରି ପରାମର୍ଶ ଗ୍ରହଣ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ସମ୍ମତ ହୋଇ ପାରୁନଥାନ୍ତି । ଶେଷରେ ଏକମତ ହୋଇ ଜଣେ ଅଭିଜ୍ଞ ବୃଦ୍ଧବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଉପରେ ହିଁ ସକଳ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ଅର୍ପଣ କରିଥିଲେ ।

କୌଣସି ସ୍ଥଳଭାଗରେ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ପ୍ରକୃତରେ ଆଉ କେତେଦିନ ଲାଗିବ, ତାହାର କୌଣସି ସ୍ଥିରତା ନଥିଲା ଏବଂ, ତରୀ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା ସମୟରେ ଆରୋହୀମାନେ ଯେତିକି ଖାଦ୍ୟପଦାର୍ଥ ସାଙ୍ଗରେ ଆଣି ପାରିଥିଲେ ତାହା ମଧ୍ୟ କ୍ରମେ ନିଃଶେଷିତ ହୋଇ ଆସୁଥାଏ । ଏମିତିରେ ସେମାନେ ଆଉ କେତେଦିନ ବା ପ୍ରାଣଧାରଣ କରି ରହି ବଞ୍ଚିରହିବାର ସମ୍ଭାବନା ନଥିବାରୁ ତାହାର ପ୍ରତିକାର ସ୍ୱରୂପ ଚଉଠେ ଭାଗ ଲୋକଙ୍କୁ ସମୁଦ୍ର ମଧ୍ୟକୁ ନିକ୍ଷେପ କରି ଦିଆଯିବ । ତେବେ, ବାକୀମାନେ ଅନ୍ତତଃ କିଛି ଅଧିକ ଦିନ ତ ବଞ୍ଚିଯାଇ ପାରିବେ । ତେଣୁ ଲଟେରିର ସହାୟତା ମଧ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରା ଯାଇଥିଲା – ଚଉଠେ ଭାଗ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କୁ ସମୁଦ୍ର ଭିତରେ ଝାସ ଦେବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ ।

ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବଟିରେ ସମସ୍ତେ ସମ୍ମତି ଦେଲେ, ତରୀଟିରେ ସର୍ବମୋଟ ଉଣେଇଶି ଜଣ ବ୍ୟକ୍ତି ରହିଥାଆନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ହେଉଛନ୍ତି ପାଦ୍ରୀ ଓ ଆଉଜଣେ ମିସ୍ତ୍ରୀ । ପାଦ୍ରୀଙ୍କୁ ତ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ, କାରଣ ଅନ୍ତିମ ବେଳର ଧର୍ମୋପଦେଶ ଶୁଣିବା ସମୟରେ ତାଙ୍କର ଅବଶ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକତା ରହିବ । ପୁନଶ୍ଚ, ପ୍ରୟୋଜନ ହେଲେ ତରୀଟିର ମରାମତି କରିଦେବା ନିମନ୍ତେ ମିସ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟ ମହଜୁଦ ରହିଥିବା ଉଚିତ । ତେଣୁ, ବାକୀମାନଙ୍କ ଭିତରେ ପ୍ରସ୍ତାବିତ ଲଟେରିଟି ପକାହେଲା । ଏବଂ, ନୂଆ କପ୍ତାନ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ବୟୋଜ୍ୟେଷ୍ଠ ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ସେ ନଥିଲେ ତରୀଟି ବିଷୟରେ ନିଷ୍ପତ୍ତିମାନ ବି କିଏ ନେବେ ? ସିଏ ପ୍ରଥମେ ସମ୍ମତ ହେଉନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଅନୁରୋଧ ହେତୁ ଶେଷକୁ ରାଜୀ ହୋଇଗଲେ ।

ଅର୍ଥାତ୍, ଷୋଳ ଜଣଙ୍କୁ ନେଇ ଲଟେରି ଉଠାଗଲା । ଯୋଉ ଚାରିଜଣଙ୍କୁ ସମୁଦ୍ର ମଧ୍ୟକୁ ପକାଇ ଦିଆଯିବ ବୋଲି ଜଣାପଡ଼ିଲା, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ତିନିଜଣ ଅନ୍ତିମ ମୁହୂର୍ତ୍ତର ଉପାସନାଦି ସମାପ୍ତ କରି ପ୍ରାଣବିସର୍ଜନ ଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଜଣେ ସାନ ସହୋଦର ଭାଇ ମଧ୍ୟ ନୌକାଟିରେ ରହିଥିଲେ; ବଡ଼ଭାଇଙ୍କ ନାମରେ ଲଟେରି ଉଠିଲା ବୋଲି ଦେଖି ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖିତ ଓ କାତର ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ଏବଂ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ନେହ ସହିତ ତାଙ୍କୁ ଯାଇ ଜୁଣ୍ଟାଇ ଧରିଲେ । ତାଙ୍କ ଆଖିରୁ ଧାର ଧାର ଲୁହ ବୋହି ଯାଉଥାଏ । ସେ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି କହୁଥାଆନ୍ତି, ନାଇଁ ଭାଇ, ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ କଦାପି ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରିବାକୁ ଦେବିନାହିଁ । ବରଂ ଆପଣଙ୍କ ବଦଳରେ ମୋତେ ହିଁ ସମୁଦ୍ର ବକ୍ଷରେ ନିକ୍ଷିପ୍ତ କରି ଦିଆଯାଉ । ଆପଣ ଦୟାପରବଶ ହୋଇ ଥରେ ଚିନ୍ତା କରନ୍ତୁ ତ, – ବିବାହ କରି ସାରିଛନ୍ତି, ଆପଣଙ୍କର ପତ୍ନୀ ଓ ସନ୍ତାନମାନେ ରହିଛନ୍ତି । ଆପଣଙ୍କର ଦାୟିତ୍ୱରେ ତିନିଜଣ ବିଧବା ଭଗିନୀ ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । ଆପଣ ଜୀବିତ ରହିଲେ ସିନା ସେମାନଙ୍କର ଭରଣପୋଷଣ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିବ । ତେଣୁ,

ଆପଣ ରହନ୍ତୁ । ଆପଣଙ୍କ ବଦଳରେ ମୁଁ ଚାଲିଗଲେ ଆଦୌ ସେତେ କ୍ଷତି କଦାପି ହେବନାହିଁ ।

ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଓ କନିଷ୍ଠଙ୍କ ଭିତରେ ଏହି ଅଦ୍‌ଭୂତ କଥୋପକଥନକୁ ସେଠାରେ ଶୁଣୁଥିବା ଅବଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଅତୀବ ବିସ୍ମିତ ହେବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ସମସ୍ତଙ୍କର ଆଖିରେ ଲୁହ ଛଳଛଳ ହୋଇ ଆସୁଥାଏ । ବଡ଼ଭାଇ ଉତ୍ତର ଦେଇ କହିଲେ, ନାଇଁ, ନାଇଁ, ତୋ'ର ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବରେ ମୁଁ ଆଦୌ ରାଜୀ ହୋଇ ପାରିବିନାହିଁ । ତୁ ହେଉଛୁ କନିଷ୍ଠ, ସମସ୍ତଙ୍କର ସ୍ନେହର ପାତ୍ର । ନିଜର ପ୍ରାଣକୁ ବଞ୍ଚାଇ ତୋତେ ପ୍ରାଣବିସର୍ଜନ ନିମନ୍ତେ ଅନୁମତି ଦେଲେ ମୋ'ର ବହୁତ ଅଧର୍ମ ହିଁ ହେବ ଏବଂ ସେହି ଅଧର୍ମ ଅର୍ଜିଥିବାର ତାଡ଼ନାରେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଦଗ୍ଧ ହୋଇ ଅଚିରେ ମୃତ୍ୟୁମୁଖରେ ପଡ଼ିବି । ତେଣୁ, ତୁ ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର ଓ ମୋତେ ମୋ'ର ଅଦୃଷ୍ଟ ଅନୁସାରେ ମରିବାଲାଗି ଛାଡ଼ିଦେ ।

ବଡ଼ଭାଇଙ୍କ କଥାକୁ ଶୁଣି ସାନଭାଇ ପୁନର୍ବାର କହିଲେ, ଆପଣ ସୁନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ଜାଣନ୍ତୁ ଯେ ମୁଁ କେବେହେଲେ ଆପଣଙ୍କୁ ମରିବାକୁ ଦେବିନାହିଁ । ଏକଥା କହି ଆଣ୍ଠୁ ମାଡ଼ି ବସି ସେ ବଡ଼ ଭାଇଙ୍କର ଦୁଇ ଚରଣ ଧରି ବିକଳ ହୋଇ କ୍ରନ୍ଦନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ବଡ଼ଭାଇ ତଥା ଅନ୍ୟମାନେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଚେଷ୍ଟା କଲେ, ମାତ୍ର ତାଙ୍କୁ ନିବୃତ୍ତ କରାଇ ପାରିଲେନାହିଁ । ତେଣୁ, ବଡ଼ଭାଇ ଶେଷରେ କହିଲେ, ବାବୁ ରେ, ତୁ ଆଉ ଏଭଳି ଜିଦ୍ କରନା, – ମୋ'ଉପରେ ଯେତେ ଯାହା ଦାୟିତ୍ୱ ନ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ରହି ଆସିଥିଲା, ମୋ' ଅନ୍ତେ ତୁ ସ୍ୱୟଂ ସେହି ଦାୟିତ୍ୱଗୁଡ଼ିକୁ ବହନ କରିବୁ – ମୋ'ର ପତ୍ନୀ ଓ ସନ୍ତାନମାନଙ୍କର ତତ୍ତ୍ୱ ନେବୁ । ତେଣୁ, ମୋତେ ମୋ'ର ଅଦୃଷ୍ଟ ଅନୁସାରେ ଛାଡ଼ିଦେ ।

କନିଷ୍ଠ ତଥାପି ବୁଝିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନଥିଲେ । ଆଖର ବଡ଼ଭାଇଙ୍କୁ ସମ୍ମତ ହେବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିଲା । ଏହାପରେ ନିର୍ବାଚିତ ଚାରିଜଣଙ୍କୁ ସମୁଦ୍ର ଜଳକୁ ନିକ୍ଷିପ୍ତ କରିଦିଆ ଯାଇଥିଲା । ସେମାନେ କେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ହିଁ ସେହି ଜଳରାଶି ମଧ୍ୟରେ ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇଗଲେ । ତଥାପି, ସାନଭାଇ ଜଣକ ସନ୍ତରଣକଳାରେ ଧୁରନ୍ଧର ଥିବାରୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପାଣିଭିତରେ ବୁଡ଼ି ଯାଇନଥିଲେ । ସିନେସ୍ ତରୀର ଅନୁଗମନ କରି ଆଗକୁ ଆଗକୁ ପହଁରି ପହଁରି ଯିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ତାଙ୍କୁ ଏପରି ପହଁରି ଅଗ୍ରସର ହେଉଥିବାର ଦେଖି ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଅତୀବ ଅନୁକମ୍ପାରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ରହିଥିବା ଅନ୍ୟ ଯାତ୍ରୀମାନେ କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ, ଆମ ଭାଗ୍ୟରେ ଯାହା ରହିଥିବ ତାହା ଅବଶ୍ୟ ଘଟିବ । ତେଣୁ ଏହି ଯୁବକଟିର ନିଶ୍ଚୟ ପ୍ରାଣରକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେବ । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ସହଯୋଗ କରି ଯୁବକଟିକୁ ତରଣୀ ଉପରକୁ ଉଠାଇ ଆଣିଲେ ।

ସେମାନଙ୍କର ସୌଭାଗ୍ୟବଶତଃ ପରଦିନ ପ୍ରଭାତରେ ଏକ ସ୍ଥଳଭାଗ ସେମାନଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହେଲା । ସମସ୍ତଙ୍କ ପ୍ରାଣରେ ସାହସର ସଞ୍ଚାର ହେଲା । ସମସ୍ତେ ପ୍ରାଣପଣେ ଆହୁଲା ପକାଇ ତରୀଟିକୁ ସେହି ଦିଗକୁ ବାହିନେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇଥିଲେ । ନୌକାଟି ଆଫ୍ରିକାର ମୋଜାମ୍ବିକ୍ ପର୍ବତର ପାଦଦେଶରେ ତଟକୁ ଛୁଇଁପାରିଲା । ପାଖରେ ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜ୍‌ମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଉପନିବେଶ ଥିବାରୁ ସେମାନେ ଅଳ୍ପ ସମୟ ପରେ ହିଁ ସେଠାରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିଲେ ।

ଉପନିବେଶର ଅଧିବାସୀମାନେ ସେମାନଙ୍କର ସକଳ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାର ବୃତାନ୍ତଟିକୁ ଶୁଣିବାକୁ ପାଇଥିଲେ । ଏବଂ, ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଓ କନିଷ୍ଠ ସେହି ଦୁଇ ଭ୍ରାତାଙ୍କର ଏକ ଅପରପ୍ରତି ରହିଥିବା ଅସାଧାରଣ ସ୍ନେହଗୁଣର ବିବରଣୀଟିକୁ ଶୁଣି ସେମାନେ ବିଶେଷ ଭାବରେ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଉଦେଶ୍ୟରେ ପ୍ରଶଂସାସୂଚକ ବହୁ ସାଧୁବାଦ ନିନାଦିତ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା ।

□□□

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଦସ୍ୟୁଦମନ

ରାଇନ୍ ନଦୀ କୂଳରେ ୟୁଡର୍ଫ୍ ନାମକ ଗୋଟିଏ ଗାଆଁ । ସେହି ଗ୍ରାମର ଜଣେ ଅଧିବାସୀ ଥରେ ରବିବାର ସକାଳ ସମୟରେ ନିଜ ପରିବାରଟି ସହିତ ଗୀର୍ଜା ଉପାସନା ନିମନ୍ତେ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରାମର ଦେବାଳୟକୁ ଯିବାପାଇଁ ବାହାରିଲେ । ଘରେ ରହିଲେ ତାଙ୍କର ସବାସାନ ସନ୍ତାନଟି ଓ ସନ୍ତାନର ଦେଖାଶୁଣା କରିବା ଲାଗି ତାଙ୍କର ଜଣେ ପରିଚାରିକା । ପରିଚାରିକାର ନାମ ହେଉଛି ହାଁଚେନ୍ । ସିଏ ଘରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ସକାଶେ ଆହାର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରୁଛି, ଠିକ୍ ଏହି ସମୟରେ ଜଣେ ଯୁବକ ଆସି ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିଥିଲେ । ହାଁଚେନ୍ ସହିତ ଏହି ଯୁବକଟିର ବିବାହପ୍ରସ୍ତାବ ମଧ୍ୟ କିଛିଦିନ ଆଗରୁ ପଡ଼ିଥାଏ; ତେଣୁ ସିଏ ମଝିରେ ମଝିରେ ତା'ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଏଠାକୁ ଆସିଥାଏ । ହାଁଚେନ୍ ମଧ୍ୟ କ୍ରମେ ଯୁବକଟି ପ୍ରତି ଅନୁରକ୍ତ ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲା । ଯୁବକଟି ବେଶ୍ ଭଲ ସ୍ୱଭାବର ବୋଲି ମଧ୍ୟ ତା'ର ଧାରଣା ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ, ଯୁବକଟି ପ୍ରକୃତରେ ଆଦୌ ସେପରି ନଥିଲା । ସିଏ ଜଣେ ଅକର୍ମଣ୍ୟ ଓ ଦୁଷ୍ଚରିତ୍ର ଲୋକ ବୋଲି ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଉତ୍ତମରୂପେ ହିଁ ଜଣା ଥିଲା । ସେହି ଗୃହର କର୍ତ୍ତା ମଧ୍ୟ ତାକୁ ଉତ୍ତମରୂପେ ଚିହ୍ନିଥିଲେ ଓ ତେଣୁ ତାହାର

ଏପରିଭାବେ ଏଠାକୁ ଆସିବାକୁ ନିଷେଧ କରି ଦେଇଥିଲେ । ତେଣୁ ଯୁବକଟି ମଧ୍ୟ ଆଉ ତା'ପରେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଜ୍ଞାତସାରରେ ସେଠାକୁ ଆସି ପାରୁନଥିଲା । ହାଁଚେନ୍ ସହିତ ଆଉ ସାକ୍ଷାତ ମଧ୍ୟ ହୋଇ ପାରୁନଥିଲା । ସେହି କାରଣରୁ ସର୍ବଦା ବଡ଼ ଦୁଃଖିତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ରବିବାର ସକାଳେ ସମସ୍ତେ ବାହାରକୁ ଚାଲିଯାଇ ଥିବାରୁ ତାକୁ ସେଥିପାଇଁ ଭଲ ସୁଯୋଗଟିଏ ମିଳି ଯାଇଥିଲା ।

ଯୁବକଟି ସେଠାରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିବା ମାତ୍ରକେ ହାଁଚେନ୍ ମନେମନେ କେଡ଼େ ଖୁସୀ ହୋଇଗଲା, ଆଦର ସହିତ ବସିବାକୁ କହିଥିଲା । ତାକୁ ବହୁତ ବହୁତ ଭଲ ଚିଜ ଆଣି ଖାଇବାକୁ ମଧ୍ୟ ଦେଇଥିଲା । ତା'ପରେ ତା'ପାଖରେ ଆସି ବସିଲା । ବହୁତ ଖୁସୀଗପ କଲା । ଯୁବକଟି ଖାଉଖାଉ ହଠାତ୍ ତା' ହାତରେ ଧରିଥିବା ଗୋଟିଏ ଛୁରୀ ତଳକୁ ଖସି ପଡ଼ିଥିଲା । ସିଏ ଛୁରୀଟିକୁ ତା'ପରେ ହାଁଚେନ୍‌କୁ ମାଟି ଉପରୁ ଉଠାଇ ତାକୁ ଦେବାନିମନ୍ତେ କହିଥିଲା । ହାଁଚେନ୍ ବେଶ୍ ପରିହାସ କରିବାର ଭଙ୍ଗୀ କରି ଉତ୍ତର ଦେଇଥିଲା : ସମସ୍ତେ ପ୍ରକୃତରେ ହିଁ ତୁମେ ଜଣେ ଅକର୍ମଣ୍ୟ ଏବଂ ଅଳସୁଆ ମଣିଷ ବୋଲି କହନ୍ତି । ଏହା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ସତ କଥା । ତା'ନହେଲେ, ଛୁରୀଟାକୁ ତୁମେ ଆପେ ଉଠାଇ ଆଣି ପାରନ୍ତନାହିଁ ଯେ ମୋତେ ସେହି କାର୍ଯ୍ୟଟିକୁ କରିବାଲାଗି କହୁଛ ! ଛୁରୀଟି ତ ମୋ' ଅପେକ୍ଷା ତୁମର ହିଁ ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି, ତେଣୁ ତୁମେ ହିଁ ଅଧିକ ସହଜରେ ସେଇଟିକୁ ତଳୁ ଉଠାଇ ନେଇ ପାରିବ । ସେଇଟିକୁ ବରଂ ତୁମେ ଉଠାଇ ନିଅ, ମୁଁ ଆଦୌ କରିବିନାହିଁ । ଜଣେ ପୁରୁଷଲୋକ କାହିଁକି ଏହି ଅତ୍ୟନ୍ତ ସାନ କାର୍ଯ୍ୟଟିକୁ ନିଜେ କରି ନପାରିବ ? କାହିଁକି ଏପରି ପରିଶ୍ରମକାତର ହେବ ?

ଏତିକି କଥା ହାଁଚେନ୍ କହିଲା ସିନା, ମାତ୍ର ଛୁରୀଟିକୁ ଭୂଇଁରୁ ଉଠାଇ ଯୁବକଟିକୁ ଦେବା ସକାଶେ ସିଏ ବସିଥିବା ସ୍ଥାନରୁ ଉଠି ଆସିଥିଲା ଏବଂ ମୁଣ୍ଡକୁ ନୁଆଁଇ ଛୁରୀଟି ଉଠାଇବାକୁ ଉଦ୍ୟତ ହୋଇଥିଲା । ସେତେବେଳେ ଦୁଷ୍ଟମତି ସେହି ଯୁବକ ନିଜ ପୋଷାକ ମଧ୍ୟରୁ ଏକ ତୀକ୍ଷ୍ଣଧାର ଅସ୍ତ୍ର ବାହାର କରି ଭୟ ଦେଖାଇ କହିବାକୁ ଲାଗିଲା, ଯଦି ନିଜ ଜୀବନ ପ୍ରତି ତୋ'ର ମାୟା ଥିବ, ତେବେ ଆଉ ଏପରି ଭାବରେ ମୋଟେ ଚିତ୍କାର କରନା, — ଏବଂ, ଏ ଘର ମାଲିକଙ୍କର ସମ୍ପତ୍ତିସବୁ କେଉଁସବୁ ସ୍ଥାନରେ ରହିଛି, ମୋତେ ଶୀଘ୍ର ଦେଖାଇ ଦେ । ନହେଲେ ଏହି ହତିଆରଟିରେ ତୋର ବେକକୁ ପୂରା କାଟିଦେବି । ଏପରି ଆଚରଣଟିଏ ଦେଖି ପରିଚାରିକା ହାଁଚେନ୍ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭୀତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା ଏବଂ କହିଲା, "ତୁମେ ମୋ' ହାତଟା ଛାଡ଼ିଦିଅ — ମୋ'ର ପ୍ରାଣ ଛାଡ଼ି ଯିବାପରି ହେଉଛି ।" ଯୁବକ ସେହିପରି କୋପାନ୍ୱିତ ଭାବରେ ଉତ୍ତର ଦେଇଥିଲା ତୁ ମାଲିକର ସମ୍ପତ୍ତିମାନ ଦେଖାଇଦେବୁ, ନଚେତ୍ ଏହିକ୍ଷଣି ଏଠାରେ ହିଁ ମୁଁ ତୋତେ ହତ୍ୟା କରିବି ।

ହାଁଚେନ୍ ଯୁବକଟିକୁ କେତେ ବୁଝାଇଲା, କିନ୍ତୁ ତାହାର କୌଣସି ଫଳ ହେଲାନାହିଁ । ଅବଶେଷରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିରୁପାୟ ହୋଇ ନିଜର ମନୋଭାବକୁ ଗୋପନ ରଖି କହିଥିଲା, ମୁଁ ଯାହା ଦେଖିପାରୁଛି, ସେଥିରେ ତୁମର ଅଭିପ୍ରାୟ ଅନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟ ନକଲେ ମୋ'ର ଆଉ କୌଣସି ନିସ୍ତାର ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ, ଏଥିରେ ମୋ'ର ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ସର୍ତ୍ତ ରହିବ ଯେ, ମୋତେ ଯଦି ତୁମେ ନିଜ ସହିତ ଏଠାରୁ ନେଇଯିବ, ତେବେଯାଇ ମୁଁ ମାଲିକଙ୍କର ସମ୍ପତ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖାଇଦେବି । କାରଣ, ତୁମେ ସେହି ସମ୍ପତ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ନେଇ ଚାଲିଯିବା ପରେ ମାଲିକ ମୋତେ ହିଁ ଚୋର ବୋଲି ସନ୍ଦେହ କରିବେ ଏବଂ ତା'ହେଲେ ମୋତେ ବହୁତ ବହୁତ ଦଣ୍ଡ ଭୋଗିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ବହୁତ ନିନ୍ଦା ମଧ୍ୟ ସହିବାକୁ ହେବ । ତେଣୁ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଏଠାରେ ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ରହି ପାରିବିନାହିଁ । ତୁମ ସହିତ ଏଠାରୁ ଚାଲିଗଲେ ହିଁ ହୁଏତ ଉଦ୍ଧାର ମିଳି ପାରିବ । ତେଣୁ, ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋ' କଥା ଶୁଣ, ବେକଟାକୁ ଛାଡ଼ିଦିଅ, – ଶୀଘ୍ର ଶୀଘ୍ର ସବୁଯାକ କାର୍ଯ୍ୟ ସାରିଦିଅ, କାରଣ, ସେମାନଙ୍କର ଫେରି ଆସିବାର ସମୟ ମଧ୍ୟ ହୋଇଯାଉଛି । ସେମାନେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲେ ତୁମର ସମସ୍ତ ଚେଷ୍ଟା ବିଫଳ ହୋଇଯିବ ଏବଂ ଆମ ଦୁହିଁଙ୍କର ହୁଏତ ପ୍ରାଣ ବି ଯିବ ।

ଏସବୁ କଥା ଶୁଣି ଯୁବକଟି ଆଶ୍ୱସ୍ତ ବୋଧ କଲା । ସିଏ ହାଁଚେନ୍‌ର ବେକକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲା । ହାଁଚେନ୍ ତାକୁ ଗୃହମାଲିକଙ୍କର ଶୋଇବାଘରକୁ ନେଇ ଯାଇଥିଲା– ତାଙ୍କର ସମ୍ପତ୍ତି ରହିଥିବା ବାକ୍ସଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖାଇ ଦେଇଥିଲା । ତା'ପରେ ଘରୁ ଗୋଟିଏ କୁରାଢ଼ି ଆଣି ତାକୁ କହିଲା,– ତୁମେ ଏଇଟି ସାହାଯ୍ୟରେ ବାକ୍ସଟିକୁ ଭାଙ୍ଗିଦିଅ– କାରଣ, ଖାଲି ହାତରେ ମୋଟେ ତାହା କରି ପାରିବନାହିଁ । ଯେତେ ଶୀଘ୍ର ସମ୍ଭବ, ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ ସାରିଦିଅ ଏବଂ, ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଉପର ମହଲାକୁ ଯାଉଚି, ମୁଁ ନିଜର ଯାହାକିଛି ସାମଗ୍ରୀ ଅଛି ଅର୍ଥାତ୍ ଏତେଦିନ କାର୍ଯ୍ୟ କରି ମୁଁ ଯାହା କିଛି ସଞ୍ଚୟ କରି ପାରିଛି, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ନେଇ ଆସିବି । ଯୁବକ ହାଁଚେନ୍‌ର କଥାରେ ପୂରା ବିଶ୍ୱାସ କଲା ଏବଂ ଆଉ କୌଣସି ବିଳମ୍ବ ନକରି ବାକ୍ସଟିକୁ ଭାଙ୍ଗି ସେଥିରୁ ମୂଲ୍ୟବାନ୍ ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ବାହାର କରିବାରେ ମନ ଦେଇଥିଲା । ସେହି ସୁଯୋଗରେ ହାଁଚେନ୍ ସେହି ନିବାସଟିରୁ ବାହାରି ଚାଲି ଯାଇଥିଲା ଏବଂ କିଛିକ୍ଷଣ ଏଣେତେଣେ ହୋଇ ପୁନର୍ବାର ଥିରି ଥିରି ଫେରିଆସି ଶୋଇବା ଘରଟିର ଦ୍ୱାରକୁ ଏପରି ଭାବରେ ବନ୍ଦ କରିଦେଲା ଯେ, ଉକ୍ତ ଯୁବକଟିର ସେହି କୋଠରୀରୁ ବାହାରିବାର କୌଣସି ଉପାୟ ହିଁ ରହିଲାନାହିଁ ।

ହାଁଚେନ୍ ତା'ପରେ ପୂରା ବାହାରକୁ ଚାଲିଗଲା ଓ ଅନ୍ୟ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଘଟଣାଟି ବିଷୟରେ ଅବଗତ କରାଇବା ସକାଶେ ଖୁବ୍ ବଡ଼ପାଟି କରି ଚିତ୍କାର କରିବା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲା । କିନ୍ତୁ, ସେତେବେଳେ ସେହି ଆଖପାଖରେ ମୋଟେ କେହିହେଲେ

ନଥିଲେ, କେବଳ ମାଲିକଙ୍କର ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ବୟସର କୁନି ପୁଅଟି ଯାହା ସେଠାରେ ଖେଳିବାରେ ହିଁ ଲାଗିଥିଲା । ତା'ଉପରେ ଆଖି ପଡ଼ିଯିବାରୁ ହାଁଚେନ୍ ତା'ର ନାଆଁ ଧରି ଖୁବ୍ ଜୋର୍‌ରେ କହିଲା ବାବୁରେ, ତୁ ଶୀଘ୍ର ଯାଆ ତୋ ବାପାଙ୍କୁ ଡାକି ନେଇ ଆସିବୁ,– ନହେଲେ ଏଠାରେ କେତେ କ'ଣ ସର୍ବନାଶ ହୋଇଯିବ । ପିଲାଟି ମଧ୍ୟ କଥା ମାନି ଦୌଡ଼ି ଚାଲି ଯାଇଥିଲା । ହାଁଚେନ୍ ଏହାପରେ କିଛି ପରିମାଣରେ ଆଶ୍ୱସ୍ତ ହୋଇ ଦୁଆରମୁହଁରେ ଆସି ବସିପଡ଼ିଲା ଓ ଭଗବାନଙ୍କର ଦୟାରୁ ଏସବୁ ସିଏ କରିପାରିଲା ବୋଲି ମନେ ମନେ ଆହ୍ଲାଦିତ ବି ହେଉଥିଲା ।

ମାତ୍ର, ତା'ର ସେହି ଆନନ୍ଦ ମୋଟେ ବେଶୀ ସମୟଯାଏ ସ୍ଥାୟୀ ହୋଇ ପାରିନଥିଲା । ସେ ହଠାତ୍ ଏକାବେଳେକେ ବହୁତ ତୁରୀ ବାଜି ଉଠିବାର ଏକ ବିକଟ ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ପାରିଲା । ସେହି ଯୁବକଟି ଆଗରୁ ନିଜର ଜଣେ ସଙ୍ଗୀକୁ ମଧ୍ୟ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଆସିଥିଲା ଓ ତାକୁ କିଛି ଦୂରରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଇ କହି ଆସିଥିଲା ଯେ, ଏକ ତୁରୀର ଶବ୍ଦ ଦ୍ୱାରା ସେ ଯେଉଁପରି ଇସାରା ଦେବ, ସଙ୍ଗୀଟି ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ଠିକ୍ ସେହି ଅନୁସାରେ ହିଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ । ଭିତରେ ଅବରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଥିବା ଯୁବକଟି ହାଁଚେନ୍ ଇତିମଧ୍ୟରେ କରିଥିବା କର୍ମଗୁଡ଼ିକର ଗନ୍ଧ ପାଇ ଘରଭିତରୁ ବାହାରିବା ସକାଶେ ସର୍ବମତେ ଚେଷ୍ଟା କଲା, କିନ୍ତୁ ଆଦୌ ବାହାରି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଶେଷରେ ଘରର ଝରକାକୁ ଖୋଲି ତୁରୀ ବଜାଇ ସାଙ୍ଗଟି ସକାଶେ ସେ ଇସାରା ଦେଇ କହିଥିଲା ଯେ, ସେଇଠି ଥିବା ଗୋଟିଏ ବାଟ ଦେଇ ଯେଉଁ ପିଲାଟି ଗଲା, ସିଏ ତୁରନ୍ତ ଯାଇ ତାକୁ ଧରିବ ଏବଂ ହାଁଚେନ୍‌କୁ ମଧ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ହତ୍ୟା କରିବ । ହାଁଚେନ୍ ଅତ୍ୟନ୍ତ କାତର ଭାବରେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗକୁ ଅନାଇଲା ସିନା, କିନ୍ତୁ ଜଣେ ମଧ୍ୟ କାହାକୁ ଦେଖି ପାରିଲାନାହିଁ ।

ପିଲାଟି ଗୋଟିଏ ପୋଲ ଉପର ଦେଇ ଦଉଡ଼ିକରି ଯାଉଥିବା ସମୟରେ ଯୁବକଟିର ସାଙ୍ଗ ଯାଇ ତାକୁ କବଳ କରି ନେଲା ଏବଂ ଦ୍ୱିତୀୟ କାର୍ଯ୍ୟଟିକୁ ସମ୍ପାଦନ କରିବ ବୋଲି ଗୃହଟି ଆଡ଼କୁ ଦଉଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ହାଁଚେନ୍ ଅତ୍ୟନ୍ତ ତ୍ରସ୍ତ ଭାବରେ ନିବାସଟିକୁ ଦଉଡ଼ି ପଳାଇ ଆସିଲା ଓ ବାହାରକୁ ଯିବାର ଦ୍ୱାରଟିକୁ ଭିତରୁ ହିଁ ଜୋର୍ କରି ବନ୍ଦ କରିଦେଲା । ଫଳରେ ବାହାରପଟୁ ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଆଉ କାହାରି କଦାପି ସାମର୍ଥ୍ୟ ହିଁ ହେବନାହିଁ । ଝରକାଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଲୌହଦଣ୍ଡ ଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ଏପରି ତିଆରି ହୋଇଥିଲା ଯେ ଜଣେ ମନୁଷ୍ୟ ସେହି ବାଟ ଦେଇ ମୋଟେ ଭିତରକୁ ଆସି ପାରିନଥାନ୍ତା । ଅର୍ଥାତ୍, ଦ୍ୱିତୀୟ ଦସ୍ୟୁଟିର ଭିତରେ ଆସି ପ୍ରବେଶ କରିବାର ଆଦୌ କୌଣସି ସମ୍ଭାବନା ରହିଲାନାହିଁ । ତା'ପରେ ହାଁଚେନ୍ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ଲାଗିଲା, ମାଲିକ ଫେରିଆସିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯଦି ମୁଁ ଏମାନଙ୍କୁ ଏହି ଅବସ୍ଥାରେ

ହିଁ ରକ୍ଷିପାରିବି, ତେବେ ଯାଇ ସବୁ ନିରାପଦ ହୋଇ ରହିପାରିବ । ନହେଲେ ସେମାନେ ମୋତେ ଆସି ମାରିଦେବେ । ଏବଂ, ମୁଁ ତଥାପି ମରିବି ପଛକେ, ମାଲିକଙ୍କର କୌଣସି ଅନିଷ୍ଟ ହେବାକୁ କେବେହେଲେ ଦେବିନାହିଁ ।

ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉଦ୍‌ବେଗ ସହିତ ହାଁଚେନ୍ ଏହିପରି କେତେ କଥା ଚିନ୍ତା କରୁଛି, ଏହି ସମୟରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ଦସ୍ୟୁଟି ଆସି ଘରର ଦ୍ୱାରଦେଶରେ ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିଲା ଏବଂ ତୀବ୍ର କଟୂକ୍ତି କରି କହିଥିଲା, ଯଦି ତୁ ନିଜର ଭଲ ଚାହୁଥିବୁ, ତେବେ କବାଟ ଖୋଲିଦେ, ନହେଲେ ମୁଁ କବାଟ ଭାଙ୍ଗିଦେଇ ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରିବି । ଯାହା ଭଗବାନଙ୍କର ମନରେ ଥିବ, ତାହାହିଁ ଘଟିବ, – ହାଁଚେନ୍ ଉତ୍ତର ଦେଇଥିଲା । ଏଣେ ଦସ୍ୟୁ ହାବୁଡ଼ରେ ରହିଥିବା ସାନ ପିଲାଟି ମଧ୍ୟ ବିକଳ ହୋଇ କାନ୍ଦିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ହାଁଚେନ୍ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ କବାଟ ଖୋଲୁନାହିଁ ଦେଖି ଶୋଇବାଘରେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ରହି ଯାଇଥିବା ଦସ୍ୟୁଜଣକ ଝରକାବାଟେ ନିଜ ମୁହଁକୁ ବାହାର କରି ନିଜ ସାଙ୍ଗକୁ କହିଲା, ଯଦି ଇଏ ଶୀଘ୍ର କବାଟ ନଖୋଲିବ, ତେବେ ତାହାରି ଆଖି ଆଗରେ ହିଁ ତୁ ସେହି ପିଲାଟାକୁ କାଟି ଦୁଇଖଣ୍ଡ କରି ପକାଇବୁ । ଏକଥାକୁ ଶୁଣି ହାଁଚେନ୍ କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୂଢ଼ ହେଲାପରି କମ୍ପିବାକୁ ଲାଗିଲା । ତାକୁ ସତେଅବା କୌଣସି ବୁଦ୍ଧି ହିଁ ଦେଖା ଯାଉନଥାଏ । ଶେଷରେ କବାଟ ଖୋଲି ଦେଇ ପିଲାଟିର ପ୍ରାଣରକ୍ଷା କରିବାଲାଗି କିଛି ଯେକୌଣସି ମତେ କରିବ ବୋଲି ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ତଥାପି, ପୁନର୍ବାର ବିବେଚନା କରିବାକୁ ଲାଗିଲା, ପିଲାଟିକୁ ହତ୍ୟା କରିବା ନିମନ୍ତେ ଦସ୍ୟୁମାନଙ୍କର ସେପରି କୌଣସି ଆଗ୍ରହ ରହିଛି ବୋଲି ଆଦୌ ମନେ ହେଉନାହିଁ । ମାତ୍ର, କବାଟଟା ଖୋଲିଦେଲେ ସେମାନେ ମୋତେ ନିଶ୍ଚୟ ହତ୍ୟା କରିବେ । ମାଲିକଙ୍କର ସକଳ ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ଲୁଟି ନେଇଯିବେ । ଏବଂ, ତା'ପରେ କ୍ରୋଧବଶ ହୋଇ ସେମାନେ ପିଲାଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଯେ ହତ୍ୟା ନକରିବେ, ସେଥିରେ ମଧ୍ୟ କେଉଁ ନିଶ୍ଚୟତା ରହିଛି ? ତେଣୁ ମୁଁ କଦାପି କବାଟ ଖୋଲିବିନାହିଁ, ଏବଂ ଭାଗ୍ୟରେ ଯାହା ଥିବ, ତାହାହିଁ ଘଟିବ । ଏହିପରି ଭାବି ହାଁଚେନ୍ ଯେଉଁଠି ବସିଥିଲା, ସେହିଠାରେ ହିଁ ବସିରହିଲା । "କବାଟ ଖୋଲ, ନହେଲେ ମୁଁ ଏହି ପିଲାଟିକୁ ମଧ୍ୟ ହତ୍ୟା କରିବି ଓ ଏହି ଘରେ ନିଆଁ ଲଗାଇଦେବି, – ଦ୍ୱିତୀୟ ଦସ୍ୟୁଟି ପାଟି କରି କହିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ଅଳ୍ପ ସମୟ ପରେ ସେ ବାଳକଟିକୁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଘରେ ନିଆଁ ଲଗାଇଦେବା ନିମନ୍ତେ ଆବଶ୍ୟକ ସରଞ୍ଜାମ ଗୁଡ଼ିକର ଅନ୍ୱେଷଣ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲା । ସେହି ଘରେ ଗୋଟିଏ ଶସ୍ୟ ପେଷିବାର କଳ ରହିଥିଲା । କଳଟି ଯେଉଁ କୋଠରୀରେ ଥିଲା, ସେଠାରେ ପେଷାକଳଟି ତଳେ ଗୋଟିଏ ଗାତ ମଧ୍ୟ ଥାଏ । ସେହି ଗାତବାଟେ ତଳକୁ ଯାଇ କଳର ଚକଟିକୁ ଆଶ୍ରୟ କରି ଗୃହଟି ମଧ୍ୟକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବା ମଧ୍ୟ ବେଶ୍

ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ଲୋକଟି ହଠାତ୍ ସେହି ଉପାୟଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଆବିଷ୍କାର କରି ପାରିଥିଲା ଏବଂ ଗର୍ତ୍ତଟି ଭିତରକୁ ଯାଇ ଘରେ ପଶିବା ସମ୍ଭବ ବୋଲି ବୁଝିପାରି କିଞ୍ଚିତ୍ ଖୁସୀ ବି ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ତା'ପରେ, ପିଲାଟି ଯେପରି ମୋଟେ ପଳାଇଯାଇ ନପାରିବ, ସେଥିପାଇଁ ତା'ର ହାତଗୋଡ଼ ବାନ୍ଧିଦେଇ ଏହି ଉଦ୍ୟମରେ ଲାଗିଗଲା । ଏପରି ଏକ ଉପାୟରେ ଭିତରକୁ ଆସିହେବ ବୋଲି ହାଁଚେନ୍ ଆଗରୁ କେବେ ଭାବି ପାରିନଥିଲା ଏବଂ ତେଣୁ, ଦସ୍ୟୁଟା ସେହି ଉଦ୍ୟମଟି କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରୁଛି ବୋଲି ମଧ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆଦୌ ଠଉରାଇ ପାରିଲାନାହିଁ । ତା'ର ବସିଥିବା ସ୍ଥାନଟିରୁ ଗର୍ତ୍ତ ରହିଥିବା ଜାଗାଟି ଦେଖା ବି ଯାଉନଥିଲା । ତଥାପି, ତା'ର ମନ ଭିତରେ ହଠାତ୍ ଏକ ଭାବନାର ଉଦୟ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲା । ସେ ଚିନ୍ତା କଲା, ଆଜି ରବିବାର, ଓ ତେଣୁ ପେଷାକଳଟି ଅବଶ୍ୟ ବନ୍ଦ ଥିବ । ତେଣୁ, ଯେତେ ସିଏ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ମଧ୍ୟ ଆଜି କଳକୁ ଚଲାଇ ହେବନାହିଁ । ତଥାପି, ରବିବାର ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଯଦି ସେଦିନ କଳକୁ ଚଲାଇ ଦିଆଯାଏ, ତେବେ ପଡ଼ୋଶୀମାନେ ତଦ୍ଵାରା ନିଶ୍ଚୟ ଆଶଙ୍କା କରିବେ ଯେ, କିଛି ଅସାଧାରଣ ପରିସ୍ଥିତି ହୁଏତ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଛି ବା ଅସ୍ଵାଭାବିକ ବ୍ୟାପାର କିଛି ଘଟିଛି । ଏବଂ, ମାଲିକ ମଧ୍ୟ ସେହି ଖବରଟି ପାଇ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଅବିଳମ୍ବେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଯାଇ ପାରିବେ ।

ସେକଥା ପାଞ୍ଚି ହାଁଚେନ୍ ପେଷାକଳଟିକୁ ଚାଲୁ କରି ଦେଇଥିଲା । ଯନ୍ତ୍ରଟି ଚାଲୁ ହେବା ମାତ୍ରକେ ଭୟଙ୍କର ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟ ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା । ବିଚରା ଦସ୍ୟୁଟି ଠିକ୍ ସେହି ସମୟରେ ଚକଟିର ସାହାଯ୍ୟରେ ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଉପରକୁ ଉଠିବାର ଉଦ୍ୟମ କରୁଥାଏ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅଣଆୟତ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିବାରୁ ସିଏ ମଧ୍ୟ ସେହି ଚକଟିର ଘୂର୍ଣ୍ଣି ଭିତରେ ପଡ଼ିଗଲା ଏବଂ ଚକ ସହିତ ଘୁରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ବାହାରିବାର ଆଉ କୌଣସି ବୁଦ୍ଧି ମଧ୍ୟ କରି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଏଥର ଏହି ପ୍ରାଣଟା ହିଁ ଅବଶ୍ୟ ଯିବ ବୋଲି ଭାବି ସିଏ ଖୁବ୍ ମ୍ରିୟମାଣ ହୋଇ ପଡୁଥାଏ । ବିକଟ ଆର୍ତ୍ତନାଦ କରି ଆପଣାକୁ ଭର୍ତ୍ସନା କରିବାରେ ବି ଲାଗିଥାଏ । ଆର୍ତ୍ତନାଦ ଶୁଣି ହାଁଚେନ୍ ମଧ୍ୟ ଅଚିରେ ସେଠାରେ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିଲା, — ଦସ୍ୟୁଟିର ପ୍ରାଣାନ୍ତକ ଅବସ୍ଥାକୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚକିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ସତେଅବା ଗୋଟିଏ ମୂଷା ଯନ୍ତାରେ ପଡ଼ି ଯାଇଥିବା ପରି ଲୋକଟା ଛଟପଟ ହେଉଥାଏ ।

ହାଁଚେନ୍ ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚି ଯିବା ମାତ୍ରକେ ଦସ୍ୟୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ କାତର ଭାବରେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବାକୁ ଲାଗିଲା, ଭଉଣୀ, ତୁ ଟିକିଏ ଦୟା କର, କଳଟାକୁ ବନ୍ଦ କରିଦେ,— ମୁଁ ଜନ୍ମଜନ୍ମାନ୍ତର ତୋ'ର କ୍ରୀତଦାସ ହୋଇ ରହିବି । ହାଁଚେନ୍ ସେହି କଥାପ୍ରତି କର୍ଣ୍ଣପାତ ହିଁ କଲାନାହିଁ, କେବଳ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ସେ ସେହି ଦୃଶ୍ୟଟିକୁ ଦେଖିବାରେ

ଲାଗିଥାଏ । ଚକଟା ସହିତ ଘେରା ଖାଇଖାଇ ଲୋକଟି କ୍ରମେ ଅଚେତନ ହୋଇ ଆସିଲା । ଚେତନା ଥିବାଯାଏ ସେ ସେହିପରି ନାନା ଅନୁନୟ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ, କେତେ ପ୍ରକାରେ ଲୋଭ ଦେଖାଉଥାଏ, – ଧମକ ମଧ୍ୟ ଦେଉଥାଏ । ହାଁଚେନ୍ ଇଚ୍ଛା କରିଥିଲେ କଳଟିକୁ ବନ୍ଦ କରି ଲୋକଟିର ପ୍ରାଣରକ୍ଷା ନିଶ୍ଚୟ କରି ପାରିଥାନ୍ତା, ମାତ୍ର ସେଭଳି କରିବା ଆଦୌ କୌଣସି ବିଜ୍ଞତାର କାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ନଥାନ୍ତା । କାରଣ, ଉଦ୍ଧାର ପାଇବାପରେ ସିଏ ନିଶ୍ଚୟ ପୁନର୍ବାର ନିଜର ଉଗ୍ର ମୂର୍ତ୍ତି ଯେ ବାହାର କରିଥାନ୍ତା, ସେଥିରେ ତିଳେ ମାତ୍ର ସନ୍ଦେହ ନଥିଲା । ହାଁଚେନ୍ ଏକଥାଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଭଲ ଭାବରେ ଜାଣିଥିଲା ଯେ, ଚକ ଭିତରେ ଏପରି ରହି ଯାଇଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲୋକଟିର ପ୍ରାଣ ତଥାପି ଚାଲି ଯିବନାହିଁ, – ସିଏ କେବଳ ଅସହ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ରଣା ହିଁ ଭୋଗ କରିବାରେ ଲାଗିଥିବ । ତେଣୁ, ହାଁଚେନ୍ କଳଟାକୁ ବନ୍ଦ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଆଦୌ ମନ କଲାନାହିଁ ।

ଏହି ସମୟରେ ବାହାରକୁ ଯିବାର ମୁଖ୍ୟ ଦ୍ୱାର ଉପରେ କିଏ କରାଘାତ କରୁଥିବାର ଶୁଣିପାରି ହାଁଚେନ୍ ତରତର ହୋଇ ଚାଲି ଯାଇଥିଲା ଏବଂ ଗୃହକର୍ତ୍ତା ଫେରି ଆସିଥିବାର ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲା । ସେ ଆଶ୍ୱସ୍ତ ହୋଇ କବାଟ ଫିଟାଇ ଦେଲା । ଗୃହକର୍ତ୍ତା ପତ୍ନୀ ତଥା ପଡ଼ୋଶୀମାନଙ୍କ ସହିତ ଗୃହମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲେ । ରବିବାର ହେଲେ ମଧ୍ୟ ପେଷା କଳଟା କାହିଁକି ଚାଲୁଛି, ଏକଥା ଜାଣି ସେ ଅତିଶୟ ଚକିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ଏବଂ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ବାହୁଡ଼ି ଆସିଥିଲେ । ନିଜର କନିଷ୍ଠ ସନ୍ତାନଟିକୁ ହାତଗୋଡ଼ ବନ୍ଧା ହୋଇ ବାହାରେ ପଡ଼ିଥିବାର ଏବଂ ମୁଖ୍ୟ ଦ୍ୱାରଟି ବନ୍ଦ ରହିଥିବାର ଦେଖି ସେ ଆଦୌ କିଛିହେଲେ ଅନୁମାନ କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟଗ୍ର ହୋଇ ପରିଚାରିକା ଠାରୁ ପ୍ରକୃତ ଘଟଣାକୁ ଜାଣିବାଲାଗି ଇଚ୍ଛା କରୁଥିଲେ । ହାଁଚେନ୍ ଖୁବ୍ ସଂକ୍ଷେପରେ ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକୁ କହି ଦେଇଥିଲା ଓ ତା'ପରେ ମୂର୍ଚ୍ଛା ହୋଇ ତଳେ ପଡ଼ି ଯାଇଥିଲା । ଗୃହସ୍ୱାମୀ ସକଳ ଉପଚାର କରି ତାହାର ଚେତା ଫେରାଇ ଆଣିଥିଲେ । ତା'ପରେ ସମସ୍ତେ ଶସ୍ୟ ପେଷା ହେବାର ଘରଟିକୁ ଯାଇ କଳଟିକୁ ବନ୍ଦ କରି ଦେଇଥିଲେ । ଅଚେତନ ଅବସ୍ଥାରେ ଦସ୍ୟୁଟିକୁ ଚକ ଭିତରୁ ବାହାର ମଧ୍ୟ କରାଗଲା । ତା'ପରେ ସମସ୍ତେ ଶୋଇବାଘରର କବାଟ ଖୋଲି ଉକ୍ତ ଯୁବକକୁ ମଧ୍ୟ କବଳକୁ ଆଣିଲେ । ଉଭୟଙ୍କୁ ହିଁ ସେ ପୋଲିସ୍ମାନଙ୍କ ପାଖରେ ସମର୍ପଣ କରି ଦେଇଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ଏହି ଯାବତୀୟ ଅପରାଧ ନିମନ୍ତେ ବିହିତ ଶାସ୍ତି ଅବଶ୍ୟ ମିଳିଥିଲା । ତା'ପରେ ଯାଇ ହାଁଚେନ୍ଠାରୁ ବିସ୍ତାରିତ ଭାବରେ ସକଳ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ଶୁଣିବାଲାଗି ଫୁରସତ୍ ହେଲା । ଝିଅଟିର ଅଦ୍ଭୁତ ସାହସ, ଅବିଚଳିତ ପ୍ରଭୁଭକ୍ତି ଏବଂ ଉପସ୍ଥିତ ବୁଦ୍ଧିମତ୍ତା ଗୁଡ଼ିକର ପରିଚୟ ପାଇ ସମସ୍ତେ ତାହାର କେତେ ପ୍ରଶଂସା କରିଥିଲେ । ଗୃହସ୍ୱାମୀ କୃତଜ୍ଞତାର ନିଦର୍ଶନ ସ୍ୱରୂପ ନିଜର ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ପୁତ୍ରଟି ସହିତ

ତାହାର ବିବାହ ମଧ୍ୟ କରାଇ ଦେଇଥିଲେ। ହାଁଚେନ୍ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦରିଦ୍ର ଘରର ଝିଅଟିଏ, – ତାହାର ଅତି ସୌଭାଗ୍ୟ ହେତୁ ହିଁ ସେ ଏହି ଧନୀ ପରିବାରଟିରେ ଜଣେ ବୋହୂ ହୋଇ ରହିପାରିଲା। ସୁଖ ଓ ସ୍ୱାଚ୍ଛନ୍ଦ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ନିଜର ଜୀବନକୁ ବଞ୍ଚି ପାରିଲା।

□□□

ଦୟାର ପରାକାଷ୍ଠା

ଖ୍ରୀଷ୍ଟଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କୁଏକର୍ ନାମରେ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସଂପ୍ରଦାୟ ଅଛନ୍ତି। ସେ ସଂପ୍ରଦାୟଟିରେ ଏକ ପ୍ରଧାନ ନିୟମ ହେଉଛି ଯେ, ସେମାନେ ପ୍ରାଣ ଚାଲି ଯାଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଅନିଷ୍ଟ ଆଚରଣ କରିବେ ନାହିଁ ଏବଂ, ଅନ୍ୟ କେହି ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଅନିଷ୍ଟାଚରଣ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ତଥାପି ରୋଷର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାପାଇଁ ମନ କରିବେନାହିଁ। ଇଂଲଣ୍ଡର ରାଜା ଦ୍ୱିତୀୟ ଚାର୍ଲ୍‌ସ୍‌ଙ୍କର ଶାସନ ସମୟରେ ବାଣିଜ୍ୟ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଏକ ଜାହାଜ ଭେନିସ୍ ଯାତ୍ରା କରି ବାହାରିଥିଲା। ସେହି ଜାହଜର କପ୍ତାନ ଏବଂ ତାଙ୍କର ସହକାରୀ କୁଏକର୍ ସଂପ୍ରଦାୟର ସଦସ୍ୟ ଥିଲେ।

ସେ ସମୟରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ ଇଉରୋପର ବାସିନ୍ଦା ଓ ମୁସଲମାନ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ ତୁରସ୍କୀୟ, – ଏହି ଦୁଇ ଶିବିର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବଳ ବିରୋଧ ଲାଗି ରହିଥିଲା। ଦୁହେଁ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ଈର୍ଷା କରୁଥିଲେ। ସୁଯୋଗ ପାଇବା ମାତ୍ରକେ ପରସ୍ପରର ଜାହଜକୁ ଲୁଟି ନେଉଥିଲେ ଓ ଜାହଜ ଉପରେ ଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଧରିନେଇ ଦାସ ରୂପେ ବିକ୍ରୀ କରି ଦେଉଥିଲେ। ଆଲୋଚ୍ୟ ଉକ୍ତ ଜାହଜଟି ଭେନିସ୍‌ରୁ ଫେରୁଥିବା ସମୟରେ ବାଟରେ ତୁରସ୍କ ଜାତିର ଦସ୍ୟୁମାନେ ସେଇଟି ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ କରିଥିଲେ, ଜାହଜରେ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ନିରସ୍ତ୍ର ଏବଂ ଆୟତ୍ତ କରିନେଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଦାସରୂପେ ବିକ୍ରୟ କରିବା ନିମନ୍ତେ ସେହି ଜାହଜରେ ହିଁ ଆଫ୍ରିକା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଯାତ୍ରା କରିଥିଲେ।

ତହିଁ ଆରଦିନ ରାତିରେ ସେମାନେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ସତର୍କ ରହି ନପାରିବାରୁ ତୁରସ୍କବାସୀ ସମସ୍ତେ ଏକତ୍ର ସେହି ଜାହଜରୁ ବାହାରି ଚାଲି ଯାଇଥିଲେ। ସେହି ସୁଯୋଗରେ ଜାହଜର ସହକାରୀ ପ୍ରମୁଖ ସେମାନଙ୍କର ସବୁଯାକ ଅସ୍ତ୍ରକୁ ଆପଣାର ହସ୍ତଗତ କରିନେଲେ ଏବଂ ନିଜ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଡାକି କହିଥିଲେ ଦେଖ, ମୁଁ ତୁରସ୍କବାସୀ ମାନଙ୍କୁ ନିରସ୍ତ୍ର କରିଦେଇଛି, ବର୍ତ୍ତମାନ ସେମାନେ ଆମର ହିଁ ଅଧୀନକୁ

ଆସି ଯାଇଛନ୍ତି । ତଥାପି ମୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସାବଧାନ ମଧ୍ୟ କରିଦେଇଛି, ଯେପରିକି କ୍ରୋଧର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ କେହି ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଅତ୍ୟାଚାର କରିବେ ନାହିଁ । ଗନ୍ତବ୍ୟ ସ୍ଥାନଟିରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ସେମାନଙ୍କୁ ଆମର ଅକ୍ତିଆରରେ ରଖିବା । ଆମର ଗନ୍ତବ୍ୟ ସ୍ଥଳ ମାଜର୍କା ଦ୍ୱୀପଟି ହେଉଛି ସ୍ପେନ୍ ଦେଶବାସୀଙ୍କର ଅଧୀନ, ତେଣୁ ସେ ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲେ ଯେ, ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚି ସକଳ ଆଶଙ୍କା ଅବଶ୍ୟ ଦୂର ହୋଇଯିବ ଏବଂ ସେମାନେ ସେଠାରୁ ନିର୍ବିଘ୍ନରେ ଶୀଘ୍ର ହିଁ ନିଜ ଦେଶକୁ ଲେଉଟିଯାଇ ପାରିବେ ।

ରାତି ପାହି ସକାଳ ହେଲା । ଜଣେ ତୁରସ୍କବାସୀର ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଯିବାରୁ ସେ ଜାହଜଟିର ଉପରିଭାଗକୁ ଯାଇ ଦେଖିପାରିଲା ଯେ, ଇଂରେଜମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଆୟତ୍ତ କରି ନେଇଛନ୍ତି ଏବଂ ଜାହଜ ବର୍ତ୍ତମାନ ମାଜର୍କା ଅଭିମୁଖରେ ଯାତ୍ରା କରିବାରେ ଲାଗିଛି । ଦ୍ୱୀପଟି ବର୍ତ୍ତମାନ ଏତେ ପାଖ ହୋଇଗଲାଣି ଯେ, ଖୁବ୍ ଅଳ୍ପ ସମୟ ପରେ ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିଯାଇ ପାରିବ । ସ୍ପେନର ଅଧିବାସୀମାନେ ତୁରସ୍କବାସୀ ମାନଙ୍କର ପରମ ଶତ୍ରୁ; ଯଦି ସେମାନଙ୍କୁ ସେହିମାନଙ୍କ ହାତରେ ବିକ୍ରୀ କରି ଦିଆଯାଏ, ତେବେ ସେମାନଙ୍କର ଦୁରବସ୍ଥାର ପ୍ରକୃତରେ କୌଣସି ସୀମା ହିଁ ରହିବନାହିଁ । ଏକଥା ମନରେ ଭାବି ସେହି ଲୋକଜଣକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶଙ୍କାଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା ଏବଂ କ୍ଷଣେ ମଧ୍ୟ ବିଳମ୍ବ ନକରି ନିଜର ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଡାକି ନିଦରୁ ଉଠାଇ ଦେଇଥିଲା । ସମସ୍ତେ ତା'ଠାରୁ ବ୍ୟାପାରଟି ବିଷୟରେ ଅବଗତ ହେଲେ, ସମସ୍ତେ ହିଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶଙ୍କିତ ହୋଇ ଉଠିଲେ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନୁତାପ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

କିଛିସମୟ ପରେ ତୁରସ୍କବାସୀମାନେ ସେମାନଙ୍କର କପ୍ତାନ ଓ ତାଙ୍କର ସହକାରୀଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ ହାତଯୋଡ଼ି ଅତ୍ୟନ୍ତ କାତର ଭାବରେ କହିଲେ, ଆମେ ତୁମମାନଙ୍କୁ ନିଜ ଅଧୀନକୁ ଆଣି କ୍ରୀତଦାସ ରୂପେ ବିକ୍ରୀ କରିବାଲାଗି ନେଇ ଯାଉଥିଲୁ, – ମାତ୍ର ଈଶ୍ୱରଙ୍କର ଏପରି ଇଚ୍ଛା ଯେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସ୍ୱୟଂ ତୁମମାନଙ୍କର ଅଧୀନ ହୋଇ ରହିଲୁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁମେମାନେ ହିଁ ଆମକୁ କ୍ରୀତଦାସ ରୂପେ ବିକ୍ରୀ କରିବ । କିନ୍ତୁ, ଯାହାହେଉ ପଛକେ, ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁମମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଏକାନ୍ତ ଭାବେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରି ଅନୁରୋଧ କରୁଛୁ ଯେ, ତୁମେମାନେ ଆମକୁ ଏହି ଦେଶର ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କ ପାଖରେ ବିକ୍ରୀ କରି ଦିଅନାହିଁ । ସେମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ଏବଂ ତୁରସ୍କର ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କୁ ସେମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଘୃଣା ମଧ୍ୟ କରନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ହାତରେ ଯାଇ ପଡ଼ିଲେ ଆମ କଷ୍ଟର କୌଣସି ସୀମା ହିଁ ରହିବନାହିଁ । କପ୍ତାନ ଓ ତାଙ୍କର ସହକାରୀ ଏପରି କଥାଟିକୁ ଶୁଣି ଉତ୍ତର ଦେଇଥିଲେ, ତୁମେମାନେ ଆଦୌ କୌଣସି ଭୟ କିମ୍ବା ଚିନ୍ତା କରନାହିଁ, ଆମେ ଜବାବ ଦେଇ କହୁଛୁ, ତୁମମାନଙ୍କ ପ୍ରତି

ଆମେ କୌଣସି ପ୍ରତିହିଂସା ଦେଖାଇବୁ ନାହିଁ, — ତୁମମାନଙ୍କର ସ୍ୱାଧୀନତାକୁ କଦାପି ଅପହରଣ କରିବୁ ନାହିଁ । ତା'ପରେ ସେମାନେ ଉକ୍ତ ତୁରସ୍କୀମାନଙ୍କୁ ଜାହଜ ଭିତରେ ଲୁଚି ରହିବା ସକାଶେ ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ ଏବଂ ନିଜ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସାବଧାନ କରି ଦେଇଥିଲେ ଯେ, ଜାହଜଟି ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମାଜର୍କାର ବନ୍ଦରରେ ରହିବ, ଏହି ଜାହଜରେ ତୁରସ୍କଦେଶର ଲୋକେ ରହିଛନ୍ତି ବୋଲି ସେମାନେ କାହାରି ଆଗରେ ଆଦୌ କହିବେନାହିଁ । ତୁରସ୍କବାସୀ ସମସ୍ତେ ଏମାନଙ୍କର ଅତୀବ ଅନୁକମ୍ପାର ପରିଚୟ ପାଇ ଖୁସୀ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ଏବଂ ନିଜର କୃତଜ୍ଞତା ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ ।

ଖୁବ୍ ଅଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଜାହଜ ମାଜର୍କା ଦ୍ୱୀପରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଗଲା । ସେଠାରେ ଆଗରୁ ଇଂଲଣ୍ଡ ଦେଶର ଆଉ ଗୋଟିଏ ଜାହଜ ମଧ୍ୟ ଲଙ୍ଗର ପକାଇ ରହିଥାଏ । ଏଇଟିର କପ୍ତାନ ପରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଥିବା ଦ୍ୱିତୀୟ ଜାହଜଟି ଉପରକୁ ଆସି କର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା କଲେ । କଥାରେ କଥାରେ ଜଣା ପଡ଼ି ଯାଇଥିଲା ଯେ, ସେଥିରେ କିଛି ତୁରସ୍କ-ଅଧିବାସୀ ମଧ୍ୟ ରହିଛନ୍ତି, — ମାତ୍ର ସେମାନଙ୍କୁ ବିକ୍ରୀ କରା ଯିବନାହିଁ ଏବଂ ଆଫ୍ରିକା ମହାଦେଶର କୌଣସି ଏକ ନିରାପଦ ସ୍ଥାନରେ ଓହ୍ଲାଇ ଦିଆଯିବ । ଏମାନଙ୍କର ଦୟା ଓ ସଜ୍ଜନତାର ଏହି ବ୍ୟାପାରଟିକୁ ଶୁଣି ପ୍ରଥମ ଜାହଜଟିର କପ୍ତାନ୍ ମୁରୁକି ମୁରୁକି ହସିବାକୁ ଲାଗିଲେ ଏବଂ କହିଲେ, ଯଦି ଆପଣମାନେ ସେଇ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ବିକ୍ରୀ କରିବେ, ତେବେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକ ବଦଳରେ ଆପଣମାନଙ୍କୁ ସାଢ଼େ ତିନିହଜାର ମୁଦ୍ରା ମିଳିବ । ଏମାନେ ଉତ୍ତର ଦେଇଥିଲେ, ଏହି ଦ୍ୱୀପର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଶାସନର ଅଧିକାରଟି ମଧ୍ୟ ଆମକୁ କେହି ଯାଚିଲେ ଆମେ ସେମାନଙ୍କୁ ତଥାପି ବିକ୍ରୀ କରିବୁନାହିଁ ।

ଏହିପରି କିଛି ସମୟ କଥାବାର୍ତ୍ତା ପରେ କପ୍ତାନ ନିଜ ଜାହଜଟି ଉପରକୁ ଫେରି ଯାଇଥିଲେ । ଏବଂ ସେତେବେଳେ ଏମାନଙ୍କ ଆଗରେ ଜବାବଟିଏ ଦେଇ ଯାଇଥିଲେ ଯେ, ଏଇ ଜାହଜଟିରେ ତୁରସ୍କର ଅଧିବାସୀମାନେ ରହିଛନ୍ତି ବୋଲି ସେ କାହାରି ଆଗରେ କଦାପି କହିବେନାହିଁ । ମାତ୍ର, ସେ ନିଜର ଜବାବକୁ ରଖିନପାରି ସ୍ଥାନୀୟ ସ୍ପେନବାସୀଙ୍କ ପାଖରେ ସବୁକଥା ବ୍ୟକ୍ତ କରି ଦେଇଥିଲେ । ବ୍ୟାପାରଟିକୁ ଜାଣି ଏମାନେ ଯେକୌଣସି ମତେ ଲୁଚିଥିବା ତୁର୍କୀମାନଙ୍କୁ ନେଇଯିବା ନିମନ୍ତେ ବାହାରି ପଡ଼ିଲେ । ସଂବାଦ ପାଇ ଉକ୍ତ ଜାହଜର କପ୍ତାନ ଏବଂ ତାଙ୍କର ସହକାରୀ ତତ୍କ୍ଷଣାତ୍ ଜାହଜର ଲଙ୍ଗର ଉଠାଇ ଯାତ୍ରା କରିବା ନିମନ୍ତେ ଆରମ୍ଭ ହିଁ କରିଦେଲେ । ଏବଂ, ଜାହଜଟା ସମୁଦ୍ର ଭିତରକୁ ଚାଲିଯାଉଛି ଦେଖି ସ୍ପେନ୍-ଅଧିବାସୀମାନେ ନିଜର ଆଉଗୋଟିଏ ଜାହଜକୁ ସଜ କରି ସେମାନଙ୍କର ଅନୁଧାବନ ମଧ୍ୟ କଲେ, ମାତ୍ର ସେମାନଙ୍କୁ ଧରି ପାରିଲେନାହିଁ ।

ଏହିପରି ପଳାୟନ କରି ସେମାନେ ଦୀର୍ଘ ନଅଦିନ କାଳ ଭୂମଧ୍ୟ ସାଗର ଭିତରେ ଏଣେତେଣେ ବୁଲିଲେ ସିନା, ମାତ୍ର କିପରି ଏହି ତୁର୍କୀମାନଙ୍କୁ କୌଣସି ନିରାପଦ ଥାନରେ ନେଇ ଛାଡ଼ିଦେବେ, ସେକଥା ସ୍ଥିର କରି ପାରିଲେନାହିଁ । ତଥାପି ଦୃଢ଼ ଭାବରେ ପଣ ମଧ୍ୟ କରିଦେଲେ ଯେ ସେମାନଙ୍କୁ କୌଣସି ପରିସ୍ଥିତିରେ ମଧ୍ୟ ଖ୍ରୀଷ୍ଟଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ ମାନଙ୍କ କବଳରେ ପଡ଼ିବାକୁ ଦେବେନାହିଁ । ଏକଦା ତୁରସ୍କବାସୀ ଇଂରେଜମାନଙ୍କୁ ପୁଣି ନିଜର କବଳକୁ ନେଇ ଆସିବାଲାଗି ଉଦ୍ୟମ ମଧ୍ୟ କରିଥିଲେ, ମାତ୍ର କପ୍ତାନ ଓ ତାଙ୍କ ସହକାରୀଙ୍କର ସତର୍କତା ହେତୁ ସେଥିରେ ସଫଳ ହୋଇ ପାରି ନଥିଲେ । ଏହି ଘଟଣାଟି ପରେ ମଧ୍ୟ କୁଏକର୍ ମାନଙ୍କର ମନଟା ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି କୌଣସି ବିଦ୍ୱେଷର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇନଥିଲା । ସେମାନଙ୍କର ସଜ୍ଜନତା ତଥାପି ଆଗପରି ହିଁ ଅତୁଟ ରହିଥିଲା ।

ଏହିସବୁ ଆଚରଣରେ ଜାହଜଟିର ଅଧସ୍ତନ କର୍ମଚାରୀମାନେ ବହୁତ ବିରକ୍ତି ଏବଂ ଅସନ୍ତୋଷ ପ୍ରକାଶ କରି ଉଭୟ କର୍ତ୍ତାଙ୍କୁ କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ, ଆମେ ସମସ୍ତେ ଆପଣଙ୍କର ଆଦେଶ ପାଳନ କରି ଚାଲିଛୁ ବୋଲି ଆପଣମାନେ ଆମକୁ କୌଣସି ବିପଦରେ ନେଇ ଯେ ପକାଇଦେବେ, ତାହା କଦାପି ଉଚିତ ହେବନାହିଁ । ବଡ଼ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କଥା ଯେ ଆପଣମାନେ ଆମ ଅପେକ୍ଷା ଏହି ତୁର୍କୀମାନଙ୍କର ଜୀବନରକ୍ଷା ବିଷୟରେ ଏତେ ଅଧିକ ଚିନ୍ତା କରୁଛନ୍ତି । ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ ତ ବହୁତ ତୁରସ୍କୀ ଜାହଜ ମଧ୍ୟ ଯିବାଆସିବା କରେ, ତେଣୁ ଆମେ ଯେ ସେମାନଙ୍କର କବଳରେ ହଠାତ୍ କେତେବେଳେ ଯାଇ ପଡ଼ିନଯିବୁ, ସେକଥା କିଏ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ କହିପାରିବ ? ତଥାପି କର୍ତ୍ତା ଦୁଇଜଣ ସେମାନଙ୍କୁ ବହୁତ ବହୁତ ବୁଝାଇ ସେମାନଙ୍କର ଅସନ୍ତୋଷ ନିବାରଣ କରିଥିଲେ ।

ଅବଶେଷରେ ଜାହଜଟି ଆଫ୍ରିକାର ଏକ ଉପକୂଳ ପାଖରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲା ଓ ସେହିଠାରେ ହିଁ ତୁର୍କୀମାନଙ୍କୁ ଓହ୍ଲାଇ ଦିଆଯିବ ବୋଲି ସ୍ଥିର ହୋଇଥିଲା । ସେଠାରେ ମୁସଲମାନ ମାନଙ୍କର ଶାସନ । ଏହି ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କୁ କିପରି କୂଳରେ ଓହ୍ଲାଇ ଦିଆଯାଇ ପାରିବ, ସେମାନେ ବିଚାର କରିବାରେ ଲାଗିଥାଆନ୍ତି । ଯଦି ନୌକାଗୁଡ଼ିକର ସାହାଯ୍ୟରେ ସେମାନଙ୍କୁ କୂଳକୁ ପଠାଇ ଦିଆଯାଏ, ତେବେ ସେମାନେ ହୁଏତ ଅସ୍ତ୍ର ସଂଗ୍ରହ କରି ଏମାନଙ୍କୁ ଆସି ଆକ୍ରମଣ କରିବେ; ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଯଦି ଦୁଇ ଚାରିଜଣ ନାବିକଙ୍କୁ ପ୍ରେରଣ କରାଯିବ, ତେବେ ଉପକୂଳରେ ପହଞ୍ଚି ସେମାନେ ଏମାନଙ୍କୁ ହତ୍ୟା ବି କରିପାରନ୍ତି । ଏବଂ, ଯଦି ଦୁଇ ଥରରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଭାଗ ଭାଗ କରି ପଠାଯାଏ, ତେବେ ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରଥମ କିସ୍ତିରେ ଯିବେ, ସେମାନେ ଉପକୂଳରୁ ଅସ୍ତ୍ର ସଂଗ୍ରହ କରି ହୁଏତ ଜାହଜଟି ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ କରିବେ ।

ଏହିପରି କିଛିସମୟ ଆଲୋଚନା ଚର୍ଚ୍ଚା ଚାଲିଲା । ସହକାରୀ କପ୍ତାନ୍ କହିଥିଲେ, ମୁଁ ସାଙ୍ଗରେ ଦୁଇ ତିନିଜଣ ଲୋକଙ୍କୁ ନେଇ ଏକାବେଳକେ ସବୁ ତୁରସ୍କବାସୀଙ୍କୁ ନେଇ କୂଳରେ ଓହ୍ଲାଇ ଦେଇ ଆସିବି । କପ୍ତାନ ସମ୍ମତି ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ ଓ ସହକାରୀ ତୁର୍କୀମାନଙ୍କୁ ନେଇ କୂଳରେ ଉତାରି ଦେଇଥିଲେ । ଏହି ତୁର୍କୀମାନେ ଏମାନଙ୍କଠାରୁ ଏତେ ଦୟା ଏବଂ ସଜ୍ଜନତା ଲାଭ କରି ପ୍ରକୃତରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ଏବଂ ପରମ କୃତଜ୍ଞତାପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବ ଦେଖାଇ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଥିଲେ, ଆପଣମାନେ ଅନୁଗ୍ରହ କରି ଆମ ସହିତ ନିକଟରେ ଅବସ୍ଥିତ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରାମଯାଏ ଆସନ୍ତୁ, ସେଠାରେ ଆମର କିଞ୍ଚିତ୍ ସେବା ମଧ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତୁ । ଆପଣମାନଙ୍କର ଏହି ଯାବତୀୟ ଆଚରଣକୁ ଆମେ ବଞ୍ଚିଥିବା ଯାଏ କେବେହେଲେ ଭୁଲି ପାରିବୁନାହିଁ । କିନ୍ତୁ, ସହକାରୀ କପ୍ତାନ ସେମାନଙ୍କର ଅନୁରୋଧକୁ ରକ୍ଷା କରି ନପାରି ସେହିଠାରୁ ହିଁ ଜାହଜକୁ ଫେରି ଯାଇଥିଲେ ।

ବାୟୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନୁକୂଳ ଥିଲା ଓ ସେମାନେ ନିର୍ବିଘ୍ନରେ ଖୁବ୍ ଶୀଘ୍ର ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଗଲେ । ସେମାନେ ତୁରସ୍କୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଥିବା ଆଚରଣର ସକଳ ବୃତାନ୍ତ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ବହୁ ଆଡ଼କୁ ରଟି ଯାଇଥିଲା । ସମସ୍ତେ ବିସ୍ମିତ ହିଁ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ । ସମସ୍ତେ ଭାବଗଦ୍‌ଗଦ ହୋଇ ଭାବୁଥିଲେ ଯେ, ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କ ସହିତ ସତକୁ ସତ ଏପରି ଆଚରଣ ଦେଖାଇ ପାରନ୍ତି, ସେମାନେ ପ୍ରକୃତରେ କିଭଳି ମନୁଷ୍ୟ ହିଁ ହୋଇଥିବେ ! ସ୍ୱୟଂ ଇଂଲଣ୍ଡର ରାଜା ମଧ୍ୟ ନିଜ ଗହଣରେ ଅନ୍ୟ କେତେଜଣଙ୍କୁ ନେଇ ସେହି ଜାହଜରେ ଆସି ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ ଏବଂ କପ୍ତାନଙ୍କ ଠାରୁ ସମସ୍ତ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ଶୁଣି ବିସ୍ମୟଚକିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ଏବଂ, ସହକାରୀ କପ୍ତାନ୍‌ଙ୍କୁ ଅନାଇ କହିଥିଲେ, ସେହି ତୁରସ୍କବାସୀମାନଙ୍କୁ ମୋ' ପାଖରେ ଆଣି ଉପସ୍ଥିତ କରାଇବା ତୁମ ପକ୍ଷରେ ଅଧିକ ଉଚିତ ହୋଇଥାନ୍ତା । ସହକାରୀ କପ୍ତାନ ଉତ୍ତର ଦେଇଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ନିଜ ଦେଶରେ ପହୁଞ୍ଚାଇ ଦେବା ହିଁ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଅଧିକ ମଙ୍ଗଳଦାୟକ ହେବ ବୋଲି ମୁଁ ସେତେବେଳେ ବିଚାର କରିଥିଲି ।

□□□

ଯତୋ ଧର୍ମଃ ତତୋ ଜୟଃ

ଜର୍ମାନୀର ସମୁଦ୍ର-ଉପକୂଳରେ ଗୋଟିଏ ସମୃଦ୍ଧିଶାଳୀ ସହର ଅବସ୍ଥିତ। କିଛିକାଳ ପୂର୍ବେ ସେହି ସହରରେ ସାବିନାସ୍ ନାମକ ଜଣେ ଯୁବକ ବାସ କରୁଥିଲେ। ଉଚ୍ଚ କୁଳରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିବା ଏହି ଯୁବକ ଯେପରି ଉତ୍ତମ ରୂପ ତଥା ଗୁଣର ଅଧିକାରୀ ଥିଲେ, ସାଧାରଣତଃ ସେପରି ପୃଥିବୀରେ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୁଏନାହିଁ। ତାଙ୍କର ପ୍ରତିବେଶରେ ବାସ କରୁଥିବା ଆଲିନ୍ଦା ନାମରେ ଜଣେ ଯୁବତୀ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ରୂପ ଏବଂ ଗୁଣରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣା ଥିଲେ। କ୍ରମେ ଉଭୟେ ଉଭୟଙ୍କ ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହେଲେ,–ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ପ୍ରଣୟଭାବ ମଧ୍ୟ ଜାତ ହୋଇଥିଲା। ସାମାଜିକ ବିଧି ଅନୁସାରେ ସେମାନଙ୍କର ବିବାହ ମଧ୍ୟ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା। ଉଭୟେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁଖରେ କାଳଯାପନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ।

କିନ୍ତୁ, ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଭାବରେ ସୁଖ ଏବଂ ସମ୍ଭୋଗରେ କାଳଯାପନ କରିବା ଖୁବ୍ କମ୍ ଲୋକଙ୍କର ଭାଗ୍ୟରେ ହିଁ ଥାଏ। ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଈର୍ଷା ହିଁ କ୍ରମେ ଏକ ବୃହତ୍ ବାଧାର କାରଣ ହୋଇଥିଲା। ସେହି ସହରରେ ଆରିଆନା ନାମରେ ଆଉଜଣେ ଯୁବତୀ ମଧ୍ୟ ବାସ କରୁଥିଲେ, –ଏହି ନବଦମ୍ପତିଙ୍କର ସେ ପାରିବାରିକ ଦୂର ସମ୍ପର୍କର ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟ ଥିଲେ। ଆରିଆନା ମଧ୍ୟ ରୂପବତୀ, ଏକ ଧନାଢ୍ୟ ଘରର କନ୍ୟା, –ସର୍ବଦା ଖୁସୀ, ସର୍ବଦା ପ୍ରସନ୍ନ-ଉଦାରହୃଦୟା ଓ ଖୁବ୍ ବୁଦ୍ଧିମତୀ। ସାବିନାସ୍‌ଙ୍କୁ ପତି ରୂପେ ଲାଭ କରିବାକୁ ସେ ବହୁଦିନରୁ ଆଶାପୋଷଣ କରିଥିଲେ। କିନ୍ତୁ ଆଲିନ୍ଦାଙ୍କ ସହିତ ସାବିନସ୍‌ଙ୍କର ବିବାହ ହୋଇଯିବାରୁ ତାଙ୍କର ସେହି ବାସନା କେବଳ ବାସନାରେ ହିଁ ରହିଗଲା। ସେଇଥିରୁ ହିଁ ମନରେ ଈର୍ଷା ଜାତ ହେଲା। ଏବଂ, ଈର୍ଷା ଓ ବିଦ୍ୱେଷର ମହିମା ଆଦୌ କମ୍ ନୁହେଁ। ସିଏ ଏହାପରେ ଆଉ ଉଦାର ହୋଇ ରହି ପାରିଲେନାହିଁ, ମନର ଖୁସୀ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ହିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା। ସାବିନାସ୍ ଏବଂ ତାଙ୍କର ପତ୍ନୀଙ୍କର ଅନିଷ୍ଟଚିନ୍ତା କରିବା ହିଁ ତାଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ଭାବନାରେ ପରିଣତ ହେଲା। ଯେପରି ଭାବରେ ହେଉ ପଛକେ, ସେମାନଙ୍କୁ ପରସ୍ପରଠାରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ କରିଦେବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ। ଆଲିନ୍ଦାଙ୍କ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ବିଶେଷ ଭାବରେ ଅଧିକ ଆକ୍ରୋଶ ରହିଥାଏ। କାରଣ, ସିଏ ନଥିଲେ ସାବିନସ୍‌ଙ୍କ ସହିତ ତାଙ୍କର ବିବାହ ସମ୍ପନ୍ନ ହେବାର ପଥରେ ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ହିଁ ନଥିଲା।

କିଛିଦିନ ପରେ ଏରିଆନାଙ୍କର ଅଭିପ୍ରାୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବାର ଉପଯୁକ୍ତ ସୁଯୋଗଟିଏ ମଧ୍ୟ ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିଲା। ଆଉଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସହିତ ବହୁକାଳରୁ ସାବିନାସ୍‌ଙ୍କର ଏକ ବିବାଦ ଲାଗି ରହିଥିଲା। ସେହି ବିବାଦରେ ସିଏ ପରାଜିତ ହେବେ ବୋଲି ଆଦୌ

କୌଣସି ଆଶଙ୍କା ନଥିଲା । ମାତ୍ର, ଭାଗ୍ୟର ଏପରି ବିଡ଼ମ୍ବନା ଯେ, ପରିଣାମ ବିପରୀତ ହେଲା ଓ ସାବିନାସ୍ ସେଥିରେ ସର୍ବସ୍ୱାନ୍ତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ । ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାଙ୍କୁ ସମସ୍ତେ ଜଣେ ଧନାଢ଼୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିରୂପେ ହିଁ ଜାଣିଥିଲେ, ମାତ୍ର ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ନିଃସ୍ୱ ହୋଇଗଲେ । ଏରିଆନାଙ୍କର ଯେ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଘୋର କ୍ରୋଧଭାବ ଏବଂ ଦ୍ୱେଷ ଜାତ ହୋଇଛି, ସେହି ବିଷୟରେ ତାଙ୍କୁ କିଛିହେଲେ ଅବଗତ ନଥାଏ । ଏରିଆନାଙ୍କୁ ତ ସିଏ ପାରିବାରିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜଣେ ସମ୍ପର୍କୀୟା ବୋଲି ଜାଣିଥିଲେ, – ତେଣୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହି ଦୁଃସମୟରେ ସିଏ ତାଙ୍କଠାରୁ କିଞ୍ଚିତ୍ ସହାୟତା ଲୋଡ଼ି ଯିବାକୁ ମନସ୍ଥ କରିଥିଲେ । ଏରିଆନା କୌଣସି ସହାୟତା ନିମନ୍ତେ ସମ୍ମତ ହେଲେନାହିଁ, ବରଂ ଖୁବ୍ ବିରକ୍ତି ପ୍ରକାଶ କରି ତାଙ୍କୁ ଗାଳି ମଧ୍ୟ ଦେଇଥିଲେ । ଏରିଆନା କ୍ରୋଧଭର ହୋଇ କହିଥିଲେ, ଯଦି ତୁମେ ମୋ'ର କଥା ଅନୁସାରେ ଚଳିବ ଓ ମୋ'ର ଗୋଟିଏ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ରାଜୀ ହେବ, ତେବେ ତୁମକୁ ମୁଁ ମୋ'ର ସମୁଦାୟ ସମ୍ପତ୍ତି ପ୍ରଦାନ କରିଦେବା ନିମନ୍ତେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛି । ତୁମର ସାରା ଜୀବନ ଆଜ୍ଞାନୁବର୍ତ୍ତିନୀ ହୋଇ ରହିବାଲାଗି ମଧ୍ୟ ରାଜୀ ଅଛି । ମୁଁ ପ୍ରସ୍ତାବ କରୁଛି ଯେ, ତୁମେ ଆଲିନ୍ଦାକୁ ପରିତ୍ୟାଗ କର ।

ନିଜର ସର୍ବସ୍ୱ ହରାଇ ସାବିନାସ୍ ଘୋର ଦୁରବସ୍ଥାରେ ଅବଶ୍ୟ ପଡ଼ିଥିଲେ ସତ, କିନ୍ତୁ ନିଜର ବିବେକକୁ ତଥାପି ହରାଇ ନଥିଲେ । ଆଲିନ୍ଦାଙ୍କୁଏବେ ମଧ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ତେଣୁ, ଅର୍ଥଲାଭର ଲୋଭରେ ନିଜ ପତ୍ନୀଙ୍କୁ ତ୍ୟାଗ କରିବାଲାଗି ସେ କିପରି ସମ୍ମତି ଦେଇଥାନ୍ତେ ? ତାଙ୍କଠାରୁ ନାସ୍ତିବାଚକ ଉତ୍ତରଟିଏ ଶୁଣି ଏରିଆନା ନିଜକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅପମାନିତ ବୋଧ କଲେ, ଅତିଶୟ କ୍ରୋଧାନ୍ୱିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ଏବଂ ସାବିନାସ୍‌ଙ୍କର ପତ୍ନୀ ହେବାର ସକଳ ପ୍ରତ୍ୟାଶାକୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ସେମାନଙ୍କର ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଅନିଷ୍ଟ କରି ପାରିବାର ଉଦ୍ୟମରେ ହିଁ ଲାଗି ଯାଇଥିଲେ । ବହୁପୂର୍ବେ ସାବିନାସ୍‌ଙ୍କର ବାପା ଏରିଆନାଙ୍କର ବାପାଙ୍କ ଠାରୁ କିଛି ଅର୍ଥ ଋଣସୂତ୍ରରେ ନେଇଥିଲେ । ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ୍ୟ ତାହାର ପରିଶୋଧ ହୋଇନଥିଲା । ସେହି ସମ୍ପର୍କରେ ସାବିନାସ୍ କିମ୍ବା ଏରିଆନା ଆଦୌ କିଛିହେଲେ ଜାଣି ବି ନଥିଲେ । କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ସେହି ପରିଶୋଧ ହୋଇ ପାରିନଥିବା ଋଣଟିର ସନ୍ଧାନ ପାଇ ଏରିଆନା ବିଚାରାଳୟକୁ ଯାଇ ସାବିନାସ୍‌ଙ୍କ ନାମରେ ଋଣଟିର ଅନାଦାୟ ନିମନ୍ତେ ଗୋଟିଏ ମୋକଦ୍ଦମା ଦାୟର୍ କରିଦେଲେ । ପରିଶୋଧ ସକାଶେ ସମର୍ଥ ହୋଇ ନପାରିବାରୁ ସାବିନାସ୍‌ଙ୍କୁ କାରାଦଣ୍ଡ ଭୋଗ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ଏବଂ, ତାଙ୍କର ପତ୍ନୀ ଆଲିନ୍ଦା ମଧ୍ୟ ସ୍ୱୟଂ ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରି ପତିଙ୍କ ସହିତ କାରାଗାରରେ ଯାଇ ବାସ କରିଥିଲେ ।

ଜଗତରେ ଏହିପରି ବିପର୍ଯ୍ୟୟମାନ ବହୁତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଜୀବନରେ ହିଁ ଘଟିଥାଏ ଏବଂ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣପ୍ରାୟ ସୁଖସମ୍ଭୋଗ ଭିତରେ ହଠାତ୍ ଦାରୁଣ କଷ୍ଟ ସହ୍ୟ କରିବାର

ସମୟ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ ବହୁତ ମନୁଷ୍ୟ ଖୁବ୍ ଅଧୀର ଏବଂ କାତର ହୋଇ ପଡ଼ିଥାନ୍ତି । ମାତ୍ର ସାବିନାସ୍ ଏବଂ ଆଲିନ୍ଦା ଏହି ଦୁଃଖଦ ପରିସ୍ଥିତିରେ ବି ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଅବିଚଳିତ ହୋଇ ରହିପାରିଲେ । ଏହିପରି ଦିନ କଟି ଯାଉଥାଏ, ଦିନେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ବିଷଣ୍ଣ ଓ ମ୍ରିୟମାଣ ହୋଇ ପଡୁନଥାନ୍ତି । ଜଣେ ଅପରକୁ ସୁଖୀ ଏବଂ ଚିନ୍ତାମୁକ୍ତ କରି ରଖିବା ନିମନ୍ତେ ସର୍ବଦା ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ ସମୟେ ସମୟେ ଦୁର୍ବଳ ମୁହୂର୍ତ୍ତମାନ ଆସି ପହଞ୍ଚିଯାଏ, – ତଥାପି ପରସ୍ପରଠାରୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଏବଂ ବଳ ପାଇ ସେଗୁଡ଼ିକ ସତେଅବା ନିମେଷକ ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ତର୍ହିତ ହୋଇ ଯାଉଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଯାହାହେଉ ପଛକେ, ଏଠାରେ ଏକତ୍ର ତ ବାସ କରୁଛନ୍ତି, ତେଣୁ ସକଳ ପ୍ରକାର ଅବସ୍ଥାକୁ ପାର ହୋଇ ଯାଇପାରିବେ, – ଜଣେ ଆଉଜଣକୁ ଏହିଭଳି କଥାମାନ କହି ଦମ୍ଭ ଦେଇ ଅଗ୍ରସର କରାଇ ନେଉଥାନ୍ତି । ପାଖରେ ଥିବା ନିଜର ଶିଶୁ ସନ୍ତାନଟିର ମୁହଁକୁ ଦେଖି ଉଭୟେ ଆପଣାକୁ ଭରସା ଦେବାରେ ଲାଗିଥାଆନ୍ତି । ତଥାପି, ଏହିଭଳି ଦୁଃଖଭୋଗ ଯେ କେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହିବ, ତାହାର କୌଣସି ଅବଧି ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହେଉନଥାଏ ।

ଦିନେ, ଉପରବେଳା ସମୟରେ, ଛୁଆଟି ଖୁସୀ ହୋଇ ଖେଳିବାରେ ଲାଗିଥାଏ, ଏବଂ ସେମାନେ ଦୁହେଁଯାକ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ମନରେ ତାହାକୁ ଉପଭୋଗ କରୁଥାନ୍ତି, ଏହି ସମୟରେ ହଠାତ୍ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଆସି ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିଲେ ଏବଂ ଧୀରେ ଧୀରେ କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ, ଇତିମଧ୍ୟରେ ଏରିଆନାର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇ ଯାଇଛି । ଦୁଇଦିନ ପୂର୍ବେ ସେ ଏହି ସଂସାରରୁ ବିଦାୟ ନେଇଛି । ମୃତ୍ୟୁ ସମୟରେ ନିଜର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ସିଏ ତା'ର ଜଣେ ଆତ୍ମୀୟଙ୍କ ନାମରେ ଲେଖିଦେଇ ଯାଇଛି । ସେହି ଆତ୍ମୀୟଜଣକ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏଠାରେ ନାହାନ୍ତି, ଦୂରରେ ଥିବା ଆଉଗୋଟିଏ ଦେଶକୁ ଯାଇଛନ୍ତି । ତେଣୁ, ଆପଣମାନେ ଯଦି କିଛି ପଇସା ଖରଚ କରି ପାରନ୍ତେ, ତେବେ ସେଇ ଦାନପତ୍ରଟି ଖୁବ୍ ସହଜରେ ଆପଣଙ୍କର ହସ୍ତଗତ ହୋଇ ପାରନ୍ତା । ସେଇଟିକୁ ନିଆଁରେ ପକାଇ ନଷ୍ଟ କରି ଦିଆଯାଇ ହୁଅନ୍ତା ଏବଂ ତା'ପରେ ଆପଣ ଦୁହେଁ ହିଁ ସେହି ଯାବତୀୟ ସମ୍ପତ୍ତିର ମାଲିକ ହୁଅନ୍ତେ ।

ସାବିନାସ୍ ଏବଂ ଆଲିନ୍ଦା ସମସ୍ତ ବିଷୟ ଶ୍ରବଣ କଲେ; ମାତ୍ର ସେମାନେ ସେଥିରେ ଆଦୌ ସମ୍ମତ ହୋଇ ପାରିଲେନାହିଁ । ତତ୍କ୍ଷଣାତ୍ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ସେଠାରୁ ବିଦାୟ ଦେଇଥିଲେ । ଏରିଆନା ଆଉ ଜଗତରେ ନାହାନ୍ତି ବୋଲି ଜାଣି ଉଭୟେ ଦୁଃଖୀ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । ପ୍ରକୃତ କଥା ହେଉଛି, ଏରିଆନାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇ ବି ନଥିଲା ଏବଂ ଏରିଆନା ସ୍ୱୟଂ ଛଳନା କରି ଉକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଏମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ପ୍ରେରଣ କରିଥିଲେ । ସିଏ ଭାବିଥିଲେ, ବର୍ତ୍ତମାନ ଏମାନେ ଯେପରି ଦୁଃଖମୟ ଅବସ୍ଥା ଭିତରେ

ରହିଛନ୍ତି, ଏଭଳି ଏକ ଲୋଭପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସ୍ତାବର ବିଷୟରେ ଶୁଣିବାକୁ ପାଇଲେ ନିଶ୍ଚୟ ସମ୍ମତ ହୋଇଯିବେ। ସିଏ ନିଜେ ଯେତେବେଳେ ମୋକଦମା କରି ଏମାନଙ୍କୁ ବନ୍ଦୀଶାଳାରେ ରଖାଇଛନ୍ତି, ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଛି ବୋଲି ସଂବାଦ ପାଇଲେ ଉଭୟେ ଖୁସୀ ମଧ୍ୟ ହେବେ। ଏରିଆନା ପାଖରେ ଥିବା କୋଠରୀଟି ମଧ୍ୟରେ ଲୁଚି ରହି ସମସ୍ତ କଥାକୁ ଶୁଣିବାରେ ଲାଗିଥିଲେ। ତେଣୁ ନିଜେ ତଥା ସିଏ ପ୍ରେରଣ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ମୁହଁରୁ ସକଳ ବିଷୟ ଶୁଣିବାପରେ ତାଙ୍କର ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଭକ୍ତିଭାବର ହିଁ ସଞ୍ଚାର ହୋଇଥିଲା। ଏତେଦିନ ତ ସେମାନଙ୍କୁ ସେ କେବଳ ବିଦ୍ୱେଷ କରି ଆସିଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କୁ ନିଦାରୁଣ କାରାକଷ୍ଟର ମଧ୍ୟ ଦୁଃଖ ଦିଆଇଥିଲେ, – ତାଙ୍କ ମନରୁ ସେହି ପୂର୍ବତନ ରୋଷଭାବନା ଗୁଡ଼ିକ ଅନ୍ତର୍ହିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା। ଏମାନଙ୍କୁ ସିଏ ଯେ ବହୁ ଦୁରାଗ୍ରହ ରଖି ଏତେ ଏତେ ଦୁଃଖ ଦେଲେ, ସେଥିପାଇଁ ଖୁବ୍ ଅନୁତପ୍ତ ହେଲେ, – ମନେ ମନେ ଲଜ୍ଜିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ।

ଏରିଆନାଙ୍କର ମନ ଭିତରେ ଗଭୀର ସଦ୍‌ଭାବର ଉଦୟ ହେଲା। ଛଳ ଛଳ ଆଖିରେ ସେ ଆରବଖରାଟିରେ ଯାଇ ପ୍ରବେଶ କଲେ ଏବଂ ଦୁହିଁଙ୍କ ପାଖରେ କ୍ଷମାଭିକ୍ଷା କଲେ। ଉଭୟଙ୍କୁ ହାତ ପ୍ରସାରି ଦେଇ ଆଲିଙ୍ଗନ କଲେ ଓ କଇଁ କଇଁ ହୋଇ କାନ୍ଦି ଉଠିଲେ। ସାବିନାସ୍ ଓ ଆଲିନ୍ଦା ସେହିଦିନ ହିଁ କାରାଗାରରୁ ମୁକ୍ତ ହେଲେ। ଏରିଆନା ନିଜର ସମସ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ସେମାନଙ୍କ ନାମରେ ଲେଖି ଦେଇଥିଲେ ଓ ସେମାନେ ଯେପରି ଜୀବନସାରା ପୂର୍ଣ୍ଣ ସୁଖରେ ରହିପାରିବେ, ତାହାର ସମସ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ଦେଇଥିଲେ। କିଛିଦିନ ପରେ ସଂସାରରୁ ବିଦାୟ ନେଲେ।

□□□

ଅକୃତ୍ରିମ ଭଲ ପାଇବା

ଉଭୟଙ୍କର ଘର ହେଉଛି ୟୁରୋପରେ, କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ଦୈବକ୍ରମେ ଆଲ୍‌ଜିଅର୍ସ୍ ପ୍ରଦେଶରେ ଦାସ ହୋଇ ରହିଥିଲେ। ଜଣଙ୍କର ଘର ସ୍ପେନ୍, – ନାମ ଏଣ୍ଟୋନିଓ। ଦ୍ୱିତୀୟ ଜଣକ ଫରାସୀ, ନାମ ରଜର୍। ଦୁହେଁ ଶ୍ରମ ଖଟିବା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରତ୍ୟହ ଗୋଟିଏ ଥାନକୁ ଆସନ୍ତି – ପରସ୍ପର ସହିତ ସେହିଠାରେ ଦେଖା ହୁଏ। ଏକତ୍ର ଖାଆନ୍ତି ଓ ବିଶ୍ରାମ ମଧ୍ୟ ନିଅନ୍ତି। କ୍ରମେ ସେମାନଙ୍କର ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ଏକ ଆକର୍ଷଣ ଜନ୍ମଲାଭ କଲା ଏବଂ ଫୁରସତ ମିଳିଗଲେ ସେମାନେ ଏକାଠି ବସି ନାନା ଦୁଃଖସୁଖ ମଧ୍ୟ ହେଉଥିଲେ। ଜଣେ ଆଉଜଣକ ଆଗରେ ଆପେ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇଥିବା କାହାଣୀଗୁଡ଼ିକର

ବର୍ଣ୍ଣନା କରୁଥିଲେ । ତଦ୍ଦ୍ୱାରା, ଏପରି ଭାବରେ ଦାସ ହୋଇ କଠୋରରୁ ଆହୁରି କଠୋର ଶ୍ରମ ଖଟିବାର ଦୁଃଖଟି ମଧ୍ୟ କିଛି ପରିମାଣରେ ଉଣା ହୋଇ ଯାଉଥିବା ପରି ଲାଗୁଥିଲା । ଆପଣାର ଜନ୍ମଭୂମି, ପିତାମାତା ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁତ୍ର ଏବଂ ସ୍ୱଜନମାନଙ୍କ ଠାରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇ ଏହି ଦୂର ଦେଶରେ ଦାସତ୍ୱର ଶୃଙ୍ଖଳରେ ବନ୍ଧା ହୋଇ ପଶୁବତ୍ ଶ୍ରମ ଖଟିବା ପ୍ରକୃତରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖଦାୟକ । ସେହି କଷ୍ଟକୁ ସହ୍ୟ କରି କାଳଯାପନ କରିବା ଆଦୌ ଏକ ସହଜ କଥା ନୁହେଁ ।

ସମୁଦ୍ରର ତଟରେ ଗୋଟିଏ ପର୍ବତ, ତାହାରି ଉପରେ ହିଁ ଗୋଟିଏ ରାସ୍ତାର ନିର୍ମାଣ ହେଉଥାଏ । ଦିନେ ସେମାନେ ଦୁଇଜଣଯାକ ସେହି ରାସ୍ତାଟିଆରି କାମ କରୁଛନ୍ତି, ହଠାତ୍ ଏଣ୍ଟୋନିଓ ଆଉ କାମ କରି ପାରିଲାନାହିଁ, ସମୁଦ୍ର ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ରହି ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ପକାଇବାକୁ ଲାଗିଲା । ସାଙ୍ଗ ରଜର୍‌କୁ କହିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା, ଏହି ସମୁଦ୍ରଟିର ସେପାଖରେ ହିଁ ମୋ'ର ସମସ୍ତ ଅଭିଳାଷର ପଦାର୍ଥଟି ଅବସ୍ଥିତ ରହିଛି, ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଛି, – ସତେଯେପରି ସେଠାରେ ଗୋଟିଏ ଘର ଦେଖିବାକୁ ପାଉଛି ଯେଉଁଠି କି ମୋ'ର ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ପିଲାମାନେ ସମୁଦ୍ରକୂଳକୁ ଆସି ଏକାଆଖିରେ ଏହିଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ରହିଛନ୍ତି । ମୋ'ର ବହୁତ ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି, ମୁଁ ଏହି ପାଣିଟାକୁ ପହଁରି ପହଁରି ଏକାବେଳକେ ସେପାଖରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଯିବି ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ଆଗରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇଯିବି । ସେହି ଦିନଠାରୁ ବସ୍ତୁତଃ ସେମାନେ ଯେତେଦିନ ସେହି ପର୍ବତଟି ଉପରେ କାମ କରିବାକୁ ଆସିଲେ, ସେତେବେଳେ ସମୁଦ୍ରଆଡ଼େ ଅନାଇ ଦେଖିବା ମାତ୍ରକେ ହିଁ ଏଣ୍ଟୋନିଓର ଚିତ୍ତରେ ସେହିପରି ଗୋଟିଏ ଭାବ ଆବିର୍ଭୂତ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା ।

ଦିନେ କାମ ଚାଲିଥିବା ସମୟରେ ଏଣ୍ଟୋନିଓ ତୀବ୍ର ବେଗରେ ଦଉଡ଼ି ଯାଇ ରଜର୍‌କୁ କହିଥିଲା, ଭାଇ, ଏତେଦିନ ପରେ ବୋଧହୁଏ ଆମ ଦୁଃଖର ଏକ ଅବସାନ ଘଟିବ । ରଜର୍ କିଛି ବୁଝି ପାରୁନଥାଏ । ଏବଂ ଏଣ୍ଟୋନିଓ ପୁନର୍ବାର କହିଲା, 'ଦେଖ, ଦୂରରେ ଗୋଟିଏ ଜାହଜ ଦେଖାଯାଉଛି, – ସେଇଠି ସେଠାରେ ନଙ୍ଗର ପକାଇ ଠିଆ ହୋଇଛି । ଏଠାରୁ ସେହି ସ୍ଥାନଟି ଦୁଇ ତିନି କୋଶରୁ ଆଦୌ ଅଧିକ ବାଟ ହେବନାହିଁ । ଚାଲ, ଆମ ଦୁହେଁ ଏହି ପର୍ବତ ଉପରୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ିବା ଓ ପହଁରି ପହଁରି ସେହି ଜାହଜ ପାଖରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିବା । ଏହି କାର୍ଯ୍ୟଟିରେ ସଫଳ ନହୋଇ ଯଦି ପ୍ରାଣ ବି ଚାଲିଯାଏ, ତେବେ ଏଠାରେ ଏପରି ଦାସ ହୋଇ ଖଟିବା ଅପେକ୍ଷା ତାହା ତଥାପି ହଜାରଗୁଣ ଅଧିକ ଶ୍ରେୟସ୍କର ହେବ ।

ଏକଥା ଶୁଣି ରଜର୍ ଉତ୍ତର ଦେଇଥିଲା, ଯଦି ତୁମେ ଏହିଭଳି ଗୋଟିଏ ଉପାୟରେ ନିଜର ମୁକ୍ତି ହାସଲ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛ, ତେବେ ସେଥିରେ ମୁଁ ଖୁସୀ ହିଁ

ହେବି । ତଥାପି, ଆମ ଦୁହିଁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ଭଲପାଇବା ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି, ଦେହରେ ପ୍ରାଣ ରହିଥିବା ଯାଏ ସେଥିରେ ଆଦୌ କୌଣସି ହ୍ରାସ ହେବନାହିଁ । ଏବଂ, ତୁମେ ଚାଲିଯିବା ପରେ ମୁଁ ତ ଆହୁରି ଅଧିକ ଯନ୍ତ୍ରଣା ହିଁ ଭୋଗ କରିବି । କିନ୍ତୁ, ସେକଥା ଯାହା ହେଉ ପଛକେ, ତୁମ ପାଖରେ ମୁଁ ଏହି ଗୋଟିଏମାତ୍ର ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବି ଯେ, ତୁମେ ନିରାପଦରେ ଏହି ବିପଦଟିକୁ ପାର ହୋଇଯିବ ଏବଂ ନିଜ ଗୃହରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିବ; — ହଁ, ମୋ' ବାପାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଖୋଜି ବାହାର କରିବ । ସିଏ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବୃଦ୍ଧ ହୋଇଯିବେଣି । ଯଦି ପୁଅ ନିମନ୍ତେ ଦୁଃଖରେ ଘାରି ହୋଇ ଏବେ ମଧ୍ୟ ସେ ଜୀବିତ ଥାଆନ୍ତି, ତେବେ ତାଙ୍କୁ କହିବ,-

ରଜର୍ ଏତିକି କହୁ କହୁ ଏଣ୍ଟୋନିଓ ତାଙ୍କର କହିବାକୁ ଅଟକାଇ ଦେଇ କହିଲେ, ବନ୍ଧୁ, ତୁମେ କ'ଣ ମନେ କରୁଛ ଯେ ଏଠାରେ ତୁମକୁ ଏହି ଅବସ୍ଥାରେ ମୁଁ ଏକୁଟିଆ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଏଠାରୁ ଏକାକୀ ଚାଲିଯିବି ? ସେକଥା କଦାପି ହେବନାହିଁ । ତୁମ ଆଉ ମୋ' ଭିତରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଭେଦ ନାହିଁ । ତେଣୁ, ହୁଏତ ଦୁହେଁ ନିସ୍ତାର ପାଇବା କିମ୍ବା ଦୁଇଜଣଯାକ ପ୍ରାଣ ବିସର୍ଜନ କରିବା ।

ଏଣ୍ଟୋନିଓଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ରଜର୍ କହିଲେ, ବନ୍ଧୁ, ତୁମେ ନିଶ୍ଚୟ ଉଚିତ କଥା ହିଁ କହୁଛ । ମାତ୍ର, ମୋତେ ତ ପହଁରା ଜଣାନାହିଁ, ମୁଁ ତେବେ କିପରି ତୁମ ସହିତ ଏହି ଦୁସ୍ତର ଜଳପଥକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ଜାହଜ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଇ ପାରିବି ? ଏଣ୍ଟୋନିଓ ଉତ୍ତର ଦେଇଥିଲେ, ତୁମେ ସେଥିପାଇଁ ମୋଟେ କୌଣସି ଚିନ୍ତା କରନାହିଁ : ତୁମେ ମୋ' ଅଣ୍ଟାକୁ ଧରିବ । ମୋ' ଦେହରେ ଯଥେଷ୍ଟ ବଳ ଅଛି ଏବଂ ମୁଁ ଖୁବ୍ ଭଲ ପହଁରା ମଧ୍ୟ ଜାଣିଛି । ମୁଁ ତୁମକୁ ଅନାୟାସରେ ନେଇ ଜାହଜ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଯାଇ ପାରିବି । ରଜର୍ କହିଥିଲେ, ଏଣ୍ଟୋନିଓ, ଏଥିରେ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଫଳ ଫଳିବନାହିଁ । ହୁଏତ ମୋତେ ଏତେ ଡର ଆସି ମାଡ଼ିବସିବ ଯେ ମୁଁ କେତେବେଳେ ତୁମର ଅଣ୍ଟାରୁ ହାତ ଖସାଇ ଆଣିବି କିମ୍ବା ମୋତେ ତଥାପି ଟାଣି ଅଣ୍ଟା ପାଖକୁ ନେଉ ନେଉ ତୁମେ ମଧ୍ୟ ନିଜେ ପାଣିରେ ବୁଡ଼ିଯିବ । ତେବେ ସେପରି କଲେ କିଛି ଲାଭ ନାହିଁ । ପ୍ରକୃତ କଥା କହିବାକୁ ଗଲେ, ତୁମ ପ୍ରସ୍ତାବଟି ବିଷୟରେ ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ତ ମୋ'ର ହୃତ୍‌କମ୍ପ ହେବା ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ଗଲାଣି । ତେଣୁ, ତୁମେ ମୋ' କଥାଟିକୁ ଶୁଣ, — ମୋ' ଭାଗ୍ୟରେ ଯାହା ଅଛି, ତାହା ଅବଶ୍ୟ ଘଟିବ । ତୁମେ ନିଜର ହିଁ ଆତ୍ମରକ୍ଷା କର — ଆଉ ବୃଥା ସମୟ ନଷ୍ଟ କରନାହିଁ । ଆସ, ମୁଁ ତୁମକୁ ଶେଷଥର ପାଇଁ ଆଲିଙ୍ଗନ କରି ବିଦାୟ ଦେବି ।

ଏପରି କହି ରଜର୍ ଅଶ୍ରୁପୂର୍ଣ୍ଣ ଲୋଚନରେ ଏଣ୍ଟୋନିଓଙ୍କୁ କୁଣ୍ଢାଇ ଧରିଲେ । ଏଣ୍ଟୋନିଓ କହିଲେ, ବନ୍ଧୁ, ତୁମେ କାନ୍ଦୁଛ କାହିଁକି ? ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଦୌ ଅଶ୍ରୁ-ବିସର୍ଜନର ବେଳ ନୁହେଁ । ତେଣୁ, ସାହସ ଅବଲମ୍ବନ କର, ମୋତେ ଆଉ କୌଣସି

ବାଧା ଦିଅନାହିଁ । ଯଦି ବିଳମ୍ବ ହୋଇଯାଏ, ତେବେ ଆମ ଦୁହିଁଙ୍କର ହିଁ ପ୍ରାଣ ଯିବ । ଆଉ ଏଭଳି ସୁଯୋଗ କେବେହେଲେ ମିଳିବନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁମକୁ ମୋ'ର ଶେଷକଥାଟିକୁ ହିଁ କହିଦେଉଛି : ଯଦି ତୁମେ ମୋ'ର ପ୍ରସ୍ତାବରେ ତଥାପି ରାଜୀ ନହେବ, ତେବେ ମୁଁ ଏହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ହିଁ ତୁମ ଆଗରେ ନିଜେ ନିଜକୁ ହତ୍ୟା କରିବି ।

ଏପରି କହି ଏଣ୍ଟୋନିଓ ଆଉ ନିଜ ବନ୍ଧୁଠାରୁ ଆଉ କୌଣସି ଉତ୍ତର ନିମନ୍ତେ ଅପେକ୍ଷା କଲେନାହିଁ, ଖୁବ୍ ଜୋର୍‌ରେ ତାଙ୍କୁ ଧକ୍କା ଦେଇ ସମୁଦ୍ରରେ ପକାଇଦେଲେ ଏବଂ ତା'ପରେ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ସମୁଦ୍ରକୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ିଥିଲେ । ସମୁଦ୍ରର ପାଣିରେ ପଡ଼ିଯାଇ ରଜର୍ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭୟବିହ୍ୱଳ ଭାବରେ ଆଉ ନିଜ ଜୀବନର କୌଣସି ଆଶା ହିଁ ରଖି ପାରିନଥିଲେ । ମାତ୍ର ଏଣ୍ଟୋନିଓ ତାଙ୍କୁ ଆଶ୍ୱାସ ଓ ସାହସ ପ୍ରଦାନ କରି ଖୁବ୍ କଷ୍ଟରେ ହିଁ ତାଙ୍କ ହାତକୁ ଆଣି ନିଜର ଅଣ୍ଟାପାଖରେ ଧରାଇ ଦେଇଥିଲେ । ଏବଂ କାଳେ ରଜର୍‌ଙ୍କର ହାତ ଅଣ୍ଟାରୁ ଛାଡ଼ି ହୋଇଯିବ, ସେହି ଆଶଙ୍କାରେ ସେ ବାରବାର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉତ୍କଣ୍ଠା ସହିତ ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇବାରେ ଲାଗିଥିଲେ । ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଜାହାଜଟିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ପୂର୍ଣ୍ଣ ବଳରେ ସେ ନିଜର ସନ୍ତରଣ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇଥିଲେ ।

ହଁ, ଏବଂ ଏଣେ ଯେଉଁ ଲୋକମାନେ ଜାହାଜ ଉପରେ ରହିଥିଲେ, ଏମାନେ ପର୍ବତ ଉପରୁ ସମୁଦ୍ରକୁ ଲମ୍ଫପ୍ରଦାନ କରିଥିବା ଘଟଣାଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ଦେଖି ପାରିଥିଲେ । ମାତ୍ର, ଏମାନେ କ'ଣ ପାଇଁ ଏପରି ଅତିଦୁଃସାହସିକ ଭାବରେ ଏଭଳି କଲେ, ସେମାନେ ସେହି ଅଭିପ୍ରାୟଟି ବିଷୟରେ କିଛିହେଲେ ଅନୁମାନ କରି ପାରିଲେନାହିଁ ଓ ପରସ୍ପର ଭିତରେ ବିତର୍କ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲେ, ସନ୍ତରଣକାରୀ ସେହି ଦୁହିଁଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଗୋଟିଏ ନୌକା ମଧ୍ୟ ଆସିବାରେ ଲାଗିଛି । ଯେଉଁମାନେ ପାହାଡ଼ରେ ଶ୍ରମ ଖଟୁଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କର ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିଲେ, ସେମାନେ ଏଣ୍ଟୋନିଓ ଏବଂ ରଜର୍‌ଙ୍କୁ ଏହିପରି ଭାବରେ ଖସି ପଳାଇ ଯାଉଥିବାର ଦେଖି ସେମାନଙ୍କୁ ଧରିବାଲାଗି ସେହି ନୌକାଟିକୁ ପ୍ରେରଣ କରିଥିଲେ । ଏହି ବ୍ୟାପାରଟି ପ୍ରଥମେ ରଜର୍‌ଙ୍କର ଆଖିରେ ପଡ଼ି ଯାଇଥିଲା ଏବଂ ସିଏ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ସବୁକଥା ବୁଝି ମଧ୍ୟ ଗଲେ । ନଉକାଟି ନିଃସନ୍ଦେହ ଭାବରେ ସେହିମାନଙ୍କୁ ହିଁ ଧରିବା ସକାଶେ ଆସୁଥିଲା । ଏବଂ, ଏକଥାଟି ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍ ବୁଝି ହେଉଥିଲା ଯେ, ଏତେ ସମୟ ପହଁରି ପହଁରି ଏଣ୍ଟୋନିଓ ମଧ୍ୟ କ୍ରମେ କ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇ ଆସୁଥିଲେ । ରଜର୍ ଅତ୍ୟନ୍ତ କାତର ହୋଇ କହିଲେ, ଭାଇ ଏଣ୍ଟୋନିଓ, ଦେଖିଲଣି ଆମକୁ ପୁଣି ଧରିବାପାଇଁ ଆମ ପଛ ଧରି ନୌକାଟିଏ ମଧ୍ୟ ଧାଇଁ ଆସିଲାଣି । ତେଣୁ, ଯଦି ତୁମେ ଏକାକୀ ପହଁରିବାର ସୁବିଧା ପାଆନ୍ତ ତେବେ ନୌକାଟି ଆସି ଆମକୁ ଧରି ପାରିବାର ପୂର୍ବରୁ ହିଁ ତୁମେ ଅନାୟାସରେ ଜାହାଜ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଇ ପହଞ୍ଚି ପାରିବ । ମୁଁ

ସାଙ୍ଗରେ ରହିଛି ବୋଲି ସିନା ତୁମେ ଅଧିକ ଗତିରେ ପହଁରି ପାରୁନାହଁ ! ତେଣୁ, ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁମେ ମୋ' ବିଷୟରେ ଆଦୌ କିଛି ନଭାବି ନିଜକୁ ହିଁ ରକ୍ଷା କର । ନଚେତ୍, ସେମାନେ ଆମ ଦୁଇଜଣଯାକଙ୍କୁ ଧରିବେ ଓ ପାହାଡ଼ ଉପରକୁ ନେବେ ।

ଏତିକି କହି ରଜର୍ ଏଣ୍ଟୋନିଓଙ୍କ ଅଣ୍ଟା ଉପରୁ ନିଜର ହାତକୁ ଖସାଇ ନେଇଥିଲେ ଏବଂ ସାଙ୍ଗେସାଙ୍ଗେ ପାଣିରେ ବୁଡ଼ି ଯାଇଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ପରସ୍ପରକୁ ଭଲ ପାଇବା ପ୍ରକୃତରେ କି ଅକୃତ୍ରିମ ନଥିଲା ! ରଜର୍ ଏହାମଧ୍ୟରେ ତାଙ୍କ ଅଣ୍ଟାରୁ ହାତ ଖସାଇ ନେଲେଣି ବୋଲି ଦେଖିପାରି ଏଣ୍ଟୋନିଓ ତାଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବା ନିମନ୍ତେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରୟାସ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ । ପାଣି ଭିତରେ ବୁଡି ତାଙ୍କୁ ଖୋଜିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ନୌକା ଉପରର ଲୋକେ ସେମାନଙ୍କୁ ଆଉ ପାଣିଉପରେ ଦେଖିବାକୁ ନପାଇ ଏହାପରେ କୁଆଡ଼େ ଯିବେ ସ୍ଥିର କରି ପାରିନଥିଲେ ଓ କିଛି ସମୟ ନୌକାଟିକୁ ସ୍ଥିର କରି ରଖିଲେ । ଜାହଜର ଲୋକମାନେ ମଧ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ କୌତୁହଳ ସହିତ ଅପଲକ ନୟନରେ ଘଟୁଥିବା ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକୁ ଅନାଇ ଦେଖିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ସନ୍ତରଣକାରୀ ଦୁଇଜଣଯାକ ଏଥର ପାଣିରେ ବୁଡ଼ିଯିବେ ବୋଲି ଜାଣି ସେମାନେ ସେମାନଙ୍କର କାମରେ ଲାଗିବେ ବୋଲି ଆଶା କରି ଜାହଜ ଉପରୁ ଆଉଗୋଟିଏ ନୌକା ଖୋଲି ପାଣିଉପରକୁ ଛାଡ଼ି ଦେଇଥିଲେ । ଏହି ଦ୍ୱିତୀୟ ନଉକାଟିର ଲୋକେ କିଛି ସମୟ ପରେ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଥିଲେ ଯେ, ଏଣ୍ଟୋନିଓ ଗୋଟିଏ ହାତରେ ରଜର୍‌ଙ୍କୁ ଦୃଢ଼ ଭାବରେ ଧରି ରଖିଛନ୍ତି ଏବଂ ଆର ହାତଟି ଦ୍ୱାରା ପହଁରି ସେମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଆସିବା ସକାଶେ ପ୍ରାଣପଣ ଚେଷ୍ଟା କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଏପରି ଦେଖି ସେମାନଙ୍କର ଚିତ୍ତ ସହାନୁଭୂତିରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା ଓ ସେମାନେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଉଦ୍ୟମ ସହିତ ଆହୁଲା ମାରି ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ତରୀ ଉପରକୁ ଉଠାଇ ନେଇଥିଲେ ।

ସେତେବେଳକୁ ଏଣ୍ଟୋନିଓଙ୍କର ଦେହରେ ଆଉ କୌଣସି ବଳ ହିଁ ନଥାଏ । ଆଉ କେତେ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ବିଳମ୍ବ ହୋଇଥିଲେ ସୁନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ହିଁ ଦୁଇଜଣଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହିଁ ଘଟିଥାନ୍ତା । ଆପଣମାନେ ଆଗ ମୋ' ସାଙ୍ଗର ଜୀବନକୁ ବଞ୍ଚାନ୍ତୁ, ଏତିକି କହି ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ସେ ଅଚେତା ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ । ମନେହେଲା, ସତେଯେପରି ତାଙ୍କର ଜୀବନଦୀପଟି ସେତିକିରେ ହିଁ ନିଭି ଯାଇଥିଲା । ଡଙ୍ଗାକୁ ଉଠାଇ ଅଣାଯିବା ସମୟରେ ରଜର୍‌ଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଚେତା ନଥିଲା – ବେଶ୍ କିଛି ସମୟ ଶୁଶ୍ରୂଷା ପାଇ ସିଏ ଚେତା ପାଇ ଆଖି ଖୋଲିଥିଲେ ଏବଂ ଏଣ୍ଟୋନିଓଙ୍କର ପ୍ରାୟ ଅନ୍ତିମ ମୁହୂର୍ତ୍ତଟି ଆସି ପହଞ୍ଚି ଗଲାଣି ବୋଲି ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୋକାଭିଭୂତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ଓ ଆକୁଳ ରୋଦନ ସହିତ କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ, ବନ୍ଧୁ,

ମୋ'ରି ହେତୁ ସିନା ତୁମକୁ ଏପରି ପ୍ରାଣ ବିସର୍ଜନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ମୋ'ର ମୁକ୍ତି ଓ ଜୀବନରକ୍ଷା ଲାଗି ତୁମେ ଏତେ କଷ୍ଟ କଲ ଓ ଶେଷକୁ ଏହି ପୁରସ୍କାର ପାଇଲ ! ତେଣୁ, ସବୁ ଅପରାଧ କେବଳ ମୋ'ରି, – ତୁମ ବ୍ୟତୀତ ମୁଁ ଆଉ କ'ଣପାଇଁ ପ୍ରାଣଧାରଣ କରି ପୃଥିବୀରେ ରହିବି !

ବଡ଼ ଦୁଃଖିତ ଭାବରେ ଏତିକି କହି ରଜର୍ ହଠାତ୍ ଠିଆହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ଏବଂ, ଯଦି ନାବିକମାନେ ତାଙ୍କୁ ବଳ ପ୍ରୟୋଗ କରି ଅଟକାଇ ରଖିନଥାନ୍ତେ, ତେବେ ସେ ପୁନର୍ବାର ସମୁଦ୍ର ଭିତରକୁ ଲମ୍ଫପ୍ରଦାନ କରି ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିଥାଆନ୍ତେ । ନାବିକମାନଙ୍କର କବଳରୁ ବାହାରି ପାରି ନପାରି ସେ ବଡ଼ପାଟିରେ କେବଳ କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲେ ଏବଂ କହିଲେ, କ'ଣ ପାଇଁ ଆପଣମାନେ ମୋତେ ଏପରି ଅଟକାଇ ରଖିଛନ୍ତି । ଏଣ୍ଟୋନିଓଙ୍କ ଭଳି ବନ୍ଧୁଙ୍କ ବିନା ମୁଁ କଦାପି ପ୍ରାଣଧାରଣ କରି ରହି ପାରିବିନାହିଁ, – କାରଣ, କେବଳ ମୋ'ରି ସକାଶେ ତ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରାଣ ଦେବାକୁ ହେଲା ! ତା'ପରେ ଏଣ୍ଟୋନିଓଙ୍କର ଶରୀର ଉପରେ ଆପଣାକୁ ପତିତ କରିଦେଇ ସେ କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ, ଏଣ୍ଟୋନିଓ, ମୁଁ ସୁନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ହିଁ ତୁମ ବାଟରେ ଯିବି ଏବଂ ଆଦୌ କେହିହେଲେ ମୋତେ ଅଟକାଇ ରଖି ପାରିବେ ନାହିଁ । ହେ ନାବିକଭାଇମାନେ, ଆପଣମାନଙ୍କୁ ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କର ରାଣ, ଆପଣମାନେ ମୋତେ ଏପରି ଭାବରେ ମୋତେ ଅଟକାଇ ରଖନ୍ତୁନାହିଁ । ମୋତେ ମୋ' ବନ୍ଧୁଙ୍କର ଅନୁଗାମୀ ହେବାକୁ ଛାଡ଼ିଦିଅନ୍ତୁ ।

ବହୁତ ଭାଗ୍ୟର କଥା ଯେ, କିଛି ସମୟପରେ ଏଣ୍ଟୋନିଓ ଗୋଟିଏ ଦୀର୍ଘନିଃଶ୍ୱାସ ପକାଇବା ପରି ମନେହେଲା । ତାହା ଦେଖି ରଜର୍ କେତେ ନା କେତେ ଉତ୍‌ଫୁଲ୍ଲ ହୋଇ ଉଠିଲେ ଏବଂ ବଡ଼ ପାଟିରେ କହିଲେ, ମୋ' ବନ୍ଧୁଙ୍କର ପ୍ରାଣ ଯାଇନାହିଁ, ସିଏ ଜୀବିତ ଅଛନ୍ତି । ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କର ପ୍ରକୃତରେ ଅସୀମ କୃପା । ନାବିକମାନେ ଏହା ପରେ ଏଣ୍ଟୋନିଓଙ୍କର ଚେତା ଫେରି ଆସିବା ନିମନ୍ତେ ସବୁପ୍ରକାରେ ଚେଷ୍ଟା କରିବାରେ ଲାଗି ପଡ଼ିଲେ । କିଛି ସମୟ ପରେ ଏଣ୍ଟୋନିଓ ଆଖି ଖୋଲିଲେ ଏବଂ ରଜର୍‌ଙ୍କୁ ଅନାଇ କହିଥିଲେ, ରଜର୍, ମୁଁ ଯେ ତୁମର ପ୍ରାଣକୁ ରକ୍ଷା କରି ପାରିଛି ସେଥିସକାଶେ ତୁମେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦିଅ । ରଜର୍‌ଙ୍କର ଦୁଇଆଖିରୁ ସେତେବେଳେ ଧାର ଧାର ଲୋତକ ବହିଯିବାରେ ଲାଗିଥାଏ ।

ଏହିପରି କିଛି ସମୟ ବିତିଗଲା । ଇତିମଧ୍ୟରେ ନୌକାଟି ମଧ୍ୟ ଜାହଜ ପାଖରେ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିଲା । ଜାହଜର ଲୋକମାନେ ନାବିକମାନଙ୍କ ଠାରୁ ସମସ୍ତ ଘଟଣା ଶୁଣି ପ୍ରକୃତରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ଯାଉଥାନ୍ତି ଏବଂ ବନ୍ଧୁଦ୍ୱୟଙ୍କୁ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ବୋଲି କହୁଥାନ୍ତି । ଆପଣାର ଗନ୍ତବ୍ୟ ଉପକୂଳଟିରେ ପହଞ୍ଚି ଜାହଜ ଉଭୟ

ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ସେଠାରେ ଓହ୍ଲାଇ ଦେଇଥିଲା । ଦୁଇ ବନ୍ଧୁ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ଯଥାରୀତି ବିଦାୟ ଗ୍ରହଣ କଲେ । ଦୁଇବନ୍ଧୁ ତା'ପରେ ନିଜ ନିଜର ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନକୁ ପ୍ରସ୍ଥାନ କଲେ ।

ସେମାନଙ୍କର ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ରହିଥିବା ସ୍ନେହ ଓ ସହୃଦୟତା ଏକ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ହୋଇ ରହିଯାଇଥିଲା ।

□□□

ପିତୃଭକ୍ତି ଓ ପତିପରାୟଣତା

ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ, ଗ୍ରୀସ୍ ଦେଶର ନିକଟରେ ଅବସ୍ଥିତ ସ୍ପାର୍ଟା ନଗରୀରେ ଲେଓନିଡ଼ାସ୍ ନାମକ ଜଣେ ରାଜା ରାଜତ୍ୱ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର କନ୍ୟା ଥିଲେ ଥିଲୋନିସ୍, ଅପୂର୍ବ ରୂପବତୀ ଓ ସୁନ୍ଦରୀ । ସେହି ନଗରୀରେ କ୍ଲିଓମ୍ବ୍ରୋଟନସ୍ ନାମକ ଜଣେ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟ ବାସ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସହିତ ରାଜକନ୍ୟାଙ୍କର ବିବାହ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ରାଜକନ୍ୟାଙ୍କର ପିତା ଓ ପତି ଉଭୟଙ୍କ ପ୍ରତି ଅଗାଧ ଭକ୍ତି ରହିଥାଏ । ପିତା ଏବଂ ପତି ଉଭୟେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ନିଜର ପ୍ରାଣ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ଭଲ ପାଉଥିଲେ ।

ଅବସ୍ଥାକ୍ରମେ କ୍ଲିଓମ୍ବ୍ରୋଟନସ୍ ନିଜ ଶ୍ୱଶୁରଙ୍କୁ ଗାଦୀରୁ ହଟାଇ ଆପେ ସିଂହାସନରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବା ନିମନ୍ତେ ଏକ ଚକ୍ରାନ୍ତ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇଥିଲେ । ଲେଓନିଡ଼ାସ୍ ସେହି ଚକ୍ରାନ୍ତଟିର ସନ୍ଧାନ ପାଇଲେ ଓ କଥାଟି କେତେଦୂର ସତ୍ୟ, ସେହି ବିଷୟରେ ନିଶ୍ଚିତ ହୋଇ ନପାରି ନିଜ ପ୍ରାଣ ଚାଲିଯିବାର ଆଶଙ୍କା କରି ଗୋଟିଏ ଦେବମନ୍ଦିରରେ ଯାଇ ଆଶ୍ରୟ ନେଲେ । ପ୍ରାଚୀନ ଗ୍ରୀସ୍ ଦେଶରେ ଏପରି ଏକ ରୀତି ପ୍ରଚଳିତ ରହିଥିଲା ଯେ, ଯଦି କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରାଣହାନି ଘଟିବାର ଭୟରେ କୌଣସି ମନ୍ଦିରରେ ଯାଇ ଆଶ୍ରୟ ନେଉଥିଲା, ତେବେ ସିଏ ଯେଡ଼େ ଅପରାଧ କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେହି ମନ୍ଦିରର ସୀମାଟି ମଧ୍ୟରେ କେହି ତା'ପ୍ରତି କୌଣସି ବିରୁଦ୍ଧାଚରଣ କରୁନଥିଲେ ।

ଥିଲୋନିସ୍ ନିଜ ପିତାଙ୍କର ଏହି ଅତର୍କିତ ଏକ ବିପଦରେ ପଡ଼ିଯାଇ ଥିବାର ସମ୍ବାଦ ପାଇ ଅତୀବ ବିଷାଦରେ ମ୍ରିୟମାଣ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ଏବଂ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ ହାତ ଯୋଡ଼ି କହିଲେ, ଆପଣ ଏଭଳି ଏକ ଅପକର୍ମରେ କ'ଣପାଇଁ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛନ୍ତି ? ଏହା ପ୍ରକୃତରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅଧର୍ମ ଏବଂ ଏଥିର ପରିଣାମ ସ୍ୱରୂପ ବହୁ ଅନର୍ଥ ମଧ୍ୟ ଘଟିବାର ଆଶଙ୍କା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ରହିଛି । ତେଣୁ, ଏପରି ଏକ

କୁକାର୍ଯ୍ୟରୁ କ୍ଷାନ୍ତ ରହିବା ହିଁ ଉଚିତ ଏବଂ ଏଥିପାଇଁ ଆପଣ କରୁଥିବା ଯାବତୀୟ ପ୍ରୟାସକୁ ପରିହାର କରିବା ମଧ୍ୟ ଉଚିତ । ଏବଂ, ଯଦି ଆପଣ ମୋ'ର ଅନୁରୋଧ ନରଖିବେ, ତେବେ ଆପଣଙ୍କର ସମ୍ମୁଖରେ ମୁଁ ନିଜ ହାତରେ ହିଁ ନିଜର ପ୍ରାଣ ନେବାଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଯିବି । ମୁଁ ବଞ୍ଚି ଥାଉ ଥାଉ ନିଜ ବାପାଙ୍କର ଏପରି ଏକ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାକୁ ଆଦୌ ସହ୍ୟ କରି ପାରିବିନାହିଁ ।

ଏପରି କହି ସେ ନିଜ ପତିଙ୍କର ଚରଣତଳେ ପଡ଼ି ଯାଇଥିଲେ ଓ ଖୁବ୍ ବିକଳ ହୋଇ କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ମାତ୍ର ପତି ଥିଓମ୍ବ୍ରୋଟସ୍ ରାଜ୍ୟବିଜୟର ଲୋଭରେ ଏପରି ଭାବରେ ନିଶାଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ଯେ, ପତ୍ନୀଙ୍କୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉତ୍ତେଜନାପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଜବାବ ଦେଇଥିଲେ, ତୁମେ ମୋତେ କାହିଁକି ବିରକ୍ତ କରିବାକୁ ଆସିଛ ? ତୁମେ ମୋ'ର ପତ୍ନୀ ଏବଂ ମୁଁ ତୁମକୁ ନିଜର ପ୍ରାଣ ଅପେକ୍ଷା ଅବଶ୍ୟ ଭଲ ପାଏ, ମାତ୍ର ଏହି କଥାଟିରେ ମୁଁ ତୁମ ଅନୁରୋଧଟିକୁ କଦାପି ରକ୍ଷା କରି ପାରିବିନାହିଁ । ତୁମେ ନାରୀ, ତେଣୁ ରାଜାଯୋଗ୍ୟ ଧର୍ମ ବିଷୟରେ ଆଦୌ କିଛିହେଲେ ବୁଝି ପାରିବନାହିଁ । ଏସବୁ କଥାରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିବା ତୁମ ପକ୍ଷରେ ଆଦୌ ଉଚିତ ହେଉନାହିଁ । ଥିଲୋନିସ୍ ଏହିପରି ଭାବରେ ନିରାଶ ହୋଇ ନିଜର ଶୟନକକ୍ଷକୁ ଫେରି ଆସିଥିଲେ ଏବଂ ନିଜ ପିତାଙ୍କ ବିଷୟରେ ନିତାନ୍ତ ଆକୁଳଚିତ୍ତ ହୋଇ ପତିଗୃହରୁ ସିଧା ନିଜ ପିତାଙ୍କ ପାଖରେ ଯାଇ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ । ସେହିଭଳି ଏକ ପରିସ୍ଥିତିରେ ପିତାଙ୍କୁ ଯେତିକି ସୁଖ ଏବଂ ସ୍ୱାଚ୍ଛନ୍ଦ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ରଖିବା ସମ୍ଭବ, ସେ ପ୍ରାଣପଣେ ସେହି ଉଦ୍ୟମମାନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । କନ୍ୟାର ସାନ୍ନିଧ୍ୟ, ସେବା ଏବଂ ସାନ୍ତ୍ୱନାବାକ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଲେଓନିଡ଼ାସ୍ଙ୍କର ଦୁଃଖ ଏବଂ ଶୋକ ମଧ୍ୟ ବହୁ ପରିମାଣରେ ଊଣା ହୋଇ ଯିବାପରି ବୋଧ ହେଉଥାଏ ।

ଏହିପରି କିଛିଦିନ କଟିଗଲା ପରେ, ଲେଓନିଡ଼ାସ୍ଙ୍କର ଜୀବନଧାରାରେ ମଧ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଥିଲା । ସେ ପୁନର୍ବାର ରାଜପ୍ରାସାଦରେ ଆସି ରହିଲେ । ଏଥିରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆଶ୍ୱସ୍ତ ହୋଇ ଥିଲୋନିସ୍ ମଧ୍ୟ ପତିଗୃହକୁ ଫେରି ଯାଇଥିଲେ । ଏବଂ, ନିଜ ପତିଙ୍କୁ ନଜଣାଇ ଓ ତାଙ୍କର ସମ୍ମତି ନନେଇ ଯେ ସିଏ ଆପଣାର ପିତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଚାଲି ଯାଇଥିଲେ ଓ ତେଣୁ ପତିଙ୍କ ପାଖରେ ଅବଶ୍ୟ ଏକ ଅପରାଧ କରିଥିଲେ, ସେଥିନିମନ୍ତେ ପତିଙ୍କଠାରୁ କ୍ଷମାଭିକ୍ଷା କଲେ । ପତି ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ କ୍ଷମା ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ ।

ନିଜ ଜାମାତା ଯେ ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏକ ଚକ୍ରାନ୍ତ କରିଛନ୍ତି, ରାଜା ସେହି କଥାଟିକୁ ଆଦୌ ଭୁଲି ପାରିଲେନାହିଁ । ତେଣୁ ସିଏ ମଧ୍ୟ ସେହି ବୈରୀକୁ ଦମନ କରିବାଲାଗି ମନସ୍ଥ କଲେ । ଏଥିରେ ଆଶଙ୍କିତ ହୋଇ ବର୍ତ୍ତମାନ ସ୍ୱୟଂ ଜାମାତା ମଧ୍ୟ

ଗୋଟିଏ ଦେବମନ୍ଦିରକୁ ଯାଇ ସେଠାରେ ଆଶ୍ରୟ ନେଲେ। ଏହି ଅବସ୍ଥାଟିରେ ଥିଲୋନିସ୍ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖାଭିଭୂତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ଏବଂ ଆପଣାର ଦୁଇ ଶିଶୁସନ୍ତାନଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ପତିଙ୍କ ପାଖରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଗଲେ ଏବଂ ସେହି ମନ୍ଦିରରେ ହିଁ ଅବସ୍ଥାନ କଲେ।

ଏହିପରି ଆଉ କିଛିଦିନ ବି ଅତିବାହିତ ହୋଇଯିବା ପରେ ରାଜା ଲେଓନିଡ଼ାସ୍ ସାଙ୍ଗରେ କେତେକ ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ନେଇ ସେହି ଦେବମନ୍ଦିରର ସମ୍ମୁଖରେ ବି ଯାଇ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ଦେଖିଲେ ଯେ ତାଙ୍କର କନ୍ୟା ଥିଲୋନିସ୍ ନିତାନ୍ତ ଆବର୍ଜନାମୟ ଅବସ୍ଥାରେ ଯାଇ ବାସ କରୁଛନ୍ତି। ତାଙ୍କର ଦୁଇଟିଯାକ ସନ୍ତାନ ମଧ୍ୟ ଦୁଃଖ ହେତୁ ବିଳାପ କରିବାରେ ଲାଗିଥିଲେ। ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆକୁଳ ଭାବରେ ନିଜ ମାଆଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ରହିଥିଲେ।

ଏହି ଦାରୁଣ ଦୃଶ୍ୟଟିକୁ ଦେଖି ସେଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ ରହିଥିବା ସମସ୍ତେ ହିଁ ଅତୀବ ଦୁଃଖ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ। ବହୁତଙ୍କର ନୟନରୁ ଲୋତକ ବୋହି ଆସୁଥାଏ। ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ରାଜକନ୍ୟାଙ୍କର ପତିପରାୟଣ ଗୁଣର ଏହି ପଟାନ୍ତରହୀନ ନିଦର୍ଶନ ପାଇ ବିସ୍ମୟ ହିଁ ପ୍ରକାଶ କଲେ ଓ ତାଙ୍କର ବହୁତ ପ୍ରଶଂସା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ। ରାଜା ଲେଓନିଡ଼ାସ୍ ନିଜର ଜାମାତାଙ୍କୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କରି କହିଲେ, "ଏଡ଼ିକି ଦୁର୍ଜନ ତୁମେ ? ତୁମ ସହିତ ମୁଁ ନିଜ କନ୍ୟାର ବିବାହ ଦେଇଥିଲି, ସେଥିରେ ତୁମେ ନିଜକୁ ଅନୁଗୃହୀତ ହେଲ ବୋଲି ମନେ କରିଥାନ୍ତ; ମାତ୍ର, ତୁମେ ଏଭଳି ଦୁଷ୍ଟମନା ଯେ, ମୋତେ ସିଂହାସନଚ୍ୟୁତ କରି ରାଜ୍ୟରୁ ତଡ଼ିଦେବା ସକାଶେ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର କରିବାରେ ଲିପ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲ। ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁମକୁ ସେଥିପାଇଁ ଅବଶ୍ୟ ଶାସ୍ତି ଭୋଗ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ !"

ପତ୍ନୀପିତାଙ୍କର ତିରସ୍କାର – ବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଶୁଣି ଜାମାତା ତଳକୁ ମୁହଁପୋତି ରହିଥାନ୍ତି, କୌଣସି ଉତ୍ତର ଦେଇ ପାରୁନଥାନ୍ତି।

ତା'ପରେ ରାଜା ଲେଓନିଡ଼ାସ୍ ନିଜର କନ୍ୟାକୁ ସମ୍ବୋଧନ କରି କହିଲେ, "ଝିଅ, ଚାଲ, ତୁମେ ମୋ' ସହିତ ମୋ' ଆବାସକୁ ଚାଲ, – ଏହି ନରାଧମ ବ୍ୟକ୍ତିଟି ପାଇଁ କାହିଁକି ଏଠାରେ ଏତେ ଦୁଃଖ ଭୋଗିବ ଏବଂ କ୍ଲେଶ ପାଇବାରେ ଲାଗିଥିବ ?" ରାଜକନ୍ୟା ଉତ୍ତର ଦେଇ କହିଲେ, ବାପା, ଆପଣ ମୋତେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁ ଦୁଃଖପୂର୍ଣ୍ଣ ଅବସ୍ଥାରେ ଦେଖୁଛନ୍ତି, ମୋ' ସ୍ୱାମୀ ଆଦୌ ତାହାର ମୂଳକାରଣ ନୁହନ୍ତି। ଆପଣ ବିପକ୍ଷରେ ଥିବା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଜୟ କରି ରାଜପଦର ଯେ ଅଧିକାରୀ ହୋଇଛନ୍ତି, ସେଥିରେ ମୋ'ର ମଧ୍ୟ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରିବା ଅବଶ୍ୟ ଉଚିତ ହେବ। ମାତ୍ର, ମୋତେ ଆପଣ ଯାହାଙ୍କ ହାତରେ ପ୍ରଦାନ କରିଛନ୍ତି, ତାଙ୍କରି ପାଖରେ ହିଁ ତ ମୋତେ ସାରା ଜୀବନ

କଟାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏବଂ, ବର୍ତ୍ତମାନ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତି ଆପଣଙ୍କର କୋପଦୃଷ୍ଟିରେ ଆସି ପଡ଼ିଛନ୍ତି ଓ ତାଙ୍କର ଏହାପରେ ଯେ କି ଅବସ୍ଥା ହେବ, ତାହାର କୌଣସି ସ୍ଥିରତା ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ତେବେ ମୁଁ କିପରି ଆପଣଙ୍କ ସହିତ ଯାଇ ସୁଖରେ କାଳାତିପାତ କରିପାରିବି କୁହନ୍ତୁ ତ ! ଯଦି ମୋ' ଲାଗି ଆପଣଙ୍କର ସ୍ନେହ ରହିଥାଏ ଏବଂ ଆପଣ ଯଦି ମୋତେ ଚିରଦୁଃଖିନୀ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଚାହୁନଥାନ୍ତି, ତେବେ ଆପଣ କୃପା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରି ତାଙ୍କର ଦୋଷକୁ କ୍ଷମା କରିଦିଅନ୍ତୁ !

କନ୍ୟାର କଥା ଶୁଣିସାରିବା ପରେ ରାଜା କହିଥିଲେ, ଝିଅ, ତୋତେ ମୁଁ ନିଜର ପ୍ରାଣଠାରୁ ମଧ୍ୟ ଅଧିକ ଭଲ ପାଏ, ତୋ'ର କୌଣସି କଥାକୁ ମୁଁ କେବେହେଲେ ଭାଙ୍ଗି ପାରିବିନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏହି ଦୁଷ୍ଟମନା ବ୍ୟକ୍ତିଟି ଯେପରି ମୋ'ର ଅନିଷ୍ଟ କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ ହୋଇଥିଲା, ତା' ପ୍ରତି ମୋ'ର ଜାତ ହୋଇଥିବା କ୍ରୋଧକୁ ମୁଁ କଦାପି ଶାନ୍ତ କରି ପାରିବିନାହିଁ, ତା'ର ରକ୍ତ ନଦେଖିବା ଯାଏ ମୋ'ର କଦାପି କୋପଶାନ୍ତି ହେବନାହିଁ । ରାଜକନ୍ୟା ଉତ୍ତର ଦେଲେ, ବାପା, ଆପଣ ମଧ୍ୟ ମୋ'ର ସ୍ଥିର ନିଷ୍ପତ୍ତିଟିକୁ ଜାଣନ୍ତୁ ଯେ, ମୁଁ ଜୀବନ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଦାପି ତାଙ୍କପ୍ରତି ପ୍ରାଣଦଣ୍ଡର ବିଧାନ ହେବାର ଦେଖି ପାରିବିନାହିଁ; ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କର ପ୍ରାଣଦଣ୍ଡର ଆଦେଶଟି ସୁନିଶ୍ଚିତ ହୋଇଯିବ, ସେତେବେଳେ ମୋତେ ମଧ୍ୟ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏବଂ, ଯେହେତୁ ସିଏ ଆପଣଙ୍କର ବିରୋଧରେ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର କରିଛନ୍ତି, ମୁଁ ସେଥିଲାଗି ତାଙ୍କୁ ଜଣେ ଅତି ଦୁରାଚାରୀ ଓ ଧର୍ମହୀନ ବ୍ୟକ୍ତି ବୋଲି ମନେ କରିଥିଲି । କିନ୍ତୁ, ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋ'ର ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ସେପରି କୌଣସି ଧାରଣା ନାହିଁ; କାରଣ, ମୁଁ ଖୁବ୍ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଦେଖିବାକୁ ପାଉଛି ଯେ, ଜଣେ ରାଜାର ଆସନରେ ଯାଇ ବସିବା ଜଣେ ମନୁଷ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ଏତେ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଗୋଟିଏ ଆକର୍ଷଣକାରୀ ବ୍ୟାପାର ଯେ, ସେହି ଅଭିପ୍ରାୟଟିକୁ ହାସଲ କରିବାକୁ ଯାଇ ତା'ର ଆଉ କୌଣସି ଧର୍ମ ଅଧର୍ମ ବା ନ୍ୟାୟ୍ ଅନ୍ୟାୟ୍ ବିଚାର ଆଦୌ ରହେନାହିଁ । ହିତ ଅହିତର କୌଣସି ଜ୍ଞାନ ମଧ୍ୟ ରହି ପାରେନାହିଁ । ଆପଣ ଯେ ଆଉ ଏକ ରାଜ୍ୟର ରାଜା ହୋଇ ବସିବାର ଲୋଭରେ ନିଜର କନ୍ୟାକୁ ମଧ୍ୟ ଅନାଥା ଓ ଚିରଦୁଃଖିନୀ କରିବା ସକାଶେ ଉଦ୍ୟତ ହେଲେ, ଠିକ୍ ସେହିପରି ମୋ'ର ପତି ମଧ୍ୟ ନିଜର ସେହି ଲୋଭର ସଂବରଣ କରି ନପାରି ଅନାଚରଣ କରିବାକୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଥିଲେ ।

ଏହାପରେ ରାଜକନ୍ୟା କେତେ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ନିମନ୍ତେ ନୀରବ ରହିଥିଲେ, ତା'ପରେ ଅଶ୍ରୁପୂର୍ଣ୍ଣ ଲୋଚନରେ ଗଦ୍‌ଗଦ ହୋଇ ପିତାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପୁଣି କହିଲେ, ପିତୃଦେବ, ମୁଁ ବହୁତ ବିଚାର କରି ଦେଖିପାରିଲି ଯେ ମୋ' ଭଳି ଭାଗ୍ୟହୀନା ନାରୀ ହୁଏତ ଏହି

ଭୂମଣ୍ଡଳରେ ମଧ୍ୟ ଆଉଜଣେ ନଥିବେ । ପତି ଏବଂ ପିତା ଦୁଇ ପକ୍ଷରୁ ମୁଁ ଯେଉଁ ଅବମାନନା ଲାଭ କଲି, ତା' ସମ୍ମୁଖରେ ମୋ'ର ପ୍ରାଣ ଧରି ବଞ୍ଚି ରହିବାର ପ୍ରକୃତରେ ଆଉ କୌଣସି କାରଣ ହିଁ ନାହିଁ । ମୋ'ର ଜନ୍ମଗ୍ରହଣକୁ ମଧ୍ୟ କେବଳ ବୃଥା ବୋଲି କୁହାଯିବ । ଏହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମୋ'ର ଅନ୍ତିମ କ୍ଷଣଟି ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ ଯାଇ ଏହି ଯନ୍ତ୍ରଣାର ହୁଏତ ଶେଷ ହୋଇ ପାରିବ । ଏତିକି କହି ଥିଲୋନିସ୍ ନିଜ ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ଗଳାକୁ ହାତଦ୍ୱାରା ବେଢ଼ାଇ ରଖି ଅବାରିତ ଭାବରେ ଅଶ୍ରୁବିସର୍ଜନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ରାଜା ଲେଓନିଡ଼ାସ୍ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୌନ ହିଁ ଥିଲେ; ସବୁ ଶୁଣୁଥିଲେ ଓ ଦେଖୁଥିଲେ । ତା'ପରେ ଆତ୍ମୀୟସ୍ୱଜନଙ୍କ ସହିତ କିଞ୍ଚିତ୍ ପରାମର୍ଶ କରି ଜାମାତାଙ୍କୁ କହିଲେ, କେବଳ ନିଜ କନ୍ୟାର ଅନୁରୋଧ ରଖି ହିଁ ତୁମକୁ ମୁଁ କ୍ଷମା ଦେଉଛି ଏବଂ ତୁମର ପ୍ରାଣସଂହାର କରିବାରୁ ନିବୃତ୍ତ ରହୁଛି । ତଥାପି, ତୁମକୁ ମୁଁ କଦାପି ନିଜ ରାଜ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ରହିବାକୁ ଅନୁମତି ଦେବିନାହିଁ । ମୋ'ର ଆଦେଶ, ତୁମେ ଏହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ହିଁ ସ୍ପାର୍ଟା ତ୍ୟାଗ କରି ଅନ୍ୟତ୍ର ଚାଲିଯାଅ । ତା'ପରେ ନିଜ କନ୍ୟାକୁ ସମ୍ବୋଧନ କରି କହିଥିଲେ, କେବଳ ତୋହରି ଅନୁରୋଧରେ ମୁଁ ଏହି ନରାଧମର ପ୍ରାଣ ନନେବା ଲାଗି ନିଷ୍ପତ୍ତି କରୁଛି । ତେଣୁ ତୁମେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସମସ୍ତ ଶୋକ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ମୋ' ସହିତ ଆସିବ, କଦାପି ସେହି ଦୁରାତ୍ମା ପତିର ଅନୁଗମନ କରିବନାହିଁ । ମୋତେ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ଚାଲିଯିବା ତୁମ ପକ୍ଷରେ ମୋଟେ ଉଚିତ ହେବନାହିଁ ।

ମାତ୍ର, ରାଜାଙ୍କର ଆଦେଶ ଅନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ନଥିଲା । ତାଙ୍କର ପତି ଉଠି ଠିଆହେବା ପରେ ରାଜକନ୍ୟା ନିଜର ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ସନ୍ତାନଟିକୁ ତାଙ୍କର ହସ୍ତରେ ସମର୍ପଣ କଲେ ଏବଂ କନିଷ୍ଠଟିକୁ ନିଜେ କାଖ କରି ପିତାଙ୍କର ପାଦ ଛୁଇଁବା ପରେ ପତିଙ୍କ ସହିତ ନିର୍ବାସନରେ ହିଁ ଚାଲି ଯାଇଥିଲେ ।

□□□

ପୁରୁଷର ନୃଶଂସତା

ଇଂଲଣ୍ଡର ରାଜଧାନୀ ଲଣ୍ଡନ ନଗରୀରେ ଟମାସ୍ ଇଙ୍କଲ୍ ନାମରେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲେ । ଗୋଟିଏ ବଡ଼ଲୋକ ଘରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ; ଯେପରି ସେ ନିଜର ଉପାର୍ଜନ ଏବଂ ବ୍ୟୟଗୁଡ଼ିକର କ୍ଷେତ୍ରରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ସମର୍ଥ ହୋଇ ପାରିବେ, ସେହି ଅନୁସାରେ ତାଙ୍କର ବାପା ତାଙ୍କୁ ଅନୁରୂପ ତାଲିମ ମଧ୍ୟ ଦେଇଥିଲେ । ପିତା ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ ସମ୍ପତ୍ତି ରଖି ଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଟମାସ୍ ତଥାପି ଆହୁରି ଅଧିକ ଉପାର୍ଜନ କରିବାର ଲୋଭରେ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ବୟସରେ ଆମେରିକା ଯିବାକୁ ମନସ୍ଥ କଲେ । ସିଏ ଯେଉଁ ଜାହାଜରେ ଯାତ୍ରା କରୁଥିଲେ, ସେଇଟି ସାମଗ୍ରୀର ଅଭାବ ପଡ଼ିବାରୁ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ସଂଗ୍ରହ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆମେରିକାର ଆଉଏକ ସ୍ଥାନରେ ଲଙ୍ଗର ପକାଇ ଅଟକି ରହିଲା । ଜାହାଜରେ ଥିବା ବହୁତ ଯାତ୍ରୀ ତଟଭୂମିକୁ ଅବତରଣ କଲେ ଏବଂ କେତେ ପ୍ରକାରେ ଭ୍ରମଣ ଓ ନୂତନ ସ୍ଥାନ ଦର୍ଶନରେ ମଧ୍ୟ ଲାଗି ଯାଇଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ଟମାସ ଓ ଆଉ କେତେ ଯାତ୍ରୀ ଏହିପରି ବୁଲୁ ବୁଲୁ ବହୁତ ଦୂରଯାଏ ଚାଲି ଯାଇଥିଲେ ।

ଏହାପୂର୍ବରୁ ୟୁରୋପୀୟମାନେ ଆମେରିକାର ଆଦିମ ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କର ସର୍ବନାଶ ହିଁ କରିଥିଲେ ଓ ସେହି କାରଣରୁ ସେହି ଅଧିବାସୀମାନେ ଏମାନଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଖଡ୍‌ଗହସ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିଲେ, ଏକ ସୁଯୋଗ ପାଇବା ମାତ୍ରକେ ହିଁ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେଉଥିଲେ । କେତେକ ୟୁରୋପବାସୀ ସ୍ଥଳଭାଗକୁ ଆସି ଭ୍ରମଣ କରୁଛନ୍ତି ବୋଲି ଦେଖିପାରି ସେମାନେ ଅସ୍ତ୍ର ଧରି ଏମାନଙ୍କ ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ କରିବାକୁ ମାଡ଼ି ଆସିଲେ । ବହୁତଙ୍କର ପ୍ରାଣହାନି ଘଟିଥିଲା, — ମାତ୍ର ଟମାସ୍ ଇଙ୍କଲ୍ ଅଲକ୍ଷିତ ଭାବରେ ପଳାଇ ଯାଇ ପାଖରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ଅରଣ୍ୟ ଭିତରେ ପଶି ଯାଇଥିଲେ । ପ୍ରାଣ ଚାଲିଯିବାର ଭୟରେ ସେ ଦ୍ରୁତ ବେଗରେ ଧାଇଁବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଶେଷକୁ ଯାଇ ଏକ ଗଭୀର ଅରଣ୍ୟ ଭିତରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ । ଦେହରେ ଆଉ କୌଣସି ବଳ ନଥାଏ । ସେତେବେଳେ ଏକ ବଡ଼ ପଥର ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ସେ ସେହିଠାରେ ହିଁ ତଳେ ପଡ଼ି ଯାଇଥିଲେ ।

ଏହି ସମୟରେ ସେହି ପ୍ରଦେଶର ଅଧିପତିଙ୍କର କନ୍ୟା ସଂଯୋଗବଶତଃ ସେହି ଆଡ଼େ ଭ୍ରମଣ କରିବାକୁ ବାହାରିଥିଲେ । ସେହି ଜାଗାଟିରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ସେ ଜଣେ ୟୁରୋପୀୟଙ୍କୁ ପ୍ରାୟ ମୁମୂର୍ଷୁ ଅବସ୍ଥାରେ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲେ ଏବଂ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚକିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ଅନାଇ ପକାଇବା ମାତ୍ରକେ ବେଶ୍ ଜାଣିପାରିଲେ ଯେ, ଏହି ବ୍ୟକ୍ତିଟି ନିଶ୍ଚୟ କୌଣସି ବିପଦରେ ପଡ଼ି ଏଠାରେ ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ଆସି ପଡ଼ି

ଯାଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଅନ୍ତର ଦୟାଭାବରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା । ହାତର ସଙ୍କେତ ଦେଇ ସେ ତାଙ୍କୁ ଆଦୌ କୌଣସି ଭୟ ନକରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲେ, –ତାଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଗୁମ୍ଫା ଭିତରକୁ ନେଇଗଲେ, – ସିଏ ଉଭୟ ଭୋକ ଓ ଶୋଷରେ କଷ୍ଟ ପାଉଛନ୍ତି ବୋଲି ବୁଝିପାରି କିଛି ସମୟ ମଧ୍ୟରେ କିଛି ସୁସ୍ୱାଦୁ ଫଳ ସଂଗ୍ରହ କରି ଆଣିଲେ, ତାଙ୍କୁ ଖାଇବାକୁ ଦେଇଥିଲେ । ପିଇବା ନିମନ୍ତେ ଝରଣାର ନିର୍ମଳ ଜଳ ମଧ୍ୟ ଆଣି ଦେଲେ । କ୍ଷୁଧା ଓ ପିପାସା ଶାନ୍ତ ହେବାରୁ ଇଙ୍କଲ୍‌ଙ୍କର ଦେହରେ କିଞ୍ଚିତ୍ ବଳର ସଞ୍ଚାର ମଧ୍ୟ ହୋଇ ପାରିଲା । ସିଏ ଯୁବତୀଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସଙ୍କେତଦ୍ୱାରା ହିଁ ନିଜର କୃତଜ୍ଞତା ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । କିଛି ସମୟପରେ ଯୁବତୀ ସେଠାରୁ ଯାଇ ଶୋଇବା ନିମନ୍ତେ ଏକ ପଶୁଚର୍ମ ମଧ୍ୟ ନେଇ ଆସିଲେ । ସଞ୍ଜ ବୁଡ଼ିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେଇଠାରେ ରହିଲେ ଓ ଯୁବକଙ୍କୁ ସେହିଠାରେ ରାତ୍ରିଯାପନ କରିବାକୁ ହେବ ବୋଲି ସଙ୍କେତ ଦେଇ ନିଜ ଘରକୁ ଫେରି ଯାଇଥିଲେ । ଇଙ୍କଲ୍‌ଙ୍କୁ ସେହି ଗୁହାମଧ୍ୟରେ ହିଁ ରାତିଯାକ ଅତିବାହିତ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା ।

ତହିଁ ଆରଦିନ ପ୍ରଭାତ ହେବା ମାତ୍ରକେ, ସେହି ଝିଅଟି, – ତାହାର ନାମ ହେଉଛି ଇଆରିକୋ, ଇଙ୍କଲ୍‌ଙ୍କ ପାଖରେ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିଲା ଏବଂ ସେହି ଅରଣ୍ୟ ମଧ୍ୟରୁ ସ୍ୱାଦୁଯୁକ୍ତ ନାନାଭଳି ଫଳମୂଳ ଆଣି ତାଙ୍କୁ ଆହାରରୂପେ ବାଢ଼ି ଦେଇଥିଲା । ତା'ପରେ ଇଙ୍କଲ୍‌ଙ୍କ ପାଖରେ ଯାଇ ବସିଲା । ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁଶ୍ରୀ ଏବଂ ସୁଗଠିତ-ଶରୀର ଏହି ଯୁବାପୁରୁଷଙ୍କର ରୂପଲାବଣ୍ୟକୁ ଦେଖି ଇୟାରିକୋ ପ୍ରକୃତରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ତାଙ୍କର ହାତଟି ସହିତ ନିଜ ହାତଟିର ତୁଳନା କଲା – ବାରମ୍ବାର ତାଙ୍କ ଦେହର ଚାରିଆଡ଼େ ହିଁ ଆଖି ବୁଲାଇ ଆଣିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଭାରି ଇଛା ହେଉଥାଏ, ତାଙ୍କ ସହିତ ଟିକିଏ କଥାବାର୍ତ୍ତା ମଧ୍ୟ କରନ୍ତା, କିନ୍ତୁ ଜଣକର ଭାଷା ଆଉଜଣଙ୍କୁ ଜଣାଥିଲେ ସିନା ତାହା ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାନ୍ତା । ତଥାପି, ଆକର୍ଷଣଟା କ୍ରମଶଃ ଅଧିକ ହେବାରେ ହିଁ ଲାଗିଥିଲା ।

ଏହିପରି ଭାବରେ ଆହୁରି କେତେ ଦିନ ଗତ ହୋଇଗଲା, – ଏବଂ କ୍ରମେ ଉଭୟପଟୁ ହିଁ ଆକର୍ଷଣ ଅଧିକରୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ହେଉଥାଏ । ସଙ୍କେତ, ଇଙ୍ଗିତ ଓ ହାବଭାବରୁ ମଧ୍ୟ ଦୁହେଁ ଜଣେ ଆଉଜଣଙ୍କୁ ଟିକିଏ ଟିକିଏ ବୁଝିବାରେ ସମର୍ଥ ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଦିନେ ଉଭୟେ ବସି ଏହିପରି କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଛନ୍ତି, ଏହି ସମୟରେ ଇଙ୍କଲ୍ ଝିଅଟି ଆଗରେ ବିବାହ ପ୍ରସ୍ତାବଟିଏ ମଧ୍ୟ ଆଣି ବାଢ଼ି ଦେଇଥିଲେ । ଇୟାରିକୋ ସମ୍ମତ ଥିଲା ଏବଂ ଧର୍ମକୁ ସାକ୍ଷୀ ରଖି ଦୁହିଁଙ୍କର ବିବାହ ମଧ୍ୟ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଏହାପରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆନନ୍ଦରେ ଦିନପରେ ଦିନ କଟି ଯାଉଥାଏ । ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଦିନଓଳିଟି ହିଁ ଇୟାରିକୋ ସେହି ଗୁହାଟି ଭିତରେ ବିତାଇ ଦେଉଥାଏ । ଇଙ୍କଲ୍‌ଙ୍କର

ଆହାର ନିମନ୍ତେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ କରୁଥାଏ – ସୁଖ ଓ ସ୍ୱାଛନ୍ଦ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ବିତି ଯାଉଥିବା ସମୟ କେତେ ସ୍ୱାଭାବିକ ସହଜତାରେ ଅତିବାହିତ ହେଉଥାଏ ।

ଦିନପରେ ଦିନ ଓ ମାସ ପରେ ମାସ ବି ଚାଲିଗଲା । ଦିନେ ଇଙ୍କଲ୍ କହିଲେ, ଦେଖ, ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ଆଉ ମୋଟେ କାଳ କାଟି ହେବନାହିଁ । ନିଜ ପ୍ରାଣର ଭୟରେ ଏକ ନିତ୍ୟ ଶଙ୍କା ଭିତରେ ରହିବାକୁ ମୋତେ ଆଉ ଆଦୌ ସୁଖକର ଲାଗୁନାହିଁ ଏବଂ ମୋ' ସକାଶେ ତୁମକୁ ମଧ୍ୟ କେତେ ବ୍ୟାକୁଳ ଏବଂ ସତର୍କ ହୋଇ ରହିବାକୁ ପଡୁଛି । ଯଦି ତୁମେ ରାଜୀ ହେବ, ତେବେ ଚାଲ, ଆମେ ଏଠା ଛାଡ଼ି ଆଉ କୌଣସି ସ୍ଥାନକୁ ଚାଲିଯିବା । ଏପରି କୌଣସି ସ୍ଥାନ, ଯେଉଁଠାରେ ମୋ'ର ସ୍ୱଦେଶବାସୀ ୟୁରୋପୀୟମାନେ ଥିବେ, ସେଠାକୁ ଗଲେ ଆମକୁ ଏହିସବୁ କଷ୍ଟର ଆଦୌ ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବନାହିଁ । ତୁମେ ଏକ ଦୁଃସମୟରେ ମୋତେ ଆଶ୍ରୟ ଦାନ କରିଛ, ମୋ'ର ପ୍ରାଣରକ୍ଷା କରିଛ ଏବଂ ଏତେଦିନ ଯାଏ ମୋତେ ସର୍ବବିଧ ସୁଖ ମଧ୍ୟରେ ହିଁ ରଖିପାରିଛ; ତେଣୁ ଏଥର ମୁଁ ମଧ୍ୟ ନିଜର ପରିଚିତ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ତୁମକୁ କୌଣସି ଏକ ସୁଖ ଓ ସ୍ୱାଛନ୍ଦ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥାନରେ ନେଇ ରଖିବାକୁ ଇଛା କରୁଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁମେ ହେଉଛ ମୋ'ର ପତ୍ନୀ ଓ ତେଣୁ ତୁମକୁ ଏଠାରେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ମୁଁ କୌଣସି ଅନ୍ୟ ଜାଗାକୁ ଯିବା ନିମନ୍ତେ ମୋଟେ ଇଛା କରିବିନାହିଁ । ମୋ' ସହିତ ଏଠାରୁ ଗଲେ ତୁମେ ଅବାଧ ସୁଖମଧ୍ୟରେ ହିଁ ରହିବ । ତେଣୁ ତୁମେ ଆଦୌ କୁଣ୍ଠିତ ହୁଅନାହିଁ । ଝିଅଟି ସମ୍ମତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଇଙ୍କଲ୍ କହିଥିଲେ, ଏହାପରେ ତୁମେ ପ୍ରତିଦିନ ସମୁଦ୍ରକୂଳକୁ ଯାଉଥିବ ଏବଂ କୌଣସି ୟୁରୋପୀୟ ଜାହଜ ଦେଖିଲେ ମୋତେ ଆସି ସମ୍ବାଦ ଦେବ ।

ଦିନେ ସତକୁ ସତ ଗୋଟିଏ ୟୁରୋପୀୟ ଅର୍ଣ୍ଣବପୋତ ସେହି ବାଟ ଦେଇ ଯାଉଥିଲା ଏବଂ ତାହା ଇୟାରିକୋର ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହେଲା । ସମ୍ବାଦ ପାଇ ଇଙ୍କଲ୍ ମଧ୍ୟ ସମୁଦ୍ରତଟକୁ ଆସିଲେ ଏବଂ ସଙ୍କେତ ଦେଇ ଜାହଜସ୍ଥ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଆପଣାର ମନର କଥାଟିକୁ ଜଣାଇଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିଥିଲେ । ଜଣେ ୟୁରୋପୀୟ ଯୁବକ ଏଠାରେ ଏକାକୀ ରହିଛନ୍ତି, – ତେଣୁ ସେମାନେ ତାଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧାର କରିନେବା ସକାଶେ ଗୋଟିଏ ନୌକା ମଧ୍ୟ ପ୍ରେରଣ କରିଥିଲେ । ସେହି ନୌକା ଆରୋହଣ କରି ପତିପତ୍ନୀ ଦୁହେଁ ଜାହଜଟି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଗମନ କଲେ । ସେହି ଜାହଜରେ କେତେଜଣ ୟୁରୋପୀୟ କାମିନୀ ମଧ୍ୟ ଥିଲେ; ସେମାନଙ୍କର ପରିଧାନ-ବସ୍ତ୍ର, ସମାଦର ତଥା ନିଃସଙ୍କୋଚ ଭାବ ଦେଖି ଇୟାରିକୋ ମନେ ମନେ ଭାବୁଥାଏ, ପତିଙ୍କ ସହିତ ତାଙ୍କ ଗୃହରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଏହିପରି ପରିଛଦ ପିନ୍ଧିବାକୁ ପାଇବି, ସବୁ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କର ଆଦର ଲାଭ କରିବି ଓ ମୋ'ର ମନରୁ ସର୍ବପ୍ରକାରର

ସଙ୍କୋଚ ନିଶ୍ଚୟ ଦୂର ହୋଇଯିବ । ମୁଁ ଏକ ଅସଭ୍ୟ ଜାତିର କନ୍ୟା ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେତେବେଳେ ଜଣେ ସଭ୍ୟ ଜାତିର ଯୁବକର ପତ୍ନୀ ହୋଇ ଅଭୂତପୂର୍ବ ସୁଖ ଏବଂ ଆନନ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ବାସ କରି ପାରିବି । ମୋ' ଭାଗ୍ୟରେ ଯେ ଦିନେ ଏପରି ସୁଦିନଟିଏ ଆସିବ, ମୁଁ ତାହା କେବେହେଲେ କଳ୍ପନା କରିନଥିଲି ।

ଜାହଜଟି କାର୍‌ବେଡୋ ନାମକ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନକୁ ଯାଉଥାଏ । ସେହି ସ୍ଥାନଟି ଦାସଦାସୀ ମାନଙ୍କୁ ବିକ୍ରୟ ଓ କ୍ରୟ କରିବାର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ପେଣ୍ଠ । ଯେଉଁ ୟୁରୋପୀୟମାନେ ସେଠାରେ କୃଷିବ୍ୟବସାୟ କରୁଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କର ଜମିରେ ଯାବତୀୟ କର୍ମ କରିବା ନିମନ୍ତେ ମୂଲିଆ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ହେଉଥିଲେ । ତେଣୁ, ୟୁରୋପୀୟମାନେ ଆଫ୍ରିକା ଏବଂ ଆମେରିକାର ଆଦିମ ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କୁ ବଳପ୍ରୟୋଗ ଦ୍ୱାରା ଜାହଜ ଉପରକୁ ଧରିନେଇ ଆମେରିକାରେ କୃଷିବ୍ୟବସାୟ କରୁଥିବା ୟୁରୋପୀୟମାନଙ୍କୁ ବିକ୍ରୀ କରି ଦେଉଥିଲେ । ତେଣୁ, ସେହିସବୁ ସ୍ଥାନରେ ଜାହଜଟିଏ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିବା ମାତ୍ରକେ ଦାସମାନଙ୍କୁ କିଣିବା ସକାଶେ କ୍ରେତାମାନେ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଉଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହି ଜାହଜଟି ଲଙ୍ଗର ପକାଇବା ପରେ ସେମାନେ ନୌକା ସାହାଯ୍ୟରେ ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିଗଲେ । ଭାଗ୍ୟର ବିଷୟ ଯେ ସେହି ଜାହଜରେ କିଣିବା ନିମନ୍ତେ କୌଣସି ଦାସଦାସୀ ନଥିଲେ ଓ ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କୁ ହତାଶ ହିଁ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ସେହି ସମୟରେ ଜଣକର ଆଖି ଇୟାରିକୋ ଉପରେ ପଡ଼ି ଯାଇଥିଲା, — ତାକୁ ଇଙ୍କଲ୍‌ଙ୍କର ସମ୍ପତ୍ତି ବୋଲି ଅନୁମାନ କରି ସେ ତାଙ୍କ ସହିତ ଦରଦାମ୍ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ ମଧ୍ୟ କରିଦେଲା । ଇଙ୍କଲ୍ ଅସମ୍ମତି ବ୍ୟକ୍ତ କରିବାରୁ, ସମ୍ଭବତଃ ଦର କମି ହୋଇଯାଉଛି ବୋଲି ବିଚାର କରି ସିଏ ତା'ପରେ ଦୁଇଗୁଣ ମୂଲ୍ୟ ଦେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିକ୍ରୀ କରିବାର ତ କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ନଥିଲା । ବିଚରା ଇଙ୍କଲ୍ ଟମାସ୍, — ତାଙ୍କର ମଧ୍ୟ ପ୍ରବଳ ଅର୍ଥଲାଳସା ରହିଥିଲା ଓ ଅଧିକ ଉପାର୍ଜନ କରିବାର ଅଭିଳାଷରେ ସିଏ ଘରୁ ବାହାରି ଆମେରିକା ଆସିଥିଲେ । ମାତ୍ର, ଦୈବ ପ୍ରତିକୂଳ ହେବାରୁ, ଅଧିକ ଉପାର୍ଜନ ତ ଦୂରର କଥା, ପ୍ରାଣହାନି ଘଟିବାର ଏକ ଭୟଙ୍କର ଅବସ୍ଥାରେ ଯାଇ ପଡ଼ିଯିବାକୁ ହେଲା । ସିଏ ଯେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଇୟାରିକୋର ଆଶ୍ରୟ ପାଇ ଅରଣ୍ୟ ଭିତରେ ରହିଥିଲେ, ସେଠାରୁ ପ୍ରାଣ ଧରି ନିଜ ଦେଶକୁ ଫେରିବାର ମଧ୍ୟ କୌଣସି ନିଶ୍ଚୟତା ଦେଖା ଯାଉନଥିଲା । ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ମନରେ ଅର୍ଥଲାଭ କରିବାର କୌଣସି ଭାବନା ଗୋଟିଏ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ସକାଶେ ମଧ୍ୟ ଆସିନଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେଭଳି କୌଣସି ଭୀତିର ଆଦୌ ଅବକାଶ ନାହିଁ । ତେଣୁ, ହଠାତ୍ ତାଙ୍କର ମନରେ ଏପରି ଗୋଟିଏ ଭାବନାର ଆର୍ବିଭାବ ହେଲା ଯେ, ଯଦି ମୁଁ ବିପଦରେ ନପଡ଼ି ଏହି ଜାଗାଟିକୁ ଯଥାସମୟରେ ଆସି ପାରିଥାନ୍ତି,

ତେବେ ଏହି କେତେଦିନରେ ମୁଁ କେତେ ଅର୍ଥ ଉପାର୍ଜନ କରି ନଥାନ୍ତି ! ତାହାର କ୍ଷତିପୂରଣ ନିମନ୍ତେ ମଧ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନ କୌଣସି ସମ୍ଭାବନା ନଥାଏ। ଏହିପରି ଅଧିକ ଆଗକୁ ଆଗକୁ ଚିନ୍ତା କରି ସିଏ ଏପରି ମଧ୍ୟ ଭାବିଲେ ଯେ, ଯଦି ମୁଁ ଇୟ୍ୟାରିକୋର ସମ୍ପର୍କରେ ନଆସିଥାନ୍ତି, ତେବେ ମୁଁ ବହୁପୂର୍ବରୁ ଏଠାରେ ଆସି ମଧ୍ୟ ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥାନ୍ତି। ଏବଂ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ମୋ'ର ବହୁତ ଲାଭ ହୋଇ ପାରିଥାଆନ୍ତା। ଏହିପରି ଚିନ୍ତାର ଗହନ ଭିତରେ ସତେଅବା ଅବାଟକୁ ହୁଡ଼ିଯାଇ ଇଙ୍କଲ୍ ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲେ ଯେ, ଏହି ଇୟ୍ୟାରିକୋର କାରଣରୁ ହିଁ ତାଙ୍କର ଏତେଗୁଡ଼ାଏ କ୍ଷତି ହୋଇଛି। ସେଦିନ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ବହୁତ ଅଧିକ ଅର୍ଥ ଦେଇ ତାକୁ କ୍ରୟ କରିବାଲାଗି ଇଚ୍ଛା କରୁଥିଲା। ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ଇଚ୍ଛା କଲେ, କ୍ରୀତଦାସମାନଙ୍କ ଲାଗି ଯେପରି ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି, ମୁଁ ଆହୁରି ଅଧିକ ମୂଲ୍ୟ ପାଇପାରିବି। ତେବେ ଅନ୍ତତଃ କିଛି ଅଂଶରେ ସେହି କ୍ଷତିର ପୂରଣ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତା।

ଏହିପରି ଥିର କରି ଇଙ୍କଲ୍ ଅଧିକ ମୂଲ୍ୟ ପାଇବାରୁ ସେଠାରେ ଜଣେ କିଣିବାବାଲାକୁ ପତ୍ନୀ ଇୟ୍ୟାରିକୋକୁ ବିକ୍ରୀ କରି ଦେଇଥିଲେ। ଇୟ୍ୟାରିକୋ କେତେ ବିକଳ ଅନୁନୟ କଲା, କେତେ କାନ୍ଦିଲା। ମାତ୍ର କୌଣସି ଫଳ ହେଲାନାହିଁ। ତା'ପରେ ସେ କହିଥିଲା, ବର୍ତ୍ତମାନ ତ ମୋ'ର ଗର୍ଭରେ ସନ୍ତାନଟିଏ ଅଛି, ତେଣୁ ଅନ୍ତତଃ ସେଇଟି ଜନ୍ମ ହେବାଯାଏ ଅପେକ୍ଷା କର। ତଥାପି ପାଷାଣରେ ତିଆରି ହୃଦୟଟା ତରଳି ପାରିଲାନାହିଁ। ବରଂ, ଗର୍ଭରେ ସନ୍ତାନଟିଏ ରହିଛି ବୋଲି ଜାଣିବାକୁ ପାଇ ଦାସକିଣାଳିଠାରୁ ଇଙ୍କଲ୍ ସେହି କାରଣରୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ଅର୍ଥ ଦାବୀ କରିଥିଲେ। କ୍ରେତା ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ପ୍ରାର୍ଥନାଟିକୁ ପୂରଣ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଇୟ୍ୟାରିକୋକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ସେଠାରୁ ପ୍ରସ୍ଥାନ କରିଥିଲେ।

□□□

ମହାନ୍ ଉଦାରତା

ଇଟାଲୀ ଦେଶର ଜେନୋଆ ପ୍ରଦେଶରେ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ମତଦାନ ଅନୁସାରେ ଶାସନର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଥାଏ। ତଥାପି, ପ୍ରାୟ ସବୁସମୟରେ ହିଁ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ଉପରେ ଶାସନର ଯାବତୀୟ କାର୍ଯ୍ୟ ନ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାଏ। ତେଣୁ, ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତମାନେ ସବୁକିଛି ବିଷୟରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଧିପତ୍ୟ ବିସ୍ତାର କରି ରହିଥାନ୍ତି ଏବଂ ସବାଆଗ ନିଜ ବଂଶ ତଥା ବର୍ଗଟିର ହିତସାଧନରେ ସର୍ବାଧିକ ମନୋଯୋଗ

ଦେଇଥାନ୍ତି । ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କୁ ଅବହେଳା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରନ୍ତି । ଏଥିପାଇଁ, ଉଭୟ ଶ୍ରେଣୀ ମଧ୍ୟରେ ସବୁବେଳେ ବହୁ ବିବାଦ ମଧ୍ୟ ଲାଗି ରହିଥାଏ । ଏବଂ, ସୁଯୋଗ ମିଳିଗଲେ ଉଭୟ ପକ୍ଷ ହିଁ ପରସ୍ପରର ଅହିତ ଏବଂ ଅନିଷ୍ଟ କରିବାରେ ଆଦୌ ପଶ୍ଚାତ୍‌ପଦ ହୁଅନ୍ତିନାହିଁ । ଥରେ ଏପରି ହେଲା ଯେ, ସାଧାରଣ ଶ୍ରେଣୀର ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଆପଣାର କେତେଜଣ ସମ୍ପର୍କୀୟ ଲୋକଙ୍କ ହାତରେ ହିଁ ସବୁକିଛି ଶାସନର ଦାୟିତ୍ୱକୁ ନେଇ ସମର୍ପଣ କରି ଦେଇଥିଲେ । ସେହି ଶାସକମାନଙ୍କ ଭିତରେ ୟୁବର୍ଟୋ ନାମକ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଥିଲେ । ୟୁବର୍ଟୋ ଗୋଟିଏ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦରିଦ୍ର ଘରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ ସତ, କିନ୍ତୁ ଆପଣାର ବୁଦ୍ଧି, ଉଦ୍ୟମ ତଥା ନିଷ୍ଠା ବଳରେ କିଛି ବାଣିଜ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟ ଆଦି କରି ଜୀବନରେ ବହୁତ ଉନ୍ନତି କରିପାରିଲେ ଓ ବହୁତ କ୍ଷମତାର ଅଧିକାରୀ ହୋଇ ପାରିଥିଲେ ।

କିଛିଦିନ ପରେ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ପକ୍ଷର ପାଳି ମଧ୍ୟ ଆସିଲା ଏବଂ ସେମାନେ ସାଧାରଣମାନଙ୍କର ପକ୍ଷଟିକୁ ପଦଚ୍ୟୁତ କରି ରାଜ୍ୟର ଶାସନଡ୍ରୋରିକୁ ଅକ୍ତିଆର କରି ନେଇଥିଲେ । ପରେ ଯେପରି ସେମାନେ କେବେ ବି ଗାଦୀଚ୍ୟୁତ ନହୋଇ ନିରଙ୍କୁଶ ଭାବରେ ଶାସକରୂପେ ରହିଥିବେ, ସେହି ଅଭିପ୍ରାୟରେ ସେମାନେ ଅପର ପକ୍ଷଟିର ପ୍ରବୀଣମାନଙ୍କୁ ଦମନ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇଥିଲେ ।

ସେମାନେ ୟୁବର୍ଟୋଙ୍କୁ ହିଁ ସବାଆଗ ବନ୍ଦୀ କରିନେଲେ, ତାଙ୍କର ସବୁଯାକ ସମ୍ପତ୍ତି ବାଜ୍ୟାପ୍ତ କଲେ ଓ ସିଏ ଜଣେ ନିର୍ବାସିତ ବ୍ୟକ୍ତିରୂପେ ରାଜ୍ୟ ବାହାରକୁ ଚାଲିଯାଆନ୍ତୁ ବୋଲି ଆଦେଶ ଜାରି କରି ଦେଇଥିଲେ । ସିଏ ନିଜେ ଆଦେଶଟିକୁ ଶୁଣିବେ ବୋଲି ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଧାନ ବିଚାରପତିଙ୍କର ସମ୍ମୁଖରେ ହାଜର କରାଗଲା । ବିଚାରପତି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦର୍ପ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରି ନିଜ ଆସନରେ ଉପବିଷ୍ଟ ରହି ୟୁବର୍ଟୋଙ୍କୁ ସମ୍ବୋଧନ କରି କହିଥିଲେ, "ତୁମେ ହେଉଛ ଏହି ରାଜ୍ୟର ଜଣେ ଚରମ ମାତ୍ରାର ଦୁଷ୍ଟ ଏବଂ ଅଧମ ବ୍ୟକ୍ତି । ନିତାନ୍ତ ନୀଚ କୁଳରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ବଡ଼ ଦୁଃସାହସ ଦେଖାଇ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତମାନଙ୍କର ଅପମାନ କରିଛ । ତଥାପି ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତମାନେ ତୁମ ପ୍ରତି ଅନୁଗ୍ରହ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଛନ୍ତି । ତୁମପାଇଁ ଯେଡ଼େ କଠୋର ଶାସ୍ତିର ବିଧାନ ହୋଇଥାନ୍ତା, ତାହାକୁ ଖୁବ୍ କୋହଳ କରି ସେମାନେ ତୁମଲାଗି କେବଳ ନିର୍ବାସନଦଣ୍ଡର ଆଦେଶ ଦେଇଛନ୍ତି ।"

ଏହିସବୁ ଗର୍ବିତ ଓ ଭର୍ତ୍ସନାପୂର୍ଣ୍ଣ ବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଶ୍ରବଣ କରି ୟୁବର୍ଟୋ ତଥାପି କୌଣସି କୋପ ବା ଧୈର୍ଯ୍ୟଚ୍ୟୁତି ଦେଖାଇଲେ ନାହିଁ । ବିଚାରକଙ୍କର ଆଦେଶକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ଉତ୍ତର ଦେଇଥିଲେ, ଧର୍ମାବତାର, ଆପଣ ମୋ' ପ୍ରତି ଯେଉଁ କଟୁ ଭାଷାର ପ୍ରୟୋଗ କଲେ, ସମ୍ଭବତଃ ପରେ ଦିନେ ଆପଣଙ୍କୁ ସେଥିପାଇଁ ଅନୁତାପ

କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତା'ପରେ ସେ ଜେନୋଆ ତ୍ୟାଗ କରି କପ୍‌ଲସ୍ ଚାଲି ଯାଇଥିଲେ । ସେହି ସହରରେ କେତେଜଣ ବଣିକ ପୂର୍ବରୁ ତାଙ୍କଠାରୁ କିଛି ଉପକାର ପାଇଥିଲେ ଓ ବର୍ତ୍ତମାନ ତାଙ୍କଠାରୁ ସକଳ ଘଟଣାକୁ ଶୁଣି ତାହାର ପ୍ରତିଦାନ ସ୍ୱରୂପ ତାଙ୍କୁ ଯଥାଶକ୍ତି ସାହାଯ୍ୟ କଲେ । ଏହିପରି ଭାବରେ ହାତକୁ କିଛି ପରିମାଣର ଅର୍ଥ ଆସିଯିବା ପରେ ୟୁବର୍ଟୋ ପାଖରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ଦ୍ୱୀପକୁ ଚାଲି ଯାଇଥିଲେ ଏବଂ ନିଜର ଗୋଟିଏ ବାଣିଜ୍ୟବୃତ୍ତି ମଧ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇଥିଲେ । ସେଠାରେ ମଧ୍ୟ ଆପଣାର ବୁଦ୍ଧିମତ୍ତା ଓ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ଦ୍ୱାରା ଖୁବ୍ ଅଳ୍ପଦିନ ମଧ୍ୟରେ ହିଁ ବହୁତ ସମ୍ପତ୍ତିର ଅଧିକାରୀ ହୋଇ ପାରିଲେ ।

ବାଣିଜ୍ୟ ପରିଚାଳନାର ପ୍ରୟୋଜନରେ ୟୁବର୍ଟୋଙ୍କୁ ଯେଉଁସବୁ ସ୍ଥାନକୁ ଯିବାକୁ ପଡୁଥିଲା, ସେଥିମଧ୍ୟରେ ଟିଉନିସ୍ ସହର ମଧ୍ୟ ଥିଲା । ସେହି ସହରଟି ମୁସଲମାନ ମାନଙ୍କର ଅଧିକାରରେ ରହିଥିଲା । ସେତେବେଳେ ମୁସଲମାନମାନେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟ-ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ ମାନଙ୍କର ବିଦ୍ୱେଷୀ ଥିଲେ । ପୁନଶ୍ଚ ସେମାନଙ୍କର ଏପରି ଗୋଟିଏ ରୀତି ରହିଥିଲା ଯେ, ସେମାନେ ପରାଜିତ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ମାନଙ୍କୁ ବନ୍ଦୀ କରି ଆଣୁଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କୁ ଦାସଭାବେ ନିୟୋଜିତ କରାଇ ନାନା ହୀନ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ସକାଶେ ବାଧ୍ୟ ମଧ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ଥରେ ୟୁବର୍ଟୋ ସେହି ସହରରେ ବାସ କରୁଥିବା ଜଣେ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ କରିବାକୁ ଯାଇଥିଲେ ଏବଂ ସେହି ସମୟରେ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଥିଲେ ଯେ, ଜଣେ ନିତାନ୍ତ ଅଳ୍ପ ବୟସର ଖ୍ରୀଷ୍ଟଧର୍ମୀ ବାଳକ ରାସ୍ତାକଡ଼ରେ ମାଟି ହାଣିବାରେ ଲାଗିଥିଲା । ପିଲାଟିର ଦୁଇ ଗୋଡ଼ରେ ଲୁହାର ବେଡୀ ପଡ଼ିଥାଏ ଏବଂ ଏହିପରି ଏକ କଷ୍ଟସାଧ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ତା'ର ପ୍ରକୃତରେ ବଳ ହିଁ ପାଉନଥାଏ । ତେଣୁ, ବେଳେବେଳେ ବାଳକଟି ଦୀର୍ଘନିଃଶ୍ୱାସ ତ୍ୟାଗ କରି ଆଖିରୁ ଲୁହ ଗଡ଼ାଇବାରେ ଲାଗିଥାଏ ।

ଏହି କରୁଣ ଦୃଶ୍ୟଟିକୁ ଦେଖି ୟୁବର୍ଟୋଙ୍କର ଚିତ୍ତରେ ଦୟାର ସଞ୍ଚାର ହେଲା । ସିଏ ବାଳକଟିର ପରିଚୟ ମାଗିବାରୁ ବାଳକଟି ବିଶଦ ଭାବରେ ତାଙ୍କୁ ସକଳ ବିବରଣୀ ପ୍ରଦାନ କଲା । ସେଇଥିରୁ ଜଣାପଡ଼ିଲା ଯେ, ସିଏ ହେଉଛି ଜେନୋଆ ସହରର ସେହି ବିଚାରପତିଙ୍କର ପୁଅ, ଯିଏ ୟୁବର୍ଟୋଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଏକଦା ନିର୍ବାସନଦଣ୍ଡର ଘୋଷଣାପତ୍ରଟି ପଢ଼ି ଶୁଣାଇଥିଲେ ।

କୌଣସି କଥା ନକହି ୟୁବର୍ଟୋ ସେଠାରୁ ପ୍ରସ୍ଥାନ କଲେ ଏବଂ ପିଲା[illegible] ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଦାସ ହୋଇ ରହିଥିଲା, ତାଙ୍କୁ ଯଥାବିଧି ଅନୁସନ୍ଧାନ କରି [illegible]ଣିବାକୁ ପାଇଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇ ତାଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ ମଧ୍ୟ କଲେ ଏବଂ ପିଲାଟିକୁ ଏପରି ଦାସରୂପେ ଖଟାଉ ଥିବାର କାରଣ ମଧ୍ୟ ପଚାରିଥିଲେ । କେତେ ଅର୍ଥ ପା[illegible] ସେ

ବାଳକଟିକୁ ଦାସତ୍ୱରୁ ମୁକ୍ତି ଦେବେ, ସେକଥା ମଧ୍ୟ ଜାଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କଲେ । ମାଲିକ ସେଥିପାଇଁ ଏକାବେଳେକେ ପାଞ୍ଚସହସ୍ର ମୁଦ୍ରା ହିଁ ଦାବୀ କରିଥିଲେ । ପିଲାଟି ଯେ ଜଣେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଧନୀ ବ୍ୟକ୍ତିର ପୁଅ, ସେକଥା ତାଙ୍କୁ ଆଗରୁହିଁ ଜଣା ଥିଲା । ୟୁବର୍ଟୋ ତତ୍କ୍ଷଣାତ୍ ସେତିକି ପରିମାଣର ଅର୍ଥ ପରିଶୋଧ କରି ସେହି ବାଳକକୁ ଦାସତ୍ୱର ବନ୍ଧନରୁ ମୁକୁଳାଇ ଆଣିଲେ । ତା'ପରେ ତା'ପାଖକୁ ଯାଇ ୟୁବର୍ଟୋ କହିଥିଲେ, ବାବୁରେ, ବର୍ତ୍ତମାନ ତୋତେ ଆଉ ଆଦୌ ଏଭଳି ଦାସ ହୋଇ ଖଟିବାକୁ ପଡ଼ିବନାହିଁ, କାରଣ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେହି ବନ୍ଧନରୁ ତୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇଛୁ । ୟୁବର୍ଟୋ ନିଜ ହାତରେ ତାହାର ବେଡ଼ୀ ଖୋଲିଦେଲେ ଓ ତାକୁ ଉତ୍ତମ ବସ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟ ପିନ୍ଧିବାଲାଗି ଆଣି ଦେଇଥିଲେ । ବାଳକଟି ଖୁବ୍ ଚକିତ ହୋଇ ଯାଉଥାଏ, —ଏପରି ଏକ ସୌଭାଗ୍ୟର ଦିନ ଆସି ପହଞ୍ଚିବ ବୋଲି ସିଏ କେବେହେଲେ ବିଶ୍ୱାସ ହିଁ କରିନଥିଲା ! ୟୁବର୍ଟୋ ପିଲାଟିକୁ ନିଜର ଆବାସକୁ ନେଇ ଯାଇଥିଲେ ଓ ସେଠାରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ନିଜର ସନ୍ତାନ ସଦୃଶ ଆଦର ଓ ଯତ୍ନରେ ହିଁ ରଖିଥିଲେ ।

ଆଉ କିଛିଦିନ ପରେ, ଗୋଟିଏ ଜାହଜ ଇଟାଲୀକୁ ଯାତ୍ରା କରୁଥିବାର ଜାଣିବାକୁ ପାଇ ୟୁବର୍ଟୋ ସେହି ତରୁଣ ବାଳକଟିକୁ ସ୍ୱଦେଶକୁ ପଠାଇ ଦେବାଲାଗି ମନସ୍ଥ କରିଥିଲେ । ତାକୁ ବିଦାୟ ଦେବା ସମୟରେ ବାଟରେ ଆବଶ୍ୟକ ହେଲାଭଳି କିଛି ମୁଦ୍ରା ଏବଂ ଆଉକିଛି ଦରକାରୀ ଦ୍ରବ୍ୟ ମଧ୍ୟ ତାକୁ ସେ ଅର୍ପଣ କରିଥିଲେ । ଏବଂ କହିଥିଲେ, ଇତିମଧ୍ୟରେ ତୋ'ପ୍ରତି ମୋ'ର ଏତେ ପରିମାଣରେ ସ୍ନେହଭାବ ଜନ୍ମିଯାଇଛି ଯେ, ତୋତେ ବିଦାୟ ଦେବା ସକାଶେ ମୋ'ର ମୋଟେ ଇଚ୍ଛା ହେଉନାହିଁ । ମାତ୍ର, ତେଣେ ତୋ'ର ପିତାମାତା ବହୁତ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ରହିଥିବେ, ଆଖିରୁ ଲୋତକ ଗଡ଼ାଉଥିବେ, କେବଳ ସେହି କାରଣରୁ ମୁଁ ତୋତେ ପଠାଇ ଦେଉଛି । ନହେଲେ, ତୁ ଏଠାରେ ଆହୁରି କେତେଟା ଦିନ ମଧ୍ୟ ନିଶ୍ଚୟ ରହି ପାରି ଥାଆନ୍ତୁ । ମୁଁ ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କ ପାଖରେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଛି, ତୁ ନିରାପଦରେ ଦେଶରେ ନିଜ ବାପାମାଆଙ୍କ ପାଖରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିବୁ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ଚିନ୍ତାର ଅବସାନ ଘଟାଇବୁ । ଏପରି କହି ସେ ବାଳକଟିର ହାତରେ ଖଣ୍ଡିଏ ଚିଠି ମଧ୍ୟ ଲେଖି ପଠାଇ ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ତାହାକୁ ନିଜ ବାପାଙ୍କୁ ଯାଇ ଦେବା ନିମନ୍ତେ ପିଲାଟିକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଥିଲେ ।

ବାଳକ ଉତ୍ତର ଦେଲା, ମହାଶୟ, ଆପଣ ମୋ'ପ୍ରତି ଯେଉଁ ସ୍ନେହ ଓ ଅନୁଗ୍ରହ କରିଛନ୍ତି, ସେପରି ଆଉ କେହି କଦାପି କରିନଥାନ୍ତେ । ମୁଁ ଏହି ସ୍ନେହ ଏବଂ ଆଦରକୁ ପ୍ରକୃତରେ ଜୀବନଯାକ ବି ଭୁଲିବି ନାହିଁ । ତାପରେ ସେ ୟୁବର୍ଟୋଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ କରି ସେଠାରୁ ପ୍ରସ୍ଥାନ କରିଥିଲା । ସେତେବେଳେ ଉଭୟଙ୍କ ଆଖିରୁ ହିଁ ଧାର ଧାର ଲୁହ ବହି ଯାଉଥାଏ ।

ଏଣେ ବାଳକଟିର ପିତା ଓ ମାତା ଦୀର୍ଘ ଦିନରୁ ନିଜ ପୁତ୍ରର କୌଣସି ସମ୍ବାଦ ପାଇନଥିଲେ । ସଂଶୟରେ ପଡ଼ି କ୍ରମେ ଏକଥାଟି ମଧ୍ୟ ଅନୁମାନ କରି ନେଇଥିଲେ ଯେ ପୁଅ ଆଉ ପ୍ରକୃତରେ ଜୀବନରେ ହିଁ ନଥିବ । ତେଣୁ, ସିଏ ପୁନର୍ବାର ଘରକୁ ଫେରିଆସିବ ବୋଲି ସେମାନଙ୍କର ମନରେ କୌଣସି ବିଶ୍ୱାସ ନଥିଲା । ଏବଂ, ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ଆସି ସାମନାରେ ଯେତେବେଳେ ସଶରୀର ଛିଡ଼ା ହୋଇ ଯାଇଥିଲା, ସେଥିରେ ସେମାନେ ଅତିଶୟ ଚକିତ ଓ ଆନନ୍ଦିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ । ତିନିଜଣଙ୍କର ଆଖିରୁ ଧାର ଧାର ଲୁହ ବୋହିଯିବାକୁ ଲାଗିଲା । କାହାରି ତୁଣ୍ଡରୁ କୌଣସି କଥା ହିଁ ଉଚ୍ଚାରିତ ହେଉନଥାଏ । ତା'ପରେ ପୁଅକୁ ପ୍ରଶ୍ନ କରିଥିଲେ, ପୁଅରେ, ତୁ ଏତେଦିନ କେଉଁଠାରେ କିପରି ଥିଲୁ ଏବଂ କିପରି ବର୍ତ୍ତମାନ ଘରକୁ ପୁଣି ଫେରିଆସି ପାରିଲୁ, ଆଗ ଆମକୁ ସବୁକଥା କହିଲୁ ! ତା'ପରେ ଯୁବକଟି ସେମାନଙ୍କ ଆଗରେ ସବୁ ଘଟଣାକୁ ଗୋଟି ଗୋଟି ବର୍ଣ୍ଣନା କରି କହି ଦେଲା । ବାପ ପୁନରାୟ ପଚାରିଥିଲେ, ସେହି ଏଡ଼େ ଉଦାର ଏବଂ ମହାନ୍ ବ୍ୟକ୍ତି କିଏ, ଯିଏକି ତୋତେ ଦାସତ୍ୱରୁ ଉଦ୍ଧାର କଲେ ଓ ଆମପାଖରେ ଆଣି ପହଞ୍ଚାଇ ଦେଇ ପାରିଲେ ? ପୁଅ ତହୁଁ ସାଙ୍ଗରେ ଆଣିଥିବା ଚିଠିଟିକୁ ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଇ ଉତ୍ତର ଦେଇଥିଲା, ଏହି ଚିଠିରୁ ଆପଣଙ୍କୁ ସକଳ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ନିଶ୍ଚୟ ମିଳିବ ।

ବାପା ଚିଠିଟିକୁ ଖୋଲି ପ୍ରାୟ ଅଧୀର ହୋଇ ପଢ଼ିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଚିଠିରେ ଏହି ମର୍ମରେ ଲେଖା ଥିଲା : ଆପଣ ଯେଉଁ ଦୁଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିଟିକୁ ନାନା କଠୋର ବାକ୍ୟ ପ୍ରୟୋଗ ପୂର୍ବକ ଭର୍ତ୍ସନା କରି ଏବଂ ଯାହାର ସବୁଯାକ ସମ୍ପତ୍ତି ହରଣ କରାଇ ଏକଦା ନିର୍ବାସିତ କରିଥିଲେ, ସେହି ଅଧମଟି ହିଁ ଆପଣଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ପୁତ୍ରକୁ ଦାସତ୍ୱରୁ ମୁକ୍ତ କରି ପୁନର୍ବାର ତା'ର ସ୍ୱଗୃହକୁ ପଠାଉଛି, – ଆପଣ ସ୍ୱୀକାର କରିବା ହେବେ । ପତ୍ରଟିକୁ ପାଠ କରୁ କରୁ ହିଁ ସେହି ବିଚାରପତି ପିତା ଘୋର ଲଜ୍ଜା ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଦୁଇଜଣ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଏଭଳି ଦୁଇ ପ୍ରକାରର ଆଚରଣ, – କିଭଳି ବା କୌଣସି ତୁଳନା କରାଯାଇ ପାରିବ ! ଏହି ଅସାଧାରଣ ସ୍ନେହ ଏବଂ ଉଦାରତାର ପ୍ରକୃତରେ କୌଣସି ପରିଶୋଧ କରିବା ଆଦୌ ସମ୍ଭବ ହେବନାହିଁ । ସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପତ୍ରର ଉତ୍ତର ଦେଇ ଯୁବର୍ଟୋଙ୍କ ପାଖକୁ ପଠାଇଲେ । ସେଥିରେ ଲେଖିଥିଲେ, ଆପଣ ମୋତେ ସମସ୍ତ ଜନ୍ମ ଅବଧି ହିଁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ କିଣିନେଲେ । ଆପଣ ଯେ କେଡ଼େ ମହାନ୍ ତଥା ଉଦାର, ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ତାହାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିଚୟ ପାଇପାରିଲି । ଆପଣଙ୍କଠାରେ ମୋ'ର ବିନୀତ ପ୍ରାର୍ଥନା, ଆପଣ ମୋ'ର ଅପରାଧକୁ ମାର୍ଜନା କରିବେ । ଆପଣଙ୍କୁ ଯେତେବେଳେ ଯେଉଁ ନିର୍ବାସନଦଣ୍ଡ ଦିଆଯାଇଥିଲା,

ବର୍ତ୍ତମାନଠାରୁ ତାହାକୁ ଉଠାଇ ନିଆଗଲା । ଆପଣ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇ ଜେନୋଆ ଆସି ପାରିବେ ଓ ଏଠାରେ ଅବସ୍ଥାନ କରି ପାରିବେ ।

ଏବଂ, ଅଳ୍ପ କେତେଦିନ ପରେ ୟୁବର୍ଟୋ ମଧ୍ୟ ଜେନୋଆକୁ ଫେରି ଆସିଥିଲେ ।

□□□

ପୁତ୍ରସ୍ନେହର ପରାକାଷ୍ଠା

ଦକ୍ଷିଣ ଆମେରିକାର ଚିଲିନାମକ ଦେଶରେ ସାନ୍ ଫର୍ନାଣ୍ଡୋ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ସହର ଅଛି । ଷାଠିଏ ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ହୋଇଯିବ ବୋଧହୁଏ, ସେଠାରେ ଇଉରୋପର ସ୍ପେନ୍ ଦେଶରୁ ସେଠାକୁ ଯାଇଥିବା କେତେକ ମିଶନାରିଙ୍କର ଆଶ୍ରମଟିଏ ଥିଲା । ସେହି ଆଶ୍ରମର ମୁଖ୍ୟ ପରିଚାଳକଙ୍କର ଏଭଳି ଗୋଟିଏ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଥିଲା ଯେ, ସିଏ ସାଙ୍ଗରେ ଅସ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ସଜ୍ଜିତ ପରିକରମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଅସହାୟ ଆଦିମ ବାସିନ୍ଦାମାନଙ୍କର ସାନ ସାନ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଅପହରଣ କରି ଆଣି ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମରେ ଦୀକ୍ଷିତ କରି ଦେଉଥିଲେ ଏବଂ ତା 'ପରେ ସ୍ୱଜାତୀୟ ସେବାରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଭୃତ୍ୟ ଭଳି ନିଯୁକ୍ତ କରି ରଖୁଥିଲେ ।

ଥରେ ସେହି ଅଭିପ୍ରାୟରେ ସେ ଜଳପଥରେ କୌଣସି ଏକ ସ୍ଥାନକୁ ଯାତ୍ରା କରିଥିଲେ । ସେହି ଯାତ୍ରାରେ ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ ପହଞ୍ଚି ସେଠାରେ ନୌକାକୁ କୂଳକୁ ନେଇ ବାନ୍ଧି ରଖିବାକୁ ଆଦେଶ ଦେଲେ । କୂଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଧରିବା ନିମନ୍ତେ ପରିକରବର୍ଗଙ୍କୁ ପ୍ରେରଣ କରିଦେଲେ ଏବଂ ସ୍ୱୟଂ ସେହି ନୌକାଟିରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଲେ । ପରିକରମାନେ ନାନାଆଡ଼େ ଖେଦିଯାଇ ଖୋଜା ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇଥିଲେ ଓ ପରିଶେଷରେ ଗୋଟିଏ କୁଡ଼ିଆଘର ପାଖରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଥିଲେ । ଏଠାରେ ସେମାନଙ୍କର ଅଭିଳାଷଟି ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଯିବ ଅର୍ଥାତ୍ ଅତି କମ୍‌ରେ ଗୋଟାଏ ପିଲା ତ ନିଶ୍ଚୟ ମିଳିବ ବୋଲି ଭାବି ସେମାନଙ୍କର ମନ ବେଶ୍ ଖୁସୀ ବି ହୋଇଗଲା । କୁଡ଼ିଆଘରଟିର କବାଟପାଖକୁ ଯାଇ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲେ ଯେ ଜଣେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ଖାଦ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଅଛନ୍ତି ଓ ତାଙ୍କର ଦୁଇଟି ନିହାତି କମ୍ ବୟସର ଛୁଆ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଖେଳିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ।

ପରିକରମାନଙ୍କ ଉପରେ ଆଖି ପଡ଼ିଯିବା ମାତ୍ରକେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ଜଣକ ସେମାନଙ୍କର ମତଲବକୁ ବେଶ୍ ବୁଝି ପାରିଥିଲେ ଓ ନିଜ ପିଲାଦୁଇଟିଙ୍କୁ ହାତରେ

ଉଠାଇ ନେଇ ସେଠାରୁ ପଳାଇ ଯିବାପାଇଁ ଉଦ୍ୟତ ହେଲେ । ଏହା ଦେଖି ପରିକରମାନେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ପଛରେ ଦଉଡ଼ିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ପ୍ରଥମତଃ, ଜଣେ ନାରୀର ବା କେତେ ବଳ, ପୁଣି ହାତରେ ଦୁଇଟା ପିଲା ବି ରହିଛନ୍ତି, – ତେଣୁ ଏହି ପ୍ରବଳମାନଙ୍କର କବଳରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବାର ହୁଏତ ଆଦୌ କୌଣସି ସମ୍ଭାବନା ନଥିଲା । ପରିକରମାନେ ମାତ୍ର ଅଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ମାଆ ଓ ତାଙ୍କର ଦୁଇ ସନ୍ତାନଙ୍କୁ କାବୁ କରି ନେଇଥିଲେ ଏବଂ ନଦୀକୂଳକୁ ଧରିନେଲେ । ତେଣେ ମିଶନାରି ମହୋଦୟ ତ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉତ୍ସୁକ ଭାବରେ ଭୃତ୍ୟମାନେ ଫେରି ଆସିବାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିଲେ । ସେମାନେ ସାଙ୍ଗରେ ଦୁଇଟି ପିଲାଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ଧରି ଆଣି ପାରିଲେ ଦେଖି ସେ ଖୁବ୍ ଖୁସୀ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ।

ସେହି ମହିଳାଙ୍କର ସ୍ୱାମୀ ଏବଂ ଅଧିକ ବୟସର ଅନ୍ୟ ଦୁଇଜଣ ପୁଅ ସେଦିନ ଆଗରୁ ହିଁ ମାଛ ଧରିବା ନିମନ୍ତେ ବାହାରକୁ ବାହାରି ଯାଇଥିଲେ । ସେମାନେ ଘରକୁ ଫେରିନଥିଲେ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ହୁଏତ ଜୀବନ ଅବଧି ଆଉ ଦେଖା ମଧ୍ୟ ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ, ଏହିକଥା ଚିନ୍ତା କରି ମହିଳା ଅତ୍ୟନ୍ତ କାତର ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ଏବଂ ଉଚ୍ଚ କଣ୍ଠରେ ରୋଦନ କରି ଉଠିଲେ । ଖାଲି ଛାଟିପିଟି ହେଉଥାନ୍ତି ଓ ନୌକା ଉପରକୁ ଯିବାକୁ ଆଦୌ ଇଚ୍ଛା କରୁନଥାନ୍ତି । ତାହା ଦେଖି ମିଶନାରି ମହାଶୟ ନିଜର ଅନୁଚରମାନଙ୍କୁ ଆଦେଶ ଦେଇ କହିଥିଲେ, ତୁମେମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ବଳପୂର୍ବକ ଶୀଘ୍ର ନୌକା ଉପରକୁ ନେଇଆସ । ଭୃତ୍ୟମାନେ ସେହି ଆଦେଶଟିକୁ ପାଳନ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଦେବାରୁ ମହିଳା ନିଜକୁ ବଡ଼ ନିରାଶ୍ରୟ ଓ ନିରୁପାୟ ଅନୁଭବ କରି ଆଉ ବାଧା ଦେବାର କୌଣସି ଚେଷ୍ଟା କଲେନାହିଁ । କାରଣ, ଯଦି ସିଏ ତଥାପି ପ୍ରତିରୋଧ କରିଥାନ୍ତେ, ତେବେ ଏଥିରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନଥିଲା ଯେ, ଭୃତ୍ୟଗଣ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରାଣରୁ ମାରି ଦେଇଥାଆନ୍ତେ ଓ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ବି ଡଙ୍ଗା ଉପରକୁ ଟେକି ନେଇ ଯାଇଥାନ୍ତେ ।

ଏହିପରି ଭାବରେ ସେମାନେ ଡଙ୍ଗା ଉପରେ ଯାଇ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ ଓ ଯଥାସମୟରେ ଆଶ୍ରମରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଥିଲେ । ଯଦି ସେମାନଙ୍କୁ ସ୍ଥଳପଥରେ ନିଆ ଯାଇଥାନ୍ତା, ତେବେ ମହିଳାଜଣକ ନିଶ୍ଚୟ ବାଟଟିକୁ ମନେରଖି ପାରିଥାନ୍ତେ ଏବଂ ସେହି କାରଣରୁ ପରେ କେବେ ସୁଯୋଗ ପାଇ ସେଠାରୁ ପୁନର୍ବାର ଘରକୁ ପଳାଇ ଆସିଥାନ୍ତେ । ସେହି ଆଶଙ୍କାରେ ହିଁ ମିଶନାରି ସେମାନଙ୍କୁ ଜଳପଥରେ ହିଁ ନୌକାଦ୍ୱାରା ଆଣିବାପାଇଁ ମନସ୍ଥ କରିଥିଲେ । ମହିଳା ନିଜର ସ୍ୱାମୀ ଓ ବଡ଼ ପୁଅମାନଙ୍କର କଥା ମନେ ପକାଇ ବାରମ୍ବାର କାନ୍ଦିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଆଶ୍ରମରେ ମଧ୍ୟ ସିଏ ଆଦୌ କିଛି ଖାଇ ପାରିଲେନାହିଁ, ରାତି ରାତି ନିଦ ବି ହେଲାନାହିଁ । ସବୁବେଳେ କେବଳ ପାଗଳିନୀଙ୍କ ପରି ହେଉଥିଲେ ଏବଂ ନିଜର ଦୁଇ ସନ୍ତାନଙ୍କ ସହିତ ସେଠାରୁ ଯେମିତି

ହେଲେ ପଳାଇଯିବା ପାଇଁ ବିକଳ ହେଉଥାନ୍ତି । ସେପରି କୌଣସି ପ୍ରୟାସ କରିବାମାତ୍ରେ ଅନୁଚରମାନେ ତାଙ୍କୁ ଜବରଦସ୍ତି ପୁଣି ଆଶ୍ରମକୁ ଧରି ଆଣୁଥାନ୍ତି ।

ଏହିପରି ବହୁବାର ଘଟିବାପରେ ମିଶନାରି ମହୋଦୟ ଖୁବ୍ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ଏବଂ, ତାଙ୍କରି ଆଦେଶ ଅନୁସାରେ ତାଙ୍କ ଭୃତ୍ୟମାନେ ଦିନେ ସେହି ମହିଳାଙ୍କୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ଭାବରେ ପ୍ରହାର କଲେ । ତା'ପରେ ସେ ଏଭଳି ଗୋଟିଏ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ କରି ଦେଇଥିଲେ ଯେ, ପିଲାଦୁହେଁ ସେହି ଆଶ୍ରମରେ ରହିବେ ଓ ସେମାନଙ୍କର ମାଆକୁ ଆଉଗୋଟିଏ ଆଶ୍ରମକୁ ପଠାଇ ଦିଆଯିବ । ସେହିପରି ହିଁ କରା ଯାଇଥିଲା । ଗୋଟିଏ ନଦୀର ତୀରରେ ଅବସ୍ଥିତ ଏକ ଆଶ୍ରମରେ ମହିଳାଙ୍କୁ ଏକାକୀ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବାର ବରାଦ ହୋଇଥିଲା । ତାଙ୍କୁ ଏଠାରୁ ସେଠାକୁ ନିଆଯିବା ସମୟରେ ଭୃତ୍ୟମାନେ ତାଙ୍କର ହାତଦୁଇଟିକୁ ବାନ୍ଧି ନୌକା ଉପରକୁ ତାଙ୍କୁ ଟେକି ନେଇଥିଲେ । ପ୍ରକୃତରେ କେଉଁ ଅଭିପ୍ରାୟରେ ଏମାନେ ମୋତେ କେଉଁ ଜାଗାକୁ ନେଇ ଯାଉଛନ୍ତି, ମହିଳା ସେବିଷୟରେ କୌଣସି ଅନୁମାନ କରି ପାରୁନଥାନ୍ତି । ତଥାପି, ଅବଶ୍ୟ ଏତିକି ବୁଝି ପାରୁଥିଲେ ଯେ ସିଏ ବର୍ତ୍ତମାନ ବହୁତ ଦୂରକୁ ଚାଲି ଯାଉଛନ୍ତି । ବହୁତ ବହୁତ ଦୂରକୁ ଚାଲିଗଲେ ସିଏ ଆଉ ମୋଟେ ଫେରିଆସି ପାରିବେନାହିଁ ଓ ନିଜ ଘରକୁ ଯାଇ ସ୍ୱାମୀ ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ମୁଖ ଦର୍ଶନ କରି ପାରିବେନାହିଁ ।

ଏହିପରି ବହୁତ ଚିନ୍ତା କରି ସିଏ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିରାଶ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ଏବଂ, ତାଙ୍କ ମନକୁ କ'ଣ ଆସିଲା କେଜାଣି, ହଠାତ୍ ନିଜର ସମସ୍ତ ବଳକୁ ଖଟାଇ ହାତର ବନ୍ଧନଗୁଡ଼ିକୁ ଛିଣ୍ଡାଇ ପକାଇଥିଲେ, – ସେହି ନଦୀ ମଧ୍ୟକୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ିଥିଲେ ଓ ପହଁରି ପହଁରି ଆରପଟ ତୀରଆଡ଼କୁ ଯିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ପ୍ରବଳ ନଦୀସ୍ରୋତରେ ବହୁତ ଦୂର ଭାସିଯାଇ ସେ ଶେଷକୁ ନଦୀତଟରେ ଅବସ୍ଥିତ ଗୋଟିଏ ପାହାଡ଼ର ପାଦଦେଶରେ ଯାଇ ଲାଗି ପାରିଲେ । କୂଳରେ ସ୍ଥଳଭାଗକୁ ଉଠି ଅରଣ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରି ଲୁଚି ରହିଥିଲେ । ଏହା ଦେଖି ନୌକା ଉପରେ ବସିଥିବା ମିଶନାରି ବହୁତ କୋପାନ୍ୱିତ ହୋଇ ନୌକାଟିକୁ ମଧ୍ୟ ସେହି ସ୍ଥାନରେ କୂଳକୁ ଲଗାଇବା ସକାଶେ ଆଦେଶ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କରି ଆଦେଶରେ ହିଁ ଭୃତ୍ୟମାନେ ଅରଣ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରି ତାଙ୍କୁ ତଲାଶ କରିବା ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇଥିଲେ । କିଛି ସମୟ ଖୋଜିବା ପରେ ସେମାନେ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଥିଲେ ଯେ, ମହିଳାଜଣକ ବହୁତ କ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇ ଗୋଟିଏ ପଥୁରିଆ ସ୍ଥାନରେ ମୃତବତ୍ ପଡ଼ି ରହିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ତାଙ୍କୁ ଧରି ନୌକା ଉପରକୁ ଆଣିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଉପରେ ଅଜସ୍ର ବେତପ୍ରହାର ମଧ୍ୟ ହେଲା । ଦୁଇ ହାତକୁ ପିଠିପଟରେ ଦୃଢ଼ ଭାବରେ ବାନ୍ଧି ଦିଆ ଯାଇଥିଲା ଏବଂ ଗନ୍ତବ୍ୟ ସ୍ଥାନ ସେହି ଅନ୍ୟ ଆଶ୍ରମଟିକୁ ନେଇ ନିଆ ଯାଇଥିଲା ।

ସେଠାରେ ଗୋଟିଏ ଘର ଭିତରେ ତାଙ୍କୁ ବନ୍ଦୀ କରି ରଖାଗଲା । ପ୍ରଥମ ଆଶ୍ରମଟି ଠାରୁ ଏହି ଆଶ୍ରମଟି ଚାଳିଶି କୋଶ ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତ ଥିଲା । ମଝିରେ ଥିବା ସମସ୍ତ ଅଞ୍ଚଳଟି ଗଭୀର ଅରଣ୍ୟଦ୍ୱାରା ହିଁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ । ଅରଣ୍ୟଟିକୁ କେହି କଦାପି ଅତିକ୍ରମ କରି ପାରିବନାହିଁ ବୋଲି ସ୍ଥାନୀୟ ଅଧିବାସୀମାନେ ବିଶ୍ୱାସ ମଧ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ତେଣୁ, ସେହିପରି ଗୋଟିଏ ଦୁଷ୍ଚେଷ୍ଟା କେହି କେବେହେଲେ କରିନଥିଲେ । ଅର୍ଥାତ୍, ଜଳପଥ ବ୍ୟତୀତ ସେଠାକୁ ଯିବାର ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ହିଁ ନଥିଲା । ବିଶେଷତଃ ବର୍ଷାଋତୁରେ ଏହା ଅଧିକ ଅଗମ୍ୟ ହୋଇ ରହୁଥିଲା । ଆକାଶଟା କଳା ମେଘରେ ଢାଙ୍କି ରହୁଥିଲା, – ରାତିରେ କିଟିମିଟି ଅନ୍ଧାର; ଆଖି ସାମନାରେ ଆଦୌ କିଛି ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହେଉନଥିଲା । ଯେଡ଼େ ବଡ଼ ସାହସୀ ବ୍ୟକ୍ତି ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ କେହି ସେପରି ଦୁଃସାହସ କରୁନଥିଲେ । ମାତ୍ର, ନିଜ ପୁତ୍ରମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ବିଧୂରା ମାଆଟିଏ ମଧ୍ୟ କଦାପି ସେହି ଯାବତୀୟ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଗୁଡ଼ିକୁ ମାନି ଥୟ ଧରି ରହିପାରନ୍ତା ନାହିଁ ! ସିଏ ନିରନ୍ତର ଏହି ଚିନ୍ତା ହିଁ କରୁଥିଲେ ଯେ, ଦୁଇଟିଯାକ ସାନ ପିଲା ସେଠାରେ ସେହି ଆଶ୍ରମରେ ରହିଲେ, – ସେମାନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଏକୁଟିଆ ଏଠାରେ ରହିଲେ ମୋ'ର ଜୀବନଟା ମଧ୍ୟ ଏହିପରି ଅବଶ୍ୟ ଚାଲିଯିବ । ସେ ପିଲାମାନେ ମଧ୍ୟ ମୋ' ବ୍ୟତୀତ ସେଠାରେ କିପରି ବଞ୍ଚି ରହି ପାରିବେ ? ଶେଷରେ ଜୀବନ ସିନା ହରାଇବେ ! ତେଣୁ, ଯେମିତି ହେଉ କିମ୍ବା ଯାହା ହେଉ ପଛକେ, ମୋତେ ସେମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବାକୁ ହିଁ ହେବ, ଆଶ୍ରମର ସେହି ନିଷ୍ଠୁରମାନଙ୍କ ଠାରୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧାର କରି ସେମାନଙ୍କର ବାପାଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସିଏ ସେଦିନ ଘରକୁ ଫେରି ଆସିଥିବେ ଓ ଆମକୁ ନଦେଖି କେତେ ବିଳାପ ନକରିଥିବେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ନାନା ଅନୁମାନ କରି ଆମେ କେଉଁଠି ଅଛୁ ବୋଲି ଖୋଜିବାରେ ଲାଗିଥିବେ । କେଡ଼େ ଦୁଃଖରେ କାଳ କଟାଉଥିବେ । ବଡ଼ ପୁଅଦୁହେଁ ମଧ୍ୟ ମାତୃଶୋକରେ ଅଧୀର ହୋଇ ଆହାର ଛାଡ଼ିଦେବେଣି । ରାତ୍ରିରେ ନିଦ ମଧ୍ୟ ହେଉନଥିବ ।

ଏଥର ଏହି ମାଆ ଏଠାରୁ କଦାପି କୁଆଡ଼େ ପଳାଇ ଯାଇ ପାରିବନାହିଁ,– ଏକଥାଟି ଧରିନେଇ ଏହି ଅନ୍ୟ ଆଶ୍ରମର ବାସିନ୍ଦାମାନେ ତାଙ୍କୁ ନଜରରେ ରଖିବା ବିଷୟରେ କ୍ରମେ ଆଗପରି କଡ଼ା ନହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇଥିଲେ । ବେତମାଡ଼ ଖାଇ ଖାଇ ଓ ଦଉଡ଼ିଦ୍ୱାରା ବନ୍ଧା ହୋଇ ମହିଳାଙ୍କର ଦେହଟା ବି ଗୁଡ଼ାଏ କ୍ଷତବିକ୍ଷତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ଓ ତେଣୁ ତାଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ନିଯୁକ୍ତ ପରିଚାରକମାନେ ମଧ୍ୟ କର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କୁ କିଛି ନଜଣାଇ ତାଙ୍କ ବନ୍ଧନଗୁଡ଼ିକୁ ଟିକିଏ ହୁଗୁଳା ମଧ୍ୟ କରି ଆଣିଥିଲେ । ଏହିପରି ଦିନେ ପୁତ୍ରମାନଙ୍କର ବିରହରେ ମ୍ରିୟମାଣ ହୋଇ ସେ ଦାନ୍ତ ସାହାଯ୍ୟରେ ନିଜର ବନ୍ଧନଟାକୁ କାମୁଡ଼ି ଖୋଲିଦେଇ ନିଜର ବନ୍ଦୀଗୃହରୁ ଖସି

ବାହାରି ଯାଇଥିଲେ ଓ ସାଧ୍ୟ ଅସାଧ୍ୟ ଆଦୌ କୌଣସି ବିବେଚନା ନକରି ମାର୍ଗଟିଏ ଧରି ସିଏ ପ୍ରଥମେ ଆସି ରହିଥିବା ଆଶ୍ରମଟିରେ ପହଞ୍ଚିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଯାତ୍ରା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ । ବାଟରେ ପୂରା ଚାରିଦିନ କଟିଲା ଏବଂ ଚତୁର୍ଥ ଦିନ ପ୍ରତ୍ୟୁଷ ସମୟରେ ସିଏ ସେଠାରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ପିଲାଦୁହେଁ ଯେଉଁ କୋଠରୀ ଭିତରେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ରହିଥିଲେ, ସେହିଠାରେ ହିଁ ଉନ୍ମତ୍ତ ପ୍ରାୟ ବୁଲିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ମାତୃହୃଦୟର ପ୍ରକୃତର ଏକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିରଳ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ! ବାଟଯାକ ସେ କେଡ଼େ କେଡ଼େ କଷ୍ଟର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥିଲେ, କ'ଣ ଆହାର କରିଥିଲେ ବା ଆଦୌ କିଛିହେଲେ ଆହାର କରିନଥିଲେ, ତାହାର ବସ୍ତୁତଃ କୌଣସି ହିସାବ କରାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ ।

ସିଏ ଫେରି ଆସିଛନ୍ତି ଦେଖି ସେହି ଆଶ୍ରମର ଅନ୍ତେବାସୀ ମାନଙ୍କର ବିସ୍ମୟର କୌଣସି ସୀମା ହିଁ ରହିଲାନାହିଁ । ସେମାନେ ତାଙ୍କୁ ମୁଖ୍ୟ ମିଶନାରିଙ୍କ ପାଖରେ ନେଇ ହାଜର କରାଇ ଦେଇଥିଲେ । ମୁଖ୍ୟ ମିଶନାରି ତଥାପି କୋପ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ମହିଳା କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି କେଡ଼େ ଆକୁଳ ହୋଇ ସମସ୍ତ ଘଟଣାକୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି କହିଥିଲେ । ତଥାପି ସେହି ମହାପୁରୁଷଙ୍କର ଚିତ୍ତରେ କୌଣସି ଦୟାର ଆବିର୍ଭାବ ହେଉନଥାଏ । ସିଏ ତ ଆହୁରି ଅଧିକ ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତ ଆଉଏକ ତୃତୀୟ ଆଶ୍ରମକୁ ତାଙ୍କୁ ପଠାଇବା ନିମନ୍ତେ ଆଦେଶ ବି ଦେଲେ । ଦୁଇ ତିନି ଦିନ ପରେ ତାଙ୍କୁ ସେଠାକୁ ପଠାଇ ମଧ୍ୟ ଦିଆଗଲା ଓ ନିଜର ସାନ ପିଲାଙ୍କୁ ଦେଖିବାଲାଗି ତାଙ୍କୁ ଥରେମାତ୍ର ସୁଯୋଗ ମଧ୍ୟ ଦିଆ ଗଲାନାହିଁ । ମାତ୍ର, ଆଉ ବଞ୍ଚି ରହିବାର ପ୍ରକୃତରେ କେଉଁ କାରଣ ରହିଥିଲା ? ସିଏ ମୁଖରେ ଆଉ କୌଣସି ଆହାର ବି ଗ୍ରହଣ କରିନଥିଲେ ଏବଂ ମାତ୍ର କେତୋଟି ଦିନରେ ହିଁ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କଲେ !

□□□

ଦୟା ଏବଂ ନ୍ୟାୟର ନିଷ୍ଠା

ଜର୍ମାନୀର ସମ୍ରାଟ୍ ଦ୍ୱିତୀୟ ଯୋସେଫ୍‌ଙ୍କର ଅଭ୍ୟାସଟିଏ ଥିଲା ଯେ, ସେ ଜଣେ ସାଧାରଣ ମନୁଷ୍ୟର ପରିଚ୍ଛଦ ପିନ୍ଧି ରାଜଧାନୀର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳରେ ଏକାକୀ ପାଦରେ ଚାଲି ବୁଲିବାକୁ ଯାଉଥିଲେ । ଦିନେ, ଗୋଟିଏ ଅତି ଦରିଦ୍ର ବାଳକ ତାଙ୍କର ପ୍ରସନ୍ନ ପ୍ରଭାଦ୍ୱାରା ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ମୁଖମଣ୍ଡଳ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ଖୁବ୍ ସାହସ କରି ହଠାତ୍ ତାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଆସି ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଇଏ ତା' ଦେଶର ସମ୍ରାଟ ବୋଲି ତାକୁ

ମୋଟେ ଜଣା ନଥିଲା, – ତାଙ୍କୁ ସିଏ ସମ୍ଭବତଃ ଜଣେ ସାଧାରଣ ଧନୀ ବ୍ୟକ୍ତି ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିଥିଲା । ପାଖକୁ ଆସି ଲୁହଛଳଛଳ ଆଖିରେ ତାଙ୍କୁ ଜଣାଇଲା, ଆଜ୍ଞା, ଆପଣ ମୋତେ ଦୟାକରି କିଛି ଭିକ୍ଷା ଦିଅନ୍ତୁ । ତା'ର କଥାପଦକୁ ଶୁଣି ସମ୍ରାଟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୟାର୍ଦ୍ର ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ଏବଂ ବାଳକଟିର ଦରିଦ୍ର ଅବସ୍ଥାକୁ ଦେଖି ତାଙ୍କର ମନଭିତରେ ବହୁତ ଦୁଃଖ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରିଥିଲେ । ସେହି ବାଳକଟିକୁ ପଚାରିଥିଲେ, ପୁଅରେ, ତୋ'ର ହାବଭାବ ଏବଂ ଭିକ୍ଷା ମାଗିବାର ପ୍ରଣାଳୀକୁ ଦେଖି ମୋ'ର ଅନୁମାନ ହେଉଛି ଯେ ଏହି ଖୁବ୍ ଅଳ୍ପଦିନ ହେବ ତୁ ଭିକ୍ଷାବୃତ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରିଛୁ ।

ବାଳକଟି ଉତ୍ତର ଦେଇ କହିଲା, ମହାଶୟ, ଏଥିପୂର୍ବରୁ ମୁଁ କେବେହେଲେ କାହାଠାରୁ କୌଣସି କିଛି ଭିକ୍ଷା କରିବାକୁ ଯାଇନାହିଁ । ଆମେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁରବସ୍ଥା ଓ ବିପଦ ମଧ୍ୟରେ ପଡ଼ିଛୁ । ମୁଁ ଆଜି ସେହି କାରଣରୁ ହିଁ ଭିକ୍ଷା କରି ବାହାରିଛି । ମୋ'ର ପିତା ଅଳ୍ପ ଦିନ ପୂର୍ବେ ଇହଧାମ ତ୍ୟାଗ କରିଛନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମର ସହାୟ ବୋଲି କେହି ନାହାନ୍ତି । ସଂସାର ଚଳାଇବାର କୌଣସି ଉପାୟ ନାହିଁ । ଆମେ ବାପାଙ୍କର ଦୁଇ ପୁଅ, ମୁଁ ହେଉଛି ବଡ଼ । ଘରେ ମାଆ ଅଛନ୍ତି, ସିଏ ରୁଗ୍ଣ ହୋଇ ଶଯ୍ୟାଶାୟିନୀ । ସବୁ ବିଷୟ ଶୁଣି ସମ୍ରାଟ ପଚାରିଲେ, ବର୍ତ୍ତମାନ କିଏ ତୁମ ମାଆଙ୍କର ଚିକିତ୍ସା କରୁଛନ୍ତି ? ପିଲାଟି ଉତ୍ତର ଦେଲା, ଆଜ୍ଞା, ଚିକିତ୍ସା କରାଇବା ପାଇଁ ଆମ ପାଖରେ କୌଣସି ଅର୍ଥ ନାହିଁ । ତେଣୁ କେହି କରୁନାହାନ୍ତି । ଔଷଧ କିଣି ମାଆଙ୍କୁ ଦେବାପାଇଁ ମଧ୍ୟ ହାତରେ ଅର୍ଥ ନାହିଁ । ମୁଁ ସେହି କାରଣରୁ ତ ଭିକ୍ଷା ମାଗି ବାହାରିଛି !

ଦରିଦ୍ର ବାଳକଟିର ମୁହଁରୁ ଏହି ଯାବତୀୟ ଦୁରବସ୍ଥାର କଥା ଶୁଣି ସମ୍ରାଟଙ୍କର ହୃଦୟ ବିଗଳିତ ହୋଇଗଲା । ସିଏ ମଧ୍ୟ ଦୀର୍ଘନିଃଶ୍ୱାସ ପକାଇଲେ ଏବଂ ବାଳକଟି ଠାରୁ ତା' ଘରର ଠିକଣାଟିକୁ ଜାଣିଲେ । ବାଳକକୁ ସେଠାରେ ମଧ୍ୟ କିଛି ଅର୍ଥ ପ୍ରଦାନ କରି ସଦୟ ଭାବରେ କହିଥିଲେ, ତୁମେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଦୌ ବିଳମ୍ବ ନକରି ତୁମ ମାଆଙ୍କ ପାଇଁ ଜଣେ ଚିକିତ୍ସକ ଡାକି ନିଅ । ବାଳକଟି ପଇସାଗୁଡ଼ିକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଭାବରେ ଚିକିତ୍ସକ ଡାକିବା ସକାଶେ ସେଠାରୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଚାଲି ଯାଇଥିଲା ।

ଏହାପରେ ଛଦ୍ମବେଶୀ ସମ୍ରାଟ ବାଟ ପଚାରି ପଚାରି ବାଳକଟିର ଘରେ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିଲେ । ସେଠାରେ ନିଜ ଆଖିରେ ଦେଖି ଜାଣି ପାରିଥିଲେ ଯେ, ପିଲାଟି ନିଜ ମାଆଙ୍କର ଅସୁସ୍ଥତା ବିଷୟରେ ଯେଉଁଭଳି ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଥିଲା, ପ୍ରକୃତ ଅବସ୍ଥା ତା'ଠାରୁ ଆହୁରି ଗମ୍ଭୀର ହିଁ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ମାଆ ବିଛଣା ଉପରେ ଶୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ଆଉଗୋଟିଏ ନିତାନ୍ତ ଅଳ୍ପ ବୟସର ସନ୍ତାନ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ବଡ଼ ଅଶାନ୍ତ ହୋଇ ରୋଦନ କରୁଛି । ସମ୍ରାଟ ଶଯ୍ୟା ପାଖକୁ ଗଲେ, ନିଜକୁ ଜଣେ ଚିକିତ୍ସକ ବୋଲି

ପରିଚୟ ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ଖୁବ୍ କୋମଳ ଭାବରେ ରୋଗୀକୁ ତାଙ୍କର ଅସୁସ୍ଥତା ବିଷୟରେ କେତେକ ପ୍ରଶ୍ନ କରି ବିଶଦ ଭାବରେ ସମସ୍ତ ଘଟଣା ଜାଣିଥିଲେ ।

ରୁଗ୍ଣା ମାଆ ସେହି କୋମଳ ଓ ସହାନୁଭୂତିପୂର୍ଣ୍ଣ କଥାଗୁଡ଼ିକୁ ଶୁଣି ଉତ୍ତର ଦେଲେ, ଆଜ୍ଞା, ମୁଁ ବେଶ୍ କେତେଦିନ ହେଲା ଏତେ ଦାରୁଣ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଭୋଗ କରୁଛି ସତ, ମାତ୍ର ରୋଗଜନିତ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଅପେକ୍ଷା ମୋ'ର ଏହି ନିଃସହାୟ ଅବସ୍ଥାଟା ହିଁ ମୋତେ ଅତ୍ୟନ୍ତ କାତର କରି ରଖିଛି । ମୋ' ଭାଗ୍ୟହୀନ ଜୀବନଟା ବିଷୟରେ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ପ୍ରକୃତରେ କ'ଣ ବା ବର୍ଣ୍ଣନା ଦେବି ? କିଛିଦିନ ପୂର୍ବେ ମୋ'ର ସ୍ୱାମୀ ଚାଲିଗଲେ । ପାଖରେ ସଂସ୍ଥାନ ବୋଲି ଯାହା ଥିଲା, ତାହା କ୍ରମଶଃ ନିଃଶେଷିତ ହୋଇ ଯାଇଛି । ଦୁଇଟି ପିଲାଙ୍କର ମାଆ ମୁଁ, – ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଳ୍ପ ବୟସର । ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରତିପାଳନ ସକାଶେ ମୋ' ହାତରେ କପର୍ଦ୍ଦକ ନାହିଁ । ଏବଂ, ତା'ପରେ ପୁଣି ଏହି ଅସାଧ୍ୟ ରୋଗଟା ଆସି ମୋତେ ଆକ୍ରମଣ କରିଛି । ଉପଯୁକ୍ତ ଚିକିତ୍ସା ନିମନ୍ତେ ହାତରେ କଉଡ଼ି ନାହିଁ । ତେଣୁ, ମୋ'ର ମଧ୍ୟ ଆଉ ବେଶୀ ଦିନ ଆଦୌ ବାକୀ ନାହିଁ । ଆଜ୍ଞା, ସେତେବେଳେ ଏହି ଅରକ୍ଷିତ ସନ୍ତାନ ଦୁଇଟିଙ୍କର କ'ଣ ହେବ କହିଲେ ! ମୋତେ ସେହି ଚିନ୍ତା ହିଁ ସର୍ବଦା ଉତ୍ପୀଡ଼ିତ କରୁଛି । ବଡ଼ ପୁଅଟିର ମାଆ ଉପରେ ଭାରି ଲୋଭ । ସିଏ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଉପାୟ ନଦେଖି ମୋ' ଚିକିତ୍ସା ନିମନ୍ତେ ଭିକ ମାଗିବାପାଇଁ ଚାଲିଯାଇଛି ।

କଥାଗୁଡ଼ିକୁ ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ସମ୍ରାଟଙ୍କର ଦୁଇ ଆଖି ଅଶ୍ରୁଦ୍ୱାରା ଭରି ଯାଇଥାଏ । ସେହି ଜନନୀଙ୍କୁ ସେ ଉତ୍ତର ଦେଇ କହିଥିଲେ, ମାଆ, ଆପଣ ମୋଟେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନ୍ତୁ ନାହିଁ, ଆପଣଙ୍କର ଏହି ଦୁରବସ୍ଥା ଅଚିରେ ଦୂର ହେବ । ରୋଗ ଭଲ ହୋଇଯିବ, ଦୁଃଖ ମଧ୍ୟ ଦୂର ହୋଇଯିବ । ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋତେ ଆପଣ ଖଣ୍ଡେ କାଗଜ ଦିଅନ୍ତୁ । ମୁଁ ସେଥିରେ ଆବଶ୍ୟକ ଔଷଧଗୁଡ଼ିକର ନାମ ଲେଖିଦେବି । ଅନ୍ୟ କାଗଜ ନଥିବାରୁ ମାଆ ବଡ଼ ପୁଅଟିର ପଢ଼ାବହିରୁ କଡ଼ରେ ଥିବା ଖାଲି ଅଂଶଟିକୁ ଛିଣ୍ଡାଇ କରି ସମ୍ରାଟଙ୍କୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଇଥିଲେ । ସମ୍ରାଟ ତା'ଉପରେ କ'ଣ ସବୁ ଲେଖି ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ ରଖି ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ, ମୋ'ର ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାଟି ଅନୁସାରେ ଔଷଧ ସେବନ କଲେ ଆପଣ ଶୀଘ୍ର ସୁସ୍ଥ ହୋଇ ଉଠିବେ, ଏତିକି କହି ସେଠାରୁ ପ୍ରସ୍ଥାନ କରିଥିଲେ ।

ସମ୍ରାଟ ସେଠାରୁ ଯିବାର ଅଳ୍ପ କିଛି ସମୟ ପରେ ମହିଳାଙ୍କର ବଡ଼ ପୁଅ ଜଣେ ଚିକିତ୍ସକଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ତା'ର ମନଟି ସେତେବେଳେ ଆହ୍ଲାଦରେ ଉଚ୍ଛୁଳି ଉଠିବା ପରି ଲାଗୁଥାଏ । ମାଆଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ସେ ବଡ଼ ଅଧୀର ହୋଇ କହିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା ମାଆ, ମୁଁ ଟଙ୍କା ପାଇଗଲି ଓ ଚିକିତ୍ସକଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଡାକି ଆଣିଲି । ପୁଅର ଏହି ଆନନ୍ଦକୁ ଦେଖି ମାଆଙ୍କର ଆଖିରୁ ଲୁହ ବହିଯିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ପୁଅକୁ ସିଏ ପାଖରେ ବସାଇ କହିଥିଲେ ପୁଅରେ, ଆଜି ପ୍ରକୃତରେ ତୋ'ର ଖୁବ୍ ସୌଭାଗ୍ୟ । ତୋ'ର ଏହି ଆନନ୍ଦ ଦେଖି ମୋ' ଭିତରଟା ମଧ୍ୟ ନାଚି ଉଠୁଛି । ତୋ' ଭଳି ପୁଅ ସିନା ନିଜର ମାଆ ପାଇଁ ଏତେ ଏତେ କଥା କରିପାରିବ । ଜଗଦୀଶ୍ୱର ତୋ'ର ମଙ୍ଗଳ ହିଁ କରନ୍ତୁ ! ମୋ' ପାଇଁ ଆଉ କୌଣସି ଚିକିତ୍ସକ ଆଦୌ ଲୋଡ଼ା ହେବେନାହିଁ । ଅଳ୍ପ ସମୟ ପୂର୍ବେ ଏଠାକୁ ଆଉଜଣେ ମଧ୍ୟ ଆସିଥିଲେ, ତାଙ୍କର ମଧ୍ୟ ବହୁତ ଦୟା; ସିଏ ମଧ୍ୟ ଔଷଧ ଲେଖି ଟେବୁଲ ଉପରେ କାଗଜ ଥୋଇଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ମୋତେ ବହୁତ କଥା କହି ଦମ୍ଭ ଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି ।

ପୁଅ ସହିତ ଆସିଥିବା ଚିକିତ୍ସାକାରୀ ସେହି କାଗଜଟିକୁ ଦେଖିବାଲାଗି ଆଶା ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ସେହିଟିକୁ ହାତରେ ଧରି ପଢ଼ିବା ମାତ୍ରକେ ସବାତଳେ ସମ୍ରାଟଙ୍କର ଦସ୍ତଖତଟିକୁ ଦେଖି ପାରିଥିଲେ ଓ ସମାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ସହିତ କହିଥିଲେ, – ଆଜି ତୁମମାନଙ୍କର ପ୍ରକୃତରେ ପରମ ସୌଭାଗ୍ୟ ଯେ, ଏପରି ଘଟଣାଟିଏ ଘଟିଲା । ଆଜି ତୁମମାନଙ୍କ ଘରକୁ ସ୍ୱୟଂ ସମ୍ରାଟ ହିଁ ଆସିଥିଲେ । ଏବଂ, ତାଙ୍କରି ବ୍ୟବସ୍ଥା ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଉତ୍ତମ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଭଳି ଅବଶ୍ୟ କାମ ଦେବ । ଆଜିଠାରୁ ତୁମମାନଙ୍କର ସକଳ ଦୁଃଖ ଦୂରୀଭୂତ ହୋଇଯିବ । ଜର୍ମାନୀର ସମ୍ରାଟ ନିଜେ ହିଁ ତୁମମାନଙ୍କ ଦୁଃଖ ଦୂର କରିବାକୁ ଆଜି ତୁମ ଘରକୁ ଆସିଥିଲେ । ଏହି କାଗଜ ଉପରେ ଯାହା ସେ ଲେଖିଛନ୍ତି, ତାଦ୍ୱାରା ସେ ତୁମମାନଙ୍କୁ ବହୁତ ଅର୍ଥ ପ୍ରାପ୍ତ ହେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ଯାଇଛନ୍ତି ।

କଥାଟିକୁ ଶ୍ରବଣ କରି ସମୁଦାୟ ପରିବାରଟିର ଚିତ୍ତରେ ଯେଉଁସବୁ ଭାବର ଉଦୟ ହେବାରେ ଲାଗିଲା, ତାହାକୁ କେହି ଭାଷାରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି କହି ପାରିବନାହିଁ । ମାଆ ଓ ପୁଅ ଉଭୟେ କିଛି ସମୟ ନିମନ୍ତେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ତବ୍ଧ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ । ତା'ପରେ, ଏହି ଭାଗ୍ୟ-ପରିବର୍ତ୍ତନ ନିମନ୍ତେ କେବଳ ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କ ଠାରେ ହିଁ କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଇଥିଲେ । ମାଆଙ୍କର ଅସୁସ୍ଥତା ତଥାପି ରହିବାର ଆଉ କୌଣସି କାରଣ ନଥିଲା ଓ ସେମାନଙ୍କର ସଂସାରଯାତ୍ରାରେ କୌଣସି ଦୁଃଖ ହିଁ ରହିଲାନାହିଁ ।

ଆଉ ଦିନକର କଥା । ସମ୍ରାଟ ଆପଣାର ଅଭ୍ୟାସ ଅନୁସାରେ ଏକାକୀ ରାଜପଥରେ ଯାଉଛନ୍ତି, ସେହି ସମୟରେ ଗୋଟିଏ ଦୀନହୀନ ବାଳିକା ସେହି ମାର୍ଗରେ ମୁଣ୍ଡଉପରେ କେତେକ ବସ୍ତୁକୁ ମୁଣ୍ଡାଇ ବିକ୍ରୀ କରି କରି ଯାଉଥିଲା । ସିଏ ବା କ'ଣ ପାଇଁ ଆଗରୁ ସମ୍ରାଟ ଯୋସେଫ୍‌ଙ୍କୁ ଆଦୌ ଚିହ୍ନିଥାଆନ୍ତା ଏବଂ ତେଣୁ, ମୋଟେ ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଏତେ ଟିକିଏ ନିଘା ନରଖି ତାଙ୍କରି ଆଗ ଦେଇ ଚାଲି ଯାଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସମ୍ରାଟ ତାକୁ ଦେଖିବା ମାତ୍ରକେ ସିଏ ନିଶ୍ଚୟ ବହୁତ ଦୁରବସ୍ଥା ମଧ୍ୟରେ ଦିନ କାଟୁଛି ବୋଲି

ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ହିଁ ଜାଣି ପାରିଥିଲେ । ଝିଅଟିକୁ ଡାକିଲେ ଏବଂ କହିଲେ, ହେ ଝିଅ, ତୋ'ର ମୁହଁ କାହିଁକି ଏପରି ବିରସ ଏବଂ ବିଷଣ୍ଣ ଦିଶୁଛି କହିଲୁ !

ସତେଅବା ବହୁତ ଭରସା ମିଳୁଥିବା ସେହି କେତେ ପଦ କଥା ଶୁଣି ବାଳିକାଟି ଉତ୍ତର ଦେଇ କହିଥିଲା, ଆଜ୍ଞା, ମୋ' ବାପାଙ୍କର ଅଳ୍ପଦିନ ହେଲା କାଳ ହୋଇଯାଇଛି । ଆମ ଘରର ଅବସ୍ଥା ତା'ପରେ ଏପରି ଖରାପ ହୋଇ ଯାଇଛି ଯେ, ଗୋଟାଏ ଦିନ ମଧ୍ୟ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇ କଟାଇବା ଅସମ୍ଭବ ହୋଇ ଯାଇଛି । ମାଆ ବିଛଣାରେ ପଡ଼ିଛନ୍ତି, ତାଙ୍କ ସକାଶେ ପଥି ଓ ଔଷଧର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାକୁ ଆମର ସମ୍ବଳ ନାହିଁ । କୌଣସି ଉପାୟ ନଦେଖି ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ବୁଲି ବୁଲି ଏହି ବସ୍ତ୍ର ବିକୁଛି । ଆମ ଘରେ ମୋ'ର ପିନ୍ଧିବାକୁ ବସ୍ତ୍ର ନାହିଁ । ତଥାପି, ଏହି ବସ୍ତ୍ରତକ ବିକ୍ରୀ କରି ପାରିଲେ ଅନ୍ତତଃ କିଛି ଅର୍ଥ ତ ମିଳିବ ! ଏବଂ ଆସନ୍ତାକାଲି ହୁଏତ ଆଉକିଛି ଉପାୟ ବାହାର କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସେହି କଥା ଭାବି ମୋ'ର ମନଟା ବଡ଼ ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ଉଠୁଛି । ପଥ୍ୟ ଓ ଔଷଧ ଯୋଗାଡ଼ ନହୋଇ ପାରିଲେ ମୋ' ମାଆ ଆଉ କିପରି ଭଲ ହେବ କହିଲେ !

କହୁ କହୁ ଝିଅଟିର ଆଖି ଲୋତକପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଗଲା ଓ ସେ କଇଁ କଇଁ ହୋଇ କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲା । କିଞ୍ଚିତ୍ ସମୟ ନୀରବ ରହି ପୁନର୍ବାର କହିଲା, ଆଜ୍ଞା, ଏହି ରାଜ୍ୟରେ ଯଦି ନ୍ୟାୟ ଅନ୍ୟାୟର ବିଚାର ଥାଆନ୍ତା, ତେବେ ଆମ ଘରର ଅବସ୍ଥା କଦାପି ଏଭଳି ହୋଇନଥାନ୍ତା । ମୋ' ବାପା ଅନେକ ବର୍ଷ ଧରି ସୈନ୍ୟବାହିନୀରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ, ଯଥାସାଧ୍ୟ ନିଷ୍ଠାର ସହିତ ହିଁ ସେ ଆପଣାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିଥିଲେ । ଯଦି ସମ୍ରାଟ ନ୍ୟାୟରେ ଥାଆନ୍ତେ, ତେବେ ତାଙ୍କଠାରୁ ମୋ'ର ପିତାଙ୍କୁ କେତେ କ'ଣ ପୁରସ୍କାର ଅବଶ୍ୟ ମିଳିଥାନ୍ତା । ପୁରସ୍କାର ତ ମିଳିଲାନାହିଁ, ଓଲଟି ସିଏ ଯେତେବେଳେ ବୃଦ୍ଧ ଓ ଅସମର୍ଥ ହୋଇପଡ଼ିଲେ, ସେତେବେଳେ ସମ୍ରାଟ ତାଙ୍କର ଆଉ କୌଣସି ଖବର ହିଁ ନେଲେନାହିଁ । ତେଣୁ, ନିଜ ଜୀବନର ଶେଷ ଅବସ୍ଥାରେ ନାନା ପ୍ରକାରର କ୍ଳେଶ ସହି ସହି ତାଙ୍କୁ ସଂସାରରୁ ବିଦାୟ ନେବାକୁ ହେଲା ।

ଏକଥା ଶୁଣି ସମ୍ରାଟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ଏବଂ ବାଳିକାଟିକୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ପ୍ରଦାନ କରି କହିଲେ, ଝିଅ, ସମ୍ରାଟଙ୍କୁ ଦୋଷ ଦେଇ ତୁ ଯାହାସବୁ କହିଲୁ, ବୋଧହୁଏ ତାହା ଠିକ୍ ହେଲାନାହିଁ । ତାଙ୍କଠାରୁ ଯେ ତୁମମାନଙ୍କର କିଛି ପ୍ରାପ୍ୟ ରହିଛି, ସିଏ ସମ୍ଭବତଃ ଜାଣି ବି ନଥିବେ । ସିଏ ସର୍ବଦା ରାଜ୍ୟ ଶାସନରେ କେତେ କେତେ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ତୋ'ର ପିତା ଦୁରବସ୍ଥା ମଧ୍ୟରେ ଦିନ କାଟୁଛନ୍ତି ଜାଣି ପାରିଥିଲେ ସେ ନିଶ୍ଚୟ ସେହି ବିଷୟରେ କୌଣସି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥାନ୍ତେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ତୋତେ ଅନୁରୋଧ କରି କହୁଛି, ତୁ ବିସ୍ତାରିତ ଭାବରେ

ସମସ୍ତ ବିଷୟ ଲେଖି ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଗୋଟିଏ ଦରଖାସ୍ତ ଲେଖିଦେବୁ ଓ ତାଙ୍କଠାରୁ ସାହାଯ୍ୟ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବୁ ।

ସମ୍ରାଟଙ୍କର ଏକଥା ଶୁଣି ଝିଅ କହିଲା, ଆଜ୍ଞା, ଆପଣ ତ ଦରଖାସ୍ତ ଲେଖି ଦାଖଲ କରିଦେବାକୁ ମୋତେ ପରାମର୍ଶ ଦେଉଛନ୍ତି ସିନା, କିନ୍ତୁ ତାଦ୍ୱାରା ମୋ'ର କୌଣସି ଫଳ ହେବ ବୋଲି ମୁଁ ଆଶା କରି ପାରୁନାହିଁ । ଆମକୁ ସହାୟ କରିବାକୁ ପ୍ରକୃତରେ କେହି ନାହାନ୍ତି । ଦୁଃଖୀ ମଣିଷଟିଏ ଦେଖିଲେ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଉଥିବା ପରି କଥାଟିଏ କହିଦେଇ ତା'ର ପ୍ରକୃତରେ ସେପରି କିଛି ସହାୟତା କରିବା,– ସାଧାରଣତଃ ଏପରି ମଣିଷ ମୋ' ଦୃଷ୍ଟିକୁ କେହି ଆସିନାହାନ୍ତି । ଯଦି ଆମ ପାଖରେ ଧନସମ୍ପତ୍ତି ଥାଆନ୍ତା, ତେବେ ତ କେତେ କେତେ ମନୁଷ୍ୟ ଆମର ଆତ୍ମୀୟ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତେ ଏବଂ ସାହାଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ କରନ୍ତେ । ଆମ ଭଳି ସାନ ମଣିଷମାନଙ୍କର ପ୍ରାର୍ଥନା ସମ୍ରାଟଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଇ କେବେହେଲେ ପହଞ୍ଚି ପାରିବନାହିଁ । ସମ୍ରାଟ ଉତ୍ତର ଦେଇ ପୁଣି କହିଲେ, ତୁମେ ସେବିଷୟରେ ଆଦୌ କିଛି ଚିନ୍ତା କରନାହିଁ । ସମ୍ରାଟଙ୍କ ପାଖରେ ମୋ'ର ବହୁତ ସାମର୍ଥ୍ୟ ରହିଛି । ମୁଁ ତୁମକୁ ନିର୍ଭର ଦେଇ କହୁଛି, ତୁମମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ମୋ' ସାଧ୍ୟ ଅନୁସାରେ ନିଶ୍ଚୟ ସାହାଯ୍ୟ କରିବି । ଏବଂ, ଯେପରି ତୁମମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ନ୍ୟାୟବିଚାର ହେବ, ମୁଁ ତାହା ଅବଶ୍ୟ କରିପାରିବି ।

ସମ୍ରାଟ ତା'ପରେ ଝିଅଟି ହାତରେ କିଛି ପଇସା ଦେଇ କହିଥିଲେ, ତୁମକୁ ଆଉ ଏପରି ନିଜର ପିନ୍ଧା ବସ୍ତ୍ର ବିକ୍ରୀ କରିବାକୁ ଆଦୌ ପଡ଼ିବନାହିଁ । ତୁମେ ଘରକୁ ଯାଅ । ଦୁଇ ଦିନ ପରେ ରାଜାଙ୍କର ଆବାସକୁ ଆସି ସେଠାରେ ମୋ' ସହିତ ସାକ୍ଷାତ କରିବ । ଏହା ଭିତରେ ମୁଁ ତୁମମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ କିଛି ଚେଷ୍ଟା ଆରମ୍ଭ ମଧ୍ୟ କରିଦେବି ଏବଂ କେତେଦୂର କ'ଣ କରିପାରିଲି, ତୁମକୁ ଖବର ମଧ୍ୟ ପଠାଇବି । ହଁ, ମନେରଖ, ମୋ'ପାଖକୁ ସେଦିନ ନିଶ୍ଚୟ ଯିବ, ଆଦୌ ନଯିବାର କରିବନାହିଁ । ଏତିକି କହି ସମ୍ରାଟ ଝିଅଟିର ବାପାଙ୍କର ନାଆଁଟିକୁ ପଚାରି ବୁଝି ନେଇଥିଲେ ଓ ତାକୁ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେଇ ସେଠାରୁ ପ୍ରସ୍ଥାନ କରିଥିଲେ ।

ଝିଅଟି ଏପରି ଘଟଣାଟିଏ ଘଟିଲା ବୋଲି ଖୁବ୍ ଖୁସୀ ହୋଇଗଲା ସତ, କିନ୍ତୁ ତଥାପି ପୂରା ବିଶ୍ୱାସ ହେଉ ନଥାଏ । ସମ୍ରାଟଙ୍କର ଯିବା ବାଟକୁ ସେ କିଛି ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନାଇ ରହିଥାଏ । ସମ୍ରାଟ ଯେତେବେଳେ ଆଉ ଆଦୌ ଦୃଷ୍ଟ ହେଲେନାହିଁ, ସେତେବେଳେ ନିଜ ଘରକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କଲା ଓ ନିଜର ମାଆଙ୍କ ଆଗରେ ସବୁକଥା ବର୍ଣ୍ଣନା କରି କହିଥିଲା ।

ରାଜଆବାସରେ ପହଞ୍ଚି ସମ୍ରାଟ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଉକ୍ତ ଘଟଣାଟି ସମ୍ପର୍କରେ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ସ୍ଥିର କଲେ ଓ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଜାଣି ପାରିଥିଲେ ଯେ, ଝିଅଟି

ତାଙ୍କୁ ମୋତେ ଆଦୌ କୌଣସି ମିଥ୍ୟା କଥା କହି ନଥିଲା। ମାଆ ଓ ଝିଅ ବିନା କାରଣରେ ଏତେଦିନ ଏପରି କଷ୍ଟ ସହ୍ୟ କରିବାକୁ ଯେ ବାଧ୍ୟ ହେଲେ, ସେଥିରେ ସମ୍ରାଟ ବହୁତ ଦୁଃଖ ଅନୁଭବ କଲେ ଏବଂ ଦୁଇଦିନ ଯାଏ ମଧ୍ୟ ଆଉ ଅପେକ୍ଷା ନକରି ସେମାନଙ୍କୁ ରାଜବାଟୀକୁ ଡକାଇ ପଠାଇଥିଲେ। ଝିଅଟିର ବାପା ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଯେତିକି ବେତନ ପାଇ ଥାଆନ୍ତେ, ଠିକ୍ ସେହି ପରିମାଣର ପେନ୍‌ସନ୍ ତାଙ୍କୁ ଦିଆଯାଉ ବୋଲି ଆଦେଶ ଦେଲେ। ଉଭୟେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଯିବା ପରେ ସେମାନଙ୍କୁ କହିଲେ, ଠିକ୍ ସମୟରେ ପେନ୍‌ସନ୍ ନପାଇ ତୁମମାନଙ୍କୁ ପ୍ରକୃତରେ ବୃଥା ବହୁତ କଷ୍ଟ ଭୋଗିବାକୁ ଯେ ପଡ଼ିଲା, ସେଥିପାଇଁ ତୁମମାନଙ୍କ ପାଖରେ ମୁଁ କ୍ଷମା ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଛି। କିନ୍ତୁ ତୁମେମାନେ ଅବଶ୍ୟ ବୁଝିବ ଯେ ମୁଁ ଇଚ୍ଛା କରି ତୁମମାନଙ୍କୁ ଦୁଃଖ ଦେବାଲାଗି କିଛି କରିନାହିଁ। ହଁ, ତୁମେମାନେ ଚିହ୍ନିଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଯଦି କାହାଲାଗି କୌଣସି ଅନ୍ୟାୟ କରା ଯାଇଥାଏ, ତେବେ ମୋ'ର ଅନୁରୋଧ ରହିଲା, ତୁମେମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ମୋ' ପାଖକୁ ପଠାଇଦେବ।

ଏତିକି କହି ସମ୍ରାଟ ସେମାନଙ୍କୁ ବିଦାୟ ଦେଇଥିଲେ ଓ ସେହିଦିନ ଠାରୁ ଏପରି ଗୋଟିଏ ବିଧି ପ୍ରଚଳିତ କରି ରଖିଲେ ଏବଂ ଘୋଷଣା କରି ଦେଇଥିଲେ ଯେ, ସେ ଏଣିକି ପ୍ରତ୍ୟେକ ସପ୍ତାହରେ ଅମୁକ ବାର ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ସହିତ ସିଧା ସାକ୍ଷାତ କରିବେ ଓ ଯାହାର ଯାହାକିଛି ପ୍ରାର୍ଥନା କିମ୍ବା ଅଭିଯୋଗ ଥିବ, ସିଏ ସେହି ସମୟରେ ତାଙ୍କୁ ତାହା ଜଣାଇ ପାରିବ।

□□□

ପରିଶିଷ୍ଟ

ବିଦ୍ୟାସାଗର ଚରିତ

ପ୍ରଥମ ପରିଚ୍ଛେଦ

ଶକାବ୍ଦ ୧୭୪୨, ଆଶ୍ୱିନ ୧୨ ମଙ୍ଗଳବାର ଦିନ ପ୍ରାୟ ଦ୍ୱିପ୍ରହର ସମୟରେ ବୀରସିଂହ ଗ୍ରାମରେ ମୋ'ର ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲା। ମୁଁ ମୋ' ପିତାମାତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ସନ୍ତାନ।

ବୀରସିଂହ ଗ୍ରାମଠାରୁ ଆଠକୋଶ ଦୂରରେ କୋମରଗଞ୍ଜ ନାମକ ଆଉଗୋଟିଏ ଗ୍ରାମ ଅଛି। ସେହି ଗ୍ରାମରେ ମଙ୍ଗଳବାର ଓ ଶନିବାର ମଧ୍ୟାହ୍ନ ସମୟରେ ଗୋଟିଏ ହାଟ ବସେ। ମୁଁ ଜନ୍ମ ହେଉଥିବା ସମୟରେ ମୋ' ପିତୃଦେବ ଘରେ ନଥିଲେ, ହାଟ କରିବାକୁ କୋମରଗଞ୍ଜ ଯାଇଥିଲେ। ମୋ' ବାପାଙ୍କର ବାପା ତାଙ୍କୁ ମୋ'ର ଜନ୍ମସମ୍ବାଦ ଦେବା ନିମନ୍ତେ ସେହି ହାଟକୁ ଯାଇଥିଲେ। ବାଟରେ ତାଙ୍କ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ ହୋଇଗଲା,—ଜେଜେ ମହାଶୟ ବାପାଙ୍କୁ କହିଥିଲେ, 'ଗୋଟିଏ ଅଣ୍ଡିରା ବାଛୁରୀ ଜନ୍ମ ହୋଇଛି।' ସେତେବେଳେ ଆମ ଘରେ ଗୋଟିଏ ଗାଇ ମଧ୍ୟ ଗର୍ଭବତୀ ଥିଲା। ତା'ର ମଧ୍ୟ ବାଛୁରୀ ଜନ୍ମ କରିବାର ସମୟ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ଓ ଯେକୌଣସି ଦିନ ବାଛୁରୀଟିଏ ଜନ୍ମ ହେବାର ସମ୍ଭାବନା ଥିଲା। ସେହି କାରଣରୁ ଜେଜେବାପାଙ୍କର କଥା ଶୁଣି ବାପା ମନେ ମନେ ଭାବିନେଇଥିଲେ ଯେ ଆମ ଘରର ସେହି ଗାଈର ହିଁ ଗୋଟିଏ ବାଛୁରୀ ଜନ୍ମିଛି। ଦୁହେଁ ଆସି ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲେ। ନୂଆ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିବା ଅଣ୍ଡିରା ବାଛୁରୀଟିକୁ ଦେଖିବା ସକାଶେ ବାପା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଗୁହାଳ ଆଡ଼କୁ ଚାଲିଗଲେ। ସେତେବେଳେ ଯାଇ ଜେଜେବାପା ମୁରୁକି ମୁରୁକି ହସି ପୁନର୍ବାର କହିଲେ, 'ତେଣେ ନୁହେଁ, ଏଣେ,—ଏଆଡ଼େ ଆସ। ଘରକୁ ଆସ, ମୁଁ ତୁମକୁ ଅଣ୍ଡିରା ବାଛୁରୀ ଦେଖାଇଦେବି।' ଏତିକି କହି ସେ ଏନ୍ତୁଡ଼ିଶାଳକୁ ଯାଇ ପିତୃଦେବଙ୍କୁ ଅଣ୍ଡିରା ବାଛୁରୀଟିକୁ ଦେଖାଇ ଦେଇଥିଲେ।

ଏହି ସାମାନ୍ୟ କଥାଟିକୁ ଏଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିବାର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ହେଉଛି ଯେ, ମୁଁ ମୋ' ପିଲାଦିନେ ବେଳେ ବେଳେ ଭାରି ଅବାଧ୍ୟ ହେଉଥିଲି। ପିତୃଦେବଙ୍କ ଠାରୁ ଯେତେ ବେତମାଡ଼ ଓ ଗାଳି ଖାଇଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ସେହି ଅବାଧ୍ୟତାକୁ ଦୂର କରି ପାରୁନଥିଲେ। ସେତେବେଳେ ସେ ପାଖରେ ଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କ ଆଗରେ ଜେଜେବାପାଙ୍କର ଉକ୍ତ ପରିହାସ—ବାକ୍ୟଟିକୁ ଉଦ୍ଧାର କରି କହୁଥିଲେ, 'ଇଏ ହେଉଛି ସେହି ଅଣ୍ଡିରା ବାଛୁରୀ ! ବାପା ସିନା ରହସ୍ୟ କରି ଏପରି କହିଥିଲେ; ମାତ୍ର ସେ

ସତକୁ ସତ ଜଣେ ଋଷିପୁରୁଷ ହିଁ ଥିଲେ, ତାଙ୍କର ପରିହାସ ଛଳରେ କଥିତ ହେଉଥିବା କଥା ମଧ୍ୟ କେବେହେଲେ ବିଫଳ ହେଉନଥିଲା । ମୋ'ର ଏହି ଛୁଆଟି କ୍ରମେ ଗୋଟିଏ ଅଣ୍ଡିରା ବାଛୁରୀଠାରୁ ମଧ୍ୟ ଅଧିକ ଏକଜିଦିଆ ହୋଇ ଗଲାଣି ।' ମୁଁ ଜନ୍ମ ହେବାବେଳେ ପିତାମହ ପରିହାସ ଛଳରେ ସିନା ମୋତେ ଅଣ୍ଡିରା ବାଛୁରୀ ବୋଲି କହିଥିଲେ, ଜ୍ୟୋତିଷଶାସ୍ତ୍ରର ଗଣନା ଅନୁସାରେ ମଧ୍ୟ ବୃଷ ରାଶିରେ ମୋ'ର ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ, ସମୟେ ସମୟେ ମୋ'ର କର୍ମକଳାପରେ ମଧ୍ୟ ସେହି ଲାଞ୍ଛନାପୂର୍ଣ୍ଣ କଥାଟି ମୋ' ଆଚରଣ ଦ୍ୱାରା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ହିଁ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା ।

ମୋ'ର ଜନ୍ମ ବୀରସିଂହ ଗ୍ରାମରେ ସିନା ହୋଇଛି, କିନ୍ତୁ ଏଠାରେ ମୋ'ର ପିତୃପକ୍ଷ ବା ମାତୃପକ୍ଷର ପୁରୁଷମାନେ ପ୍ରକୃତରେ ପୂର୍ବରୁ ବାସ କରୁନଥିଲେ । ଜାହାନାବାଦର ଈଶାନ କୋଣକୁ ଓ ପ୍ରାୟ ତିନିକ୍ରୋଶ ଦୂରରେ ବନମାଳିପୁର ନାମକ ଯେଉଁ ଗ୍ରାମଟି ଅଛି, ସେହିଠାରେ ହିଁ ମୋ' ପିତୃପକ୍ଷର ପୂର୍ବପୁରୁଷମାନେ ବହୁ ବର୍ଷରୁ ରହି ଆସିଥିଲେ । ଯେଉଁ କାରଣରୁ ସେମାନେ ମୂଳ ବାସସ୍ଥାନଟିକୁ ତ୍ୟାଗ କରି ବୀରସିଂହ ଗ୍ରାମରେ ବସତି କରିବାକୁ ଆସିଲେ, ଏଠାରେ ମୁଁ ଅତି ସଂକ୍ଷେପରେ ସେହି କଥାଟି କହିବି ।

ମୋ'ର ପ୍ରପିତାମହ ଭୁବନେଶ୍ୱର ବିଦ୍ୟାଳଙ୍କାରଙ୍କର ପାଞ୍ଚଜଣ ସନ୍ତାନ, ବୟସ ଅନୁସାରେ ଯଥାକ୍ରମେ ନୃସିଂହରାମ, ଗଙ୍ଗାଧର, ରାମଜୟ, ପଞ୍ଚାନନ ଓ ରାମଚରଣ । ମଧ୍ୟମ ପୁତ୍ର ରାମଜୟ ତର୍କଭୂଷଣ ହେଉଛନ୍ତି ମୋ'ର ପିତାମହ । ବିଦ୍ୟାଳଙ୍କାର ମହାଶୟଙ୍କର ପରଲୋକ ହେବା ପରେ ତାଙ୍କର ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଏବଂ ମଧ୍ୟମ ସନ୍ତାନ ଗଙ୍ଗାଧର ଦୁଇଜଣ ହିଁ ସଂସାରଟିର ଦାୟିତ୍ୱ ବହନ କଲେ । ଗୋଟିଏ ସାମାନ୍ୟ ବ୍ୟାପାରରେ ଉଭୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କଥା କଟାକଟି ହେଉ ହେଉ ତାହା କ୍ରମଶଃ ଏକ ପ୍ରବଳ ମନାନ୍ତରରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ମୋ' ପିତୃଦେବ ସେମାନେ ଏହିପରି ଭାବରେ ପରସ୍ପର ପ୍ରତି କଟୁ ଏବଂ ଅପମାନଜନକ ନାନା ବାକ୍ୟ ପ୍ରୟୋଗ କରୁଥିବାର ଦେଖି ମନେ ମନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ଏବଂ ଏହି ପରିସ୍ଥିତିରେ ପ୍ରକୃତ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କ'ଣ ହେବା ଉଚିତ ତାହା ସ୍ଥିର କରି ନପାରି ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ବିଚଳିତ ହୋଇ ଯାଉଥିଲେ । ଶେଷରେ, ଆଉ ଏଠାରେ ବାସ କରିବା କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଉଚିତ ନୁହେଁ ବୋଲି ସ୍ଥିର କରି ସେ କାହାକୁ କିଛି ନକହି ଦିନେ ଗୃହତ୍ୟାଗ କରି ଚାଲି ଯାଇଥିଲେ ।

ବୀରସିଂହ ଗ୍ରାମରେ ଉମାପତି ତର୍କସିଦ୍ଧାନ୍ତ ନାମରେ ଜଣେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପଣ୍ଡିତ ବାସ କରୁଥିଲେ । ବ୍ୟାକରଣଶାସ୍ତ୍ରର କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେ ବିଶେଷ ପାରଦର୍ଶିତା ଅର୍ଜନ କରିଥିବାରୁ ସେ ସମଗ୍ର ରାଢ଼ଦେଶରେ ଅଦ୍ୱିତୀୟ ବ୍ୟାକରଣବିତ୍ ବୋଲି

ପରିଗଣିତ ହେଉଥିଲେ । ଗୋଟିଏ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ରହିଛି ଯେ, ମେଦିନୀପୁରର ସୁବିଖ୍ୟାତ ଧନୀ ବ୍ୟକ୍ତି ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ଘୋଷ ମହା ସମାରୋହରେ ଏକଦା ନିଜ ମାଆଙ୍କର ଶ୍ରାଦ୍ଧ ଅନୁଷ୍ଠାନ କରୁଥିଲେ । ସେହି ଶ୍ରାଦ୍ଧ ସଭାରେ ନବଦ୍ୱୀପର ପ୍ରଧାନ ନ୍ୟାୟଶାସ୍ତ୍ର-ପ୍ରବୀଣ ଶଙ୍କର ତର୍କବାଗୀଶ ମଧ୍ୟ ଆସି ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଥିଲେ । ତର୍କସିଦ୍ଧାନ୍ତ ମହାଶୟ ସ୍ୱକୀୟ ବ୍ୟାକରଣ ବିଦ୍ୟାର ବିଶେଷ ପରିଚୟ ଦେଇ ତର୍କବାଗୀଶ ମହୋଦୟଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ମୁଗ୍ଧ କରିଦେଲେ । ଏହି ଘଟଣାଟି ପରେ ତର୍କସିଦ୍ଧାନ୍ତ ମହାଶୟ ସକଳ ସ୍ଥାନରେ ହିଁ ଜଣେ ସର୍ବମାନନୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିରୂପେ ସ୍ୱୀକୃତି ମଧ୍ୟ ଲାଭ କଲେ । ରାମଜୟ ତର୍କଭୂଷଣ ଏହି ଉମାପତି ତର୍କସିଦ୍ଧାନ୍ତଙ୍କର ତୃତୀୟ କନ୍ୟା ଦୁର୍ଗାଦେବୀଙ୍କର ପାଣିଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଏହି ପତ୍ନୀଙ୍କର ଗର୍ଭରୁ ତର୍କଭୂଷଣ ମହାଶୟଙ୍କର ଦୁଇଟି ପୁତ୍ର ତଥା ଚାରିଗୋଟି କନ୍ୟା ଜନ୍ମଲାଭ କରିଥିଲେ । ସବାବଡ଼ ପୁଅ ଠାକୁରଦାସ ଏବଂ ସାନ ପୁଅ କାଳିଦାସ । ସବାବଡ଼ କନ୍ୟା ମଙ୍ଗଳା, ମଝିଆଁ କମଳା, ତା'ପରେ ଗୋବିନ୍ଦମଣି ଓ ଶେଷରେ ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣା । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଠାକୁରଦାସ ହେଉଛନ୍ତି ମୋ'ର ପିତୃଦେବ ।

ରାମଜୟ ତର୍କଭୂଷଣ ଦେଶତ୍ୟାଗୀ ହୋଇଥିଲେ । ଦୁର୍ଗାଦେବୀ ଆପଣାର ସନ୍ତାନମାନଙ୍କୁ ନେଇ ସେହି ବନମାଳିପୁର ଗୃହରେ ହିଁ ବାସ କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ, ଖୁବ୍ ଅଳ୍ପଦିନ ପରେ ଦୁର୍ଗାଦେବୀଙ୍କର ଲାଞ୍ଛନାଭୋଗ ଏବଂ ତାଙ୍କର ପୁତ୍ରକନ୍ୟା ମାନଙ୍କ ପ୍ରତି କୁଟୁମ୍ବକର୍ତ୍ତାଙ୍କର ଅଯତ୍ନ ତଥା ଅନାଦର ଏତେ ଅଧିକ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା ଯେ, ଦୁର୍ଗାଦେବୀଙ୍କୁ ନିଜର ଦୁଇ ପୁଅ ଏବଂ ଚାରି ଝିଅଙ୍କୁ ନେଇ ବାପଘରକୁ ଚାଲିଯିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ତାଙ୍କର ଶାଶୁଘରେ ଥିବା ଗୃହକର୍ତ୍ତା ଆଦିଙ୍କର ଆଚରଣର ପରିଚୟ ପାଇ ତାଙ୍କର ପିତାମାତା ଓ ଭାଇମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖିତ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କର ପୁତ୍ରକନ୍ୟାମାନଙ୍କୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆଦରର ସହିତ ପାଳନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । କେତେଟା ଦିନ ଏହିପରି ଖୁବ୍ ଉତ୍ତମ ଭାବରେ ଅତିବାହିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଦୁର୍ଗାଦେବୀଙ୍କର ପିତା ତର୍କସିଦ୍ଧାନ୍ତ ମହାଶୟ ବହୁତ ବୃଦ୍ଧ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ଏବଂ ସେହି କାରଣରୁ ପାରିବାରିକ ସଂସାରର ପରିଚାଳନା ତାଙ୍କର ପୁତ୍ର ରାମସୁନ୍ଦର ବିଦ୍ୟାଭୂଷଣଙ୍କର ହାତକୁ ଆସିଲା । ଅର୍ଥାତ୍ ସିଏ ହିଁ ଗୃହର ପ୍ରକୃତ କର୍ତ୍ତା ଓ ତାଙ୍କର ପତ୍ନୀ ଗୃହର ପ୍ରକୃତ କର୍ତ୍ତ୍ରୀ ହୋଇ ରହିଥିଲେ । ଦେଶର ଆଚାରପରମ୍ପରା ଅନୁସାରେ ତର୍କସିଦ୍ଧାନ୍ତ ମହୋଦୟ ଓ ତାଙ୍କର ସହଧର୍ମିଣୀ ତହୁଁ କେବଳ ସାକ୍ଷୀଗୋପାଳହିଁ ହୋଇଗଲେ । କୌଣସି ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ଆଉ ଖଟି ପାରୁନଥିଲା । ସାଂସାରିକ ଯାବତୀୟ ବ୍ୟାପାର ରାମସୁନ୍ଦର ଏବଂ ତାଙ୍କର ଧର୍ମପତ୍ନୀଙ୍କର ଅଭିପ୍ରାୟ ମୁତାବକ ହିଁ ପରିଚାଳିତ ହେଉଥିଲା ।

କିଛିଦିନ ପରେ ନିଜର ସନ୍ତାନମାନଙ୍କୁ ନେଇ କାଳାତିପାତ କରିବା ଦୁର୍ଗାଦେବୀଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଆଉ ମୋଟେ ସୁଖକର ହୋଇ ରହି ପାରିଲାନାହିଁ । ସିଏ ଖୁବ୍ ଶୀଘ୍ର ଏକଥା ବୁଝି ମଧ୍ୟ ପାରିଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ଭାଇ ତଥା ଭାଇଙ୍କ ପତ୍ନୀ ତାଙ୍କ ଉପରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇଗଲେଣି; ଏକ ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କାଳ ପାଇଁ ସାତଜଣଙ୍କର ଭରଣପୋଷଣର ଦାୟିତ୍ୱ ବହନ କରିବାଲାଗି ସେମାନେ ଆଉ ମୋଟେ ଇଚ୍ଛୁକ ନୁହନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସେ ଓ ତାଙ୍କ ସନ୍ତାନବର୍ଗ ସତେଅବା ଗଳଗ୍ରହ ସଦୃଶ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ରାମସୁନ୍ଦରଙ୍କର ପତ୍ନୀ କଥାରେ କଥାରେ ଦୁର୍ଗାଦେବୀଙ୍କର ଦୋଷ ଦର୍ଶାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇଥିଲେ । ଏହିପରି ଅପମାନପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟବହାର ସହ୍ୟ କରିବା ଯେତେବେଳେ ସମ୍ଭବ ହେଉନଥିଲା, ସେତେବେଳେ ଦୁର୍ଗାଦେବୀ ନିଜର ପିତା ତର୍କସିଦ୍ଧାନ୍ତଙ୍କ ପାଖରେ ଯାଇ କହି ଦେଉଥିଲେ । ବାପା ତ ବୃଦ୍ଧ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ଓ ସାଂସାରିକ ବିଷୟରେ ହୁଏତ ତାଙ୍କର କିଞ୍ଚିତ୍ ଉଦାସୀନତା ମଧ୍ୟ ଆସି ଯାଇଥିଲା,— ସର୍ବୋପରି ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ତାଙ୍କର କୌଣସି କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ମଧ୍ୟ ନଥିଲା; —ତେଣୁ ସେ କୌଣସି ପ୍ରତିବିଧାନ ମଧ୍ୟ କରି ପାରୁନଥିଲେ । ପରିଶେଷରେ, ପୁତ୍ରକନ୍ୟାଗଣଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଦୁର୍ଗାଦେବୀଙ୍କୁ ପିତୃଗୃହ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଏହି ଘଟଣାରେ ତର୍କସିଦ୍ଧାନ୍ତ ମହାଶୟ ଅତିଶୟ କ୍ଷୁବ୍ଧ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ଏବଂ ନିଜ ସଦନଟିର ଅନତିଦୂରରେ ଗୋଟିଏ ସାଧାରଣ ବାସଗୃହ ନିର୍ମାଣ କରାଇ ବି ଦେଇଥିଲେ । ନିଜର ସନ୍ତାନମାନଙ୍କୁ ନେଇ ସେହିଠାରେ ଯାଇ ରହିଲେ ଓ ବହୁତ କଷ୍ଟରେ ଦିନ କଟାଇବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ ।

ସେତେବେଳେ ତାକୁଡ଼ି ଓ ଅରଟ ଦେଇ ସୂତା କାଟି ଏବଂ ସେହି ସୂତାକୁ ବିକ୍ରୀ କରି ବହୁସଂଖ୍ୟକ ନିଃସହାୟ ଓ ନିରୁପାୟ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ନିଜର ସଂସାରସ୍ଥ ଗୁଜରାଣଗୁଡ଼ିକୁ ମେଣ୍ଟାଉଥିଲେ । ଦୁର୍ଗାଦେବୀ ମଧ୍ୟ ସେହି ବୃତ୍ତିଟିକୁ ଅବଲମ୍ବନ କଲେ । ହଁ, ଏକୁଟିଆ ହୋଇଥିଲେ ଅବଶ୍ୟ ସେ ଏତିକି ଆୟରେ ବେଶ୍ ସୁରୁଖୁରୁରେ ନିଶ୍ଚୟ ଚଳି ଯାଇଥାଆନ୍ତେ, କିନ୍ତୁ ଏହି ଅଳ୍ପ କେତୋଟି କଉଡ଼ିରେ ଦୁଇ ପୁଅ ଓ ଚାରି ଝିଅଙ୍କର ଭରଣପୋଷଣ କରିବା ପ୍ରକୃତରେ, ମୋଟେ ସମ୍ଭବ ହୁଅନ୍ତାନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ତାଙ୍କ ବାପା ଅନେକ ସମୟରେ ଯଥାସମ୍ଭବ କିଛି ନା କିଛି ସହାୟତା କରୁଥିଲେ । ତଥାପି ବହୁତ ଅଭାବ ଏବଂ କଷ୍ଟରେ ଦିନଯାପନ କରିବାକୁ ହେଉଥିଲା । ସେତେବେଳକୁ ବଡ଼ ପୁଅ ଠାକୁରଦାସଙ୍କ ବୟସ ଚଉଦ ବା ପନ୍ଦର ହୋଇଥାଏ । ମାଆଙ୍କଠାରୁ ଅନୁମତି ନେଇ ଠାକୁରଦାସ କିଛି ଉପାର୍ଜନର ଚେଷ୍ଟା କରିବା ନିମନ୍ତେ କଲିକତା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଯାତ୍ରା କରିଥିଲେ ।

ସୀତାରାମ ବାଚସ୍ପତି ନାମକ ଆମମାନଙ୍କର ଜଣେ ନିକଟ ଜ୍ଞାତି ସେତେବେଳେ କଲିକତାରେ ଥାଆନ୍ତି । ତାଙ୍କର ପୁତ୍ର ଜଗମୋହନ ନ୍ୟାୟାଳଙ୍କାର ସୁପ୍ରସିଦ୍ଧ ଚତୁର୍ଭୁଜ ନ୍ୟାୟରତ୍ନଙ୍କ ପାଖରେ ଅଧ୍ୟୟନ କରୁଥିଲେ । ନ୍ୟାୟାଳଙ୍କାର ମହାଶୟ ନ୍ୟାୟରତ୍ନ ମହୋଦୟଙ୍କର ଜଣେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରିୟ ଶିଷ୍ୟ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଅନୁଗ୍ରହ ତଥା ସହାୟତାରେ ସିଏ କଲିକତାରେ ଅପାର ପ୍ରତିପନ୍ନତା ଲାଭ କରିଥିଲେ । ଠାକୁରଦାସ ଏହି ନିକଟସମ୍ପର୍କୀୟଙ୍କ ଗୃହରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ଆପଣାର ପରିଚୟ ପ୍ରଦାନ କଲେ ଏବଂ ସେଠାକୁ ସେ କେଉଁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆସିଛନ୍ତି, ଅଶ୍ରୁଛଳଛଳ ଆଖିରେ ତାହା ବ୍ୟକ୍ତ କରିବାରେ ସେଠାରେ ଆଶ୍ରୟ ଲାଭ କରିବା ସକାଶେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିଥିଲେ । ନ୍ୟାୟାଳଙ୍କର ମହାଶୟଙ୍କର ସାଂସାରିକ ଅବସ୍ଥା ଖୁବ୍ ଭଲ ଥିଲା ଏବଂ ସେ ସେତେବେଳେ ଅକାତର ଭାବରେ ଅର୍ଥଦାନ କରି ପାରୁଥିଲେ; ଜଣେ ନିକଟସମ୍ପର୍କୀୟର ପୁତ୍ରକୁ ଅନ୍ନସହାୟତା କରିବା ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଆଦୌ କଷ୍ଟସାଧ୍ୟ ନଥିଲା । ତେଣୁ ସେ ସଦୟ ହୋଇ ସମ୍ମତି ପ୍ରକାଶ କଲେ ଓ ଠାକୁରଦାସଙ୍କୁ ଗୃହରେ ଆଶ୍ରୟ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ ।

ପ୍ରଥମେ ବନମାଳିପୁର ଏବଂ ପରେ ବୀରସିଂହରେ ଥିବା ସମୟରେ ଠାକୁରଦାସ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ସାର ବ୍ୟାକରଣ ପଢ଼ି ସାରିଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ କଲିକତାକୁ ଆସି ସେ ନ୍ୟାୟାଳଙ୍କାର ମହୋଦୟଙ୍କର ଚଉପାଢ଼ୀରେ ଅଧିକ ନିୟମିତ ଭାବରେ ସଂସ୍କୃତ ବିଦ୍ୟାର ଅନୁଶୀଳନ କରିପାରିଲେ । ପ୍ରଥମେ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାଟି ସ୍ଥିର କରା ଯାଇଥିଲା ଏବଂ ସେ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ସେହିଭଳି ଅଧ୍ୟୟନ ବିଷୟରେ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଅନୁରାଗ ରଖିଥିଲେ । ମାତ୍ର, ସବାଆଗ ଯେଉଁ ଅଭିପ୍ରାୟରେ ସିଏ ପ୍ରବାସ କରି କଲିକତା ଆସିଥିଲେ, ସଂସ୍କୃତର ଅଧ୍ୟୟନରେ ନିଜକୁ ନିୟୋଜିତ କରି ରଖିଲେ ସେଦିଗରେ ଆଦୌ କିଛି କରି ପାରିନଥାନ୍ତେ । ସଂସ୍କୃତ ଅଧ୍ୟୟନ ନିମନ୍ତେ ଯେ ତାଙ୍କର ପ୍ରବଳ ଆଗ୍ରହ ରହିଥିଲା, ସେଥିରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ଏବଂ, ସେ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ସବୁବେଳେ ନିଜପାଖରେ ଶପଥବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ଯେ, ଯେତେ ଯାହା ଅସୁବିଧାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ସଂସ୍କୃତ ଅଧ୍ୟୟନ ଦିଗରେ ଅବଶ୍ୟ ଯତ୍ନଶୀଳ ହୋଇ ରହିବେ । କିନ୍ତୁ, ତେଣେ ସିଏ ନିଜର ମାଆ ଓ ଭାଇଭଉଣୀଙ୍କୁ ଯେଉଁପରି ଅବସ୍ଥାରେ ରଖି ଆସିଥିଲେ, ସେହି କଥାଟି ମନେ ପଡ଼ିଯିବା ମାତ୍ରକେ ସେ ଅତିଶୟ ବ୍ୟସ୍ତ ଓ ଅସ୍ଥିର ମଧ୍ୟ ହୋଇ ପଡୁଥିଲେ । ମାତ୍ର, ବହୁତ ବିବେଚନା କରି ଶେଷକୁ ଏତିକି ମୀମାଂସାରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିହେଲା ଯେ, ସିଏ ଏପରି ଭାବରେ ଅଧ୍ୟୟନ ଦ୍ୱାରା ଆପଣାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବେ, ଯେପରି କି ଯଥାସମ୍ଭବ ଶୀଘ୍ର ହିଁ ଉପାର୍ଜନକ୍ଷମ ହୋଇ ପାରିବେ ।

ସେତେବେଳେ ପ୍ରାୟ ମୋଟାମୋଟି ଭାବରେ ଇଂରାଜୀରେ କିଛି ଜ୍ଞାନ ହୋଇଗଲେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବେଶ୍ ସହଜରେ ସାହେବମାନଙ୍କର ଇଜ୍‌ଲାସ୍ ମାନଙ୍କରେ କିଛି କାମ ନିଶ୍ଚୟ ମିଳି ଯାଉଥିଲା । ତେଣୁ ଏବେ ସଂସ୍କୃତ ଶିକ୍ଷା ନକରି କିଛି ଇଂରାଜୀ ପଢ଼ିଲେ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ବରଂ ଅଧିକ ଲାଭଜନକ ହେବ । କିନ୍ତୁ, ସେତେବେଳେ ଇଂରାଜୀ ଶିକ୍ଷା କରିବା ମଧ୍ୟ ଆଦୌ ସହଜ ବ୍ୟାପାର ନଥିଲା । ସେତେ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟାରେ ଇଂରାଜୀ ପଢ଼ିବାର ବିଦ୍ୟାଳୟମାନ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇନଥିଲା । ଯେଉଁଠାରେ ଥିଲା, ସେଠାରେ ତାଙ୍କ ପରି ଦରିଦ୍ର ପରିବାରର ପିଲାମାନେ ପ୍ରବେଶ କରିବା ମଧ୍ୟ ଆଦୌ ସହଜ ହୋଇ ପାରୁନଥିଲା । ନ୍ୟାୟାଳଙ୍କାର ମହାଶୟଙ୍କର ପରିଚିତ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି କାମ ଚଳାଇ ପାରିବା ଭଳି କିଛି ଇଂରାଜୀ ଜାଣିଥିଲେ । ସିଏ ଅନୁରୋଧ କରିବାରୁ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିଜଣକ ଠାକୁରଦାସଙ୍କୁ ଇଂରାଜୀ ଶିଖାଇଦେବା ସକାଶେ ରାଜୀ ହେଲେ । ତାଙ୍କ ନିଜର ବି ଅନ୍ୟ ଚାକିରିଟିଏ ଥିବାରୁ ଦିନବେଳା ଏଠାରେ ପଢ଼ାଇବା ଲାଗି ତାଙ୍କୁ କୌଣସି ସମୟ ମିଳିନଥାନ୍ତା । ତେଣୁ, ଠାକୁରଦାସ ପ୍ରତ୍ୟହ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ହିଁ ତାଙ୍କପାଖକୁ ଇଂରାଜୀ ପଢ଼ିବା ନିମନ୍ତେ ଯିବେ ବୋଲି ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ । ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ତଦନୁରୂପେ ହେଲା ଏବଂ ଠାକୁରଦାସ ତା'ପରେ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଇଂରାଜୀ ଶିକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ଯିବା ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇଥିଲେ ।

ନ୍ୟାୟାଳଙ୍କାର ମହୋଦୟଙ୍କର ଗୃହରେ ସନ୍ଧ୍ୟା ହେବାର ପରେ ପରେ ହିଁ ବାହାରୀ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ଭୋଜନକାର୍ଯ୍ୟଟି ଶେଷ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ସେତେବେଳେ ଇଂରାଜୀ ଶିକ୍ଷା କରିବା ସକାଶେ ବାହାରକୁ ଯାଉଥିବାରୁ ଠାକୁରଦାସ ସେଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ ରହି ପାରୁନଥିଲେ ଏବଂ, ଘରକୁ ଫେରିଆସିବା ପେର ଭୋଜନ ମିଳିବାର ମଧ୍ୟ ଆଉ କୌଣସି ସମ୍ଭାବନା ରହୁନଥିଲା । ଫଳରେ ବହୁଦିନ ତାଙ୍କୁ ରାତ୍ରି ସମୟଟି ଉପବାସ ରହିବାକୁ ହେଉଥିଲା । ଏହିଭଳି ଭାବରେ, ରାତ୍ରିଆହାରରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ସେ କ୍ରମେ ଭାରି ବଳହୀନ ଓ ଶୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଆସିଥିଲେ । ଏପରି ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ତାଙ୍କ ଶିକ୍ଷକ ଦିନେ ତାଙ୍କୁ ପଚାରିଥିଲେ, ହଇହୋ ବାବୁ, ତୁମେ ଦିନକୁ ଦିନ କ୍ରମଶଃ ଦୁର୍ବଳ ଏବଂ ରୁଗ୍‌ଣ କାହିଁକି ଦିଶୁଛ ? ଠାକୁରଦାସ ଛଳଛଳ ଆଖିରେ ତାଙ୍କୁ କାରଣଟି ବିଷୟରେ ଅବଗତ ମଧ୍ୟ କରାଇଥିଲେ । ସେତିକିବେଳେ ସେଠାରେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କର ଜଣେ ଆତ୍ମୀୟ ଶୂଦ୍ରଜାତୀୟ ଦୟାଳୁ ବ୍ୟକ୍ତି ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ ଓ ସମସ୍ତ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ଶ୍ରବଣ କରି ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖିତ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ତା'ପରେ ଠାକୁରଦାସଙ୍କୁ ଯାଇ କହିଲେ, ମୁଁ ସେହି ଯୁବକଙ୍କ ବିଷୟରେ ଯାହା ଶୁଣିଲି, ସେଠାରେ ତୁମର ରହିବା ଆଦୌ ଉଚିତ୍ ହେବନାହିଁ । ତୁମେ ଯଦି ନିଜର ଖାଇବାକୁ ନିଜେ ରାନ୍ଧି ପାରିବ, ତେବେ ତୁମକୁ ମୁଁ ନିଜ ଘରେ ନେଇ ରଖିବା ନିମନ୍ତେ ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛି । ଏହି କଥାଟି ଶୁଣି

ଠାକୁରଦାସ ଖୁବ୍ ଖୁସୀ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ଓ ତହିଁ ଆରଦିନ ହିଁ ନ୍ୟାୟାଳଙ୍କାରଙ୍କର ଗୃହ ଛାଡ଼ି ତାଙ୍କ ଘରେ ଯାଇ ରହିଥିଲେ ।

ଏହି ଦୟାଳୁ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ସାଂସାରିକ ଅବସ୍ଥା ଆଦୌ ଉତ୍ତମ ନଥିଲା । ଉପାର୍ଜନର ପରିମାଣ ମଧ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସାମାନ୍ୟ ହିଁ ଥିଲା । ତଥାପି, ଏଠାକୁ ଆସି ଠାକୁରଦାସଙ୍କୁ ଦୁଇଓଳି କିଛି ଆହାର ମିଳିଲା ଏବଂ ଇଂରେଜୀଶିକ୍ଷା ମଧ୍ୟ ଚାଲୁ ରହି ପାରିଥିଲା । ମାତ୍ର, ଠାକୁରଦାସଙ୍କର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ କି କ'ଣ, ଆଶ୍ରୟଦାତାଙ୍କର ସାମର୍ଥ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଦିନକୁ ଦିନ କମ୍ ହୋଇ ଆସିଲା । ଦୁଇଟି ପେଟକୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଆହାର ମିଳିବା ବେଶ୍ କଷ୍ଟକର ହେଲା । ଆଶ୍ରୟଦାତା ପ୍ରତ୍ୟହ ସକାଳୁ ବାହାରକୁ ଚାଲି ଯାଉଥିଲେ ଏବଂ ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ କିଛି ସମ୍ଭବ କରିପାରିବା ପରେ ଯାଇ କେଉଁଦିନ ଦେଢ଼, ଦୁଇ ଅଥବା କେଉଁଦିନ ଅଢେଇ ପହରକୁ ଗୃହକୁ ଫେରୁଥିଲେ । ଯୋଗାଡ଼ କରି ଯାହା ଆଣୁଥିଲେ, ସେଥିରେ କଷ୍ଟେ ମଷ୍ଟେ ଦୁଇଜଣଙ୍କର ଉଦରକୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଆହାର କେଉଁଦିନ ମିଳୁଥିଲା ତ ପୁଣି କେଉଁଦିନ ବି ମିଳି ପାରୁନଥିଲା । ଦିନେ ଦିନେ ସେହି ଭଦ୍ରଲୋକ ଫେରୁ ବି ନଥିଲେ । ସେହିସବୁ ଦିବସ ମାନଙ୍କରେ ଠାକୁରଦାସଙ୍କୁ ଉପବାସରେ କଟାଇବାକୁ ମଧ୍ୟ ପଡୁଥିଲା ।

ଠାକୁରଦାସଙ୍କ ପାଖରେ ସାମାନ୍ୟ ପାତ୍ର ହିସାବରେ ଖଣ୍ଡିଏ ପିତଳ ଥାଳୀ ଓ ସାନ ପିତଳ ଗିନାଟିଏ ମାତ୍ର ଥାଏ । ଥାଳୀଟିରେ ଭାତ ରହୁଥିଲା ଓ ଗିନାଟିରେ ପିଇବାପାଇଁ ପାଣି । ସିଏ ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲେ, ଗୋଟିଏ ପଇସା ଦେଇ ଶାଳଗଛର ପତ୍ର କିଣି ଆଣିଲେ ତ ଦଶ ବାରଦିନ ଭାତ ଖାଇ ହେବ ଏବଂ ତେଣୁ ଥାଳୀର ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରୟୋଜନ ରହିବ ନାହିଁ । ସିଏ ଥାଳୀଟିକୁ ବିକିଦେବା ନିମନ୍ତେ ମନସ୍ଥ କଲେ । ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଯେତିକି ପଇସା ମିଳିବ, ତାହା ତାଙ୍କ ପାଖରେ ହାତଜମା ହୋଇ ରହିବ ବୋଲି ଜାଣିଲେ । ଏବଂ, ଯେଉଁଦିନ ଦିନବେଳା ଆହାର ନିମନ୍ତେ କିଛି ନଥିବ, ସେଦିନ ସିଏ ଉକ୍ତ ପଇସାରୁ କିଛି ଦ୍ରବ୍ୟ କ୍ରୟ କରି ଅବଶ୍ୟ ଖାଇ ପାରିବେ । ଏପରି ମନରେ ଭାବି ସେ କଂସାରି ଦୋକାନକୁ ଥାଳୀ ବିକିବାକୁ ଗଲେ । ଦୋକାନୀମାନେ କହିଲେ, ଅପରିଚିତ ଲୋକମାନଙ୍କ ପାଖରୁ ପୁରାତନ ବାସନ ଆମେ ଆଦୌ କିଣି ପାରିବୁନାହିଁ । କାରଣ, ଏପରି କରି ଆମକୁ କେତେଥର ଖୁବ୍ ଠକାମିରେ ମଧ୍ୟ ପଡ଼ିବାକୁ ହୋଇଛି । ତେଣୁ ତୁମର ଥାଳୀଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଆମେ କିଣିବୁନାହିଁ । ଏହିପରି ଭାବରେ ସେଠାରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଠାରୁ କେବଳ ନାହିଁ ନାହିଁ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳିଲା । ଠାକୁରଦାସ ସିନା ବହୁତ ଆଶା ପୋଷଣ କରି ଥାଳୀ ବିକ୍ରୀ କରିବାକୁ ଯାଇଥିଲେ, ବର୍ତ୍ତମାନ ବିଫଳ ହୋଇ ବିରସ ମନରେ ହିଁ ଘରକୁ ଫେରିଲେ ।

ଦିନେ, ମଧ୍ୟାହ୍ନ ସମୟରେ, ଠାକୁରଦାସଙ୍କୁ ପ୍ରବଳ ଭୋକ ଲାଗିଲା ଓ ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ବସାରୁ ବାହାରକୁ ଚାଲି ଯାଇଥିଲେ। ମନକୁ ଭୁଲାଇ କ୍ଷୁଧାର ଯନ୍ତ୍ରଣାକୁ ପାସୋରି ପାରିବେ ବୋଲି ରାସ୍ତାରେ ଏଣେତେଣେ ବୁଲିବାକୁ ଲାଗିଲେ। କିଛି ସମୟ ସେଇପରି ବୁଲିବାଦ୍ୱାରା ଫଳ ବରଂ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଓଲଟା ହିଁ ଫଳିଥିଲା। ଭୋକର ଯାତନାକୁ ତ ମୋଟେ ଭୁଲି ହେଲାନାହିଁ, କିଛି ସମୟ ପରେ ସେ ଏତେ ବେଶୀ ପରିମାଣରେ ଉଭୟ ଭୋକିଲା ଓ ଶୋଷିଲା ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ଯେ, ଆଉ ଆଗକୁ ଯିବାପାଇଁ ଦେହରେ କୌଣସି ବଳ ହିଁ ରହିଲାନାହିଁ। କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ ଗୋଟିଏ ଦୋକାନ ସାମନାରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲେ ଯେ, ଜଣେ ମଧ୍ୟବୟସ୍କା ବିଧବା ମହିଳା ସେହି ଦୋକାନ ଭିତରେ ବସି ମୁଢ଼ି ଓ ଉଖୁଡ଼ା ବିକ୍ରୀ କରୁଥିଲେ। ତାଙ୍କୁ ଏପରି ଭାବରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ରହିଥିବାର ଦେଖି ସେହି ମହିଳା ପଚାରିଲେ, ବାପା, ତୁମେ ସେଉଳି ଛିଡ଼ା ହୋଇ କାହିଁକି ରହିଛ ? ଭାରି ଶୋଷ କରୁଛି ବୋଲି ଉତ୍ତର ଦେଇ ଠାକୁରଦାସ ପିଇବା ନିମନ୍ତେ କିଛି ପାଣି ମାଗିଥିଲେ। ମହିଳା ଖୁବ୍ ସ୍ନେହର ସହିତ ତାଙ୍କୁ ବସିବା ସକାଶେ କହିଲେ ଓ ଜଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପିଲାକୁ ଖାଲି ପାଣି ଦେବାଟା ଅବିଧି ହେବ ବୋଲି ବିଚାର କରି ଖାଇବାକୁ କିଛି ଉଖୁଡ଼ା ମଧ୍ୟ ଆଣି ଦେଇଥିଲେ। ଠାକୁରଦାସ ଯେପରି ଟାଉଟାଉ ହୋଇ ସେହି ଉଖୁଡ଼ାକୁ ଖାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ, ସେକଥା ନିରୀକ୍ଷଣ କରି ମହିଳା ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ, ବାପା, ମନେ ହେଉଛି ଆଜି ତୁମ ପେଟକୁ ଆଦୌ କୌଣସି ଦାନାଟାଏ ମଧ୍ୟ ଯାଇନାହିଁ। ଉତ୍ତର ପାଇଲେ, ନାଇଁ ମାଆ, ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ କିଛି ଖାଇନାହିଁ। ମହିଳା ତା'ପରେ ତାଙ୍କୁ କହିଥିଲେ, ତେବେ ପାଣି ପଛେ ପିଇବ, ଦଣ୍ଡେ ରହିଯାଅ। ଏକଥା କହି, କଡ଼ରେ ଥିବା ଗଉଡ଼ର ଦୋକାନରୁ କିଛି ଦହି କିଣି ଆଣିଲେ ଓ ସେଥିରେ ଆଉକିଛି ଉଖୁଡ଼ା ପକାଇ ଠାକୁରଦାସଙ୍କୁ ଖାଇବାପାଇଁ ବଢ଼ାଇ ଦେଇଥିଲେ। ତା'ପରେ ତାଙ୍କଠାରୁ ସମସ୍ତ ଘଟଣା ଜାଣି ଜିଦ୍ କଲାପରି କହିଥିଲେ, ଯେଉଁଦିନ ତୁମକୁ ଏହିପରି କିଛିହେଲେ ଖାଇବାକୁ ନମିଳିବ, ସେଦିନ ତୁମେ ମୋ' ଦୋକାନକୁ ଆସି ଯେମିତିହେଲେ କିଛି ଭୋଜନ କରିଯିବ।

ବାପାଙ୍କ ଠାରୁ ଏହି ହୃଦୟବିଦାରକ କାହାଣୀଟି ଶୁଣି ମୋ'ର ଅନ୍ତର ଭିତରଟା ଯେପରି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା, ସ୍ତ୍ରୀଜାତି ଉପରେ ମୋ' ଚିତ୍ତରେ ସେହିପରି ପ୍ରଗାଢ଼ ଭକ୍ତିଭାବ ମଧ୍ୟ ସଂଜାତ ହୋଇଥିଲା। ଯଦି ଜଣେ ପୁରୁଷ ସେହି ଦୋକାନଟିର ମାଲିକ ହୋଇଥାନ୍ତେ, ତେବେ ଠାକୁରଦାସଙ୍କ ପ୍ରତି କଦାପି ଏପରି ସଦୟତା ପ୍ରକାଶ କରିନଥାନ୍ତେ। ଏବଂ, ତା'ପରେ ଯେଉଁଦିନ ଦିନବେଳାର ଖାଇବା ଜୁଟି ପାରୁନଥିଲା, ସେଦିନ ଠାକୁରଦାସ ସେହି ମହିଳାଙ୍କର କଥା ମାନି ତାଙ୍କ ଦୋକାନକୁ ଯାଇ ପେଟ ଭରି ଭୋଜନ କରି ଆସୁଥିଲେ।

ଦିନେ ଠାକୁରଦାସ ନିଜ ଆଶ୍ରୟଦାତାଙ୍କୁ କହିଥିଲେ, ମୁଁ ଯେପରି କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ କିଛି କାମ କରି କିଛି ଅର୍ଥ ରୋଜଗାର କରି ପାରିବି, ଆପଣ ଅନୁଗ୍ରହ କରି ତାହାର କୌଣସି ଉପାୟ କରିଦିଅନ୍ତୁ । ମୁଁ ଧର୍ମର ରାଣ ପକାଇ କହୁଛି, ଯେଉଁଠାରେ ମୋତେ ନିଯୁକ୍ତ କରାଯିବ, ସେଠାରେ ପ୍ରାଣପଣ ପରିଶ୍ରମ କରି ମୁଁ ଆପଣାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିବି ଏବଂ କେବେହେଲେ ଅଧର୍ମ ଆଚରଣ କରିବି ନାହିଁ । ମୋତେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିବାରୁ ଆପଣଙ୍କୁ କଦାପି କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଲଜ୍ଜା ପାଇବାକୁ ହେବନାହିଁ । ଆଦୌ କୌଣସି ନିନ୍ଦା ମଧ୍ୟ ଶୁଣିବାକୁ ପଡ଼ିବନାହିଁ । ଯେତେବେଳେ ନିଜର ମାଆ ଓ ଭାଇଭଉଣୀ ମାନଙ୍କ କଥା ମନେ ପଡୁଛି, ସେତେବେଳେ ଏଭଳି ଅକର୍ମା ହୋଇ ଆଉ ଗୋଟିଏ କ୍ଷଣ ବି ବଞ୍ଚି ରହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉନାହିଁ । ଏସବୁ କଥା କହୁ କହୁ ଠାକୁରଦାସଙ୍କ ଆଖିରୁ ଲୋତକଧାରା ବହି ଆସିଥିଲା ।

ସେହି ଆଶ୍ରୟଦାତାଙ୍କର ଚେଷ୍ଟାରେ କିଛିଦିନ ଅନ୍ତେ ଠାକୁରଦାସ ମାସିକ ଦୁଇଟଙ୍କା ବେତନରେ ଗୋଟିଏ କର୍ମରେ ନିଯୁକ୍ତ ମଧ୍ୟ ହୋଇ ପାରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଆଉ ଆନନ୍ଦର ସୀମା ହିଁ ରହିଲାନାହିଁ । ସିଏ ଯେଉଁଠାରେ ଥିଲେ ସେହିଠାରେ ହିଁ ରହିଲେ, ଆହାରର କ୍ଳେଶ ମଧ୍ୟ ସେହି ପୂର୍ବପରି ଲାଗି ରହିଥିଲା,—ତଥାପି ବେତନ ବାବତକୁ ପାଉଥିବା ପୂରା ଦୁଇଟଙ୍କାକୁ ସେ ମାଆଙ୍କ ପାଖକୁ ପଠାଇ ଦେଉଥିଲେ । ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ ଥିଲେ, ପରିଶ୍ରମ ମଧ୍ୟ କରି ପାରୁଥିଲେ ଏବଂ ଆଦୌ କୌଣସି ସଙ୍କୋଚ ନକରି ଉତ୍ତମ ପ୍ରକାରେ ସବୁ ସମ୍ପନ୍ନ କରି ପାରୁଥିଲେ । ତେଣୁ, ସିଏ ଯେଉଁଠାରେ ଯେଉଁମାନଙ୍କ ପାଖରେ କାମ କରୁଥିଲେ, ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କ ଉପରେ ଖୁବ୍ ସନ୍ତୋଷ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ ।

ଏହିପରି ଦୁଇ ତିନି ବର୍ଷ ଚାଲି ଯାଇଥିଲା ଏବଂ ଠାକୁରଦାସଙ୍କୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ମାସିକ ପାଞ୍ଚଟଙ୍କା ବେତନ ମିଳୁଥିଲା । ଫଳରେ ତେଣେ ଗ୍ରାମରେ ମଧ୍ୟ ମାଆ ତଥା ଭାଇଭଉଣୀ ମାନଙ୍କର ଦୁଃଖ ମଧ୍ୟ ବହୁତ ଅଂଶରେ ଦୂର ହୋଇ ପାରିଲା । ସେହି ସମୟରେ ମୋ'ର ପିତାମହ ମଧ୍ୟ ଗ୍ରାମକୁ ଫେରି ଆସିଥିଲେ । ସିଏ ପ୍ରଥମେ ବନମାଳିପୁର ଯାଇଥିଲେ ଏବଂ ସେଠାରେ ପତ୍ନୀ ତଥା ସନ୍ତାନଗଣଙ୍କୁ ନଦେଖିବାରୁ ବୀରସିଂହକୁ ଆସିଥିଲେ । ସାତ ଆଠବର୍ଷ ଉତ୍ତାରୁ ସିଏ ଫେରି ଆସିବାରୁ ସମସ୍ତେ ଆହ୍ଲାଦିତ ହୋଇ ଉଠିଥିଲେ । ଶଶୁରଘରେ ଅଥବା ଶ୍ୱଶୁରାଳୟର ନିକଟରେ ବାସ କରିବାକୁ ତାଙ୍କୁ ଅପମାନଜନକ ଲାଗୁଥିବାରୁ ସେ ଅଳ୍ପଦିନ ପରେ ସେ ପୁନର୍ବାର ବନମାଳିପୁର ଚାଲିଯିବା ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ ମଧ୍ୟ କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ, ପତ୍ନୀ ଦୁର୍ଗାଦେବୀଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଭାଇମାନଙ୍କର ଆଚରଣ ବିଷୟରେ ଯେଉଁ ପରିଚୟ ପାଇଲେ, ତା'ପରେ ସେଥିରୁ ବିରତ ହେଲେ । ଏବଂ, ଯେତେ ଇଚ୍ଛା ହେଉ ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେହି

ବୀରସିଂହଠାରେ ରହିବାପାଇଁ ସମ୍ମତ ହେଲେ । ସେହିଦିନଠାରୁ ବୀରସିଂହ ହିଁ ଆମର ନିବାସସ୍ଥାନ ହୋଇ ରହିଥିଲା ।

କିଛିଦିନ ସେହି ବୀରସିଂହ ଗ୍ରାମରେ ବାସ କରିବାପରେ ତର୍କଭୂଷଣ ମହାଶୟ ନିଜର ବଡ଼ପୁଅକୁ ଦେଖିବେ ବୋଲି କଲିକତା ଗଲେ । ସେଠାରେ ବଡ଼ବଜାର ଅଞ୍ଚଳରେ ଉତ୍ତର ରାଢ଼ଦେଶର ଅଧିବାସୀ ଜଣେ କାୟସ୍ଥ ଭଗବତ ଚରଣ ସିଂହ ନାମରେ ଜଣେ ଅବସ୍ଥାପନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତି ବାସ କରୁଥିଲେ । ଠାକୁରଦାସ ଯାହାଙ୍କ ପାଖରେ ଆଶ୍ରୟ ଲାଭ କରିଥିଲେ, ତାଙ୍କ ମୁହଁରୁ ନିଜ ପୁଅର କଷ୍ଟ ସହ୍ୟ କରି ପାରିବାର ପ୍ରଭୃତ ଶକ୍ତି ଇତ୍ୟାଦି ବିଷୟରେ ଶୁଣିବାକୁ ପାଇ ପୁଅକୁ ଆଶୀର୍ବାଦ ଦେଇଥିଲେ ତଥା ପରମ ସନ୍ତୋଷ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ସିଏ ଉପରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରା ଯାଇଥିବା ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସିଂହଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍ ଭଲଭାବରେ ଜାଣିଥିଲେ । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସିଂହ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୟାଶୀଳ ଓ ସଦାଶୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲେ । ତର୍କଭୂଷଣ ମହାଶୟଙ୍କ ଠାରୁ ସର୍ବବିଧ ବୃତାନ୍ତ ଶୁଣି ସେ ପ୍ରସ୍ତାବ କଲେ ଯେ, ଠାକୁରଦାସଙ୍କୁ ସେ ତାଙ୍କ ଘରେ ହିଁ ରହିବାର ଅନୁମତି ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତୁ ଏବଂ ସିଏ ସ୍ୱୟଂ ତାଙ୍କର ଆହାର ପ୍ରଭୃତିର ଦାୟିତ୍ୱ ନେବାପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପୁଅ ତ ନିଜର ଖାଇବା ନିଜେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିନେଇ ପାରୁଛନ୍ତି, ତେଣୁ ଆଉ ମୋତେ କୌଣସି ଅସୁବିଧା କାହିଁକି ହେବ ?

ପ୍ରସ୍ତାବଟିରେ ତର୍କଭୂଷଣ ମହାଶୟ ନିଜର ସନ୍ତୋଷ ହିଁ ପ୍ରକାଶ କଲେ ଏବଂ ଠାକୁରଦାସଙ୍କୁ ସିଂହ ମହୋଦୟଙ୍କର ହେପାଜତରେ ରଖି ବୀରସିଂହକୁ ଫେରି ଆସିଥିଲେ । ଠାକୁରଦାସଙ୍କ ପାଇଁ ଆଉ ଆହାର ବିଷୟରେ କୌଣସି ସମସ୍ୟା ରହିଲାନାହିଁ । ପ୍ରତ୍ୟହ ଦୁଇବେଳା ବିଧିମତ ଭୋଜନର ସୁଯୋଗ ଲାଭ କରି ସେ ସତେଅବା ପୁନର୍ଜନ୍ମ ପାଇ ପାରିଲେ । କେବଳ ସେତିକି ନୁହେଁ, ସେହି ଆଶ୍ରୟଦାତାଙ୍କର ସହାୟତାରେ ତାଙ୍କୁ ମାସିକ୍ ଆଠଟଙ୍କା ବେତନରେ ନିଯୁକ୍ତିଟିଏ ମଧ୍ୟ ମିଳି ଯାଇଥିଲା । ପୁଅ ବର୍ତ୍ତମାନ ଚାକିରି କରି ମାସକୁ ଆଠଟଙ୍କା ରୋଜଗାର କରି ପାରିଲାଣି, ଏକଥା ଶୁଣି ମାଆ ଦୁର୍ଗାଦେବୀଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଆଉ ଆନନ୍ଦର କୌଣସି ସୀମା ହିଁ ରହିଲା ନାହିଁ ।

ସେତେବେଳକୁ ଠାକୁରଦାସଙ୍କ ବୟସ ତେଇଶି ଚବିଶି । ଅର୍ଥାତ୍, ବିବାହର ବୟସ ମଧ୍ୟ ଆସି ଯାଇଥିଲା । ତର୍କଭୂଷଣ ମହାଶୟ ଗୋଘାଟର ନିବାସୀ ରାମକାନ୍ତ ତର୍କବାଗୀଶଙ୍କର ଦ୍ୱିତୀୟା କନ୍ୟା ଭଗବତୀ ଦେବୀଙ୍କ ସହିତ ପୁଅର ବିବାହ ଦେଇଥିଲେ । ମୁଁ ଏହି ଭଗବତୀ ଦେବୀଙ୍କର ଗର୍ଭରୁ ହିଁ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଛି । ଭଗବତୀ ଦେବୀ ଶୈଶବ କାଳରେ ମାମୁଁଘରେ ହିଁ ବଢ଼ିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ବାପା ଜୀବିତ ଥିଲେ,

କିନ୍ତୁ ତଥାପି କେଉଁ କାରଣରୁ ତାଙ୍କୁ ମାମୁଁଘରେ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା ଏଠାରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସଂକ୍ଷେପରେ ମୁଁ ସେହିକଥା କହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛି ।

ପାତୁଲନିବାସୀ ପଞ୍ଚାନନ ବିଦ୍ୟାବାଗୀଶଙ୍କର ଚାରିପୁଅ ଓ ଦୁଇଟି କନ୍ୟା । ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ରାଧାମୋହନ ବିଦ୍ୟାଭୂଷଣ, ତାଙ୍କ ପରେ ରାମଧନ ନ୍ୟାୟରତ୍ନ, ତୃତୀୟ ଗୁରୁପ୍ରସାଦ ମୁଖୋପାଧ୍ୟାୟ ଏବଂ ଚତୁର୍ଥ ବିଶ୍ୱେଶ୍ୱର ମୁଖୋପାଧ୍ୟାୟ । ଗଙ୍ଗା ଓ ତାରା ହେଉଛନ୍ତି ଦୁଇ କନ୍ୟା । ବିଦ୍ୟାବାଗୀଶ ମହାଶୟଙ୍କର ନିଜ ଘରେ ହିଁ ଚଉପାଢ଼ୀଟିଏ ଥିଲା । ସେ ସେଠାରେ ସ୍ମୃତିଶାସ୍ତ୍ରର ଅଧ୍ୟାପନା କରାଉଥିଲେ । ନିଜ ଗ୍ରାମ ତଥା ନିକଟ ପ୍ରତିବେଶର ବହୁ ଗ୍ରାମରେ ତାଙ୍କୁ ସମସ୍ତେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆଦର ଏବଂ ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଥିଲେ ।

ଜ୍ୟେଷ୍ଠା କନ୍ୟା ଗଙ୍ଗା ବିବାହଯୋଗ୍ୟା ହୋଇଯିବାରୁ ବିଦ୍ୟାବାଗୀଶ ମହାଶୟ ଗୋଘାଟରେ ଗୋଟିଏ ସୁପାତ୍ର ଅଛି ବୋଲି ସମ୍ବାଦ ପାଇ ସେହି ଗ୍ରାମରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲେ । ପାତ୍ରଟିର ନାମ ରାମକାନ୍ତ ଚଟ୍ଟୋପାଧ୍ୟାୟ । ଖୁବ୍ ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ ଓ ବହୁତ ପରିଶ୍ରମୀ । ମନୋଯୋଗ ସହିତ ଅଧ୍ୟୟନ କରି ଏକୋଇଶି ବାଇଶି ବର୍ଷ ବୟସରେ ବ୍ୟାକରଣ ଓ ସ୍ମୃତିଶାସ୍ତ୍ରରେ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ଯୋଗ୍ୟତା ହାସଲ କରିଥିଲେ ଏବଂ ତର୍କବାଗୀଶ ଉପାଧି ପାଇଥିଲେ । ବହୁସଂଖ୍ୟକ ଛାତ୍ରଙ୍କୁ ଆହାରାଦି ଯୋଗାଇ ଦେଇ ବ୍ୟାକରଣ ଓ ସ୍ମୃତିଶାସ୍ତ୍ରରେ ଶିକ୍ଷାଦାନ କରୁଥିଲେ । ବିଦ୍ୟାବାଗୀଶ ମହାଶୟ ସେହି ପାତ୍ରଟିର ବୁଦ୍ଧି, ବିଦ୍ୟା ଏବଂ ଅର୍ଥୋପାର୍ଜନର ପରିଚୟ ପାଇ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଖୁସୀ ହୋଇ ତାଙ୍କୁ ନିଜର କନ୍ୟାଦାନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ସମ୍ମତ ହୋଇଥିଲେ । ସ୍ୱଗୃହକୁ ଫେରି ଆସି ପୁଅମାନଙ୍କ ସହିତ ପରାମର୍ଶ କରି ରାମକାନ୍ତ ତର୍କବାଗୀଶଙ୍କ ସହିତ ନିଜର ଜ୍ୟେଷ୍ଠା କନ୍ୟା ଗଙ୍ଗାର ବିବାହ କରାଇଦେଲେ ।

ସମୟକ୍ରମେ ଗଙ୍ଗାଦେବୀଙ୍କର ଗର୍ଭରେ ତର୍କବାଗୀଶ ମହାଶୟଙ୍କର ଦୁଇଟି କନ୍ୟା ଜାତ ହୋଇଥିଲେ,—ପ୍ରଥମେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଏବଂ ତା'ପରେ ଭଗବତୀ । କିଛିଦିନ ପରେ ତର୍କବାଗୀଶ ମହାଶୟ ବିଶେଷ ମନୋନିବେଶ ସହିତ ତନ୍ତ୍ରଶାସ୍ତ୍ରର ଅଧ୍ୟୟନ କରିବା ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଅଧ୍ୟାପନା-କାର୍ଯ୍ୟରେ ଆଉ ପୂର୍ବପରି ସେତେ ଧ୍ୟାନ ଦେଇ ପାରିନଥିଲେ । ସେକଥାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ତାଙ୍କର ଛାତ୍ରମାନେ ମଧ୍ୟ ସେଠା ଚତୁଷ୍ପାଠୀ ଛାଡ଼ି ଅନ୍ୟତ୍ର ଚାଲିଯିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ମାତ୍ର ସେଥିରେ ସେ ଆଦୌ କୌଣସି ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ କରିନଥିଲେ ଏବଂ ଅବାଧ ଭାବରେ ଏଣିକି ତନ୍ତ୍ରଶାସ୍ତ୍ରର ଅଧ୍ୟୟନ କରିପାରିବେ ବୋଲି ବରଂ ଖୁସୀ ହିଁ ହେଲେ ।

ତର୍କବାଗୀଶ ମହାଶୟ ଶେଷରେ ଶବସାଧନାରେ ମନ ଦେଲେ ଏବଂ ସେହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍ ଅଳ୍ପ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭୂତ ସଫଳତା ଲାଭ କରିପାରିଥିଲେ ।

ଶବ ଉପରେ ଉପବିଷ୍ଟ ହୋଇ ଜପ କରୁ କରୁ ବହୁ ବିଶେଷ ସାମର୍ଥ୍ୟର ମଧ୍ୟ ଅଧିକାରୀ ହୋଇପାରିଲେ। ଏବଂ, କ୍ରମେ ଆହୁରି ଆଗକୁ ଯାଇ ଉନ୍ମାଦଗ୍ରସ୍ତ ମଧ୍ୟ ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ। ତାଙ୍କର ଅନ୍ୟ ଭାଇ ବୋଲି କେହି ନଥିଲେ, ଆଉ ଅନ୍ୟ ଅଭିଭାବକ ମଧ୍ୟ ନଥିଲେ। ଦୁଇଜଣ ଶିଶୁକନ୍ୟା ଓ ଉନ୍ମାଦଗ୍ରସ୍ତ ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ନେଇ ଗଙ୍ଗାଦେବୀ ପ୍ରକୃତରେ ମହାବିପଦରେ ହିଁ ପଡ଼ିଲେ ଏବଂ କୌଣସି ଉପାୟ ନଦେଖି ନିଜର ପିତା ପଞ୍ଚାନନ ବିଦ୍ୟାବାଗୀଶଙ୍କ ନିକଟକୁ ସଂବାଦ ପ୍ରେରଣ କରିଥିଲେ। ବିଦ୍ୟାବାଗୀଶ ମହାଶୟ ସେମାନଙ୍କୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ହିଁ ନିଜ ଗୃହକୁ ନେଇ ଆସିଥିଲେ। ଗୋଟିଏ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଚଣ୍ଡୀମଣ୍ଡପରେ ନିଜ ଉନ୍ମାଦଗ୍ରସ୍ତ ଜାମାତାଙ୍କୁ ରଖିଲେ,–ଅନ୍ୟମାନେ ଘରଭିତରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ବାସ କରିଥିଲେ।

ଜାମାତାଙ୍କର ଉପଯୁକ୍ତ ଚିକିତ୍ସା ମଧ୍ୟ କରା ଯାଇଥିଲା, ତଥାପି କିଛି ଫଳ ହେଉନଥାଏ। କ୍ରମେ ମହୋଦୟ ତାଙ୍କର ଏହି ଜନ୍ମରେ ଆଉ କଦାପି ସ୍ୱାଭାବିକ ଅବସ୍ଥାକୁ ଆସିବେନାହିଁ ବୋଲି କ୍ରମେ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଗଲା। ଅର୍ଥାତ୍ ତାଙ୍କର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିବାରଟିର ଭରଣପୋଷଣ ଓ ସଂସାର-ପରିଚାଳନାର ଦାୟିତ୍ୱ ବିଦ୍ୟାବାଗୀଶ ମହାଶୟଙ୍କ ଉପରେ ହିଁ ଆସି ପଡ଼ିଲା। ସେ ଅବଶ୍ୟ ସକଳ ପ୍ରୟାସ ସହିତ ନିଜର ସେହି ଦାୟିତ୍ୱଟିକୁ ତୁଲାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ।

ବିଦ୍ୟାବାଗୀଶ ମହାଶୟଙ୍କର ତିରୋଧାନ ପରେ ତାଙ୍କର ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ପୁତ୍ର ରାଧାମୋହନ ବିଦ୍ୟାଭୂଷଣ ପରିବାରର କର୍ତ୍ତା ହେଲେ, ମଝିଆଁ ରାମଧନ ନ୍ୟାୟରତ୍ନ ପିତାଙ୍କର ଚତୁଷ୍ପାଠୀରେ ଅଧ୍ୟାପନା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ, ତୃତୀୟ ଗୁରୁପ୍ରସାଦ ତଥା ଚତୁର୍ଥ ବିଶ୍ୱେଶ୍ୱର ମୁଖୋପାଧ୍ୟାୟ କଲିକତାରେ କର୍ମନିଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଲେ। ଚାରି ଭ୍ରାତା ପାରିବାରିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସମସ୍ତ ଜୀବନ ଏକାନ୍ନବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ହିଁ ରହିଥିଲେ। ଯିଏ ଯାହାକିଛି ଉପାର୍ଜନ କରୁଥିଲେ, ତାହାକୁ ଆଣି ବଡ଼ଭାଇଙ୍କୁ ହିଁ ପ୍ରଦାନ କରୁଥିଲେ। ବଡ଼ ଭାଇ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କୁ ବିଶେଷ ଆଦର ସହିତ ଦେଖୁଥିଲେ। ଏବଂ, ତାଙ୍କର ଅଭିଭାବକତ୍ୱ କାଳରେ କୌଣସି ଭାଇ ରୁଷ୍ଟ ବା ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେବାର ଆଦୌ କୌଣସି କାରଣ ଦେଖୁ ନଥିଲେ।

ସଚରାଚର ଏପରି ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଥାଏ ଯେ, ଗୋଟିଏ ଏକାନ୍ନବର୍ତ୍ତୀ ପରିବାରରେ ସଂପୃକ୍ତ ଭାଇମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ସଦ୍ଭାବ ମୋଟେ ବେଶୀ ଦିନ ସ୍ଥାୟୀ ହୋଇ ରହିପାରେ ନାହିଁ। ଯିଏ ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ବୟସରେ ବଡ଼, ତାଙ୍କର ପରିବାରଟି ଯେଉଁଭଳି ସୁଖ ଓ ସ୍ୱାଚ୍ଛନ୍ଦ୍ୟ ଭିତରେ ଥାଏ, ଅନ୍ୟ ଭାଇମାନଙ୍କର ପରିବାର ପକ୍ଷରେ ସେହି ସୁଖ ଓ ସ୍ୱାଚ୍ଛନ୍ଦ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ସମ୍ଭବ ହୁଏନାହିଁ। ତେଣୁ, ଅଳ୍ପଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଭାଇମାନଙ୍କ ଭିତରେ ମନାନ୍ତର ହୁଏ ଏବଂ ଶେଷରେ କେହି

କାହାର ଆଗକୁ ଆସିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତିନାହିଁ ଓ ଭିନେ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି । ମାତ୍ର, ଏଠାରେ ଆଲୋଚ୍ୟ ପରିବାରଟିରେ ଆଦୌ ସେପରି ହୋଇନଥିଲା । କେବଳ ନିଜ ପରିବାରର କ୍ଷେତ୍ରରେ ନୁହେଁ, ଭଉଣୀ, ଭଣଜା ଓ ଭାଣିଜୀମାନଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ପର୍କରେ ମଧ୍ୟ କେବେହେଲେ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଘଟି ନଥିଲା । ସେମାନେ ନିଃଶଙ୍କ ଭାବରେ ମାମୁଁଘରକୁ ଆସି ପରମ ସୁଖରେ ବି କାଳାତିପାତ କରି ପାରୁଥିଲେ ।

ଅତିଥି ଏବଂ ଅଭ୍ୟାଗତ ମାନଙ୍କର ସେବାରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ପରିବାରଟି ଅସାଧାରଣ ଥିଲା । କଦାପି କେହି ଏଠାରୁ ଉଚିତ ବ୍ୟବହାର ନପାଇ ନିରାଶ ହୋଇ ଫେରୁନଥିଲେ । ମୁଁ ନିଜ ଆଖିରେ ମଧ୍ୟ ଦେଖିଛି ଯେ, ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଯେଉଁ ଅବସ୍ଥାର ହୋଇଥାଉ ପଛକେ, ଯେତେବେଳେ ଯେତେ ଜଣ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଆନ୍ତୁ ପଛକେ, ବିଦ୍ୟାଭୂଷଣ ମହାଶୟଙ୍କର ଦୁଆରକୁ ଆସି ସମସ୍ତେ ଉଚିତ ପରିଚର୍ଯ୍ୟା ଅବଶ୍ୟ ଲାଭ କରୁଥିଲେ ।

ବିଦ୍ୟାଭୂଷଣ ମହାଶୟ ବଞ୍ଚିଥିବା ସମୟରେ ଏହି ମୁଖୋପାଧ୍ୟାୟ ପରିବାରର ନିଜ ଗ୍ରାମରେ ଏବଂ ଆଖପାଖରେ ଅବସ୍ଥିତ ବହୁ ଗ୍ରାମରେ ଅଖଣ୍ଡ ଆଧିପତ୍ୟ ରହିଥିଲା । ସେହିସବୁ ଗ୍ରାମର ଅଧିବାସୀମାନେ ବିଦ୍ୟାଭୂଷଣ ମହାଶୟଙ୍କର ଆଜ୍ଞାନୁବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ରହିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ବିବାଦଗୁଡ଼ିକର ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିଦେବା, ସେମାନଙ୍କୁ ଅସହାୟ ସମୟରେ ସାହାଯ୍ୟ ଦେବା ପ୍ରଭୃତି ସକଳ ଅବସରରେ ହିଁ ବିଦ୍ୟାଭୂଷଣ ମହାଶୟଙ୍କର ପରିବାର କଦାପି ପଶ୍ଚାତ୍‌ପଦ ହେଉନଥିଲେ । ଅର୍ଥୋପାର୍ଜନର ଅବଧି ହିଁ ନଥିଲା ଏବଂ କେବଳ ନିଜ ସୁଖର ସାଧନ ନିମନ୍ତେ ତାହା କଦାପି ବ୍ୟବହୃତ ହେଉନଥିଲା ।

ରାଧାମୋହନ ବିଦ୍ୟାଭୂଷଣ ଏବଂ ତାଙ୍କ ପରିବାରସ୍ଥ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ନିକଟରୁ ଆମେ ଯାବତୀୟ ପ୍ରକାରର ଯେତେ ଯେତେ ଉପକାର ପାଇଛୁ, କଦାପି ତାହାର ପ୍ରତିଦାନ ଦେଇ ହେବନାହିଁ । ମୋ'ର ଠିକ୍ ହେତୁ ହୋଇ ଆସୁଥିବା ସମୟରେ ମୋ' ମାଆ ପୁଅଝିଅମାନଙ୍କ ସହିତ ବହୁବାର ମାମୁଁଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇଛନ୍ତି ଏବଂ ବେଳେ ବେଳେ ସେଠାରେ ଏକାଦିକ୍ରମେ ପାଞ୍ଚ ଛଅମାସ ମଧ୍ୟ ରହି ଯାଇଛନ୍ତି । ତଥାପି, କେବେହେଲେ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଦିନ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ସେଠାରୁ ମିଳୁଥିବା ସ୍ନେହ ଏବଂ ଆଦରର ଅଭାବ ହୋଇନାହିଁ । ହଁ, ବଡ଼ ଭାଣିଜୀଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁପରେ ତାଙ୍କର ବର୍ଷକର ଦ୍ୱିତୀୟ ସନ୍ତାନ ତାଙ୍କୁ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ବୟସ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେଠାରେ ସେହି ମାତୁଳାଳୟରେ ହିଁ ପ୍ରତିପାଳିତ ହୋଇଥିଲେ ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ପରିଚ୍ଛେଦ

କ୍ରମେ ମୁଁ ପାଞ୍ଚବର୍ଷର ହୋଇ ଯାଇଥିଲି । ବୀରସିଂହ ଗ୍ରାମରେ କାଳୀକାନ୍ତ ଚଟ୍ଟୋପାଧ୍ୟାୟଙ୍କର ପାଠଶାଳା ଥାଏ । ଗ୍ରାମର ପୁଅପିଲାମାନେ ସେହି ପାଠଶାଳାରେ ବିଦ୍ୟାଭ୍ୟାସ କରୁଥିଲେ । ମୋତେ ସେହି ପାଠଶାଳାରେ ନେଇ ବସାଇ ଦିଆ ଯାଇଥିଲା । ଚଟ୍ଟୋପାଧ୍ୟାୟ ମହାଶୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପରିଶ୍ରମୀ ଏବଂ ଶିକ୍ଷାଦାନର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିପୁଣ ଓ ଯତ୍ନଶୀଳ ଥିଲେ । ତେଣୁ, ତାଙ୍କର ପାଠଶାଳାରେ ଛାତ୍ରମାନେ ଅଳ୍ପ ସମୟରେ ଖୁବ୍ ଭଲ ଭାବରେ ପାଠଗୁଡ଼ିକୁ ଆୟତ୍ତ କରି ପାରୁଥିଲେ । ଜଣେ ଉପଯୁକ୍ତ ଶିକ୍ଷକ ହୋଇଥିବାରୁ ସେ ଜଣେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କର ଗଣନା ମଧ୍ୟରେ ଆଦର୍ଶସ୍ଥାନୀୟ ଥିଲେ ।

ସେହି ପାଠଶାଳାରେ ଗୋଟିଏ ବର୍ଷ ପଢ଼ିସାରିବା ପରେ ଥରେ ମୁଁ ସାଂଘାତିକ ଭାବରେ ଜ୍ୱର ଭୋଗିଥିଲି । ମୁଁ ସେଥିରୁ ଆରୋଗ୍ୟଲାଭ କରିବି ବୋଲି ପ୍ରଥମେ କେହି ଆଶା ବି କରିନଥିଲେ । ଅବଶ୍ୟ କିଛିଦିନ ପରେ ପୁନର୍ବାର ଆଶାର ସଞ୍ଚାର ହୋଇଥିଲା । ମାତ୍ର, ତଥାପି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭଲ ହୋଇ ପାରିଲି ନାହିଁ । ଦୀର୍ଘ ଦିନ ଜ୍ୱର ଭୋଗ କରିବା ହେତୁ ପେଟରେ ପ୍ଲୀହା ହେଲା । ଜ୍ୱର ଏବଂ ପ୍ଲୀହା ଉଭୟର ଦାଉରୁ ଶୀଘ୍ର ରୋଗମୁକ୍ତ ହୋଇପାରିବି ବୋଲି ସମ୍ଭାବନା ମଧ୍ୟ ନଥିଲା । ଛଅ ମାସ ଅତିବାହିତ ହୋଇଗଲା, ମାତ୍ର ଜ୍ୱର ଭଲ ନହୋଇ ବରଂ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାରେ ହିଁ ଲାଗିଥାଏ ।

ମୋ' ମାଆଙ୍କର ବଡ଼ମାମୁଁ, ରାଧାମୋହନ ବିଦ୍ୟାଭୂଷଣ, ମୋ'ର ଜ୍ୱର ଭଲ ହେଉନାହିଁ ବୋଲି ସଂବାଦ ପାଇଁ ବୀରସିଂହରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ ଏବଂ ସ୍ଥିତିଟିକୁ ଦେଖି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶଙ୍କିତ ହୋଇପଡ଼ିଲେ ଓ ମୋତେ ସେଠାରୁ ନିଜ ଜାଗାକୁ ନେଇଗଲେ । ସେଠାରେ ଗୋଟିଏ ନିକଟସ୍ଥ ଗ୍ରାମରେ ଜଣେ ଉତ୍ତମ ବୈଦ୍ୟ ଥିଲେ ଏବଂ ତାହାଙ୍କ ଉପରେ ହିଁ ମୋ' ଚିକିତ୍ସାର ଭାର ଅର୍ପଣ କରା ଯାଇଥିଲା । ତିନି ମାସ ଚିକିତ୍ସା କରାଯିବା ପରେ ଯାଇ ମୁଁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ରୋଗମୁକ୍ତ ହୋଇ ପାରିଲି । ଚିକିତ୍ସିତ ହେଉଥିବା ସମୟରେ ମୁଁ ବିଦ୍ୟାଭୂଷଣ ମହାଶୟ ଓ ତାଙ୍କର ପରିବାରବର୍ଗଙ୍କ ଠାରୁ ଅଶେଷ ସ୍ନେହ ଏବଂ ଯତ୍ନ ଲାଭ କରି ପାରିଥିଲି ।

କିଛିଦିନ ପରେ ପୁନର୍ବାର ବୀରସିଂହ ଆସିଲି । ପୁନର୍ବାର ସେହି ପାଠଶାଳାକୁ ହିଁ ପଢ଼ିବାକୁ ଯାଇଥିଲି । ମୋତେ ଆଠବର୍ଷ ବୟସ ହେବାଯାଏ ସେହିଠାରେ ହିଁ ଅଧ୍ୟୟନ କରିଥିଲି । ସେଠାରେ ଶିକ୍ଷକ ମହାଶୟଙ୍କର ପ୍ରିୟ ଶିଷ୍ୟ ହୋଇ ରହିଥିଲି । ମୋ'ର ଖୁବ୍ ଭଲ ଭାବରେ ମନେ ଅଛି, ପାଠଶାଳାର ଅନ୍ୟ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ଠାରୁ ସେ ମୋତେ ଅଧିକ ସ୍ନେହ କରୁଥିଲେ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ଭକ୍ତି ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରୁଥିଲି । କିନ୍ତୁ, ସେ

ଦେହତ୍ୟାଗ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଥରେ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ରହିଥିବା ମୋ'ର ଭକ୍ତିରେ ଏକ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ମଧ୍ୟ ଘଟିଥିଲା ।

ଗୋଟିଏ ବର୍ଷ କାର୍ତ୍ତିକ ମାସରେ ମୋ'ର ପିତାମହ ରାମଜୟ ତର୍କଭୂଷଣ ଅତିସାର ରୋଗରେ ପଡ଼ି ଛଅସ୍ତରୀ ବର୍ଷ ବୟସରେ ଦେହତ୍ୟାଗ କଲେ । ସେ ଜଣେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ତେଜସ୍ୱୀ ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲେ । ଆଦୌ କୌଣସି ମନୁଷ୍ୟ ପାଖରେ ଅବନତ ହୋଇ ଚାଲିବାଲାଗି କିମ୍ବା କାହାଠାରୁ କୌଣସି ଅପମାନ ସହ୍ୟ କରିବା ଲାଗି ସେ କେବେହେଲେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହିଁ ହେଉନଥିଲେ । ସର୍ବଦା ନିଜ ବିବେକର କଥା ଅନୁସାରେ ଚାଲୁଥିଲେ । କିଛି ଉପକାର ପାଇବେ ବୋଲି ପ୍ରତ୍ୟାଶା ରଖି କାହାପାଖରେ ଅନୁଗତ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଆଦୌ ପସନ୍ଦ କରୁନଥିଲେ । ନିଜେ ସର୍ବଦା ନିସ୍ପୃହ ଥିବାରୁ ଅନ୍ୟ କାହାରିଠାରୁ କେବେହେଲେ ଆନୁଗତ୍ୟ ପାଇବାକୁ ମଧ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା କରୁନଥିଲେ ।

ପୂର୍ବରୁ କହିଛି, ତର୍କଭୂଷଣ ମହାଶୟ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନିଚ୍ଛା ସହିତ ହିଁ ବୀରସିଂହରେ ଆସି ରହିବା ସକାଶେ ସମ୍ମତ ହୋଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଶଳା ରାମସୁନ୍ଦର ବିଦ୍ୟାଭୂଷଣ ଗ୍ରାମର ପ୍ରମୁଖ ବ୍ୟକ୍ତି ହିସାବରେ ବହୁତ ସମୟରେ ଗର୍ବ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଥିଲେ । କିଞ୍ଚିତ୍ ଉଦ୍ଧତ ସ୍ୱଭାବର ମଧ୍ୟ ପରିଚୟ ଦେଉଥିଲେ । ସିଏ ଭାବିଥିଲେ, ଭିଣୋଇ ରାମଜୟ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଅନୁଗତ ହୋଇ ରହିବେ । କିନ୍ତୁ, ରାମଜୟ ଯେ ପ୍ରକୃତରେ ଜଣେ କିଭଳି ପ୍ରକୃତିର ବ୍ୟକ୍ତି, ତାହା ବୁଝିଯିବା ପରେ ଆଉ ସେପରି ଭାବି ପାରିଲେନାହିଁ । ରାମଜୟ ରାମସୁନ୍ଦରଙ୍କର ଅନୁଗତ ହୋଇ ନରହିଲେ ରାମସୁନ୍ଦର ନାନା ପ୍ରକାରେ ତାଙ୍କୁ ଜବତ କରି ରଖିବାର ଉଦ୍ୟମ ନିଶ୍ଚୟ କରିବେ, ବହୁ ବ୍ୟକ୍ତି ତାଙ୍କୁ ଏପରି ଭୟ ମଧ୍ୟ ଦେଖାଉଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ରାମଜୟ ଆଦୌ ଭୀତ ହେବାର ବ୍ୟକ୍ତି ହିଁ ନଥିଲେ । ସିଏ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଉତ୍ତର ଦେଉଥିଲେ ଯେ, ବରଂ ମୁଁ ଗୃହତ୍ୟାଗ ପଛେ କରିବି, କିନ୍ତୁ ତଥାପି ଶଳାଙ୍କର ଅନୁଗତ ହୋଇ ଆଦୌ ରହି ପାରିବିନାହିଁ । ଶଳାଙ୍କ ପ୍ରତାପ ହେତୁ ତାଙ୍କୁ ବେଳେବେଳେ ଏକଘରିଆ ହୋଇ ରହି କିଛି ଉତ୍ପୀଡ଼ନ ମଧ୍ୟ ସହ୍ୟ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା ସତ, କିନ୍ତୁ ସେ ତଥାପି ସେଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା କେବେହେଲେ ଟଳିଯାଇ ନଥିଲେ ।

ତାଙ୍କର ଶଳା ଆଦି ଗ୍ରାମର ପ୍ରମୁଖ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାର୍ଥପର ଓ ପରଶ୍ରୀକାତର ଥିଲେ ତଥା ଆପଣାର ଅଭିପ୍ରାୟମାନ ଚରିତାର୍ଥ କରିବା ନିମନ୍ତେ ବହୁତ ଅକର୍ମ ମଧ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ପୁନଶ୍ଚ, ବେଳେବେଳେ ଏଭଳି ନିର୍ବୋଧ କର୍ମମାନ ମଧ୍ୟ କରୁଥିଲେ ଯେ, ସେଥିରୁ ସେମାନଙ୍କର ସତେଅବା ଆଦୌ କୌଣସି ବୁଦ୍ଧି ବା ବିବେଚନା ଥିଲାଭଳି ମନେ ବି ହେଉନଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ, ତର୍କଭୂଷଣ ମହାଶୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗରେ ଖୋଲାଖୋଲି କହି ପକାଉଥିଲେ ଯେ, ଏହି ଗ୍ରାମରେ ଜଣେ ହେଲେ

ମନୁଷ୍ୟ ନାହାନ୍ତି, କେବଳ ଗୋରୁମାନେ ହିଁ ରହିଛନ୍ତି । ଦିନକର ସିଏ ଗୋଟିଏ ବାଟ ଦେଇ ଚାଲି ଯାଉଥିଲେ, ଯେଉଁଠାରେ କି ଲୋକମାନେ ମଳତ୍ୟାଗ ଇତ୍ୟାଦି କରୁଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ପ୍ରଧାନ ସ୍ତରର ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ତାଙ୍କୁ ଦେଖି କହିଥିଲେ, ଆଜ୍ଞା, ତର୍କଭୂଷଣ ମହାଶୟ, ଆପଣ ଏହି ବାଟଟା ଦେଇ ଆଦୌ ଯିବେନାହିଁ । ସେ ଉତ୍ତର ଦେଇଥିଲେ, ଏବାଟେ ଯିବାରେ ଦୋଷ ବା କ'ଣ । ଉତ୍ତର ମିଳିଲା, ଆଜ୍ଞା, ସେହି ବାଟଟାରେ ବିଷ୍ଠା ପଡ଼ିଛି । ଏକଥା ଶୁଣି ତର୍କଭୂଷଣ କିଛି ସମୟ ସ୍ଥିର ହୋଇ ଅନାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ ଏବଂ କହିଲେ, ଏଠାରେ ବିଷ୍ଠା 'ତ କେଉଁଠି ହେଲେ ନାହିଁ, ଏଠାରେ ମୁଁ ଖାଲି ଗୋବର ପଡ଼ିଥିବାର ହିଁ ଦେଖିବାକୁ ପାଉଛି । ଯେଉଁ ଗାଆଁରେ ମଣିଷ ହିଁ ନାହାନ୍ତି, ସେଠାରେ ପୁଣି ବିଷ୍ଠା ଆସିବ କୁଆଡୁ ?

ତର୍କଭୂଷଣ ମହାଶୟ ଅମାୟିକ ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲେ । ତାଙ୍କଠାରେ ଅହଙ୍କାର ବୋଲି କିଛି ନଥିଲା । ଛୋଟ ଓ ବଡ଼ ସକଳବିଧ ଲୋକଙ୍କ ପ୍ରତି ସେ ସମାନ ଭାବରେ ଦୟାଶୀଳ ଥିଲେ ଓ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଆଦର ଦେଖାଉଥିଲେ । ସେ ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ କପଟୀ ବୋଲି ଭାବୁଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବାର ଅବସରଗୁଡ଼ିକୁ ଯଥାସାଧ୍ୟ ଏଡ଼ାଇ ରହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିଲେ । ହୁଏତ କିଏ ରୁଷ୍ଟ ବା ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେବ ବୋଲି ସେଥିପାଇଁ ସ୍ପଷ୍ଟ କଥା କହିବାପାଇଁ ମୋଟେ ଭୟ କିମ୍ବା ସଙ୍କୋଚ କରୁନଥିଲେ । ସ୍ପଷ୍ଟବାଦୀ ଥିଲେ, ଯଥାର୍ଥବାଦୀ ବି ଥିଲେ । ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ଆଚରଣରେ ଭଦ୍ର ବୋଲି ଜାଣୁଥିଲେ, ସେହିମାନଙ୍କୁ ହିଁ ଭଦ୍ରଲୋକ ମାନଙ୍କ ଭିତରେ ସୁମାରି କରୁଥିଲେ । ଏବଂ, ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ଆଚରଣରେ ଅଭଦ୍ର ବୋଲି ଦେଖୁଥିଲେ ସେମାନେ ଯେତେ ଧନବାନ୍ ଓ କ୍ଷମତାପନ୍ନ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କୁ କଦାପି ଭଦ୍ର ବୋଲି ଗଣୁ ନଥିଲେ ।

କେବେ କ୍ରୋଧର କୌଣସି କାରଣ ଆସି ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ ସେ କ୍ରୋଧ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ, ମାତ୍ର ତାଙ୍କ କଥାରୁ, କାର୍ଯ୍ୟରୁ ସିଏ କ୍ରୋଧ କରିଛନ୍ତି ବୋଲି କେହି ବୁଝି ପାରୁନଥିଲେ । କ୍ରୋଧ କରି କଦାପି କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଅନିଷ୍ଟ କରୁନଥିଲେ । ନିଜେ ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ କରି ପାରୁଥିଲେ, ସେଥିପାଇଁ ସେ କଦାପି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା ରଖୁନଥିଲେ । ପରାଧୀନ ଏବଂ ପରପ୍ରତ୍ୟାଶୀ ନହେବା ନିମନ୍ତେ ଯଥାସାଧ୍ୟ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ । ଏକାହାରୀ ଥିଲେ, ନିରାମିଷ ଭୋଜନ କରୁଥିଲେ, ସଦାଚାର ମାନି ନିଜର ନିତ୍ୟନୈମିତ୍ତିକ କର୍ମଗୁଡ଼ିକୁ କରୁଥିଲେ । ଏବଂ ସେହି କାରଣରୁ ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ଜଣେ ଋଷିଙ୍କ ପରି ସମ୍ମାନ ଦେଖାଉଥିଲେ । ବନମାଳିପୁର ତ୍ୟାଗ କରି ସେ ଯେଉଁ ଆଠବର୍ଷ ସମୟ ନିରୁଦ୍ଦେଶ ହୋଇ ରହି ଯାଇଥିଲେ, ସେତେବେଳେ ପ୍ରଧାନତଃ ପର୍ଯ୍ୟଟନ କରି ହିଁ ଅତିବାହିତ କରିଥିଲେ । ସେହି ସମୟରେ ଦ୍ୱାରିକା, ଜ୍ୱାଳାମୁଖୀ ଓ ବଦରିକାଶ୍ରମ ପ୍ରଭୃତି ସ୍ଥାନମାନ ବୁଲି ଦେଖିଥିଲେ ।

ତର୍କଭୂଷଣ ମହାଶୟଙ୍କର ଦେହରେ ପ୍ରଭୂତ ବଳ ଥିଲା । ସେ ଜଣେ ସାହସୀ ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲେ ଓ ତାଙ୍କ ଚିତ୍ତରେ ଭୟ ବୋଲି କିଛିମାତ୍ର ନଥିଲା । ସର୍ବଦା ଗୋଟିଏ ଲୁହାର ବାଡ଼ି ଧରିଥାନ୍ତି, ସେଇଟିକୁ ହାତରେ ନନେଇ ସେ କେବେହେଲେ ବାହାରକୁ ବାହାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେକାଳେ ବାଟରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚୋରଭୟ ଥିଲା । ତେଣୁ, ବାହାରକୁ ଗଲେ ଖୁବ୍ ସାବଧାନ ରହିବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ସକାଳ, ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଅଥବା ସନ୍ଧ୍ୟାକାଳ ହେଉ ପଛକେ, ପ୍ରାୟ ପ୍ରତିଦିନ କିଛି ଲୋକଙ୍କର ପ୍ରାଣ ମଧ୍ୟ ଚାଲି ଯାଉଥିଲା । ତେଣୁ, ବହୁତ ଲୋକ ଦଳବଦ୍ଧ ନହୋଇ ଆଦୌ ଦୂର ପଥରେ ଯାତ୍ରା କରୁନଥିଲେ । ମାତ୍ର, ତର୍କଭୂଷଣ ମହାଶୟ ସର୍ବଦା ଏକାକୀ ହୋଇ ସେହିସବୁ ମାର୍ଗରେ ଯାଇ ପାରୁଥିଲେ । ଦୁଇ ଚାରିଥର ତାଙ୍କ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ଦସ୍ୟୁମାନଙ୍କର ଆକ୍ରମଣ ହୋଇଥିଲା, ମାତ୍ର ତାଙ୍କଠାରୁ ଯଥାର୍ଥ ଅକଲସଲାମୀ ପାଇ ଦସ୍ୟୁମାନେ ତାଙ୍କର ଆଦୌ କିଛି କରି ପାରିନଥିଲେ । କେବଳ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ନୁହେଁ, ବନ୍ୟ ଓ ହିଂସ୍ର ଜନ୍ତୁମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସେ ଭୟାନକ ବୋଲି ବିଚାର କରୁନଥିଲେ ।

ଏକୋଇଶି ବର୍ଷ ବୟସବେଳେ ସେ ଥରେ ମେଦିନୀପୁର ଯାଉଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ବାଟରେ ଘୋର ଅରଣ୍ୟ ଥିଲା, ଅରଣ୍ୟରେ ବାଘ ଭାଲୁ ମଧ୍ୟ ବାସ କରୁଥିଲେ । ଗୋଟିଏ ସାନ ଜୋର ଅତିକ୍ରମ କରି ସେ କୂଳକୁ ଉଠିବା ମାତ୍ରକେ ତାଙ୍କୁ ଭାଲୁ ଆସି ଆକ୍ରମଣ କଲା । ଭାଲୁ ନଖ ଲଗାଇ ତାଙ୍କର ଦେହକୁ ପୂରା ଆମ୍ପୁଡ଼ି ଦେଇଥିଲା, ତର୍କଭୂଷଣ ମଧ୍ୟ ଲୁହାବାଡ଼ିଟି ସାହାଯ୍ୟରେ ଭାଲୁକୁ ପିଟିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ବିଚରା ଭାଲୁଟି କ୍ରମେ ନିସ୍ତେଜ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା,—ତା'ର ପେଟରେ ଗୋଇଠା ପରେ ଗୋଇଠା ପ୍ରହାର କରି ତର୍କଭୂଷଣ ତାକୁ ପ୍ରାଣରୁ ହିଁ ମାରି ଦେଇଥିଲେ । ଜନ୍ତୁଠାରୁ ସିନା ନିସ୍ତାର ପାଇଗଲେ, ତେଣେ ଭାଲୁର ଆମ୍ପୁଡ଼ା ହେତୁ ତାଙ୍କର ଶରୀରରୁ ତଥାପି ଧାର ଧାର ରକ୍ତ ବୋହି ଯାଉଥାଏ । ତର୍କଭୂଷଣ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅବସନ୍ନ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ମେଦିନୀପୁରକୁ ତଥାପି ଆହୁରି ଚାରି କ୍ରୋଶ ବାଟ ବାକୀ ଥାଏ । ତଥାପି, ତର୍କଭୂଷଣ ପଦବ୍ରଜରେ ହିଁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଯାଇ ମେଦିନୀପୁରରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ଓ ନିଜର ଜଣେ ଆତ୍ମୀୟଙ୍କର ଘରେ ଦୁଇମାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶଯ୍ୟାଶାୟୀ ହୋଇ ରହିଥିଲେ । କ୍ଷତଗୁଡ଼ିକ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଶୁଖିଗଲା ପରେ ଯାଇ ଘରକୁ ଫେରିଥିଲେ । ସେହିସବୁ କ୍ଷତର ଚିହ୍ନମାନ ମରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାଙ୍କର ଶରୀର ଉପରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୋଇ ପାରୁଥିଲା ।

ପିତାମହଙ୍କ ବିଷୟରେ ପିତୃଦେବ ଓ ପିତାମହୀଙ୍କ ପାଖରୁ ମୁଁ ବେଳେବେଳେ ଯେଉଁସବୁ କଥା ଶୁଣିଥିଲି, ଏଠାରେ ମୁଁ ସେହି ବୃତ୍ତାନ୍ତ ଅନୁସାରେ ହିଁ କିଛି ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛି ।

ପିତାମହଙ୍କର ଦେହତ୍ୟାଗ ପରେ ପିତୃଦେବ ମୋତେ କଲିକତା ନେଇଆସିବା ନିମନ୍ତେ ସ୍ଥିର କଲେ । ସେହି ମୁତାବକ ୧୨୩୫ ସାଲ କାର୍ତ୍ତିକ ମାସ ଶେଷ ଆଡ଼କୁ ମୁଁ କଲିକତାକୁ ଅଣା ହେଲି । ପୂର୍ବରୁ ହିଁ କହିଛି, ବଡ଼ବଜାରର ନିବାସୀ ଭାଗବତ ଚରଣ ସିଂହ ମୋ' ପିତୃଦେବଙ୍କୁ ଆଶ୍ରୟ ଦେଇଥିଲେ । ସିଏ ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେହିଠାରେ ହିଁ ଅବସ୍ଥାନ କରୁଥିଲେ । ମୁଁ ଆସି କଲିକତାରେ ପହଞ୍ଚିବାର ବହୁତ ପୂର୍ବରୁ ସିଂହ ମହାଶୟଙ୍କର ଦେହାନ୍ତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ତାଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ପୁତ୍ର ଜଗଦ୍ଦୁର୍ଲଭ ସିଂହ ପରିବାରର କର୍ତ୍ତା ଥିଲେ । ସେତେବେଳକୁ ତାଙ୍କର ବୟସ ପଚିଶି ବର୍ଷ । ଗୃହିଣୀ, ବଡ଼ ଭଉଣୀ, ତାଙ୍କର ସ୍ୱାମୀ ଓ ଦୁଇଟି ପୁଅ, ଗୋଟିଏ ବିଧବା ସାନ ଭଉଣୀ ଓ ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ପୁଅ,—ପରିବାର କହିଲେ ସେହିମାନଙ୍କୁ ବୁଝାଉଥିଲା । ଜଗଦ୍ଦୁର୍ଲଭ ବାବୁ ମୋ' ପିତାଙ୍କୁ ବଡ଼ବାପା ବୋଲି ସମ୍ବୋଧନ କରୁଥିଲେ । ତେଣୁ, ମୁଁ ତାଙ୍କର ଓ ତାଙ୍କ ଭଉଣୀମାନଙ୍କର ସାନଭାଇ ଭଳି ସମ୍ପର୍କିତ ହୋଇ ରହିଲି । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କୁ ଭାଇ, ବଡ଼ ଅପା ଓ ସାନ ଅପା ବୋଲି ଡାକୁଥିଲି ।

ସେହି ପରିବାରରେ ରହିଥିବା ସମୟରେ ମୁଁ ଦିନକ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ପର ଘରେ ରହିଛି ବୋଲି କେବେ ଅନୁଭବ କରିନଥିଲି । ମୋତେ ସମସ୍ତେ ଅତିଶୟ ସ୍ନେହ କରୁଥିଲେ । ମାତ୍ର, ସାନ ଭଉଣୀ ରାଇମଣିଙ୍କର ବିଶେଷ ସ୍ନେହ ଓ ଯତ୍ନ ମୁଁ ଆଉ କେବେହେଲେ କାହାରିଠାରୁ ପାଇଛି ବୋଲି ଆଦୌ ମନେ ପଡୁନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ପୁଅ ଗୋପାଳଚନ୍ଦ୍ର ଘୋଷ ମୋ'ର ପ୍ରାୟ ଏକା ବୟସର ଥିଲେ । ନିଜର ପୁଅ ପ୍ରତି ଜଣେ ମାଆର ଯେଉଁଭଳି ସ୍ନେହ ଓ ଯତ୍ନଦୃଷ୍ଟି ରହିବା ଉଚିତ ଓ ଆବଶ୍ୟକ ଗୋପାଳଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଲାଗି ମାଆ ରାଇମଣିଙ୍କର ସ୍ନେହ ଓ ଯତ୍ନ ଯେ ସର୍ବଦା ଅଧିକ ଥିଲା, ସେଥିରେ ଆଦୌ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ, ମୁଁ ଆନ୍ତରିକ ଭାବରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଛି ଯେ, ସ୍ନେହ ଓ ଯତ୍ନର ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ରାଇମଣି ତାଙ୍କର ନିଜପୁଅ ଏବଂ ମୋ'ଭିତରେ ଆଦୌ କୌଣସି ପାତ୍ରାନ୍ତର ଦେଖାଉ ନଥିଲେ । ସେହି ସ୍ନେହମୟୀଙ୍କର ସୌମ୍ୟ ମୂର୍ତ୍ତିଟି ମୋ'ର ହୃଦୟମନ୍ଦିରରେ ପ୍ରକୃତରେ ଗୋଟିଏ ଦେବୀମୂର୍ତ୍ତି ସଦୃଶ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇ ରହିଛି । ଏବେ ମଧ୍ୟ କେବେ କଥୋପକଥନରେ ତାଙ୍କର ପ୍ରସଙ୍ଗ ପଡ଼ିଲେ ମୋ'ର ଆଖିରେ ଲୁହ ଛଳଛଳ ହୋଇଉଠେ । ମୁଁ ସ୍ତ୍ରୀଜାତିର ପକ୍ଷପାତୀ ବୋଲି ବହୁତ ବ୍ୟକ୍ତି ଅନେକ ସମୟରେ ଏକ ମନ୍ତବ୍ୟ କରି ଥାଆନ୍ତି । ସେହି ମନ୍ତବ୍ୟ ଆଦୌ ଅସଙ୍ଗତ ନୁହେଁ ବୋଲି ମୋ'ର ବୋଧ ହେଉଛି । ଯିଏ ରାଇମଣିଙ୍କ ଭଳି ଜଣେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କର ସ୍ନେହ, ଦୟା ତଥା ଯତ୍ନକୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରିଛି ଓ ସେଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ନିଜେ ଉପକୃତ ବି ହୋଇଛି, ଯଦି ସିଏ ସ୍ତ୍ରୀଜାତିର ପକ୍ଷପାତୀ ନହୁଏ, ତେବେ ତା'ଭଳି ଜଣେ ପାମର କୃତଘ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତି ଏହି ଧରାତଳେ ନଥିବେ । ନିଜ ପିତାମହୀଙ୍କ ପାଖରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ

ଅନୁଗତ ଥିଲି ଏବଂ ସିଏ ମୋତେ ଖୁବ୍ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । କଲିକତାକୁ ଆସିବା ପରେ ପ୍ରଥମେ କେଇ ଦିନ ମୁଁ ଖୁବ୍ ଅଶାନ୍ତ ବୋଧ କରିଥିଲି । ବେଳେବେଳେ ତାଙ୍କର କଥା ମନେ ପକାଇ କାନ୍ଦି ପକାଉଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଦୟାବତୀ ରାଇମଣିଙ୍କର ସ୍ନେହ ଓ ଯତ୍ନ ପାଇବାପରେ ମୋ'ର ସକଳ ଅସନ୍ତୋଷ ଓ ଉତ୍କଣ୍ଠା ବହୁତ ପରିମାଣରେ ଅପସରି ଯାଇଥିଲା ।

ସେହି ସମୟରେ ମୋ'ର ପିତା ମାସିକ ଦଶଟଙ୍କା ବେତନ ପାଉଥିଲେ, ସିଏ ଜୋଡ଼ାଶଙ୍କରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରାମସୁନ୍ଦର ମଲ୍ଲିକଙ୍କର ପାଖରେ ନିଯୁକ୍ତ ଥିଲେ । ମଲ୍ଲିକ ମହାଶୟଙ୍କର ବଡ଼ବଜାରରେ ଗୋଟିଏ ଦୋକାନ ଥିଲା । ସେହି ଦୋକାନରେ ଲୁହା ଓ ପିତଳର ନାନାବିଧ ବିଲାତୀ ଦ୍ରବ୍ୟ ବିକ୍ରୀ ହେଉଥିଲା । ଯେଉଁସବୁ କ୍ରେତା ଉଧାରରେ ଜିନିଷ କିଣୁଥିଲେ, ମୋ' ବାପାଙ୍କୁ ସେହିମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଟଙ୍କା ଆଦାୟ କରି ଆଣିବାକୁ ହେଉଥିଲା । ପ୍ରତ୍ୟହ ସକାଳେ ଏକ ପ୍ରହର ସମୟରେ ବାପା କର୍ମସ୍ଥାନକୁ ଚାଲି ଯାଉଥିଲେ । ରାତ୍ରି ପ୍ରାୟ ପ୍ରହରେ ସମୟକୁ ଫେରୁଥିଲେ । ସେହି ଅବସ୍ଥାରେ ଯଦି ଆମେ କୌଣସି ଅନ୍ୟ ଜାଗାରେ ରହୁଥାଆନ୍ତୁ, ତେବେ ମୋ'ଭଳି ପଲ୍ଲୀଗାଆଁରୁ ଆସିଥିବା ଜଣେ ଆଠବର୍ଷର ବାଳକ ପକ୍ଷରେ ତାହା କଦାପି ସମ୍ଭବ ହେଉନଥାନ୍ତା ।

ଜଗଦ୍ଦୁର୍ଲଭ ବାବୁଙ୍କର ବାସସ୍ଥାନର ଖୁବ୍ ନିକଟରେ ଶିବଚରଣ ମଲ୍ଲିକ ନାମରେ ଜଣେ ବେଶ୍ ଅବସ୍ଥାପନ୍ନ ସୁନାରି ବଣିଆ ରହୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଘରେ ଗୋଟିଏ ପାଠଶାଳା ଥାଏ । ସେହି ପାଠଶାଳାରେ ତାଙ୍କର ପୁଅ, ଭଣଜା, ଜଗଦ୍ଦୁର୍ଲଭ ବାବୁଙ୍କର ଭଣଜାମାନେ ତଥା ଆହୁରି ତିନି ଚାରିଜଣ ପୁଅପିଲା ପାଠ ପଢୁଥିଲେ । କଲିକତାରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିବାର ପାଞ୍ଚ ସାତଦିନ ପରେ ମୋତେ ସେହି ପାଠଶାଳାକୁ ପଠାଇ ଦିଆଗଲା । ମୁଁ ସେଠାରେ ମାର୍ଗଶିର, ପୌଷ ଓ ମାଘ, ଏପରି ତିନିମାସ ପଢ଼ିଲି । ସେଠାରେ ଶିକ୍ଷକ ସ୍ୱରୂପଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ, ବୀରସିଂହ ଗ୍ରାମର ଶିକ୍ଷକ କାଳୀକାନ୍ତ ଚଟ୍ଟୋପାଧ୍ୟାୟଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଶିକ୍ଷାଦାନର କ୍ଷେତ୍ରରେ ସମ୍ଭବତଃ ଅଧିକ ନିପୁଣ ଥିଲେ ।

ଫାଲ୍‌ଗୁନ ମାସ ଆରମ୍ଭରେ ମୁଁ ରକ୍ତାତିସାର ରୋଗରେ ପଡ଼ିଲି । ସେହି ପଡ଼ାରେ ଦୁର୍ଗାଦାସ କବିରାଜ ବୋଲି ଜଣେ ଚିକିତ୍ସକ ଥାଆନ୍ତି, ସିଏ ମୋ'ର ଚିକିତ୍ସା କଲେ । ରୋଗ କମିଲାନାହିଁ, ବରଂ ଦିନକୁ ଦିନ ବୃଦ୍ଧି ହିଁ ପାଇଥିଲା । କଲିକତାରେ ରହିଲେ ଆରୋଗ୍ୟର ସମ୍ଭାବନା ଯେ ନାହିଁ, ଏପରି ଚିନ୍ତା କରି ବାପା ଗ୍ରାମକୁ ଖବର ପଠାଇଲେ । ସମ୍ବାଦ ପାଇ ମୋ'ର ପିତାମହୀ ଅସ୍ଥିର ହୋଇ କଲିକତାରେ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିଲେ ଏବଂ ଦୁଇ ତିନିଦିନ ରହି ମୋତେ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଗ୍ରାମକୁ ଫେରିଗଲେ । ଘରେ ପହଞ୍ଚି ସାତ ଆଠଦିନ ପରେ ବିନା ଚିକିତ୍ସାରେ ହିଁ ମୁଁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ରୋଗମୁକ୍ତ ହୋଇଗଲି ।

ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ମାସ ଆରମ୍ଭରେ ମୋତେ ପୁନର୍ବାର କଲିକତା ଆଣି ନିଆଗଲା । ପ୍ରଥମ ଥର କଲିକତାକୁ ଆସିବା ସମୟରେ ମୋ' ସହିତ ଜଣେ ପରିକରକୁ ମଧ୍ୟ ପଠା ଯାଇଥିଲା । କିଛିବାଟ ଚାଲିକରି ଯିବା ପରେ ଆଉ ଆଗକୁ ଯିବା ନିମନ୍ତେ ବଳ ନପାଇଲେ ସେହି ପରିକରଟି ହିଁ ମୋତେ କାନ୍ଧରେ ବସାଇ ନେଇ ଯାଉଥିଲା । ଏଥର ଘରୁ ଅନୁକୂଳ କରି ବାହାରିବା ସମୟରେ ବାପା ମୋତେ ପଚାରିଥିଲେ, ଏଥର ତୁ ନିଜେ ଚାଲିଯାଇ ପାରିବୁ ନା ସାଙ୍ଗରେ ଲୋକଟିଏ ଯିବ ? ମୁଁ ବାହାଦୁରୀ ବାହାର କରି ଉତ୍ତର ଦେଲି, ନାଇଁ, ସାଙ୍ଗରେ ଲୋକ ଯିବା ଦରକାର ନାହିଁ, ମୁଁ ନିଜେ ଚାଲିଯାଇ ପାରିବି, ଆଦୌ କୌଣସି କଷ୍ଟ ହେବନାହିଁ । ସେହି ଅନୁସାରେ ଏଥର ଲୋକବାକ କେହି ସାଙ୍ଗରେ ଗଲେନାହିଁ । ଏହିପରି ଭାବରେ ଆଉ ସାଙ୍ଗରେ ଲୋକ ଗଲେନାହିଁ ଏବଂ ବାପା ମୋତେ ନେଇ ଘରୁ ଅନୁକୂଳ କରି ବାହାରିଗଲେ । ମାଆଙ୍କର ମାମୁଁଘର ପାତୁଳ ବୀରସିଂହରୁ ଛଅ କୋଶ ବାଟ ଆମେ ଅନାୟାସରେ ପାରି ହୋଇ ଚାଲି ଯାଇଥିଲୁ । ସେଦିନ ରାତିଟା ସେଇ ଗ୍ରାମରେ ରହିଲୁ ।

ତାରକେଶ୍ୱରର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ରାମନଗର ନାମକ ଗ୍ରାମଟି ହେଉଛି ମୋ'ର ସାନ ପିଉସୀ ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣା ଦେବୀଙ୍କର ଶ୍ୱଶୁରଘର ଗାଆଁ । ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣା ଦେବୀ ଇତିପୂର୍ବରୁ ଅସୁସ୍ଥ ଥିଲେ । ତେଣୁ ବାପା ମନରେ ସ୍ଥିର କରିଥିଲେ ଯେ କଲିକତା ଯିବାର ରାସ୍ତାରେ ତାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଦେଖିକରି ଯିବେ । ସେହି ଅନୁସାରେ ଆମେ ତହିଁ ଆରଦିନ ସକାଳେ ରାମନଗର ଆଡ଼େ ବାହାରିଲୁ । ରାମନଗର ପାତୁଳଠାରୁ ଛଅକୋଶ ବାଟ । ପ୍ରଥମ ଦୁଇ ତିନି କୋଶ ବିନା କଷ୍ଟରେ ଚାଲି ହୋଇଗଲା । ମାତ୍ର ଶେଷ ତିନି କୋଶରେ ବିଷମ ସଙ୍କଟ ଆସି ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରଥମ ତିନି କୋଶ ଚାଲିବା ପରେ ମୋ'ର ପାଦଗୁଡ଼ାକ ଏପରି ଭାବରେ ଫୋଳିହେଲା ଯେ ଆଉ ମାଟିଉପରେ ଆଦୌ ପକାଇ ହେଲାନାହିଁ । ଆଗକୁ ଚାଲିବାଲାଗି ଆଉ କୌଣସି ଶକ୍ତି ନଥିଲା । ବଡ଼ କଷ୍ଟରେ ଚାରି ପାଞ୍ଚ ଦଣ୍ଡରେ ମାତ୍ର ଅଧକୋଶ ବାଟ ଚାଲି ପାରିଲି । ବେଳ ଦୁଇ ପ୍ରହର ହୋଇ ଯାଇଥାଏ ଓ ଆହୁରି ଦୁଇ କ୍ରୋଶରୁ ବେଶୀ ବାଟ ବାକୀ ଥାଏ ।

ମୋ'ର ଏଭଳି ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ପିତୃଦେବ ସଙ୍କଟରେ ପଡ଼ି ଯାଇଥିଲେ । ଏହା ପରେ ଅବସ୍ଥିତ ଗହୀରରେ ଭଲ ତରଭୁଜ ମିଳେ, ତୁ ଡଗ ଡଗ ଚାଲି ଆ',—ସେଠାରେ ତୋତେ ତରଭୁଜ କିଣି ଖାଇବାକୁ ଦେବି'—ବୋଲି କହି ମୋତେ କେତେପ୍ରକାର ଲୋଭ ମଧ୍ୟ ଦେଖାଉଥାନ୍ତି । ଏବଂ, ବଡ଼ କଷ୍ଟରେ ସେଠାରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିବା ପରେ ସେ ମୋତେ ତରଭୁଜ କିଣି ଖାଇବାକୁ ଦେଇଥିଲେ । ତରଭୁଜ ଖୁବ୍ ମିଠା ଲାଗିଲା । କିନ୍ତୁ, ଗୋଡ଼ର ବିନ୍ଧିବାଟା ତଥାପି ଯାଇନଥାଏ । ବରଂ, ଟିକିଏ ବସି ଯିବାରୁ ଆଉ ଠିଆ ହେବାପାଇଁ ମଧ୍ୟ ବଳ ପାଉନଥାଏ । ପିତୃଦେବ ଖୁବ୍ ଧମକଚମକ ବି ଦେଲେ,—ତୁ

ଏଇଠି ଗହୀର ଭିତରେ ଥା', ଏକଲା ବସିଥାଆ,—କହି ଭୟ ଦେଖାଇବା ନିମନ୍ତେ ମୋତେ ସେହିଠାରେ ଛାଡ଼ି ଦେଇ କିଛିଦୂର ଆଗକୁ ମଧ୍ୟ ଚାଲି ଯାଇଥିଲେ । ମୁଁ ତହୁଁ ଡକା ପାରି କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲି । ବାପା ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ତୁ କାହିଁକି ସାଙ୍ଗରେ ଲୋକ ଯିବା ଦରକାର ନାହିଁ ବୋଲି କହିଲୁ,—ପ୍ରଭୃତି କଥା କହି ମୋତେ ବହୁତ ତିରସ୍କାର କଲେ ଏବଂ ମୋ' ଗାଲରେ ଦୁଇତିନିଟା ଚାପୁଡ଼ା ମଧ୍ୟ ବସାଇଥିଲେ ।

ଶେଷରେ, କୌଣସି ଉପାୟ ନଦେଖି, ବାପା ମୋତେ ନିଜ କାନ୍ଧରେ ବସାଇ ଚାଲିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ତାଙ୍କ ଶରୀରରେ ବି ବଳ କାହିଁ ଯେ ମୋତେ କାନ୍ଧରେ ବସାଇ ଯାଇଥାନ୍ତେ,—ଆଠ ବରଷର ଏହି ପିଲାଟାକୁ କାନ୍ଧରେ ବୋହି ସେ ମୋଟେ ବାଟ ଚାଲି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ତେଣୁ, ମୋତେ କିଛି ସମୟ ପରେ ପୁଣି କାନ୍ଧରୁ ଓହ୍ଲାଇଦେଲେ ଓ କହିଲେ, ବାବୁରେ, ଏଥର ତୁ ନିଜେ ମଧ୍ୟ କିଛି ବାଟ ଚାଲି ଆ',— ମୁଁ ପୁଣି କାନ୍ଧରେ ବସାଇ ନେଇଯିବି । ମୁଁ ଚାଲିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲି, ମାତ୍ର ତଥାପି କୌଣସି ଫଳ ହୋଇ ନଥିଲା । ଏବଂ ତା'ପରେ, ମୁଁ ଯେ ଆଉ ନିଜେ କଦାପି ଚାଲି ପାରିବିନାହିଁ, ସେକଥା ଦେଖିପାରି ମୋତେ ପୁନର୍ବାର କାନ୍ଧରେ ବସାଇ ଆଗକୁ ଗଲେ, କିନ୍ତୁ ଅଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ହିଁ କ୍ଲାନ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ମୋତେ କାନ୍ଧରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଦେଲେ ଓ ବିଶ୍ରାମ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଏହିପରି ଭାବରେ ଦୁଇ କ୍ରୋଶ ବାଟକୁ ପ୍ରାୟ ଦେଢ଼ପ୍ରହର ସମୟ ଲାଗି ଯାଇଥିଲା । ସନ୍ଧ୍ୟା ହେବାର କିଛି ପୂର୍ବରୁ ଆମେ ରାମନଗରରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଥିଲୁ । ସେହିଠାରେ ହିଁ ସେଦିନ ରାତିରେ ରହିବାକୁ ହେଲା । ତହିଁ ଆରଦିନ ଶ୍ରୀରାମପୁରରେ ରହି ତହିଁ ଆରଦିନ ଯାଇ ଆମେ କଲିକତାରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଥିଲୁ ।

ସେତେବେଳେ ଅବଧାନ ମାନଙ୍କର ଚାଟଶାଳୀରେ ଯେତିକି ଯାଏ ଶିକ୍ଷା ଅର୍ଜନ କରିବାର ପରମ୍ପରା ଥିଲା, କାଳୀକାନ୍ତ ଚଟ୍ଟୋପାଧ୍ୟାୟ ଏବଂ ସ୍ୱରୂପଚନ୍ଦ୍ର ଦାସଙ୍କ ପାଖରେ ମୋ'ର ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶିକ୍ଷା ଇତିମଧ୍ୟରେ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ତା'ପରେ ମୋତେ କିପରି କ'ଣ ପଢ଼ିବାକୁ ହେବ, ସେହି ବିଷୟରେ ମୋ ପିତୃଦେବଙ୍କର ଆତ୍ମୀୟମାନେ ନିଜ ନିଜ ମାର୍ଗରେ ପରାମର୍ଶମାନ ଦେବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଅଧ୍ୟୟନ ନିମନ୍ତେ ମୋ'ର କ'ଣ କିପରି ସାମର୍ଥ୍ୟ ରହିଛି, ସେହି ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ଆଲୋଚନା ହୋଇଥିଲା । ସେହି ସମୟରେ ପ୍ରସଙ୍ଗକ୍ରମେ ପିତୃଦେବ ମାଇଲ୍‌ଷ୍ଟୋନ୍ ବିଷୟରେ ଗୋଟିଏ କଥା ମଧ୍ୟ କହିଥିଲେ । ସେହି ଉପାଖ୍ୟାନଟି ହେଉଛି :

ପ୍ରଥମ ଥର କଲିକତାକୁ ଆସିବା ସମୟରେ, ବଡ଼ ରାସ୍ତାକୁ ଉଠିଯିବା ମାତ୍ରକେ ମସଲାବଟା ଶିଳ ପରି ପଥରଖଣ୍ଡେ ସେଠାରେ ପୋତା ହୋଇଥିବାର ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚରରେ ହୋଇଥିଲା । କୌତୁହଳ ହେବାରୁ ବାପାଙ୍କୁ ପଚାରି ଥିଲି, ବାପା, ରାସ୍ତାକଡ଼ରେ ଏଠାରେ ଶିଳଟାଏ କାହିଁକି ପୋତା ହୋଇଛି ? ମୋ'ର ପ୍ରଶ୍ନଟିକୁ ଶୁଣି ବାବା ଈଷତ୍

ହସି ଉତ୍ତର ଦେଇଥିଲେ, ବାବୁରେ, ସେଇଟା ମସଲା ବାଟିବାର ଶିଳ ନୁହେଁ, ତାହାର ନାମ ମାଇଲ୍‌ଷ୍ଟୋନ୍। ମାଇଲ୍‌ଷ୍ଟୋନ୍ କ'ଣ ବୋଲି ବୁଝି ନପାରି ମୁଁ ପୁଣି ପଚାରିବାରୁ ସେ କହିଲେ, ଏଇଟା ହେଉଠି ଗୋଟିଏ ଇଂରେଜୀ କଥା, ମାଇଲ ଅର୍ଥାତ୍ ଅର୍ଦ୍ଧକୋଶ, ଷ୍ଟୋନ୍ ଅର୍ଥ ପଥର। ଏହି ରାସ୍ତାର ଅଧ ଅଧ କୋଶ ଅନ୍ତରରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଏହିପରି ପଥର ପୋତା ହୋଇ ରହିଛି। ସେଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଏକ, ଦୁଇ, ତିନି ପ୍ରଭୃତି ସଂଖ୍ୟାମାନ ଖୋଳା ହୋଇ ରହିଛି। ଏଇ ପଥରଟି ଉପରେ ଊଣେଇଶି ଲେଖା ହୋଇଛି। ଏହାକୁ ଦେଖି ଲୋକମାନେ ଜାଣିବେ ଯେ, ଏଠାରୁ କଲିକତା ହେଉଛି ଊଣେଇଶି ମାଇଲ ବାଟ, ଅର୍ଥାତ୍ ସାଢ଼େ ନଅ କ୍ରୋଶ। ଏପରି କହି ମୋତେ ସିଏ ପଥରଟି ନିକଟକୁ ନେଇ ଯାଇଥିଲେ।

ଅର୍ଥାତ୍, ଏକରେ ନଅ ଊଣେଇଶି ବୋଲି ମୁଁ ସେଇଥିରୁ ହିଁ ଶିକ୍ଷା କରିଥିଲି। ଦେଖିବାମାତ୍ରେ ହାତ ମାରି ମାରି ବାବାଙ୍କୁ କହିଥିଲି, ତେବେ ଏଇଟି ହେଉଛି ଇଂରାଜୀ ଏକ ଓ ଏଇଟି ଇଂରାଜୀ ନଅ। ତା'ପରେ କହିଲି, ବାବା, ତେବେ ଏଇଟି ପରେ ଯେଉଁ ପଥରଟି ଆସିବ, ସେଇଟି ଅଠର; ଏବଂ ଏହିପରି ପଛକୁ ପଛକୁ ଲେଖା ହୋଇ ଏକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଂଖ୍ୟା ହିଁ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିବ। ହଁ, ଆମେ କିନ୍ତୁ ଦୁଇ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦେଖିବାକୁ ପାଇବା,—ଯେଉଁଠାରେ ପ୍ରଥମ ମାଇଲ୍‌ଷ୍ଟୋନ୍‌ଟି ପୋତା ହୋଇଛି, ଆମେ ସେହି ଆଡ଼କୁ ଯିବାନାହିଁ। ତୁ ଯଦି ଦେଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାଉ, ତେବେ ଦିନେ ତୋତେ ଦେଖାଇ ନେଇଯିବି। ମୁଁ କହିଲି, ଆଉ ସେଇଟି ଦେଖିବା ଦରକାର ନାହିଁ। କାରଣ ଆଜି ଏହି ବାଟେ ଯାଉ ଯାଉ ମୁଁ ଇଂରାଜୀ ଏକ ସଂଖ୍ୟାଟିକୁ ତ ଅବଶ୍ୟ ଚିହ୍ନିନେଇ ପାରିବି।

ଏପରି ନିଶ୍ଚିତ ହୋଇ ମୁଁ ପ୍ରଥମ ମାଇଲ୍‌ଷ୍ଟୋନ୍‌ଟି ପାଖକୁ ଯାଇ ସଂଖ୍ୟାଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖି ଚିହ୍ନି ରଖିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲି। ପରିଶେଷରେ ଦଶମ ମାଇଲ୍‌ଷ୍ଟୋନ୍‌ଟିକୁ ଦେଖି ପିତୃଦେବଙ୍କୁ କହିଥିଲି, ବାବା, ମୁଁ ସବୁଯାକ ଇଂରାଜୀ ସଂଖ୍ୟାକୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଚିହ୍ନିଗଲିଣି। ବାବା ମୋ'ର ଜ୍ଞାନର ପରୀକ୍ଷା କରିବାପାଇଁ ଇଚ୍ଛା କଲେ। ତା'ପରେ ସେ ମୋତେ ନବମ, ଅଷ୍ଟମ ଓ ସପ୍ତମ ଏହି ତିନୋଟି ମାଇଲ୍‌ଷ୍ଟୋନ୍‌କୁ କ୍ରମାନ୍ୱୟରେ ଦେଖାଇଦେଇ ମୋତେ ଏଗୁଡ଼ିକ କି ସଂଖ୍ୟା ବୋଲି ପଚାରି ଥିଲେ। ମୁଁ ଏଇଟି ନଅ, ଏଇଟି ଆଠ ଓ ଏଇଟି ସାତ ବୋଲି ଉତ୍ତର ଦେଇଥିଲି। ପିତୃଦେବ ଭାବିଲେ, ମୁଁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଠିକ୍ ଭାବରେ ସଂଖ୍ୟାଗୁଡ଼ିକୁ ଚିହ୍ନିଗଲି ଅଥବା ନଅ ପଛକୁ ଆଠ, ଆଠ ପଛକୁ ସାତ ତ ଅବଶ୍ୟ ରହିଥିବ ବୋଲି ଅନ୍ଦାଜ କରି ଚାଲାଖି କରି ନଅ, ଆଠ ଓ ସାତ ବୋଲି କହୁଛି,—ତାହା ଜାଣିବା ସକାଶେ ଇଚ୍ଛା କରିଥିଲେ। ଏକଥାଟିର ପରୀକ୍ଷା ନେବାପାଇଁ ସେ କୌଶଳ କରି ମୋତେ ଆଉ ଷଷ୍ଠ ମାଇଲ୍‌ଷ୍ଟୋନ୍‌ଟିକୁ ଦେଖିବାକୁ ଦେଲେନାହିଁ ଏବଂ ପଞ୍ଚମ ମାଇଲ୍‌ଷ୍ଟୋନ୍‌ଟିକୁ ଦେଖାଇ ଦେଇ ସେଇଟି କି ସଂଖ୍ୟା ବୋଲି ପଚାରିଥିଲେ। ମୁଁ

କହିଲି, ବାବା, ଏହି ମାଇଲ୍‌ଷ୍ଟୋନ୍‌ଟିରେ ଭୁଲ୍ ସଂଖ୍ୟାଟି ଦିଆଯାଇଛି; ଏଇଟି ଷଷ୍ଠ ହୋଇଥାନ୍ତା, କିନ୍ତୁ ତା' ବଦଳରେ ପାଞ୍ଚ ବୋଲି ଖୋଳା ହୋଇଛି ।

ମୋ' କଥାକୁ ଶୁଣି ବାବା ଏବଂ ବାବାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଥିବା ଅନ୍ୟମାନେ ଯେ ଖୁବ୍ ଖୁସୀ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କର ମୁହଁ ଉପରୁ ମୁଁ ତାହା ବେଶ୍ ଅନୁମାନ କରିନେଇ ପାରୁଥାଏ । ବୀରସିଂହରେ ମୋତେ ପାଠ ପଢ଼ାଇଥିବା ଶିକ୍ଷକ କାଳୀକାନ୍ତ ଚଟ୍ଟୋପାଧ୍ୟାୟ ମଧ୍ୟ ସେଠାରେ ଥିଲେ,–ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରୀତ ହେଲେ ଓ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଆଶୀର୍ବାଦ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ବାବାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ କହିଲେ, ଆଜ୍ଞା, ଆପଣ ଈଶ୍ୱରର ପାଠପଢ଼ା ବିଷୟରେ ନିଶ୍ଚୟ ଯଥାର୍ଥ ଯତ୍ନ ନେବେ । ବଞ୍ଚି ରହି ପାରିଲେ ସିଏ ଅବଶ୍ୟ ଜଣେ ମନୁଷ୍ୟ ହୋଇ ପାରିବ । ମୋ'ଠାରୁ ପରୀକ୍ଷା ନେଇ ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଯେପରି ଖୁସୀ ହୋଇଥିଲେ, ସେଥିରେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ କମ୍ ଖୁସୀ ହୋଇନଥିଲି ।

ମାଇଲ୍‌ଷ୍ଟୋନ୍‌ର ଉପାଖ୍ୟାନଟିକୁ ଶୁଣି ପିତୃଦେବଙ୍କର ପରାମର୍ଶଦାତା ସବୁ ଆତ୍ମୀୟ ଏକମତ ହୋଇ 'ତେବେ ଏହି ପିଲାଟିକୁ ବିଧିବଦ୍ଧ ଭାବରେ ଇଂରାଜୀ ଶିକ୍ଷା ଦେବା ଉଚିତ' ବୋଲି ବଡ଼ ପାଟିରେ କହିଥିଲେ । ସେହି ଅନୁସାରେ ହିଁ ସବୁ ସ୍ଥିର ହୋଇଥିଲା । କର୍ଣ୍ଣୱାଲିଶ୍ ଷ୍ଟ୍ରୀଟ୍‌ରେ ସିଦ୍ଧେଶ୍ୱରୀ–ତଲାର ଠିକ୍ ପୂର୍ବଦିଗକୁ ଇଂରାଜୀ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଥିଲା । ତାହା ହେର୍ ସାହେବଙ୍କର ସ୍କୁଲ ନାମରେ ପ୍ରଖ୍ୟାତ ଥିଲା । ସେଠାରେ ପିଲାମାନେ ବିନା ବେତନରେ ଶିକ୍ଷାଲାଭ କରୁଥିଲେ । ସମସ୍ତେ ମତ ଦେଲେ ଯେ ଆଗ ମୁଁ ସେହି ସ୍କୁଲରେ ପଢ଼ିବାକୁ ଯିବି ଏବଂ ଯଦି ସନ୍ତୋଷଜନକ ଭାବରେ ଯୋଗ୍ୟତାର ପ୍ରମାଣ ଦେଇ ପାରିବି, ତେବେ ଏଇଟି ପରେ ହିନ୍ଦୁ କଲେଜରେ ପଢ଼ିପାରିବି । ସେଠାରେ ପଢ଼ିଲେ ମୋ'ର ଇଂରାଜୀ ପକ୍କା ହୋଇଯିବ । ଯଦି ସେତେ ନହୋଇ ମୋଟାମୋଟି ଭାଷାଟିକୁ ଶିଖିଯାଇ ପାରିବି, ତେବେ ବି ବହୁତ ଲାଭ ହେବ । କାରଣ ଯଦି ମୋଟାମୋଟି ପ୍ରକାରେ ଇଂରାଜୀ ହୋଇଯାଏ, ହସ୍ତାକ୍ଷର ଭଲ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ଯାହାତାହା ଜମାଖର୍ଚ୍ଚ ହିସାବ ପ୍ରଭୃତି ବି ଆସିଗଲେ ସୌଦାଗର ସାହେବମାନଙ୍କର କଚେରୀରେ କିମ୍ବା ବଡ଼ ବଡ଼ ଦୋକାନରେ ଅନାୟାସରେ ଭଲ ଚାକିରି ମଧ୍ୟ ମିଳି ପାରିବ ।

ଆମେ ପୁରୁଷାନୁକ୍ରମେ ସଂସ୍କୃତରେ ବ୍ୟବସାୟୀ ହୋଇ ରହି ଆସିଛୁ । ଅବସ୍ଥା ପ୍ରତିକୂଳ ହେବାରୁ କେବଳ ବାବା ଇଚ୍ଛାମୁତାବକ ସଂସ୍କୃତ ପଢ଼ି ପାରିନଥିଲେ । ଫଳରେ ତାଙ୍କ ଭିତରେ ବହୁତ କ୍ଷୋଭ ରହି ଯାଇଥିଲା । ତେଣୁ, ସେ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କରି ନେଇଥିଲେ ଯେ ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ଚତଷ୍ପାଠୀଟିଏ ଖୋଲି ସଂସ୍କୃତର ଅଧ୍ୟାପନା କରିବି । ତେଣୁ, ଏହି ପରାମର୍ଶରେ ସେ ସମ୍ମତ ହୋଇ ପାରୁନଥାନ୍ତି । ସେ କହିଥିଲେ, ମୁଅ ଉପାର୍ଜନକ୍ଷମ ହୋଇ ମୋ'ର ଦୁଃଖ ଦୂର କରିବ ବୋଲି ମୁଁ ତାକୁ କଲିକତା ଆଣିନାହିଁ । ମୁଁ ତ ବହୁତ

ଇଚ୍ଛା ରଖିଛି ଯେ ସେ ସଂସ୍କୃତଶାସ୍ତ୍ରରେ ପ୍ରବୀଣ ହେବ, ବିଦ୍ୟାଳୟ ବସାଇବ,– ତେବେଯାଇ ମୋ'ର ସବୁଯାକ ଦୁଃଖ ଦୂର ହେବ । ଏପରି କହି, ପିତୃଦେବ ମୋ'ର ଇଂରେଜୀ ସ୍କୁଲରେ ପ୍ରବେଶ କରିବା ବିଷୟରେ ନିତାନ୍ତ ଅମଙ୍ଗ ହୋଇ ରହିଲେ । କେତେ ଲୋକ ତାଙ୍କୁ କେତେ ବୁଝାଇଲେ, ମାତ୍ର ସେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ରାଜୀ ହେଲେନାହିଁ ।

ମାଆଙ୍କର ମାମୁଁ ରାଧାମୋହନ ବିଦ୍ୟାଭୂଷଣଙ୍କର ବଡ଼ବାପା ପୁଅ ମଧୁସୂଦନ ବାଚସ୍ପତି ସେତେବେଳେ ସଂସ୍କୃତ କଲେଜରେ ଅଧ୍ୟୟନ କରୁଥିଲେ । ସିଏ ମୋ' ବାବାଙ୍କୁ ଆସି କହିଲେ, ଆପଣ ଈଶ୍ୱରକୁ ସଂସ୍କୃତ କଲେଜରେ ଶିକ୍ଷାଲାଭ କରିବାର ସୁଯୋଗ ଦିଅନ୍ତୁ; ତେବେ, ଆପଣଙ୍କର ଅଭିଳାଷ ଅନୁସାରେ ସେ ସେଠାରେ ସଂସ୍କୃତ ଶିକ୍ଷା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ପାରିବ ଏବଂ ଯଦି ଚାକିରି କରିବାର ଅଭିପ୍ରାୟ ରହିଥାଏ, ତେବେ ବି ଖୁବ୍ ବି ସୁବିଧା ମିଳିବ । ସଂସ୍କୃତ କଲେଜରେ ପାଠ ପଢ଼ି ଯେଉଁମାନେ ଲ' କମିଟିର ପରୀକ୍ଷାରେ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହେବେ, ସେମାନେ ଅଦାଲତରେ ଜଜ୍‌ପଣ୍ଡିତ ରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇ ପାରିବେ । ତେଣୁ, ମୋ' ବିଚାରରେ ଈଶ୍ୱରର ସଂସ୍କୃତ କଲେଜରେ ପଢ଼ିବା ହିଁ ଉଚିତ ହେବ । ଚତୁଷ୍ପାଠୀ ଅପେକ୍ଷା କଲେଜରେ ଅଧିକ ବିଧିବଦ୍ଧ ଭାବରେ ସଂସ୍କୃତ ଶିକ୍ଷା ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ଏହି କଥାଟିରେ ପିତୃଦେବଙ୍କର ହୃଦ୍‌ବୋଧ ହୋଇ ପାରିଲା ଏବଂ ଶେଷରେ ତାହାହିଁ ସ୍ଥିର ହୋଇଥିଲା ।

[ଆତ୍ମଚରିତ ଏଇଠି ମାତ୍ର ଦୁଇ ଅଧ୍ୟାୟରେ ହିଁ ସମାପ୍ତ ହୋଇଛି । ଅନୁମାନ କରାଯାଏ ଯେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବହୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହି ବିଦ୍ୟାସାଗର ଏହାକୁ ସମାପ୍ତ କରିବାର ସମୟ ପାଇ ପାରିନଥିଲେ । ଆହୁରି କେହି କେହି ମତ ବି ଦିଅନ୍ତି ଯେ ସେ ଏତିକି ଯାଏ ଲେଖି ଆତ୍ମଜୀବନୀ ଲେଖିବାର ଯୋଜନାଟିକୁ ସ୍ଥଗିତ ହିଁ ରଖିଥିଲେ ।]

□□□

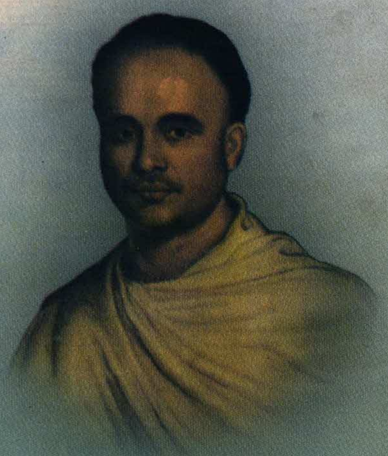

ଈଶ୍ୱରଚନ୍ଦ୍ର ବିଦ୍ୟାସାଗର

'ନବପଲ୍ଲବ' କୋମଳମତି ଶିଶୁ ଓ କିଶୋରମାନଙ୍କର ସୃଜନଶୀଳତାର ଉନ୍ମେଷ ଓ ବିକାଶ ନିମିତ୍ତ ଉତ୍ସର୍ଗୀକୃତ ଏକ ଅନୁଷ୍ଠାନ । ସେମାନଙ୍କ ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ସର୍ଜନାତ୍ମକ ସମ୍ଭାବନାର ମୁକୁଳନ ପାଇଁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅନୁକୂଳ ପରିବେଶଟିଏ ଯୋଗାଇ ଦେବାକୁ ଏହା ପ୍ରୟାସରତ । ଯାହା କିଛି ସେମାନଙ୍କୁ ଉଲ୍ଲସିତ ଓ ଉତ୍ସାହପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ରଖେ ଏବଂ ଭିତରେ ଆତ୍ମପ୍ରକାଶର ପ୍ରେରଣା ଆଣି ଦିଏ ସେହି ସବୁକୁ ନବପଲ୍ଲବ ତା' କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପରିସରଭୁକ୍ତ କରିଛି । ଶିଶୁ ଓ କିଶୋର ଉପଯୋଗୀ ସାହିତ୍ୟକୃତି ଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରକାଶନ ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ଅନ୍ୟତମ ।

ପ୍ରାୟ ଦେଢ଼ଶହ ବର୍ଷ ତଳେ ବଙ୍ଗଳାଭାଷାରେ ରଚିତ ଈଶ୍ୱରଚନ୍ଦ୍ର ବିଦ୍ୟାସାଗରଙ୍କର 'ଆଖ୍ୟାନମଞ୍ଜରୀ'ର ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ 'ନବପଲ୍ଲବ' ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶ ପାଉଛି । ଗୌରବର ବିଷୟ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଯଶସ୍ୱୀ ସ୍ରଷ୍ଟା ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଚିତ୍ତରଂଜନ ଦାସଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏହି ଅନୁବାଦ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇଛି । ବହିଟି ଦେଶବିଦେଶର ଅନେକ ଉପାଦେୟ ଓ ଚିତ୍ତାକର୍ଷକ କାହାଣୀରେ ପରିପୁଷ୍ଟ । କାହାଣୀସବୁର ବିଶେଷତ୍ୱ ହେଲା ସେଗୁଡ଼ିକ କୌଣସି କଳ୍ପନା ପ୍ରସୂତ ପରୀଗପ ନୁହେଁ, ବରଂ ବାସ୍ତବ ଐତିହାସିକ ଚରିତ୍ର ଓ ଘଟଣାର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବ୍ୟାଖ୍ୟାନ, ସତ୍ୟ ଆଧାରିତ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଆଖ୍ୟାୟିକା । ଆଶା, ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ପରିବେଶିତ ଈଶ୍ୱରଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଏହି କାହାଣୀଚୟ ଆମ ରାଜ୍ୟର ଶିଶୁ ଓ କିଶୋର ପାଠକମାନଙ୍କ ପ୍ରାଣ ନିଶ୍ଚୟ ପୁଲକ ଓ ଆଲୋକ ସଂଚାର କରିବ ।